

ARTHUR C. CLARKE

MĚSTO A HVĚZDY

© 1992

Předmluva

Pro ty, kteří četli můj první román *Proti pádu noci* a poznají v tomto novém díle některá témata z něj, následuje pár slov na vysvětlenou.

Román *Proti pádu noci* jsem začal psát v r. 1937 a po čtyřech nebo pěti náčrtech dokončil v r. 1946, avšak z různých důvodů, které jsem nemohl ovlivnit, byla kniha vydána až po několika letech. Ačkoli dílo bylo dobře přijato, mělo mnohé chyby, které prvotina mívá a moje nespokojenost s ním lety stále narůstala. Kromě toho vědecký pokrok za dvě desetiletí od vzniku příběhu způsobil, že se mnohé z původních myšlenek zdály naivní a otevřel vize a možnosti zcela nepředstavitelné v době, kdy vznikla první verze knihy. Zejména vývoj v informační teorii naznačoval převratné změny ve způsobu a přijímání života lidí, změny ještě hlubší než přináší atomová energie. Přál jsem si je zahrnout do knihy, kterou jsem se pokoušel napsat, ale dosud se mi to nepodařilo.

Plavba po moři z Anglie do Austrálie mi dala příležitost vypořádat se s nedodělanou prací, kterou jsem pak stačil dokončit těsně před tím, než jsem se vydal k Velkému bradlovému útesu. Vědomí, že mám strávit pár měsíců potápěním mezi žraloky, bylo dodatečnou pobídkou k akci. Ať už je to pravda nebo ne, doktor Johnson prohlásil, že nic neuklidní mysl člověka tak, jako vědomí, že bude ráno pověšen, a já sám musím potvrdit, že myšlenka, že se možná z útesů nevrátím, - byla hlavním důvodem, proč byla právě tehdy kniha dokončena a duch, který mě strašil téměř dvacet let, zažehnán.

Asi čtvrtina současného díla se objevila v knize *Proti pádu noci*. Věřím však, že i ti, kteří četli mou dřívější knihu, shledají, že tohle je prakticky nový román. Jestliže ne, pak alespoň doufám, že přiznají autorovi právo na dodatečné nápady. Slibuji jim, že toto je moje poslední slovo k nesmrtelnému městu Diaspar v dlouhém soumraku Země.

Arthur C. Clarke

London, September 1954 – S.S. Himalaya Sydney, March 1955

Město, jak jiskřící klenot, spočívalo v srdci pouště. Kdysi se měnilo a přetvářelo, ale teď je Čas míjel. Nad povrchem pouště se noc střídala se dnem, ale na ulicích Diasparu trvalo věčné odpoledne a temnota tam nikdy nenastávala. Dlouhé, zimní noci pokrývaly pouštinu jinovatkou zmrzlých zbytků vlhkosti řídké atmosféry Země, ale město neznalo ani chlad, ani žár. Nemělo žádný kontakt s okolním světem, bylo vesmírem samo o sobě.

Lidé kdysi budovali města, ale nikdy ne taková jako toto. Jedna přetrvala staletí, jiná tisíciletí – dříve než Čas setřel jejich jména. Pouze Diaspar dalo výzvu Věčnosti a chránilo sebe a všechno, co mu náleželo, před pomalým působením věků, před zpustnutím a rozkladem, před zničením, rezavěním a zkázou.

Od časů vzniku města vyschly oceány na Zemi a poušť zabrala celou planetu. Větry a deště zahladily poslední hory a svět byl už příliš unavený, aby stvořil nové. Město to nijak nevzrušovalo, celá Země se mohla rozsypat na prach a Diaspar stále bude chránit děti svých tvůrců a odnášet je i jejich poklady po proudu řeky času.

Lidé mnoho zapomněli, i když si toho nebyli vědomi. Byli tak ideálně přizpůsobeni svému prostředí, jako ono bylo přizpůsobeno jim – neboť byli vzájemně vytvořeni pro sebe. Nezajímalo je, co se nacházelo za hradbami města, bylo to něco, co bylo vymazáno z jejich vědomí. Diaspar bylo vše, co pro ně existovalo, vše, co potřebovali, vše, co si mohli představit. Nic pro ně neznamenal, že Člověk kdysi vládl hvězdám.

Občas ovšem ožívaly starodávné mýty a vzpomínky na legendy o Impériu, o časech, kdy Diaspar bylo mladé a čerpalo své životní síly z kontaktu s mnoha slunci. Tehdy se jich zmocňoval neklid. Nechtěli návrat těch dní, neboť byli spokojeni se svým věčným podzímím. Sláva Impéria patřila minulosti a tam byla povinna zůstat, protože si pamatovali, jaký konec je potkal. Jenom myšlenkou o Nájezdnících pronikalo do jejich nitra chvění samotného vesmíru.

Proto se vraceli ke klidu a teplu města, k dlouhému zlatému věku, jehož počátky byly ukryté kdesi v temnotě historie a konec byl ještě vzdálenější. O takových dobách snili snad všichni lidé, ale pouze jim bylo dáno se jich dožít.

Žili přece v tom samém městě, procházeli se těmi samými zázračné neměnnými ulicemi, zatímco v okolním světě uplynula už více než miliarda let.

1

Únik z Jeskyně Bílých červů jim trval mnoho hodin. Ani teď si nebyli úplně jisti, zda je nesleduje jedna z těch bledých potvor – a energie jejich zbraní byla už téměř vyčerpána. V povětří před nimi se vznášely světelné šipky, jejich tajemní průvodci labyrintem Křišťálové hory a pobízely k další cestě. Neměli jiné východisko, než je následovat, i když, jako už mnohokrát předtím, je mohly dovést k ještě hroznějším nebezpečím.

Alvin se ohlédl, aby se přesvědčil, jestli se někdo neztratil. Hned za ním šla Alystra nesoucí kouli studeného, ale věčně planoucího světla, které od samého počátku jejich putování vylupovalo ze soumraku takové příšernosti a takovou krásu. Bledé, bílé paprsky zalévaly úzkou chodbu a na všech stranách dopadaly na lesklé stěny. Dokud se nevyčerpá energie, uvidí kam jdou a budou schopni odhalit všechna viditelná nebezpečí. Ale největší nebezpečí v těchto jeskyních – Alvin o tom věděl příliš dobře – nebylo vůbec vidět.

Za Alystrou, která se ohýbala pod tíží projektorů, šli Narrillian a Floranus. Proč jsou ty projektory tak těžké, blesko Alvinovi hlavou, vždyť by bylo tak lehké je vybavit neutralizátory gravitace? Vždycky ho zarážely takové podrobnosti, dokonce i v zápalu nejdramatičtějších příhod. Když ho napadaly takové myšlenky, zdálo se mu, že se mihnutím oka chvěje budova skutečnosti v základech a za světem smyslů se dá zahlédnout úplně jiný naprosto odlišný vesmír...

Chodba končila slepou stěnou. Snad je střelka znovu podvedla? Ne – před jejich očima se skála začala rozsypávat na prach, provrtávalo se skrz ní otáčející se kovové něco, rychle se zvětšující do rozměrů obrovského vrtáku. Alvin s přáteli couvli a čekali, až se stroj dostane do jeskyně. S ohlušujícím kovovým jekotem – který se určitě musel rozléhat po všech zákoutích Hory, a budit ze spánku všechny její příšerné obyvatele – stroj se dostal skrz stěnu a zastavil se u nich. Otevřely se masivní dveře a objevil se v nich Callistron, který je křikem pobízel ke spěchu. („Proč Callistron?“ pomyslel si Alvin. „Co ten tu dělá?“). O chvíli později již byli v bezpečí a stroj se prudce pohyboval dopředu, aby prorazil cestu do hlubin Země.

Dobrodružství skončilo. Zanedlouho, tak jako vždy, se ocitnou doma a všechny zázraky, pochybnosti a nejistoty zůstanou za nimi. Byli unavení a spokojení.

Ze sklonu podlahy Alvin poznal, že podzemní vůz se pohybuje dolů, do země. Callistron pravděpodobně věděl, co dělá a zvolil cestu, která je určitě dovede do jejich domu. Přesto je to asi škoda...

„Callistrone,“ ozval se najednou Alvin, „proč nejedeme nahoru? Nikdo neví, jak doopravdy Křišťálová hora vypadá. Možná bychom se probili na povrch někde na jejím úbočí, abychom spatřili nebe a celou okolní krajinu. Už dost dlouho přebýváme pod zemí.“

Ještě než věta dozněla, zjistil, že udělal hloupost. Alystra přidušeně vykřikla, vnitřek podzemní lodi se zalvil jako obraz pozorovaný přes vodu a přes její kovové stěny spatřil Alvin opět na mihnutí oka onen jiný svět. Zdálo se, že se ty dva světy spolu srážejí. Nejprve měl převahu jeden, potom druhý. A najednou bylo po všem. Pocítil praskání, pukání, rozdírání... a konec. Alvin byl zpátky v Diasparu, ve svém vlastním známém pokoji a vznášel se ve vzduchu stopu nebo dvě nad podlahou, chráněný gravitačním polem od bolestivého kontaktu s tvrdou hmotou.

Znovu byl sám. To byla skutečnost a věděl přesně, co se za chvíli stane.

První se objevila Alystra. Byla víc zarmoucená než rozzlobená, neboť Alvina velmi milovala.

„Och, Alvine!“ bědovala, a dívala na něj ze stěny, na které se zmaterializovala. „To bylo tak vzrušující dobrodružství! Proč jsi ho musel zkazit?“

„Omlouvám se. Nechtěl jsem... Zdálo se mi, že je to dobrý nápad...“

Přerušilo ho současné objevení se Callistrona a Floranuse.

„Poslouchej, Alvine,“ začal Callistron. „Už potřetí jsi přerušil Ságu. Včera jsi zkazil sekvenci, když jsi chtěl vystoupit na horu v Údolí duhy, a předevčírem jsi zkazil všechno, když jsi se snažil couvnout do Počátečního bodu v proudu času, který jsme zkoumali. Jestli nezačneš dodržovat pravidla hry, budeš muset chodit sám.“

Rozvztekaný zmizel a táhl za sebou Floranuse. Narillian se vůbec neobjevil, pravděpodobně měl už celé historie plné zuby. Na stěně zůstal pouze obraz smutné Alystry.

Alvin naklonil gravitační pole, vstal, a šel ke stolu, který se před ním zmaterializoval. Na něm se objevila mísa plná exotického ovoce – nebylo to jídlo, jaké čekal, ale obklopený starostmi se nedokázal soustředit. Nechtěl si přiznat omyl, tak si vzal ovoce, které vyhlíželo nejméně nebezpečně, a začal ho opatrně sát.

„No tak,“ ozvala se nakonec Alystra, „co teď máš v úmyslu?“

„Nemohu s tím nic dělat,“ odpověděl Alvin trochu ve špatné náladě. „Myslím, že pravidla jsou hloupá. Kromě toho, jak mám vědět, že prožívám Ságu? Chovám se tak, jak bych se choval normálně. A ty nechceš spatřit hory?“

Alystriny oči se rozšířily úlekem. „To by znamenalo vyjít ven!“ vykoktala.

Alvin věděl, že protahovat tuto rozmluvu je nesmysl. Tady se právě vytvořila bariéra, oddělující ho od všech lidí jeho světa, a to ho mohlo odsoudit k životu plnému frustrací.

Vždycky – v bdělém stavu stejně jako ve snech – toužil dostat se ven. Avšak to „ven“ bylo pro všechny v Diasparu mûrou, které nebyli schopni se postavit čelem. Když to šlo, ani o tom nemluvili; bylo to v jejich očích něco nečistého a ďábelského. Dokonce i Jese-rac, jeho učitel, mu neuměl vysvětlit proč...

Alystra na něj stále hleděla zarmouceným, ale něžným pohledem.

„Jsi nešťastný, Alvine,“ ozvala se po dlouhé době. „Nikdo v Diasparu by neměl být nešťastný. Dovol, abych přišla a popovídala si s tebou.“

Alvin zakroutil nezdvořile hlavou. Věděl, jak by to dopadlo, a právě teď chtěl být sám. Alystra, dvojnásob rozčarovaná, mu zmizela z dohledu.

Ve městě s deseti milióny lidských bytostí, pomyslel si Alvin, nebyl nikdo, s kým by si mohl upřímně popovídat. Eriston a Etanie ho svým způsobem měli rádi, ale teď už uplynula doba poručnictví. Byli snad opravdu šťastni, že ho mohli opustit, aby si sám tvořil svoje zábavy a život. Během posledních několika let, kdy jeho odchylka od standartního vzoru byla stále zřetelnější, vycit'oval často zármutek svých rodičů, hraničící se zlostí. Ne na něj, ale na smůlu, že z tolika miliónů obyvatel města byli vybráni právě oni, aby ho přivítali, když před dvaceti lety vyšel ze Sálu stvoření.

Dvacet let. Pamatoval si svoje první chvíle i první slova, která tehdy uslyšel:

„Vítej, Alvine. Já jsem Eriston, určený ti jako otec a toto je Etanie, tvoje matka.“

Ta slova tehdy nic neznamenala, ale jeho mozek je zaregistroval s bezchybnou věrností. Vzpomínal, jak se tehdy podíval dolů, na své tělo. Bylo teď o palec dva vyšší, ale kromě toho se málo změnilo ode dne narození. Přišel na svět téměř dospělý a moc se nezměnil, kromě vzrůstu, až za tisíc let nadejde čas, aby odešel.

Před tou první vzpomínkou nebylo nic. Jednoho dne, možná, znovu přijde nicota, ale ta myšlenka byla příliš vzdálená, než aby v něm vyvolala jakýkoli pocit.

Ještě jednou se vrátil myšlenkami k tajemství svého narození. Alvina neudivovalo, že mohl být stvořený v jednu chvíli mocí a silou, které zmaterializovaly všechny předměty obklopující ho v denním životě. Ne, to nebylo tajemství. Záhada, kterou neuměl doposud vyřešit a kterou mu nikdo nikdy nevysvětlil, byla jeho zvláštnost, jedinečnost.

Odlišný. Podivínské, smutné slovo. Podivínské a smutné bylo být někým takovým. Když mu tu přezdívku dávali – a dělali to často, když si mysleli, že je neslyší – zdálo se mu, že v ní cítí jakýsi ukrytý, zlověstný význam, který mu zabraňuje nejenom v jeho štěstí.

Jeho rodiče, jeho učitel, všichni se snažili ukrýt před ním pravdu, snažili se snad zachránit tímto způsobem bezstarostnost jeho dětství. Předstírání brzy skončí; za několik dní bude dospělým obyvatelem Diasparu a nic, po čem zatouží se dozvědět, nebude smět být před ním ukryté.

Proč se, například, nehodil ke společnému prožívání Ságy? Z tisíců forem zábavy dostupné ve městě bylo nejpopulárnější. Když jsi se zúčastnil v Sáze, nebyl jsi pouze pasivním pozorovatelem, jako tomu bývalo při primitivních divadlech za dávných časů, z nichž některé Alvin ještě poznal. Byl jsi jejich aktivním účastníkem, řídícím se – alespoň se to tak zdálo – vlastní vůlí. Opravdovost a scénérie prožívaných příhod byly už dříve zrežirované dávno zapomenutými umělci, ale ponechávaly dostatečnou svobodu invenci účastníků. Bylo tedy možné vypravovat se do těchto přízračných světů s přáteli a hledat dojmy, které byly v reálném Diasparu nemyslitelné. Po celou dobu, kdy trval sen, neexistoval způsob, jak ho odlišit od

skutečnosti. A koneckonců, kdo mohl mít jistotu, že samo Diaspar není takovým snem?

Nikomu se dosud nepodařilo využít všechny Ságy, uložené a zaregistrované od začátku existence města. Působily na všechny smysly a vyznačovaly se nekonečně různorodou jemností. Jedny, populární zvláště mezi lidmi hodně mladými, byly nekomplikované divadelní příhody s nenáročnou zápletkou. Jiné se omezovaly jednoduše na zkoumání psychických stavů, ještě jiné byly cvičeními v logice a matematice a přinášely nejvyšší rozkoš nejrafinovanějším mozklům.

Přestože Ságy spolehlivě uspokojovaly jeho společníky, Alvinovi po nich zůstával pocit neurčitého duševního hladu. Neuspokojoval ho kaleidoskop barev, scénářů a témat, nic ho na nich nepovzbuzovalo, stále v nich cosi chybělo.

Ságy – uvažoval – nikam ve skutečnosti nepřenáší. Vždy jsou vytvořeny jemnými tahy na jediném úzkém horizontu. Nejsou v nich velké perspektivy, žádná z rozlehlých krajin, za jakými teskní jeho duše. A především, nikdy v nich není stín nekonečnosti, kde by skutečně měly místo bohatýrské výkony starodávného člověka, osvíceného prázdnotou mezi hvězdami a planetami. Umělci, kteří sestavovali Ságy, byli nakaženi stejnou divnou fobií, která byla údělem všech obyvatel Diasparu. Dokonce se jejich náhražková dobrodružství musela odehrávat za zavřenými dveřmi, v podzemních jeskyních nebo v hezkých malých údolích, obklopených ze všech stran vysokými horami odřezávajícími ho od zbytku světa.

Existovalo pouze jedno vysvětlení tohoto stavu věcí. Dávno, možná dříve, než byl položen základní kámen Diasparu, se stalo něco, co nejenom zničilo zvědavost a ambice Člověka, ale také ho vyhnalo z hvězd. Donutilo ho to k návratu domů, aby se tu v hrůze choulil a hledal ochranu v malém, zavřeném světě posledního existujícího města na Zemi. Člověk se zřekl Vesmíru a vrátil se do umělého lůna Diasparu. Volný, nespoutaný běh, který ho kdysi divoce hnál ke hranicím Galaxie i k mlhavým ostrovům mimo ní, zmizel. Po nepočítané eony žádná kosmická loď nevletěla do sluneční soustavy. Kdesi tam, mezi hvězdami, mohli potomci Člověka dál budovat Impérium a ničit slunce – Země o tom ani nevěděla, ani ji to nezajímalo. Zemi – ne. Ale zajímalo to Alvina.

2

V pokoji byla tma. Třpytila se pouze jedna stěna, na které se objevovaly vlny barev a hasly, když se Alvin vytrhl ze sna. Část kompozice ho uspokojovala; zamiloval si obrysy nebetyčných hor vystupujících z moře. V těch strmých náčrtech byla ukrytá jakási pýcha a moc; díval se na ně dlouhou dobu, a pak je uložil do paměti vizualizátoru, kde se zachovají na dobu, kdy bude experimentovat se zbytkem obrazu. Něco mu unikalo, i když nevěděl co. Znovu a znovu zkoušel zaplnit prázdné místo, zatímco přístroj četl pohybující se útržky jeho vědomí a materializoval je na zdi. Nic mu nevycházelo. Linie byly třesoucí se a nepevné, barvy špinavé a matné. Když umělec neví, co chce, tak ho v tom nezastoupí ani nejzáračnější zařízení.

Alvin zrušil své nešikovné mazanice a zevloval zachmuřeně na obdélník, který se snažil vyplnit krásou. Hnán náhlým impulsem, zdvojnásobil rozměry existující kompozice a přesunul ji do středu plochy. Ne – to nebylo řešení. Obraz neměl rovnováhu. Hůř – zvětšení odhalilo nové defekty. Chyběla jemnost v těch na první pohled odvážných liniích. Musí začít všechno od začátku.

„Úplně vymazat,“ přikázal stroji. Blankyt moře zbledl, hory se rozplynuly jako mlha a nakonec zůstala pouze prázdná stěna. Tak jako by nikdy nebyly, jako kdyby zapadly do propasti zapomenutí, které pohltilo všechna moře a hory Země věky před narozením Alвина.

Světlo začalo znovu zalévat pokoj a světlý obdélník, na který Alvin promítal své touhy, se zvolna sléval s okolím, aby se po chvíli připodobnil ostatním stěnám. Ale byly to stěny? Pro někoho, kdo by tu předtím nikdy nebyl, by se pokoj zdál neobvyklý. Byl úplně beztvářý a neobsahoval ani jeden kus nábytku, což budilo dojem, že Alvin bydlí uprostřed koule. Nebylo vidět žádné linie ohybu ploch v místech, kde stěny přecházely ve strop a podlahu. Nebylo v něm nic, na čem by mohlo spočinout oko; prostor obklopující Alvina mohl mít stejně dobře deset stop jako deset mil v průměru. Pouze to bylo možné zjistit zrakem. Bylo těžké odolat, člověk měl chuť pohybovat se s předpaženými rukama, aby odkryl fyzické hranice tohoto neobvyklého pokoje.

Právě takové pokoje byly „domem“ většiny představitelů lidské rasy po větší část života. Alvinovi stačilo pouze zformulovat odpovídající myšlenku a stěny se stanou okny vedoucími na tu část města, kterou by chtěl vidět. Další přání a stroje, které nikdy neviděl, zaplní pokoj všemi věcmi, které v dané chvíli potřebuje. Fakt, zda byly „skutečné“ nebo ne, zajímal v průběhu poslední miliardy let pouze několik lidí. Bezpochyby byly neméně skutečné, než celý materiální svět, ale když přestaly být potřebné, bylo možné vrátit je přízračnému světu městských Paměťových bank. Jako vše v Diasparu se nikdy neopotřebují a nezmění se, nikdy, dokud se promyšleným aktem vůle nezruší jejich uchovávání na matrici.

Alvin už částečně zrekonstruoval svůj pokoj, když se mu v uších rozezněl dotěrný zvuk zvonku. Jako odpověď zformuloval v mysli signál a stěna, na které před chvílí tvořil, se rozplynula podruhé. Jak si myslel, stáli tam jeho rodiče a o krok za nimi Jeserac. Přítomnost učitele svědčila o tom, že to není obvyklé rodinné setkání.

Iluze jejich přítomnosti byla dokonalá a nic se na tom nezměnilo, když Eriston promluvil. Ve skutečnosti, což si Alvin plně uvědomoval, byli Eriston, Etanie a Jeserac vzdáleni celé míle, protože budovatelé města přemohli prostor stejně jako si podrobili čas. Alvin dokonce ani nevěděl určitě, kde uprostřed labyrintů Diasparu jeho rodiče bydlí, poněvadž se po jeho odchodu přestěhovali.

„Alvine,“ začal Eriston. „Uplynulo už dvacet let od chvíle, kdy jsme tě spolu s tvou matkou potkali poprvé. Víš, co to znamená. Naše péče o tebe už skončila a můžeš si teď dělat co chceš.“

V Eristonově hlase se dala vycítit stopa, ale pouze stopa, smutku. Znatelně víc v něm zněla úleva, jako kdyby Eriston byl spokojen, že stav věcí, který existoval od jisté doby, byl konečně právně legalizován. Alvin se těšil volnosti už dobrých pár let.

„Rozumím,“ odpověděl. „Děkuji vám za starostlivost a ujišťuji, že na vás budu pamatovat ve všech svých vtěleních.“ Byla to formální odpověď, slyšel ji už tolikrát, že pro něj ztratila svůj význam. Avšak kdyby se nad ní člověk pozastavil, tak výraz „ve všech mých vtěleních“ byl divnou formulací. Alvin mlhavě věděl, co to znamená; teď právě nadešel čas, aby se to dozvěděl přesně. V Diasparu existovalo mnoho věcí, kterým nerozuměl a které se musel v nadcházejících stoletích naučit.

Chvíli se mu zdálo, že Etania chce také něco říct. Zdvihla ruku, lehké šaty se jemně zavlnily, pak ji spustila. Podívala se bezradně na Jeseraca a tehdy poprvé si Alvin uvědomil, že rodiče mají o něj starost. Rychle proběhl pamětí a nehodami posledních týdnů. Ne, nepřihodilo se v poslední době nic, co mohlo vysvětlit sotva zpozorovatelnou nejistotu, tu atmosféru neklidu, která nejasně obklopovala Eristona a Etanii.

Jeserac, zdálo se, přesto ovládal situaci. Tázavě se podíval na Eristona a Etanii, přesvědčil se, že nechtějí nic dodat a začal s řečí, na jejíž proslovení čekal hodně let.

„Alvine,“ začal, „přes dvacet let jsi byl mým žákem a udělal jsem, co bylo v mých silách, abych tě seznámil se zvyky, které panují ve městě a přivedl tě do tohoto dne. Dával jsi mi hodně otázek a ne na všechny jsem ti dokázal odpovědět. Na mnoho věcí jsi nebyl připraven a některé jsem sám nevěděl. Tvoje nemluvněcí období už skončilo, ale tvé dětství teprve začíná. Je mojí povinností ti pomoci, Alvine, budeš-li to potřebovat. Za dvě stě let, Alvine, budeš víc vědět o tomto městě i o jeho historii. Ale dokonce ani já, který se nacházím na sklonku svého života, jsem neviděl ani čtvrtinu Diasparu a ani tisícinu jeho bohatství.“

I když doposud Jeserac neříkal nic nového, Alvin ho přesto uctivě poslouchal. Stařec hleděl na Alvina přes propast věků, jeho slova dýchala moudrostí, která se nedala odhadnout, ale byla důsledkem dlouhého kontaktu s lidmi i stroji.

„Řekni mi, Alvine,“ zeptal se Jeserac, „zda jsi si někdy položil otázku, kde jsi byl předtím, než jsi se narodil, než jsi zjistil, že stojíš před Eristonem a Etanii v Sále tvoření?“

„Domnívám se, že jsem před tím nebyl – že jsem byl matrice v mozku města, čekající na vytvoření... něco v tom smyslu.“

Vedle Alvina se nejasně objevilo a zmaterializovalo nízké lůžko. Usedl na něj a očekával další slova Jeseraca.

„Máš samozřejmě pravdu,“ řekl Jeserac. „Ale to je pouze část pravdy... velmi malá část. Dodnes jsi žil mezi svými vrstevníky a oni neznají pravdu. Oni si na ni zanedlouho vzpomenou, ale ty ne. Musíme tě proto připravit, aby ses dovedl podívat faktům do očí.“

Lidská rasa, Alvine, žije v tomto městě už více než miliardu let. Byl to náš svět, od doby, kdy upadlo Galaktické impérium a Ná-

jezdníci se vrátili ke hvězdám. Za zdmi Diasparu není nic kromě pouště, jak hlásají naše legendy.

Víme o našich primitivních předcích málo, kromě toho, že byli bytostmi žijícími velmi krátce a že se uměli, i když se to může zdát divné, reprodukovat bez pomoci jednotek paměti nebo organizátorů hmoty. V nějakém komplikovaném a určitě nekontrolovatelném procesu byly základní matrice každé lidské bytosti přechovávány v mikroskopických strukturách buněk, vznikajících uvnitř organismu. Jestli tě to zajímá, víc informací na toto téma ti mohou dát biologové, ale ta metoda už nemá žádné použití, protože byla v šeru věků zapomenuta.

Lidská bytost jako každý jiný materiální objekt je definovaná svojí strukturou – svojí matricí. Matrice člověka a tím spíše ta její část, která v sobě obsahuje informace o mozku, je nebývalé komplikovaná. Přesto Příroda dokázala opakovat ty matrice v malinké komůrce – příliš malé, aby ji bylo možné vidět prostým okem.

Co dokáže Příroda, dokáže také Člověk. Nevíme, kolik času pohltilo vyřešení tohoto problému. Možná milion let, ale co to znamená? Nakonec se naši předkové naučili analyzovat a přechovávat informace, mohou definovat a popsat lidskou bytost, a také využívat tu informaci k vytvoření originálů, tak jak jsi ty před chvílí vytvořil tento gauč.

Vím, Alvine, že tě tyto věci zajímají, ale víc ti říci neumím, Způsob přechovávání těchto informací tady nemá žádný význam. Může to být forma slov napsaných na papíře, změněných magnetických polí matric vytvořených z elektrických nábojů. Lidé využívali všechny tyto metody přechovávání informací a ještě hodně dalších. Stačí říct, že už před mnoha lety se naučili schopnosti přechovávat sami sebe nebo, abychom byli úplně přesní, uchovávat odtělesněné matrice, z nichž je možné zavolat lidskou bytost zpět do existence.

Tolik už víš. To je způsob, kterým nám naši předkové dali potenciální nesmrtelnost, sami tím unikli problémům a odstranili smrt. Tisíc let v jednom těle, to je dostatečně dlouho pro každého člověka, ke konci této doby je jeho mozek nacpaný vzpomínkami a on touží pouze po odpočinku – nebo novém zrození.

Zkrátka, Alvine, připravím se, abych opustil tento život. Musím projít pamětí nazpátek, zredigovat své vzpomínky a smazat ty, které nechci zachovat. Potom vejdu do Sálu tvoření, ale dveřmi, které

jsi nikdy neviděl. To staré tělo přestane existovat, přestane existovat vědomí. Z Jeseraca nezůstane nic, kromě galaxie elektronů zamrzlých v srdci krystalu.

Usnu, Alvine, a to beze snů. Potom, jednoho dne, možná za sto tisíc let, se probudím v novém těle a potkám ty, kteří budou vybráni za mé opatrovatele. Budou mně opatrovat tak, jak Eriston s Etanií opatrovali tebe, protože zpočátku nebudu vědět nic o Diasparu a nebudu mít žádné vzpomínky na to, kým jsem byl. Tyto vzpomínky se pomalu vrátí ke konci mých dětských let na jejich základech začnu budovat svůj nový cyklus existence.

Taková je šablona našich vtělení, Alvine. Všichni jsme tu už byli často, mnohokrát předtím, i když nynější populace se už nikdy nevrátí, protože délka našich období neexistence se mění právem náhody. Nový Jeserac bude mít nové a jiné přátele a zájmy, ale starý Jeserac – tolik z něj, kolik chci uchovat – bude existovat dál.

To ještě není všechno. V Diasparu žije a po jeho ulicích chodí pouze jedna setina obyvatel. Obrovská většina dříme v Paměťových bankách a čeká na signál, který je znovu povolá do existence. Tím způsobem zachováváme stálost, zajišťujeme současně změny, těšíme se nesmrtelnosti a nepropadáme stagnaci.

Vím, nad čím teď uvažuješ. Chceš vědět, kdy se ti vrátí vzpomínky na tvá dřívější vtělení tak, jak je už získali tví druzi.

Ty nemáš takové vzpomínky, protože jsi jiný než ostatní. Snažili jsme se ukrývat před tebou tento fakt, jak jen to bylo možné, aby na tvé dětství nepadl žádný stín – i když se mi zdá, že jsi si již částečně pravdu domyslel. Ještě před pěti lety jsme sami nic netušili, teď už nemáme žádné pochybnosti.

Ty, Alvine, představuješ něco, co se v celé době trvání Diasparu podařilo pouze několikrát. Možná, že jsi spočíval uspaný v Paměťových bankách všechny ty věky, možná jsi byl vytvořený v důsledku nějaké náhodné permutace teprve před dvaceti lety. Tvoje objevení mohlo být naplánované na samém začátku tvůrci města, ale stejně tak dobře může být dílem náhody.

Nevíme to. Víme pouze to, že ty, Alvine, jako jediný z lidské rasy, jsi ještě nikdy nežil. Jsi, po minimálně deseti miliónech let, prvním dítětem narozeným na Zemi v doslovném významu toho slova.“

3

Po zmizení Jeseraca i rodičů ležel Alvin dlouhý čas bez pohybu a snažil se nemyslet na nic. Uzavřel pokoj kolem sebe, aby ho nikdo nemohl vytrhnout z transu.

Nespal; spánek byl čímsi, co nikdy nezkusil, protože spánek odpovídá světu dne a noci, a tady byl pouze den. Mohl nanejvýš upadnout do stavu nevědomí a i když to doopravdy nepotřeboval, věděl, že si tak lépe uspořádá myšlenky.

Nového se moc nedozvěděl. Už dříve si domyslel všechno, co mu řekl Jeserac. Ale něčím jiným jsou domněnky a něco jiného je jistota, kterou teď měl.

Jakým způsobem to ovlivní jeho život, pokud vůbec ovlivní? Nevěděl a nejistota byla pro Alvina novým pocitem. Možná, že se nezmění vůbec nic. Jestliže se teď nepřizpůsobí úplně podmínkám panujícím v Diasparu, udělá to v následujícím životě – nebo ještě v dalším...

Alvinův mozek odmítl tuto myšlenku ještě než se zformulovala. Diaspar mohlo uspokojit potřeby celého lidstva, ale jeho ne. Nepochyboval, že bylo možné prožít tisíce vtělení a nevyčerpat všechny zázraky města, neokusit všech zkušeností, které mohlo poskytnout. Tyto věci mohl dělat, ale kdyby mu byly nedostupné, nikdy by nebyl spokojený.

Ale v tom případě existoval jeden problém, kterému se musel podívat do očí. Co se s tím ještě dalo dělat?

Ta otázka zůstala bez odpovědi a to ho vytrhlo ze zamyšlení. Nedokázal nečinně sedět smýkaný bolavými nejistotami a ve městě existovalo pouze jedno místo, kde mohl najít klid své duše.

Část stěny v místě, v kterém jí prošel na chodbu, zamihotala a přestala existovat a její molekuly mu pohladily tvář lehkým větříkem, kladoucím odpor tělu, které rušilo jejich klid. Bylo mnoho způsobů přesunu z místa na místo, ale on si vybral procházku. Jeho byt se nacházel hned vedle hlavní úrovně města. Krátká pasáž ho zavedla na spirálovou rampu, která vedla dolů na ulici. Nevyužil pohyblivé cesty a šel pěšky stacionárním chodníkem; bylo to dost excentrické, protože od cíle ho dělilo několik mil, ale Alvin měl rád občasné pro-

cházký, protože chůze mu zjasňovala myšlení a kromě toho měl před sebou celou věčnost.

Bylo zvykem umělců ve městě – a každý v Diasparu byl někdy umělcem – vystavovat svou současnou produkci podél pohyblivých cest, aby mohli kolemjdoucí obdivovat jejich díla. To bylo obvykle jen několik dní předtím, než veškeré obyvatelstvo kriticky posoudilo každý pozoruhodný výtvar a vyjádřilo svůj názor na něj. Výsledný verdikt, zaznamenaný automaticky zařízením na získávání vzorků veřejného mínění, které nikdo nikdy nedokázal navést nebo oklamat – a pokusů bylo dost – rozhodl o osudu mistrovského kousku. Byl-li dostatek kladných ohlasů, forma se dostala do paměti města, takže každý, kdo si v budoucnu přál, mohl mít reprodukci naprosto totožnou s originálem.

Méně úspěšné kusy následoval osud všech podobných děl. Bud' to byly roztaveny zpět na původní elementy nebo skončily v domech přátel umělců.

Alvin viděl na své cestě jen jeden *object d 'art*, který ho zaujal. Byla to kreace plná čistého světla, vzdáleně připomínající rozvíjející se květinu. Pomalu vyrůstala z drobného barevného jádra, rozvíjela se do komplexu spirál a záhybů, pak náhle ochabla a celý cyklus začal nanovo. Avšak ne stejně, protože ani jeden cyklus se nepodobal druhému. Ačkoli Alvin pozoroval celou dvacítku pulzací, pokaždé postřehl jemné a nedefinovatelné změny, i když základní vzorec zůstal stejný.

Věděl, proč se mu líbí tenhle nehmatatelný sochařský výtvar. Jeho rozšiřující se rytmus budil dojem volného prostoru – a dokonce úniku. Z toho důvodu by se pravděpodobně nezamlouval mnoha Alvinovým spoluobčanům. Poznamenal si umělcovo jméno a rozhodl se, že mu při nejbližší příležitosti zavolá.

Všechny cesty, jak pohyblivé, tak i stacionární, končily v parku, který tvořil zelené srdce města. Zde, na ploše tvaru kruhu o průměru tří mil, se nacházela vzpomínka na to, čím kdysi byla Země, než poušť pohltila vše kromě Diasparu. Okraje tohoto velkého kola tvořil široký pás trávy, za ním rostly nízké stromy, které směrem ke středu kola byly vyšší a vyšší. Současně terén pozvolna klesal a když se vyšlo na kraj tohoto úzkého lesíka, za parváním stromů zanikaly všechny stopy existence města.

Široký potok, teď šumící před Alvinem, byl jednoduše nazývaný Řekou. Neměl a nepotřeboval jiný název. Jeho břehy spojovaly četné můstky, umístěné v nevelkých vzdálenostech. Potok obtékal park, vytvářel uzavřený kruh a na své cestě čas od času tvořil malé laguny. To, že se řeka mohla po uplynutí necelých šesti mil vrátit na to samé místo, nikdy Alvina neudivovalo, nezaráželo ho, že na některých částech svého toku plyne řeka do kopce. V Diasparu se stávaly daleko divnější věci.

V jedné z malých lagun se koupalo několik mladých lidí a Alvin se zastavil, aby se na ně podíval. Hodně z nich znal, když ne podle jména, tak podle vidění a chvíli ho lákalo, aby se k nim připojil, ale tajemství, které nesl, ho od toho odvedlo a on se spokojil s rolí diváka.

Nebylo možné zjistit, který z těchto mladých obyvatel vyšel ze Sálu tvoření tento rok a který žil v Diasparu tak dlouho jako Alvin. I když byli různí vzrůstem a váhou, nemělo to žádnou spojitost s věkem. Takoví se prostě lidé rodili a i když statisticky starší osoby byly o něco vyšší, nebylo to jisté pravidlo, které by bylo možné použít na každého.

Tvář byla bezpečnějším vodítkem. Někteří z nově narozených byli vyšší než Alvin, ale vypadali nezrale, měli výraz užaslého překvapení světem, ve kterém se ocitli, a podle toho se okamžitě dali poznat. Bylo to zvláštní pomyšlení, že v jejich hlavách tajemně dřímají nekonečné vize životů, na které si už brzy vzpomenou. Alvin jim záviděl, i když si nebyl zcela jistý, zda má proč. První existence byla vzácný dar, který se nikdy nebude opakovat. Bylo nádherné pozorovat život úplně poprvé, jako za časného rozbřesku. Škoda, že tu není nikdo jiný jako on, s kým by se dělil o své myšlenky a pocity!

Avšak fyzicky byl odlit v přesně stejné formě jako ty děti hrající si ve vodě. Lidské tělo se vůbec nezměnilo za tu miliardu let, kdy byl vybudován Diaspar, protože základní model byl navěky zmražen v Paměťových bankách města. Změnil se ovšem hodně proti původní primitivní formě, ačkoli většina těchto změn byla vnitřní a okem neviditelná. Člověk se mnohokrát ve své dlouhé historii přestavěl ve snaze odstranit všechno zlo, jehož nositelem tělo kdysi bylo.

Takové zbytečné příslušenství jako nehty a zuby zmizelo. Vlasy byly omezené pouze na hlavu, na těle po nich nezbyla ani stopa. Snad nejvíc by však překvapilo člověka z úsvitu dějin zmizení pup-

ku. Jeho nevysvětlitelná nepřítomnost by mu dala dost látky k přemýšlení a na první pohled by byl zmaten problémem rozlišit muže od ženy. Asi by byl v pokušení předpokládat, že už žádný rozdíl není, ale to by byl těžký omyl. Za přiměřených okolností nebylo pochyb o mužnosti kteréhokoli muže v Diasparu. Příslušné vybavení bylo nyní pouze úhledně zabalené, když ho právě nebylo třeba. Jeho uložení uvnitř těla bylo skvělým vylepšením proti původnímu málo elegantnímu a skutečně hazardnímu uspořádání matkou přírodou.

Pravda, rozmnožování nebylo už záležitostí těla, neboť to byla věc příliš důležitá, než aby byla ponechána náhodě, pohrávající si s chromozómy jako s kostkami.

I v dávných dobách se necelá setina sexuální aktivity týkala rozmnožování. Zmizením tohoto pouhého jednoho procenta se změnil celý model lidské společnosti a význam takových slov jako „otec“ a „matka“, ale touha zůstala, ačkoli nyní její uspokojování nemělo hlubší cíl než uspokojení jakékoliv jiné touhy smyslů.

Alvin opustil své bavící se vrstevníky a vydal se dál k centru parku. Šel vyznačenou stezkou, jednou z těch, které probíhaly parkem, křižovaly se v nízkých houštinách a znovu klesaly do úzkých úvozů tvořených velkými, mechem porostlými kameny. Potkal po cestě malý, mnohostěnný stroj, který nebyl větší než lidská hlava. Vznášel se mezi větvemi stromů. Nikdo se nenamáhal zjistit, kolik obměn robotů se nachází v Diasparu; šly člověku z cesty a tak důsledně plnily své povinnosti, že spatření kteréhokoli z nich bylo něčím neobvyklým.

Terén se znovu začal zvedat, Alvin se blížil k nevysokému pahorku, který se vypínal v samotném středu parku a tím i města. Bylo tu méně terénních překážek a kroucených stezek, a tak viděl dobře vrchol pahorku a obklopující ho jednoduchou stavbu. Trošku se zadýchal, než došel k cíli a tak se s chutí opřel o jeden růžový sloup a podíval se za sebe, na cestu, kterou sem přišel.

Existuje jistý počet architektonických forem, které se už nemohou změnit, protože dosáhly dokonalosti. Hrobka Yarlanda Zeye mohla být stejně dobře vybudovaná staviteli svatých prvních civilizací, o nichž člověk věděl, i když ti by si nedokázali ani představit materiál, z kterého byla postavena. Otevřenou střechou byla vidět obloha a její jediné nádvoří bylo dlážděné velkými deskami, které pouze na první

pohled připomínaly skutečný kámen. Lidé chodili celé věky sem a tam a jejich kroky na nich nezanedchaly nejmenší stopy.

Tvůrce celého parku – budovatel, jak někteří tvrdili, samotného Diasparu – seděl s očima upřenýma dolů, jako by se díval na plány, rozložené na kolenou. Na jeho tváři se rozprostíral ten zvláště neza-chytitelný úsměv, který tolik pokolení mátl svět. Někteří tvrdili, že to není nic jiného, než rozmar uměleckého řezbáře, ale jiní byli pře-svědčeni, že Yarlan Zey se usmívá, neboť má na mysli nějaké tajem-né překvapení.

Celá ta budova byla záhadná a v kronikách dějin města se o ní nedala najít žádná zmínka. Alvin vlastně ani nevěděl, co znamená slovo „hrobka“. Jeserac by mu to pravděpodobně uměl vysvětlit, protože byl znám jako sběratel starých zapomenutých slov, kterými rád prokládal svoji řeč, aby posluchače zarazil.

Z tohoto centrálního pozorovacího bodu měl Alvin dobrý vý-hled na celý park a, i přes clonu stromů, na samo město. Nejbližší budovy byly vzdáleny právě dvě míle a tvořily nízké pásmo obklopu-jící celý park. Za nimi, řada za řadou, stále vyšší a vyšší, se vypínaly věže a terasy tvořící hlavní část města. Táhly se na míle, hrdě čnely k nebi, stále složitější a monumentálnější. Diaspar bylo plánováno jako celek, jako jednotlý, mohutný a mocný komplex. Jeho panorama působilo ve své velikosti drtivě, a přece tvořilo sotva stín ukrytých divů techniky, bez kterých by všechny ty velké budovy byly pouze hrobky zbavené života.

Alvin zamyšleně hleděl k hranicím tohoto světa. Deset, dvacet mil odtud se v dálce nejasně jevily vnější hradby města, a zdálo se, že na nich spočívá nebeská klenba. Za nimi už nebylo nic, vůbec nic, kromě hrozivé pouště, na které by člověk zešílel.

Proč právě jeho ta prázdnota tak lákala, jako nikoho ze zná-mých lidí? Nevěděl. Hleděl do dálky na barevné jehlice a cimbuří obklopující teď celé panství lidí, jako by se domníval, že právě tam nalezne odpověď na své otázky.

Nenalezl je. Ale právě v tom momentu, kdy jeho srdce toužilo po nedosažitelném, se pevně rozhodl.

Teď věděl, co udělá se svým životem.

Jeserac mu moc nepomohl, i když projevil více snahy ke spolupráci, než kolik Alvin předpokládal. V jeho dlouhé kariéře učitele mu už mnozí takové otázky pokládali a on se nedomníval, že ze všech jeho žáků by to měl být zrovna Alvin, kdo by ho mohl zaskočit nebo postavit před problém, který nebude schopen vyřešit.

Samozřejmě si uvědomoval, že v Alvinově chování se objevují jisté odchylky, které, možná, budou vyžadovat korekci. Nezapojil se, jak byl povinen, do neobvykle komplikovaného společenského života města, ani do světa fantazie svých vrstevníků. Neobjevil v sobě větší zájem o vyšší formy duševních zábav, i když to v jeho věku zase nebylo tak divné.

Pozoruhodnější byl jeho nestálý milostný život. Nedalo se očekávat, že vytvoří nějaký relativně stálý partnerský vztah alespoň na jedno století, avšak krátkost jeho milostných afér už byla pověsná. Pokud trvaly, byly intenzívní, ale ani jedna z nich nepřežila víc než několik týdnů. Zdálo se, že se Alvin nedokáže pořádně soustředit na více než jednu věc najednou. Byly časy, kdy se s nadšením zúčastnil erotických her svých druhů nebo zmizel s vybranou partnerkou na několik dní. Jakmile však nálada jednou pominula, bývala dlouhá období, kdy se zdálo, že ho absolutně nezajímá to, co by ho v jeho věku mělo zajímat nejvíc. To bylo možná špatné pro něj a určitě to bylo špatné pro jeho odmrštěné milenky, které se sklíčeně toulaly městem a trvalo jim nezvykle dlouho, než si našly útěchu jinde. Jak si Jeserac všiml, do tohoto nešťastného stadia se nyní dostala Alystra.

Nebylo to tím, že by Alvin neměl srdce, cit nebo nebyl rozvážný. Vzbuzovalo to dojem, že v lásce hledá, tak jako ve všem ostatním, něco, co mu Diaspar zajistit nemůže.

Žádné z těch Alvinových podivínství Jeseraca příliš netrápilo. Jedinečnost bylo možné pokládat za určitý způsob vystupování a ve svém důsledku mohla vést k tomu, že by se časem Alvin přizpůsobil všeobecně platnému vzorci chování. Žádný individualista, ať podivín nebo génius, nebyl schopen ovlivnit ohromnou setrvačnost společnosti, které zůstalo prakticky nezměněné více než miliardu let. Jeserac nejenom věřil ve stabilitu – nedokázal si jednoduše nic jiného představit.

„Problém, který tě trápí, je velmi starý,“ řekl Alvinovi, „ale divil by ses, jak hodně lidí bere svět jaký je, a nikdy je to nezarazí a ani nad ním nikdy nepřemýšlí. Je pravda, že kdysi lidská rasa obývala prostor nekonečně větší než Diaspar. Viděl jsi, jak vypadala Země, než se vypařily oceány a přišla poušť. Ty filmy, které si tak rád pouštíš, jsou nejstarší, jaké máme, jsou jediné, které představují Zemi takovou, jaká byla před příchodem Nájezdníků. Nesoudím, že je vidělo mnoho lidí. Pohled na ty neohraničené, otevřené prostory je něco, co nedokážeme snést.“

A přece Země byla samozřejmě pouze zrnkem písku v porovnání s celým Galaktickým Impériem. To, čemu musely být podobné mezihvězdné propasti, je noční můra, kterou si nemůže normální člověk ani představit. Naši předkové je překonávali na úsvitu dějin, když se vypravili do kosmu, aby vytvořili Impérium. Křižovali jím nejednou, ale nakonec je Nájezdníci přinutili k návratu na Zemi.

Legenda říká – a je to pouze legenda – že lidé s Nájezdníky uzavřeli dohodu. Oni si měli nechat Vesmír, po kterém tak toužili, a my jsme se spokojili s naším rodným světem.

Dodrželi jsme podmínky té dohody a zapomněli jsme na marné sny našeho dětství, tak jako i ty na ně zapomeň, Alvine. Lidé, kteří postavili toto město a vyprojektovali společenství jeho obyvatel, byli pány jak rozumu, tak i hmoty. Umístili do těchto zdí všechno, co by kdykoli mohla lidská rasa potřebovat – a potom se postarali, abychom je už nikdy neopustili.

Ne, fyzické bariéry tu mají nejmenší význam. Možná, že existují cesty, kterými je možné se dostat z města, ale nemyslím, že bys po nich došel daleko, i kdybys je našel. A kdyby se ti to přesto povedlo, co z toho? Tvoje tělo nevydrží na poušti nechráněné a nekrmené městem.“

„Jestli existuje cesta vedoucí ven,“ řekl pomalu Alvin, „tak co mi může zabránit, abych město opustil?“

„To není moudrá otázka,“ odpověděl Jeserac. „Soudím, že už na ní znáš odpověď.“

Jeserac měl pravdu, ale něco přece v úvahu nevzal. Alvin to věděl – nebo spíše si to domyslel. Usuzoval jednoduše z chování svých přátel jak ve skutečném životě tak i ve společně prožívaných snových výletech. Oni nikdy nebudou schopni opustit Diaspar. Jeserac ovšem nevěděl, že tato nemožnost se Alvina netýká. Alvin zase

na druhé straně netušil, zda jeho odlišnost od ostatních byla záležitostí náhody nebo součástí starodávného projektu, ale právě tím se mezi jiným projevovala. Byl zvědavý, kolik důkazů této odlišnosti v sobě ještě odhalí.

V Diasparu nikdo nikdy nespěchal a to bylo pravidlo, které dokonce i Alvin zřídka porušoval. Přemýšlel o problému několik týdnů. Trávil hodně času hledáním nejranějších zmínek o počátcích města. Potom celé hodiny ležel podepřený nepocit'ovatelným náručím anti-gravitačního pole a hypnoprojektor otevřel před jeho myslí minulost. Když záznam skončil a rozplývající se projektor mizel ve vzduchu, Alvin dál ležel zahleděný do prázdna. Návrat přes věky do současnosti trval dost dlouho. Znovu viděl nekonečné pláně blankytných vod. Přes ty tisíce století mu hřměl v uších hukot vln, zlostně bijících o útesy. Vzpomínal na lesy, prerie a divná zvířata, která kdysi žila spolu s Člověkem na tomto světě.

Velmi málo bylo těch historických zpráv. Všeobecně se předpokládalo, i když nikdo nevěděl proč, že někde mezi příjezdem Nájezdníků a vybudováním Diasparu byly zničeny všechny vzpomínky na primitivní doby. Vymazání bylo tak dokonalé, že bylo těžké uvěřit, že se tak stalo náhodou. Lidé, kromě několika kronik, které mohly být stejně dobře legendou, zničili svoji minulost. Před Diasparem jednoduše existovala Století Úsvitu. V tom skladišti historie byli promícháni mezi sebou lidé, kteří zkrotili oheň a lidé, kteří objevili atomovou energii – první lidé, kteří vytesali člun z kmene stromu s prvními lidmi, kteří vyletěli ke hvězdám. Na druhé straně času si všichni byli současníky.

Alvin hodlal provést svůj experiment sám, i když v Diasparu nebylo snadné být sám. Sotva opustil svoje obydlí, potkal Alystru, která se ani nesnažila předstírat, že její přítomnost tady je náhodná.

Alvina nikdy nenapadlo, že Alystra je krásná, protože nikdy neviděl lidskou ošklivost. Když je krása univerzální, ztrácí moc nad srdcem a pouze její nedostatek může vyvolat emocionální efekt.

Na okamžik byl Alvin rozmrzelý tím setkáním, připomínalo mu vášně, které ho už nedojímaly. Byl ještě příliš mladý a soběstačný, než aby cítil potřebu trvalého vztahu a kdyby přišel čas, bylo by asi pro něj těžké ho vytvořit. Bariéra jeho jedinečnosti se i v těch nejintimnějších okamžicích postavila mezi něj a jeho milenky. Přes své plně rozvinuté tělo byl ještě dítětem a zůstane jím ještě celá dese-

tiletí, zatímco jeho družky si jedna po druhé vybaví vzpomínky z minulých životů a nechají ho daleko za sebou. Zažil to už předtím, a proto se obával komukoli se bezvýhradně odevzdat. I Alystra, která se nyní zdá být tak naivní a prostá, se brzy stane komplexem pamětí a talentů daleko za hranicemi jeho představ.

To setkání ho iritovalo, ale zlost ho rychle přešla. Nebyl důvod aby s ním Alystra nešla, bude-li sama chtít. Nebyl samolibý a nechtěl získat novou zkušenost ze svého pokusu pouze pro sebe a kromě toho mu mohla její přítomnost hodně pomoci.

Zatímco je z namačkaného centra města vyvezla expresní cesta, neměla Alystra žádné otázky, což bylo u ní neobvyklé. Cestovali, stojíce uprostřed pohyblivé cesty, na nejrychlejší pásu a ani se ne-namáhali, aby se mrkli pod nohy na její zázračný povrch. Inženýr z historického světa by se rychle zbláznil, pokud by se snažil pochopit, jakým způsobem může nepopíratelně jednoduše stuha cesty být nepohyblivá při obou krajích a současně se pohybovat s plynule narůstající rychlostí směrem ke středu. Ale pro Alvina a Alystru existovaly materiály, které na jedné straně měly vlastnosti pevných látek a na druhé kapalin, takže se jim to zdálo být přirozené.

Budovy kolem nich byly stále vyšší a vyšší, jako kdyby město posilovalo opevnění oddělující ho od vnějšího světa. Jak by to bylo divné, kdyby ty stěny zprůhledněly a bylo možné se skrz ně podívat dovnitř. Žili tam lidé, které už zná, které ještě pozná a které nikdy nepozná – i když těch posledních bude moc málo, protože během celého života pozná téměř všechny obyvatele Diasparu. Většina z nich teď sedí ve svých pokojích, ale není sama. Stačí jim pouze zformulovat vhodné přání a ocitnou se, i když ne fyzicky, v přítomnosti libovolné osoby, kterou si vyberou. Netrápila je nuda, protože měli přístup ke všemu, co se dělo ve sféře fantazie nebo skutečnosti od počátků existence města. Pro lidi, jejichž myšlení bylo na tento způsob naprogramováno, to byla celkem snesitelná existence. Že to byla vlastně existence velmi mělká, to nechápal ještě dokonce ani Alvin.

V závislosti na tom, jak se Alvin s Alystrou vzdalovali od centra města, počet lidí, které potkávali na ulici, klesal a když se pohyblivá cesta zvolna zastavila před dlouhou platformou ze světlého jemně barevného mramoru, v dosahu jejich zraku už nikdo nebyl. Přešli přes ztuhlý vír hmoty, kde substance pohyblivé cesty odplývala zpět

ke svému prameni a stanuli před stěnou proděravěnou jasně osvětlenými tunely. Alvin bez váhání vybral jeden z nich a šel. Alystra pospíchala za ním, snažíc se držet s ním krok. Jak tak pohodlně pozorovali okolí, zmocnilo se jich peristaltické pole a pohánělo je kupředu.

Už se zdálo nemožné, že jsou v tunelu, hluboko pod zemí. Umění, které využilo celý Diaspar jako malířské plátno, tu bylo živé a obloha nad nimi se zdála být otevřená nebeským větrům. Všude kolem stály věže města zářící v slunečním jasu. Nebylo to město, které Alvin znal, ale Diaspar mnohem dřívější doby. Ačkoliv velké budovy většinou poznal, byly tu nepatrné rozdíly, které přidávaly scéně na zajímavosti. Alvin by byl ještě rád zůstal, ale nikdy nenašel způsob, jak zpomalit postup tunelem.

Příliš brzy byli jemně usazeni ve velké eliptické komoře s panoramatickými okny. Těmito okny mohli zachytit vábivé pohledy na zahrady, zářící nádhernými květinami. V Diasparu byly ještě zahrady, ale ty existovaly jen v představách umělců, kteří je stvořili. V dnešním světě určitě žádné takové květiny neexistovaly.

Alystra byla očarovaná jejich krásou a jasně soudila, že právě kvůli tomuto pohledu ji sem Alvin přivedl. Chvíli pozoroval, jak radostně běhá od okna k oknu a těšil se z jejího nadšení z každého nového objevu. V napůl opuštěných budovách na periférii Diasparu se nacházely stovky takových míst, udržovaných v ideálním pořádku tajemnými silami. Možná, že jednoho dne sem připlyne znovu vlna života, ale do té doby byly starobylé zahrady tajemstvím, které znaly pouze ony samy.

„Musíme dál,“ řekl nakonec Alvin. „To je teprve začátek.“ Prošel skrz jedno okno a iluze zmizela. Za oknem nebyly zahrady, pouze spirálový chodník postupně stoupající nahoru. Spoza okna viděl stále Alystru, i když věděl, že ona ho nevidí. Ale nezaváhala a ve chvíli stála už vedle něj, na chodníku.

Povrch chodníku, na kterém stáli, se začal pomalu plazit. Přešli po něm několik kroků, dokud rychlost nevzrostla natolik, že další námaha byla zbytečná.

Chodba se plazila pozvolna nahoru, ale po uplynutí sta stop prudce přešla ve svislou šachtu. Pro tento fakt mluvila pouze logika, pro všechny smysly se jízda odbývala v ideálně vodorovné chodbě. Fakt, že ve skutečnosti pádili kolmo nahoru studní hlubokou tisíc

stop, v nich nevyvolal pocit ohrožení, neboť věděli, že havárie polarizačního pole je nemyslitelná.

Zakrátko se chodba začala znovu sklánět „dolů“ a potom znovu zahrnula pod pravým úhlem. Povrch chodníku sotva zpozorovatelně zpomalil a nakonec se zastavil na konci dlouhého, zrcadly obloženého sálu. Alvin věděl, že tady by nemělo žádný smysl, aby Alystru popoháněl k rychlejší chůzi. Nešlo tu pouze o ženskou marnivost, která se od dob Evy nezměnila, nikdo nedokázal odolat kouzlu tohoto místa. V celém Diasparu – alespoň pokud věděl – nebylo nic podobného. Rozmar umělce způsobil, že pouze několik zrcadel odráželo reálný obraz – a i ta, jak byl Alvin přesvědčený, neustále měnila své místo. Zbytek bezpochyby také něco zrcadlil, ale trochu zneklidňovalo vidět sebe samého ve stále se měnícím, úplně vymyšleném prostředí.

Časem bylo ve světě za zrcadly vidět lidi chodící sem a tam a jednou dokonce mezi nimi Alvin postřehl známé tváře. Dost jasně si uvědomoval, že nepozoruje žádného z přátel, které znal v nynějším vtělení. Skrz mysl neznámého umělce nahlížel do minulosti a viděl předcházející vtělení lidí pohybujících se po dnešním světě. Bolela ho myšlenka na vlastní odlišnost, věděl, že i kdyby čekal kdovíjak dlouho před těmito měnícími se scénami, neuvidí nikdy starodávny odraz sama sebe.

„Víš kde jsme?“ zeptal se Alystry, když skončili prohlížení sálu zrcadel. Alystra zavrtěla hlavou.

„Myslím, že někde poblíž konce města,“ řekla nejistě. „Zdá se mi, že jsme šli dlouhou dobu, ale nemám ponětí, jak dlouhou.“

„Jsme ve věži Loranne,“ odpověděl Alvin. „Je to jeden z nejvyšších bodů Diasparu. Pojd', ukážu ti něco.“ Vzal Alystru za ruku a vyvedl ji ze sálu. Nebyl tam viditelný východ, ale na mnoha místech vzor na podlaze napovídal existenci bočních chodeb. Když se přiblížili k zrcadlu v takovém místě, zdálo se, že se odraz rozplývá do světelného oblouku, skrz který bylo možné projít do tunelu, který za ním začínal. Alystra ztratila cestu, takže dlouho kličkovali labyrintem chodeb a průchodů, aby se nakonec ocitli v dlouhém, ideálně rovném tunelu, v kterém vál z nezměrnou rychlostí studený vítr. Tunel se táhl na stovky stop na obě strany a na jeho koncích bylo vidět malé kroužky světla. Alystra úplně ztratila náladu.

„Nelíbí se mi tu,“ postěžovala si Alvinovi. „Je mi zima.“

Pravděpodobně ještě nikdy v životě nezažila pocit chladu a Alvin se cítil v jistém smyslu vinný. Byl povinen ji varovat, aby si vzala s sebou plášť, a to teplý, neboť všechny oděvy nošené v Diasparu plnily funkci čistě dekorativní a jako ochrana před zimou byly neužitečné.

Beze slova jí podal svůj. Nebyla v tom stopa galantnosti, rovnost pohlaví už dávno smazala všechny konvence. Kdyby se věci měly opačně, Alystra by dala svůj plášť Alvinovi a on by jej automaticky přijal.

Chůze s větrem v zádech byla dokonce příjemná a oni rychle došli na konec tunelu. Další cestu jim zahradila mistrně vytesaná kamenná síť s velkými oky, ale i tak už stáli na okraji nicoty. Velký ventilační kanál zde končil ve přední věži a pod nimi zela kolmá, tisícistopá propast. Nacházeli se na vnějších hradbách města a Diaspar leželo za nimi takové, jaké je pozorovalo jen nemnoho lidí v jejich světě.

Tento pohled byl opakem panoramatu, který Alvin pozoroval z centra parku. Odtud mohl hledět dolů na soustředné vlny kamení a kovu, klesající mílovými vlnami ve směru srdce města. Tam daleko, částečně na horizontu zastíněné vznášejícími se věžemi, viděl vzdálené louky a stromy a věčně kroužící řeku. Ještě dál se znovu vzpínaly k nebi věže postavené na protější straně Diasparu.

Alystra hleděla na toto panoráma se zájmem, ale bez údivu. Viděla město už předtím, ze stejně dobře položených pozorovatelů a ve značně výhodnějších podmínkách.

„To je náš svět... celý náš svět,“ řekl Alvin. „Teď ti chci ukázat ještě něco.“

Odvrátil se od mříže a šel směrem ke kroužku světla, který byl vidět na druhém konci tunelu. Vál studený vítr, ale Alvin to nebral na vědomí.

Neušel daleko, když zjistil, že Alystra za ním jít nechce. Stále hleděla ven, ruku u tváře a její plášť vlál ve větru. Alvin postřehl, že hýbá ústy, ale slova k jeho uším nedoléhala. Hleděl na ni nejdříve udiveně a potom netrpělivě, s trochou soucitu. To, co říkal Jeserac, byla pravda. Ona nemohla jít za ním. Věděla už, co znamená ten vzdálený kruh světla, z něhož vždycky vál do Diasparu vítr. Za zády Alystry ležel známý svět, plný zázraků, ale zbavený překvapení, plující řekou času jako blýskavá, neprodyšně uzavřená bublina. Před ní,

ne dál než několik kroků od místa, kde stála, se rozvíjela divoká samota – svět pouští – svět Nájezdníků.

Alvin se vrátil, došel k ní a podivil se, když viděl, že se třese.

„Čeho se bojíš?“ zeptal se. „Pořád jsme v Diasparu a nic nám nehrozí. Podívala jsi se skrze to okno za námi – určitě se můžeš podívat i támhle!“

Alystra na něj vytřeštila vylekané oči, jako by byl nějakým divokým netvorem. Podle jejích měřítek jím vskutku byl.

„Nemohu to udělat,“ vykotala konečně. „Dokonce i sama myšlenka na to mě proniká větším chladem než ten vítr. Nechod’ dál, Alvine!“

„Ale to je nesmysl, čeho se bojíš?“ zaprotestoval Alvin. „Co se ti může stát, jestliže dojdeš na konec tunelu a pohlédneš ven? Je tam divně a pusto, ale ne strašně. Právě čím déle na to hledím, tím se mi to zdá pěknější...“

Alystra nečekala, až domluví. Otočila se na patě a rozběhla se dlouhou rampou, která je sem dovedla. Alvin ji nezkoušel zadržet, protože vnucovat někomu svou vůli bylo v Diasparu nepřipustné. Byl si vědom toho, že přemlouvání by nemělo žádný význam. Věděl, že Alystra se nezastaví, dokud nebude mezi svými přáteli. Neměl obavy, že zabloudí v labyrintu města, když se mohla bez těžkostí vracet po vlastních stopách. Instinktivní schopnost nalézt cestu dokonce i v nejsložitějších labyrintech byla pouze jedním z umění, které člověk vlastnil od doby, kdy začal žít ve městech. K vypěstování podobných schopností byly kdysi nuceny i dávno vyhynulé krysy, když opustily pole, aby spojily svůj osud s lidmi.

Alvin chvíli počkal, jakoby doufal v Alostřin návrat. Neudivila ho pouze reakce děvčete, ale i její prudkost a iracionálnost. Přestože mu jí bylo upřímně líto, pomyslel si, že mu mohla nechat aspoň plášť.

Byla mu zima a těžko se prodíral proti větru. Válčil nejenom s proudem vzduchu, ale i se silou, kterou vyvolával. Ale neustal, dokud nedošel ke kamenné mříži a nechtyl se rukama jejích prutů. Mezery mezi pruty byly tak veliké, aby mohl mezi ně vecpat hlavu a teď měl ohraničený výhled, protože vyústění kanálu bylo lehce zapuštěné do zdi města.

Přesto viděl hodně. Tisíce stop dole se světlo dne chystalo opustit povrch pouště. Přímo na mříž dopadaly téměř vodorovné pa-

prsky slunce, a vrhaly na stěny tunelu zvláštní vzor světla a stínu. Alvin si zaclonil dlaní oči před září a pohlédl dolů na zem, na které od nespočetných věků nestála noha člověka.

Možná že hleděl na navždy zamrzlé moře. Pískové závěje odplývaly vlnami, míli za mílí, k západu. Jejich obrysy zvětšovalo z boku padající světlo. Tu i jinde nějaký rozmar větru vyhloubil v písku zvláštní víry a koryta, takže občas bylo těžké uvěřit, že tyto útvary nejsou dílem rozumných bytostí. Ve velké vzdálenosti, tak daleko, že se téměř ztrácelo, se táhlo pásma nízkých, mírně zaoblených pahorků. Alvina očarovaly, dal by hodně, aby spatřil na vlastní oči ty nebeské štíty, které znal ze starodávných zpráv a z vlastních snů.

Slunce se opíralo okrajem o vrcholky pahorků. Jeho paprsky se rozptylovaly atmosférou na stovky mil a pomalu rudly. Na sluneční tváři se skvěly dvě velké skvrny. Alvin věděl už ze svých pozorování, že existují takové věci, ale udivovalo ho, že je může vidět bez těžkostí. Vypadaly jako pár očí, na něj hledících, zatímco on se jako špeh krčí ve své skrýši a do uší mu neustále hučí vítr.

Soumrak nebyl. Se západem slunce se rybníky stínu mezi dunami rychle slily v jedno velké jezero temna. Z oblohy odplynula barva; odplynuly teplé odstíny červeně a zlata, aby přenechaly místo arktické tmavé modři, která, temníc, se zvolna měnila v noc. Alvin napjatě čekal na ten dech beroucí okamžik, který ze všech lidí zažil pouze on – na okamžik, kdy se zableskne první chvějivá hvězda.

Uplynulo už hodně týdnů od doby kdy tu byl poprvé a myslel si, že uspořádání noční oblohy se muselo mezitím změnit, ale přesto ho objevení Sedmi sluncí zaskočilo.

Ten úkaz se nemohl jmenovat jinak; název mu sám připlul na jazyk. V přísvisu zapadajícího slunce tvořil malou, sevřenou symetrickou formaci. Šest sluncí bylo rozložených po obvodu lehce zploštělé elipsy, která v minulosti musela tvořit ideální kruh, trochu skloněný ve směru pozorování. Každá hvězda měla jinou barvu, teď rozlišoval barvu červenou, modrou, zlatou a zelenou, ale jiné odstíny mu unikaly. V samém středu formace stál bílý obr – nejjasnější hvězda na celé viditelné obloze. Skupina jako celek působila dojmem klenotu: zdálo se nepravděpodobné, že by příroda mohla někdy vytvořit tak ideální tvar.

Jak se Alvinovy oči přizpůsobovaly nastupující tmě, viděl stále výrazněji velký mlhavý závoj rozprostřený po nočním nebi a kdysi

nazývaný Mléčnou drahou. Vlál od zenitu k horizontu a obklopoval svými záhyby všech sedm sluncí. Začaly se objevovat jiné hvězdy a jejich chaoticky uspořádané skupiny tím více zdůrazňovaly záhadu té ideální symetrie. Zdálo se, že nějaká síla se úmyslně postavila chaosu vesmíru a složila z těch sedmi hvězd svůj znak.

Desetkrát, ne víc, se Galaxie otočila kolem své osy od doby, kdy noha člověka začala chodit po Zemi. V měřítku Galaxie to byla pouze chvíle, přesto se od té doby úplně změnila – změnila se mnohem víc, než měla právo, kdyby podléhala jen přirozeným vlivům. Velká slunce, která kdysi, ve slávě mládí, planula tak jasně – se teď propracovala k nevyhnutelné záhubě. Ale Alvin, který nikdy neviděl oblohu v její starobylé kráse, si neuvědomoval, co vše bylo ztraceno.

Zima, pronikající až do morku kostí, ho přinutila k návratu do města.

Odtrhl ruce od mříže a začal je masírovat, obnovuje v nich oběh krve. Světlo dopadající do tunelu skrz protilehlý otvor bylo tak jasné, že musel na chvíli odvrátit zrak. Mimo hranice města dál existoval den a noc, ale v jeho hranicích trval věčný den. Když zašlo slunce, nebe nad Diasparem se rozzářilo umělým světlem tak věrně podobným přírodnímu, že nikdo nedokázal postřehnout rozdíl. Ještě dřív, než lidé ztratili potřebu spát, řídili tmu z měst. Noc, která občas přišla na Diaspar, byla nepředvídatelně temná, takže když navštívila park, změnila jej na tajemné místo. Alvin se pomalu vracel přes zrcadlový sál a přemýšlel o noci a hvězdách. Cítil nadšení a současně smutek. Vypadalo to, že není úniku z města do té ohromné pouště – a není tam také žádný cíl. Jeserac tvrdil, že člověk by na poušti rychle umřel a Alvin mu věřil. Možná, že někdy odhalí způsob, jak opustit Diaspar, ale co z toho, jestliže se bude muset rychle vrátit do města. To, že se dostane na poušť, by nebylo ničím víc než neobvyklou zábavou. Ale to by se mohl bavit jenom sám bez přátel a nebylo by to k ničemu. Ale stojí za to to zkusit, alespoň pro uhašení požáru tesknosti, který plane v jeho duši.

Alvin otálel s návratem do známého světa. Stál před jedním z velkých zrcadel a pozoroval svůj obraz, vznikající a zanikající v hloubce scény. Ať už byl mechanismus vzniku těchto obrazů jakýkoliv, řídila jej jeho přítomnost a jistota jeho mysli. Vždy, když sem vcházel, zrcadla neodrážela nic a zaplňovala se dějem teprve tehdy, když stál před nimi.

Ted' se mu zdálo, že je na velkém nádvoří, které nikdy předtím neviděl, ale které pravděpodobně stále někde v Diasparu existuje. Nádvoří bylo neobvykle naplněné a vypadalo to, že se na něm odehrává něco ve smyslu tábora lidu. Na tribuně uprostřed náměstí o něčem diskutovali dva muži a ze shromáždění, obklopujícího pódium, se čas od času ozývaly nějaké výkřiky. Naprosté ticho přispívalo ke kouzlu scény, neboť představivost okamžitě začala pracovat a dodávat chybějící zvuky. O čem debatovali – Alvin by to byl rád věděl. Možná to nebyla skutečná scéna z minulosti, ale čistě vymyšlená epizoda. Pečlivá vyrovnanost postav, trochu formální pohyby, to všechno působilo poněkud příliš úhledně, než aby to bylo ze života.

Studoval tváře v davu, snaže se někoho z nich poznat. Nebyl tam nikdo známý, ale mohl se dívat na přátele, se kterými se nesetkal už celá staletí. Kolik možných modelů má lidská fyziognomie? Počet byl obrovský, ale přesto konečný, zvláště když byly eliminovány všechny neestetické odchylky.

Lidé v zrcadlovém světě pokračovali ve své dávno zapomenuté polemice a ignorovali Alvinův obraz, který stál bez hnutí mezi nimi. Chvilími bylo těžké uvěřit, že on sám není součástí scény, neboť iluze byla tak dokonalá. Když se některý z přízraků objevil za Alvinem, zmizel, jako by zmizel skutečný objekt, a když se jiný pohyboval před ním, byl zastíněn on sám.

Už chtěl odejít, když najednou uviděl podivně oblečeného muže stojícího v jisté vzdálenosti od hlavní skupiny. Jeho pohyby, jeho oblečení... všechno, co s ním bylo spojené, vypadalo, že se nehodí do scény, odehrávající se v hloubce zrcadla. Kazil celou kompozici. Byl anachronický, podobně jako Alvin.

Ten muž byl člověk z krve a kostí a pohlížel na Alvina se záhadným úsměvem.

5

Ve svém krátkém životě se Alvin ještě nepotkal ani s tisícinou obyvatel Diasparu. Neudivilo ho tedy, že nezná muže před ním stojícího. Zaskočilo ho pouze to, že vůbec někoho potkal v té opuštěné věži, tak blízko hranic s neznámem.

Otočil se zády k zrcadlovému světu a stanul neznámému tváří v tvář. Otevřel ústa, aby se zeptal, ale ten druhý ho předešel:

„Nazýváš se Alvin, jestli se nemýlím? Měl jsem si domyslet, že jsi to ty, když jsem zjistil, že někdo přichází.“ Poznámka zřejmě nebyla myšlena jako otázka, bylo to jednoduché konstatování faktu, a Alvin to také tak bral. Alvina nepřekvapilo, že byl poznán; ať chtěl nebo nechtěl, fakt jeho odlišnosti a charakterové rysy, ještě neodhalené, ho činily osobou všem ve městě známou.

„Jsem Khedron,“ pokračoval neznámý, jako kdyby jeho jméno vysvětlovalo vše. „Nazývají mě Šašek.“

Rezignovaně pokrčil rameny, když viděl Alvinův zaražený výraz.

„Taková sláva! Ale jsi ještě mladý a za tvého života jsem nic neudělal. Tvoje nevědomost je omluvitelná.“

Khedron měl v sobě něco zvláštního. Alvin horečnatě hledal v paměti slovo „šašek“, ale nenalezl ho. V komplikované sociální struktuře města bylo hodně různých titulů a určení. Nestačil by život, aby je všechny poznal.

„Často tu býváš?“ zeptal se Khedrona se stopou závisti v hlase. Došel už k přesvědčení, že věž Loranne je jeho soukromá záležitost a rozčílovalo ho, že její divy jsou známe ještě někomu. Ale hleděl někdy Khedron na poušť anebo pozoroval mizející slunce na západě?

„Ne,“ odpověděl Khedron, jako kdyby uhodl jeho nevyslovenou otázku. „Nikdy předtím jsem zde nebyl. Ale rád slídím po neobvyklých událostech odehrávajících se ve městě a uplynulo už dost času od chvíle, kdy někdo vstoupil do věže Loranne.“

Alvina náhle napadlo, jak se asi Khedron dověděl o jeho dřívějších návštěvách, ale rychle pustil tu myšlenku z hlavy. Diaspar byl plný očí a uší a jiných jemnějších smyslových orgánů, které stále informovaly město o všem, co se v něm dělo. Každý, kdo měl dosta-

tečný zájem, mohl bezpochyby najít způsob, jak se na tyto kanály napojit.

„Když něčí vstup sem je neobvyklou událostí, tak proč tě to zajímá?“ zeptal se Alvin.

„Protože v Diasparu,“ odpověděl Khedron, „jsou neobyčejnosti mým privilegiem. Už dávno jsem se na tebe zaměřil, věděl jsem, že jednoho dne se musíme potkat. Já také, svým způsobem, jsem odlišný. Och, ne tak jako ty, toto není moje první vtělení. Už tisíckrát jsem vyšel ze Sálu tvoření. Ale kdysi tam, na počátku, jsem byl jmenován Šaškem a v Diasparu existuje pouze jeden Šašek navždy. I tak si většina lidí myslí, že jeden je až moc.“

V Khedronových slovech byla stopa ironie. Pokládání osobních otázek nepatřilo k dobrému tónu, přesto si Khedron vybral k rozhovoru právě toto téma.

„Omlouvám se za svoji nevědomost,“ řekl Alvin, „ale co je to Šašek a co dělá?“

„Ptáš se „co“,“ odpověděl Khedron, „tak začnu vysvětlovat „proč“. Je to dlouhá historie, ale myslím, že tě zaujme.“

„Všechno mne zajímá,“ přiznal po pravdě Alvin.

„Těším se. Takže lidé – jestliže to ovšem byli lidé, občas jsem o tom pochyboval – kteří navrhli Diaspar, museli řešit neslýchané komplikovaný problém. Diaspar, jak víš, není pouze stroj – je živým organismem a to nesmrtelným. Jsme tak přizpůsobeni našemu životu, že si neumíme představit, jak divný by se zdál našim prvním předkům. Máme tady malinký, uzavřený svět, který se nikdy nemění – když ovšem nepočítáme nedůležité drobnosti – a který je díky tomu, navzdory proudu věků, ideálně stabilní. Trvá pravděpodobně déle než celá historie člověka – a přece v té historii vznikaly, jak se soudí, nesčetné rozmanité kultury a civilizace, které existovaly krátkou dobu a pak hynuly. Jakým způsobem dosáhlo Diaspar své neobyčejné stability?“

Alvin se divil, že někdo může položit tak základní otázku a začal ztrácet naději, že se dozví cokoli nového.

„Samozřejmě díky Paměťovým bankám,“ odpověděl, „Diaspar je obýván stále těmi samými lidmi, i když v té míře, jak se jedni vracejí do Sálů tvoření a jiní z nich vycházejí, složení momentální populace Diasparu podléhá stálé změně v důsledku cirkulace.“

Khedron potřásl hlavou.

„To je pouze malá část odpovědi. S přesně těmi samými lidmi bys mohl vybudovat hodně modelů společnosti. Neumím to dokázat, ale vím, že tomu tak je. Konstrukteři Diasparu nejenom naprojektovali jeho populaci. Oni také určili zákony, řídící jeho zachování. Sotva si tyto zákony uvědomujeme, ale respektujeme je. Diaspar je zkostratělá kultura, která se nemůže vymanit ze shora vytyčených, úzkých hranic. Banky pamětí kromě matric našich těl a osobností obsahují také mnoho jiných věcí. Uchovávají obraz samotného města a chrání pečlivě každý jeho atom před změnami, které by mohl přinést Čas. Podívej se na ten chodník – byl položen před milióny let, chodily po něm nescíslné nohy. Vidíš na něm nějaké stopy opotřebení? Nezabezpečená hmota, nehledě na její trvanlivost, by byla rozdrčena na prach už před věky. Ale tak jak dlouho existuje energie napájející Paměťové banky a jak dlouho budou v nich přechovávány matrice, tak budou moci neustále kontrolovat stav města a fyzická struktura Diasparu nebude změněna.“

„Ale bezpochyby byly nějaké změny,“ zaprotestoval Alvin. „Od založení města bylo zbouráno hodně staveb a vybudováno hodně nových.“

„Samozřejmě, ale pouze cestou vymazání informací přechovávaných v Paměťových bankách a dosazením nových informací. Ostatně, zmínil jsem se o tom pouze proto, abych ti ilustroval způsob, jakým město zachovává svoji fyzickou strukturu. Mírím k tomu, že tím samým způsobem existuje v Diasparu zařízení zachovávající naši společenskou strukturu. Vychytává všechny změny a koriguje je, než se stanou příliš velkými. Jak to dělá? Nevím – možná výběrem těch, kteří vycházejí ze Sálu tvoření. Možná manipulováním s našimi matricemi osobnosti. Soudím, že máme svobodnou vůli, ale můžeme si tím být jisti?

V každém případě tento problém byl řešen. Diaspar přetrvalo a prošlo bezpečně staletími jako velký vůz vezoucí náklad všeho, co zůstalo po lidské rase. To je obrovský výsledek sociálního inženýrství. Jiná otázka je, zda mělo smysl projekt realizovat.

Stabilita není ale všechno. Je od ní kousek k stagnaci a tím pádem i k dekadenci. Konstrukteři města učinili odpovídající kroky. I když ty opuštěné budovy svědčí o tom, že se jim to úplně nepodařilo. Já, Khedron Blázen, jsem částí toho plánu. Možná velmi malá částka. Chtěl bych myslet jinak, ale nikdy nemám jistotu.“

„A co je to za část?“ zeptal se Alvin. Nemohl stále Šaška pochopit.

„Řekněme, že zavádím do života města ohraničenou porci chasu. Objasnění cíle mé existence by se rovnalo zničení jejího účinku. Sud' mně raději podle mých činů než podle mých slov.“

Alvin nikdy dosud nepotkal někoho podobného Khedronovi. Šašek byl skutečná osobnost – charakter, který hlavou a rameny převyšoval okolní uniformitu tak typickou pro Diaspar. Alvin cítil, že má před sebou někoho, s kým si může povídat a kdo mu může dát odpovědi na hodně problémů, které ho trápí.

Vrátili se společně chodbami věže Loranne a vynořili se u pusté pohyblivé cesty. Až tady, na ulici, si Alvin uvědomil, že se ho Khedron ani nezeptal, co tu dělá, na samé hranici neznámého. Nenašlo ho, že Khedron to ví a je zaujatý, ale ne udivený. Něco mu říkalo, že by Khedronův údiv nebylo lehké vyvolat.

Vyměnili si čísla, aby se mohli zkontaktovat, když si to budou přát. Alvin se chtěl ještě setkat s Šaškem, i když si odnášel pocit, že delší pobyt ve společnosti tohoto člověka může být trýznivý. Ale předtím chtěl slyšet, co mu o Khedronovi mohou říci jeho přátelé a zvláště Jeserac.

„Do dalšího setkání,“ řekl Khedron a najednou zmizel. Alvin vzplál hněvem. Setkat se s někým pouze v podobě projekce a ne skutečně! Měl to říci hned na začátku rozhovoru. Khedron byl celý čas pravděpodobně ve svém obydlí – ať se nacházelo kdekoli. Číslo, které dal Alvinovi, zaručovalo pouze, že se k němu dostane každá informace, ale neprozrazovalo místo jeho bydlení.

Tak tomu alespoň bylo podle normálních zvyklostí. Mohli jste štědře rozdávat indexová čísla, ale vaše skutečná adresa bylo něco, co jste prozradili jen nejbližším přátelům.

Když se Alvin vracel zpátky do města, uvažoval o všem, co mu Khedron řekl o Diasparu a jeho sociální organizaci. Bylo divné, že ještě nepotkal nikoho jiného, kdo by se zdál být nespokojen s jejich způsobem života. Diaspar a jeho obyvatelé byli navrženi jako součást mistrovského plánu, tvořili perfektní symbiózu. Za celý dlouhý život se lidé ve městě nikdy nenudili. Ač byl jejich svět podle měřítek dřívějších dob malý, jeho komplexnost byla ohromující, bohatství úžasné a poklady nespočetné. Tady člověk soustředil všechny plody svého génia, všechno, co bylo zachováno z ruin minulosti. Každé město,

které kdy existovalo, něco Diasparu předalo. Před příchodem dobyvatelů bylo jeho jméno známé ve všech světech, které člověk ztratil. Do vybudování Diasparu byl vložen veškerý um, veškeré umění impéria. Když se slavné dny blížily ke konci, géniové přetvořili město a dali mu stroje, které ho učinily nesmrtelným. I kdyby bylo všechno zapomenuto, Diaspar bude žít a ponese potomky člověka po proudu času.

Nepodařilo se jim nic více než přežít a byli s tím spokojení. Byl tu milión věcí, které je zaměstnávaly od okamžiku, kdy přišli téměř dospělí ze Sálu zrození, do okamžiku, kdy se s těly jen nepatrně zestárlými navrátili do Paměťových bank města. Ve světě, kde všichni muži a ženy mají inteligenci, která kdysi byla známkou geniality, nehrozí nuda. Potěšení z rozhovoru a polemiky, složité formality společenského styku, jenom ty stačily zabrat velkou část života. Navíc tu byly velké formální debaty, kdy se shromáždilo celé město, aby naslouchalo uchváceně, když se brilantní mozky utkaly v souboji nebo usilovaly slézt ty vrcholy filosofie, které nejsou nikdy dobyty, ač k dobývání nepřestanou lákat.

Žádný muž ani žena nebyli bez nějakého náročného intelektuálního zájmu. Například Eriston trávil mnoho času v dlouhých samomluvách s centrálním počítačem, který prakticky řídil město a ještě měl dost času na zaznamenávání simultánních diskusí s každým, kdo s ním chtěl změřit svůj důvtip. Tři sta let se Eriston snažil sestavit logické paradoxy, které by stroj nerozluštil. Očekával, že výraznějších úspěchů dosáhne až za několik životů.

Etaniiny zájmy byly spíše estetické povahy. Navrhovala a sestavovala za pomoci věcných organizátorů trojrozměrné protkané vzory tak nádherně komplexní, že se staly skutečně velmi složitým problémem v topologii. Její díla bylo vidět po celém Diasparu a některé z jejích vzorů byly zabudovány v podlahách velkých sálů choreografie, kde byly používány jako základ pro rozvoj nových baletních kreací a tanečních motivů.

Taková zaměstnání mohla připadat nudná těm, kterým chyběl intelekt, aby mohli ocenit jejich subtilnost. Avšak v Diasparu nebyl nikdo, kdo by nerozuměl něčemu z toho, co se Eriston a Etania pokoušeli dělat a neměl nějaký vlastní podobně náročný koníček.

Atletika a různé sporty včetně mnoha těch, jejichž provozování bylo možné pouze ovládnutím gravitace, zpříjemňovaly několik prv-

ních století mládí. Pro dobrodružství a posilování představivosti poskytovaly ságy vše, co si bylo možné přát. Byly nevyhnutelným konečným produktem úsilí o realismus, které začalo tehdy, když člověk začal reprodukovat pohyblivé obrazy a zaznamenávat zvuky a pak používat tyto techniky k předvádění scén ze skutečného nebo imaginárního života. V ságách byla iluze perfektní, protože všechny smyslové vjemy byly přímo vkládány do mozku a všechny konfliktní pocity okamžitě vyloučeny. Divák, který vstoupil, byl odříznut od reality dokud dobrodružství trvalo; bylo to, jako by žil sen, ačkoliv věřil, že bdí.

Ve světě pořádku a stability, který se v hrubých rysech nezměnil už miliardu let, nebylo snad ani překvapující najít zájem o hry náhody. Lidstvo vždy fascinovala záhada padající kostky, obrácení karty, otočení ručičky indikátoru. Na nižším stupni byl tento zájem založen na touze po penězích a to byl pocit, který nemohl mít místo ve světě, kde každý měl vše, co mohl v rozumné míře potřebovat. Avšak i poté, co byl tento motiv odstraněn, čistě intelektuální okouzlení náhodou zůstalo, aby svádělo ty nejkultivovanější mozky. Stroje, které se chovaly čistě náhodně – události, jejichž výsledek se nedal předvídat bez ohledu na množství informací, které člověk měl – z těch měl filosof i hráč stejné potěšení.

A stále ještě zůstávaly pro všechny lidi spojené výrazy láska a umění. Spojené, protože láska bez umění je pouze uspokojení touhy a umění nemůže být vychutnáno aniž se k němu přistupuje s láskou. Lidé hledali krásu v mnoha podobách – ve zvukových sekvencích, v řádcích na papíře, na povrchu kamene, v pohybech lidského těla, v barvách prostírajících se v prostoru. Všechny tyto prostředky stále přežívaly a v průběhu staletí k nim přibývaly další. Nikdo si však nebyl jist, zda byly objeveny všechny možnosti umění nebo zda má umění nějaký význam mimo lidskou mysl. A totéž platilo o lásce.

6

Jeserac seděl bez hnutí ve víru čísel. Prvních tisíc prvočísel uvedených na binární stupnici, které se používaly pro všechny aritmetické operace od té doby, co byly vynalezeny elektronické počítače, před ním defilovalo. Nekonečné šiky jedniček a nul pochodovaly kolem a předváděly před Jeseracovýmá očima kompletní řadu těch

čísel, která neměla žádné dělitele kromě sebe a jednotky. Prvočísla měla tajemství, které člověka vždy fascinovalo a stále vábilo jeho představivost. Jeserac nebyl žádný matematik, ačkoli někdy by byl rád věřil, že je. Jediné, co mohl dělat, bylo pátrat v nekonečné řadě prvočísel po zvláštních vztazích a pravidlech, která by ti talentovanější shrnuli do obecných zákonů. Mohl zjišťovat, jak se čísla chovají, ale nemohl vysvětlit proč. Působilo mu potěšení klestit si cestu aritmetickou džunglí a někdy objevil neočekávané věci, které zkušenější průzkumníci nenašli.

Nastavil matici všech možných celých čísel a spustil počítač rozhozením prvočísel po jejím povrchu jakoby aranžoval korálky do průsečíků síťky. Jeserac tohle dělal předtím už stokrát a nikdy ho to nic nenaučilo. Ale byl okouzlen způsobem, jak byla čísla, která studoval, roztroušena zdánlivě bez jakýchkoli zákonitostí přes spektrum celých čísel. Znal zákony dělení, které již byly objeveny, ale vždy doufal, že objeví další.

Stěží by si byl mohl stěžovat, že byl vyrušen. Kdyby si byl přál, aby nebyl rušen, byl by si podle toho nastavil svůj anunciátor. Když mu v uchu zaznělo jemné zvonění, hradba čísel se zachvěla, čísllice se rozmazaly a Jeserac se vrátil do světa pouhé reality.

Khedrona poznal hned a nebyl příliš potěšen jeho návštěvou. Neměl rád, když mu někdo rušil jeho uspořádaný režim dne, ale Khedron byl nevypočitatelný. Přesto Jeserac přivítal hosta dost upřímně, skrýváje pečlivě všechny stopy svého podráždění.

Když se v Diasparu dva lidé potkali poprvé – nebo posté – bylo obvyklé strávit před vlastním jednáním alespoň hodinku zdvořilostním rozhovorem. Khedron si s Jeseracem chvíli nezávazně povídal, a když se dostali konečně přes všechny formality, asi po patnácti minutách řekl prudce: „Chtěl bych si s tebou popovídat o Alvinovi, jsi, zdá se, jeho učitel?“

„To je pravda,“ odpověděl Jeserac. „Vidím se s ním několikrát týdně, když si to přeje.“

„A můžeš o něm říct, že je schopným žákem?“

Jeserac se zamyslel, to byla těžká otázka. Vztah učitele a žáka byl nesmírně důležitý a byl vskutku základem života v Diasparu. Ve městě se průměrně objevovalo deset tisíc nových rozumů ročně. Jejich předchozí vzpomínky byly stále utajeny a během prvních dvaceti let života se jim všechno okolo zdálo cizí a nové. Bylo nutné je učit

zacházet s velkým množstvím strojů a zařízení, která byla základem denního života obyvatel města, nebo zásady soužití v nejkomplicovanějším společenství, jaké kdy Člověk vytvořil.

Část informací pocházela od páru vybraného jako rodiče nového obyvatele. Výběr byl proveden losováním a závazky ochránců nebyly příliš obtížné. Eriston a Etania věnovali výchově Alvina ne víc než třetinu svého času a plnili vše, co měli.

Na Jeseracovi spočíval závazek značně formální Alvinovy výuky. Předpokládal, že rodiče ho seznámí s normami společenského života a uvedou ho do stále se rozšiřujícího okruhu přátel. Oni byli odpovědní za Alvinův charakter, Jeserac za jeho mysl.

„Je těžké odpovědět na tu otázku,“ odpověděl Jeserac. „Alvin je bezpochyby inteligentní chlapec, ale k hodně věcem, které by ho měly zajímat, se staví lhostejně. Na druhou stranu se nezdravě интересуje tématy, o kterých obyčejně nemluvíme.“

„Například světem za hradbami Diasparu?“

„Ano... ale odkud to víš?“

Khedron na chvíli zaváhal, jako kdyby uvažoval, nakolik může být před Jeseracem upřímný. Věděl, že Jeserac je dobrý člověk, ale uvědomoval si, že musí být spojený stejným tabu, které hlídalo chování všech obyvatel Diasparu – všech, kromě Alvina.

„Domýšlím si to,“ řekl nakonec.

Jeserac si sedl do křesla, které se zmaterializovalo vedle něj. Byla to zajímavá situace a chtěl ji co nejdůkladněji proanalyzovat. Ale přece se moc nedozví, když Khedron nebude chtít spolupracovat.

Měl předvídat, že jednoho dne Alvin potká Blázna a že z toho vzniknou nepředvídatelné důsledky. Khedron byl jedinou osobou ve městě, kterou bylo možné popsat slovem excentrický – ale dokonce i ta jeho excentricita byla naplánována projektanty Diasparu. Už dávno je známo, že bez jisté příměsi zločinů nebo chaosu se Utopie stane nesnesitelně nudnou. I když nebylo možné zaručit, že zločinnost se udrží na určité optimální úrovni, potřebovala veřejné srovnání. Dovolená a regulovaná přestala být zločinem.

Řešením byla instituce Šaška – na pohled naivní, ale přesto hluboce promyšlená. Právě ji vybrali projektanti města.

V celé historii Diasparu nebylo více než dvě stě osob předurčených skrze vlastnosti svého charakteru k plnění této speciální role. Měli určitá privilegia, která je chránila před konsekvencí jejich

činů, i když se stávalo, že byli Blázni, kteří překročili dovolené hranice a zaplatili za to jedinou cenou, kterou na ně mohlo Diaspar uplatnit – byli vyhnáni do budoucnosti, dřív než se skončila jejich právě probíhající inkarnace.

V řídkých, nepředvídatelných případech Blázen převracel celé město vzhůru nohama nějakým výstřelkem, který mohl být ne víc než vyumělkovaným žertem nebo úmyslným útokem na panující aktuální zvyk nebo způsob života. Jakkoli se to nezdálo, název „Blázen“ byl velmi vhodný. Kdysi existovali lidé plnění podobné úkoly a disponující těmi samými právy, když ještě existovaly dvory a králové.

„Bylo by lépe,“ řekl Jeserac, „kdybychom k sobě byli upřímní. Oba víme, že Alvin je jiný, že dosud nikdy nežil v Diasparu. Možná dokonce lépe než já si domýšlíš důsledky. Osobně pochybuji, že se ve městě může uskutečnit cokoli úplně nenaplánované. Musí však existovat nějaký cíl, kvůli kterému byl povolán k životu. Jestli cíle dosáhne – ať by byl jakýkoli – nevím. Nevím také, zda ten cíl je pozitivní nebo ne. Nemám ponětí, o jaký cíl jde.“

„Připustíme, že se týká něčeho, co leží mimo město.“

Jeserac se chápavě usmál. Blázen, jak se dalo čekat, žertuje.

„Už jsem mu říkal, co to je, ví, že venku, mimo Diaspar, je pouze poušť. Vem ho tam, jestli to umíš, možná znáš cestu. Až uvidí skutečnost na vlastní oči, možná to vyléčí zvláštnost jeho rozumu.“

„Mám pocit, že už ji viděl,“ řekl tiše Khedron. Ale říkal to pro sebe, ne pro Jeseraca.

„Nemyslím si, že by byl Alvin šťastný,“ pokračoval Jeserac. „Nevytvořil si tu žádné skutečné pouto, ačkoliv by mohl, a je bolestné vidět, jak trpí touhle posedlostí. Ale je ještě mladý. Může z toho vyrůst a stát se plnoprávným obyvatelem města.“

Jeserac se ho snažil uklidnit mluvením. Khedron doufal, že věří tomu, co říká.

„Řekni mi,“ zeptal se náhle, „jestli Alvin ví, že není prvním odlišným?“

Jeserac působil překvapeně, pak trochu provinile.

„Mohl jsem očekávat,“ řekl ponuře, „že o tom víš. Kolik odlišných bylo v historii Diasparu? Deset?“

„Čtrnáct,“ odpověděl bez váhání Khedron. „Nepočítaje Alвина.“

„Jsi lépe informovaný než já,“ odpověděl kysele Jeserac. „Možná rovněž víš, co se s těmi odlišnými stalo?“

„Zmizeli.“

„Díky. Tolik vím i já. Právě proto jsem co nejméně připomínal Alvinovi jeho předchůdce, nemělo by to dobrý vliv na jeho dosavadní náladu. Mohu počítat s tvou spoluprací?“

„Momentálně – ano. Sám se na něj chci blíže podívat, vždy mně fascinovala tajemství a v Diasparu je jich tak málo. Kromě toho soudím, že Osud může připravit takový fígl, že před ním zblednou všechny moje výkony.“

„Máš v oblibě mluvit v hádankách,“ řekl Jeserac. „K čemu skutečně míříš?“

„Pochybují, že moje domněnky jsou jakkoli výstižnější než tvoje. Věřím ale v jedno: ani ty ani nikdo v Diasparu nedokáže zadržet Alvina, když se rozhodne jednat. Máme před sebou hodně zajímavá staletí.“

Po Khedronově zmizení seděl Jeserac dlouho nehybně. Trápily ho pocity, které dosud neznal. Chvilí uvažoval, jestli není povinen obrátit se na Radu s prosbou o audienci – ale nebylo by to zveličování faktů? Možná, že celá ta historie je nějakým komplikovaným a nepochopitelným Khedronovým žertem, i když těžko věřil, že právě jeho by si vzal Blázen na mušku.

Promýšlel všechno velmi důkladně, vážil problém ze všech možných stran. Po hodině přijal rozhodnutí, pro něho charakteristické.

Počká a uvidí.

Alvin neztrácel čas. Jeho hlavním pramenem informací byl, jako obvykle, Jeserac. Starý učitel krátce zopakoval svoji rozmluvu s Blázнем a dodal to, co věděl o způsobu života toho člověka. Tak, jak jen to bylo možné v Diasparu, byl Khedron sám. Nikdo nevěděl kde bydlí, ani jak žije. Poslední fígl, který udělal, byl spíše dětské čtveráctví a spočíval na všeobecném zastavení pohyblivých cest. Stalo se to před padesáti lety; o století dříve Khedron vypustil na město zvláštního odporného draka, který se vlácel po ulicích a požíral všechny exempláře prací tehdy nejpoblábnějšího řezbáře, na které narazil. Sám umělec, pěkně vyděšený výraznou monotónní dietou

téhle protivné bestie, se ukryl a neukázal na veřejnosti, dokud netvor nezmizel stejně tak tajemně jako se objevil.

Vyplýval z toho jeden samozřejmý závěr. Khedron se musel vyznat ve strojích a silách vládnoucích městu a uměl je přinutit, aby postupovaly podle jeho vůle způsoby, které neznal nikdo kromě něj. Pravděpodobně musela existovat nějaká vyšší kontrola, jejíž úkolem bylo nedopustit, aby nějaký příliš horlivý Šašek nezpůsobil neodvratitelné poškození složité struktury Diasparu.

Alvin si zapamatoval všechny ty informace, ale neučinil žádné kroky, aby se s Khedronem setkal. I když chtěl Bláznovi položit dost otázek, které mu ležely v hlavě, sklony k samostatnému jednání a nezávislosti mu velely jednat bez cizí pomoci. Přiměla ho k tomu hlavně jeho tvrdohlavost. Vymyslel plán, jehož realizace mohla trvat několik let, ale pokud cítil, že míří k vytčenému cíli, byl šťastný.

Jako cestovatel objevitel z pradávné minulosti, pořizující mapy neznámých terénů, začal systematický průzkum Diasparu. Trávil dny a týdny touláním se po opuštěných věžích okraje města v naději, že v některé z nich odhalí cestu vedoucí do vnějšího světa, rozprostírajícího se za hradbami. Během těchto toulek našel na tucet velkých klimatizačních otvorů vycházejících na poušť, ale všechny byly zamřížované a i kdyby v nich nebyla mříž, tak dostačující překážkou byla kolmá, míli hluboká propast, dělící ho od povrchu.

Jiné východy nenalezl, přestože propátral tisíce chodeb a deset tisíc prázdných obydlí. Všechny budovy, které prohlížel, se nacházely v ideálním a nenarušeném stavu, jaký obyvatelé Diasparu považovali za přirozený a normální. Občas potkával robota konajícího něco na způsob inspekční obchůzky a pokaždé nezaváhal obrátit se s otázkou na stroje. Nedožvěděl se nic, protože stroje, na které narazil, nebyly naprogramované, aby reagovaly na hovor nebo myšlení lidí. I když zpozorovaly jeho přítomnost, neboť se odsouvaly na stranu a dělaly mu místo, nedávaly se s ním do řeči.

Byla období, kdy Alvin několik dní neviděl jiného člověka. Když pocítil hlad, vešel do jednoho z opuštěných domů a objednal si jídlo. Po eonech spánku se k životu budily zázračné stroje, nad jejichž existencí řídce uvažoval. Matrice přechovávané v jejich pamětech se mihotaly chvilku na hranici skutečnosti a dávaly příkazy hmotě, kterou kontrolovaly. A tak, k rozkoši chuťových buněk nebo

také jednoduše k upokojení hladu, bylo znovu povoláno k existenci jídlo připravené mistrem kuchařem před sty milióny let.

Samota toho opuštěného světa – té pusté skořápky obklopující životem tepající centrum města – Alvina nezarmucovala. Byl zvyklý na samotu. Pociťoval ji dokonce i tehdy, když byl mezi těmi, které nazýval svými přáteli. Ta horlivá hledání, pohlcující plně jeho energii a pozornost, způsobovala, že na chvíli zapomněl na tajemství svého původu i na odlišnost, která ho oddělila od zbytku obyvatel města.

Neprozkoumal ještě ani tisícinu hradeb města, když si uvědomil, že ztrácí čas nadarmo. Toto přesvědčení nebylo výsledkem únavy, ale zábleskem zdravého rozumu. Jestli nebude jiná možnost, byl připraven hledat znovu, i kdyby mu hledání mělo zabrat zbytek života. Věděl ale už tolik, aby se utvrdil v přesvědčení, že jestli východ z Diasparu existuje, nebude tak jednoduché ho nalézt. Jestli nepoprosí o pomoc zkušenějšího člověka, může ztratit na bezvýsledném hledání celá staletí.

Jeserac mu prostě řekl, že nezná žádnou cestu ven z Diasparu a že pochybuje, že vůbec taková existuje. Informační stroje, obtěžované Alvinem, nadarmo prohledávaly své téměř neohraničené paměti. Mohly mu poskytnout každou podrobnost z historie města od počátku registrace dějů – od bariéry, za kterou, navždy ukrytá, ležela staletí úsvitu. Přesto nedokázaly odpovědět na jednoduchou Alvinovu otázku a možná jim to ani nebylo dovoleno.

Bude se muset znovu setkat s Khedronem.

„Otálel jsi,“ řekl Khedron, „ale i tak jsem věděl, že se dřív nebo později ozveš.“

Ta sebejistota Alvina iritovala; rozčilovala ho myšlenka, že jeho chování bylo možné předpovídat tak přesně. Byl zvědavý, zda ho Šašek pozoroval během hledání a ví, čím se zabýval celou tu dobu.

„Snažím se nalézt cestu vedoucí ven z města,“ řekl bez okolků. „Musí existovat taková cesta a myslel jsem si, že bys mi mohl pomoci ji nalézt.“

Khedron chvíli mlčel. Jestli chtěl, měl ještě čas, aby se vrátil z cesty, na kterou vkročil, která vedla do budoucna a nedala se nijak předpovědět. Nikdo jiný by neváhal ani chvíli, žádný jiný člověk ve městě by neuvažoval o rušení klidu duchů světa mrtvého už milióny století. Možná v tom nebylo žádné nebezpečí, možná, že nic nemohlo zvrátit věčnou neměnnost Diasparu, ale jestliže existovalo riziko, že se stane něco nepředvídaného, mohla to být poslední šance, jak tomu zabránit.

Khedron byl spokojený s existujícím pořádkem věcí. Mohl, pravda, ničit čas od času ten pořádek, ale jenom trochu. Byl kritik, ne revolucionář. Chtěl vyvolat jenom pár vrásek na povrchu pokojně plynoucí řeky času. Třásl se před zaváděním vážnějších změn. Touha po dobrodružství, pokud ovšem nešlo o intelektuální dobrodružství, byla vymazána z jeho vědomí tak přesně, jako z vědomí jiných obyvatel Diasparu.

Ale stále, i když silně utlumená, tkvěla v něm ta jiskřička zvědavosti, která kdysi byla největším darem daným Člověku. Ustavičně byl připraven nést riziko.

Podíval se na Alvina a zkoušel si připomenout svoje vlastní mládí, své vlastní touhy z doby před půl tisícem let. Některé chvíle z minulosti, které pečlivě vybíral, byly netknuté a ostré, když se k nim v paměti vrátil.

Jako korálky na šňůře se tento život a všechny předtím řadily zpět staletími; mohl se zmocnit kteréhokoliv z nich a znovu ho prozkoumat. Většina těch starých Khedronů byla pro něj nyní cizí. Základní modely mohly být stejné, ale váha zkušenosti ho od nich odělovala navždy. Kdyby si přál, mohl zbavit svoji mysl všech dřívěj-

ších vtělení než bude příště kráčet zpět do Sálu stvoření, aby spal, dokud ho město opět nepovolá. Ale to by byl druh smrti a na to nebyl ještě připravený. Ještě byl ochotný dál brát všechno, co může život poskytnout, jako loděnka trpělivě přidává nové buňky ke svému pomalu se rozšiřujícímu spirálovitému krunyři.

V mládí se nelišil od svých vrstevníků. Až když dospěl a utajené vzpomínky jeho někdejších životů opět zaplavily jeho mysl, chopil se role, pro niž byl předurčen už dlouho předtím. Někdy cítil zlost, že intelligence, které naplánovaly Diaspar s tak nekonečnou dovedností mohou i nyní, po všech těch tisíciletích, s ním pohybovat jako loutkou na jevišti. Nyní tady byla možná šance uskutečnit dlouho odkládanou pomstu. Objevil se nový herec, který by mohl naposledy spustit oponu za hrou, která už měla příliš mnoho dějství.

Sympatie k tomu, jehož samota musela být ještě větší než jeho, nuda opakovaných životů a také šelmovské sklony k žertům – to vše přimělo Khedrona k činnosti.

„Nedokážu ti pomoci,“ odpověděl Khedron Alvinovi, „možná ne. Nechci v tobě budit plané naděje. Setkáme se za půl hodiny na křižovatce třetího paprsku a druhého prstence. A i kdyby se to nepovedlo, zaručuji ti zajímavou výpravu.“

Alvin přišel na setkání deset minut před stanoveným časem, ačkoliv to bylo na druhé straně města. Čekal a netrpělivě si prohlížel přesouvající se neúnavné pohyblivé chodníky, nesoucí spokojené a klidné obyvatele s jejich malichernými zájmy. Konečně spatřil vysokou postavu Khedrona, která se objevila v dáli a za chvíli se poprvé ocitl ve fyzické blízkosti Šaška. Utvrdil se v tom, když si stiskli dlaně ve starobylém gestu přivítání.

Blázen si sedl na jednu z mramorových balustrád a prohlížel si Alvina s neskrývaným zájmem.

„Jsem zvědavý,“ promluvil nakonec, „zda víš, o co prosíš. Také jsem zvědavý, co bys dělal, kdybys našel odpověď. Doopravdy si myslíš, že by jsi mohl opustit město, kdybys našel cestu?“

„Jsem si jistý,“ odpověděl odvážně Alvin, ale Khedron vycítil v jeho hlase stopy nejistoty.

„Dovol tedy, abych ti řekl něco, co nemůžeš vědět. Vidiš ty věže?“ Khedron ukázal na sousedící dvojité štíty Hlavní elektrárny a Paláce Rady, od nichž vedl přechod míli hlubokým kaňonem. „Při-

pusťme, že mezi těmi věžemi bych přehodil bezpečnou lávku o šířce sotva šesti palců. Přesl bys po ní?“

Alvin zaváhal.

„Nevím,“ odpověděl po chvíli. „Raději bych to nezkoušel.“

„Jsem si úplně jistý, že bys to nikdy neudělal. Zatočila by se ti hlava a spadl by jsi dolů, než bys ušel deset kroků. Ale kdyby tatáž lávka ležela na zemi, přesl bys po ní bez jakýchkoli těžkostí!“

„A co to dokazuje?“

„Pravdivost jednoduché teze, kterou ti chci vysvětlit. V obou experimentech, které jsem ti popsal, byla lávka ideálně stejná. Jeden z těch na kolech se pohybujících robotů, které občas potkáváš, by po ní přešel stejně lehce kdyby byla umístěná mezi těmi věžemi a i kdyby ležela na zemi. My bychom to nedokázali, protože máme strach z výšek. Tato fobie může být občas iritující, ale je příliš silná, než aby-chom ji ignorovali, rodíme se s ní.“

Ze stejných důvodů trpíme strachem z prostoru. Ukaž které-mukoliv člověku z Diasparu cestu vedoucí za město, která může být úplně stejná, jako ty tady před námi – a neujde po ní daleko. Bude se muset vrátit, tak jako by ses vrátil ty, kdyby jsi vstoupil na lávku spojující ty dvě věže.“

„Ale proč?“ zeptal se Alvin. „Musely být doby...“

„Vím, vím,“ přerušil ho Khedron. „Lidé kdysi cestovali po celém světě a i ke hvězdám. Něco je změnilo a obdařilo strachem, s kterým se teď rodí. Jenom ty si představuješ, že na něj netrpíš. No co, přesvědčíme se. Pojďme do Paláce rady.“

Palác byl jedou z největších budov ve městě, odevzdaný vládě strojů, které byly faktickými administrátory Diasparu. Sál, v kterém se scházela Rada v těch řídkých případech, kdy měla něco k prodiskutování, se nacházel málem na samém vrcholu.

Pohltil je široký vchod a Khedron okamžitě zmizel v zlatavém přísvitu. Alvin dosud nikdy nebyl v Paláci rady. Nebránil mu v tom žádný předpis – v Diasparu nebylo mnoho zákazů – ale jako všichni ostatní, cítil k tomuto místu jakousi napůl nábožnou úctu. Ve světě, který neznal bohy, byl Palác rady něčím na způsob svatyně.

Khedron bez váhání vedl Alvina chodbami a skluzy, určenými ne pro lidi, ale pro stroje, pohybující se na kolech. Některé z těch skluzů klesaly a stoupaly v zákrutech pod tak ostrým úhlem, že by

nebylo možné po nich jít, kdyby snížená gravitace nekompenzovala sklon.

Nakonec došli k zamčeným dveřím, které se tiše rozevřely, když přišli blíž a potom se za nimi opět zavřely. Spatřili před sebou druhé dveře. Ty už se neotevřely, když se k nim přiblížili. Khedron se jich ani nepokoušel dotknout. Zastavil se a čekal. Po krátké chvíli se rozlehl tichý hlas:

„Prosím řekněte své jméno.“

„Jsem Khedron Šašek. Doprovází mě Alvin.“

„Proč jste přišli?“

„Z obyčejné zvědavosti.“

K Alvinovu údivu se najednou dveře otevřely. Věděl ze zkušenosti, že nepřesné odpovědi stroje uvádějí do jakéhosi zmatku a potom je nutné všechno začít znovu. Stroj, který se ptal Khedrona, musel být velmi rafinovaný – vysoce postavený v hierarchii centrálního komputru.

Více překážek nepotkali, ale Alvin měl podezření, že aniž o tom věděli, prošli několika testy. Krátká chodba je dovedla do velkého, okrouhlého sálu se zapuštěnou podlahou. Na té podlaze Alvin spatřil něco tak úžasného, že na chvíli oněměl úžasem. Hleděl na Diaspar, rozkládající se pod ním, a nejvyšší budovy města mu sahaly sotva k ramenům.

Značnou dobu mu zabralo vyhledávání známých míst na této maketě a porovnávání neočekávaných perspektiv a teprve po delší chvíli přenesl svoji pozornost na zbytek sálu. Stěny pokrývala precizně složená mozaika z mikroskopických bílých a černých kvádrů, vzor ale byl úplně chaotický a jak po něm Alvin klouzal očima, měl dojem, že se rychle mihotá, i když se ve skutečnosti vůbec neměnil. Podél stěn stály, jeden vedle druhého, stroje s klávesnicemi, které tvořily celek s monitorem a křeslem pro operátora.

Khedron nechal Alvina vynadávat se do sytosti. Potom ukázal na maketu města a řekl:

„Víš, co to je?“

„Předpokládám, že je to model,“ odpověděl rychle Alvin, ale odpověď to byla tak zřejmá, že si byl jistý, že se mýlí. Potřásl tedy hlavou a čekal, až mu sám Khedron odpoví na svojí otázku.

„Vzpomínáš si,“ začal Blázen, „jak jsem ti kdysi vyprávěl, jak je nakonzervováno město – jak se v Paměťových bankách věčně

uchovávají kdysi naprogramované matrice? Ty Banky s celým svým nepředstavitelným množstvím informací definují beze zbytku město, takové, jaké je teď. Jsou všude kolem nás. Každý atom Diasparu je nějakým způsobem zakódovaný v maticích ukrytých v těchto stěnách.“

Mávl ve směru ideálního, nekonečně precizního obrazu Diasparu, který se před nimi rozkládal.

„To není model; to neexistuje ve skutečnosti. To je pouze promítaný obraz matrice uchovávané v Paměťových bankách a tím pádem je identický s celým městem. Monitory umožňují zvětšení libovolné vybrané části do přirozené velikosti. Využívají se, když nastane nutnost vykonat změnu ve vzhledu města. Teď se to ovšem už dávno nedělo. Jestli se chceš dozvědět, jak vypadá Diaspar, tak musíš přijít právě sem. Tady se během několika dní můžeš dozvědět víc, než by ses dozvěděl chozením po městě za celý život.“

„To je nádherné,“ řekl Alvin. „Kolik lidí ví o existenci tohoto sálu?“

„Och, dost, ale málo sem chodí. Čas od času se tu schází Rada. Není možné změnit cokoli ve vzhledu města, jestliže všichni nesouhlasí. A dokonce i pak musí navrhovanou změnu schválit centrální komputer. Pochybuji, že ten sál je navštěvovaný častěji než dvakrát, třikrát ročně.“

Alvin byl zvědavý, jak sem vstupoval Khedron, ale připomněl si, že hodně z jeho nejvynalézavějších žertů se muselo opírat o důkladné znalosti vnitřních mechanismů města, ke kterým se dalo dojít cestou obtížných výzkumů. Možnost vstupu kamkoliv a znalosti všeho musí být jedním z privilegií Blázna. Alvin nemohl nalézt lepšího průvodce po tajemstvích Diasparu.

„To, co hledáš, nemusí existovat,“ řekl Khedron, „ale jestliže to existuje, tak tady to najdeš. Dovol, ať ti ukážu, jak se používají monitory.“

Následující hodinu Alvin seděl před jednou z obrazovek a učil se ovládat paměťové prvky počítače. Už uměl podle svého přání vybrat libovolný bod ve městě a prohlédnout si ho pod jakýmkoli zvětšením. Měnil souřadnice a na obrazovce se přesouvaly ulice, věže a budovy a zdálo se mu, že je vševídecím, netělesným duchem, který se může bez námahy pohybovat po celém Diasparu, nic mu nebrání a žádná fyzická překážka jej nezadržuje.

Nestudoval ale skutečný Diaspar. Pohyboval se mezi paměťovými komorami a hleděl na ospalý obraz města – na sen, který měl sílu udržet Diaspar netknutý zubem času přes miliardu let. Mohl studovat pouze tu část města, která byla stálá. Lidé neurčovali části tohoto zamrzlého obrazu. Pro Alvina to nemělo žádný význam. Jeho pozornost se teď plně soustřeďovala na hradby z kamení a kovu, v nichž byl uvězněný, a ne na ty, kteří měli stejný osud jako on – ale nebouřili se proti němu.

Hledal a brzy našel věž Loranne a pohyboval se rychle chodbami a pasážemi, které již prozkoumal ve skutečnosti. Když se před jeho očima objevil obraz kamenné mříže, mohl téměř cítit studený vítr, který tudy vál bez přestání snad už polovinu celé historie lidstva, a který tu vanul i nyní. Přistoupil k mříži, vyhlédl ven – a neviděl nic. Šok byl po několik okamžiků tak velký, že skoro zapochyboval o své vlastní paměti; nebyla jeho vize pouště nic víc než sen?

Pak si uvědomil pravdu. Poušť nebyla částí Diasparu a proto v přízračném světě, který zkoumal, neexistoval její obraz. Za touto mříží může ve skutečnosti existovat cokoli, tenhle monitor to nikdy neukáže.

Přesto by mu mohl ukázat něco, co žádný živý člověk dosud neviděl. Alvin prostrčil vidoskop mříží do nicoty za hranicemi města. Zmáčkl tlačítko, které změnilo směr pohledu, takže se díval zpět, směrem, odkud přišel. A tady opět ležel Diaspar – viděn zvenku. Pro počítače, paměťové okruhy a celé to množství mechanismů, které tvořily obraz, na nějž se Alvin díval, to byl pouze jednoduchý problém perspektivy. „Znaly“ tvar města, proto ho mohly ukázat tak, jak se jevílo zvenku. I když mohl Alvin vědět, jak byl trik proveden, učinilo to na něj úžasný dojem. V duchu, když ne ve skutečnosti, unikl z města. Zdálo se mu, že visí v prostoru několik stop od strmé zdi věže Loranne. Chvilí zíral na hladký šedý povrch před svými očima, pak stiskl tlačítko a nechal vidoskop spadnout na zem.

Nyní znal možnosti tohoto báječného zařízení. Jeho plán byl jednoduchý. Na co trávit měsíce a roky zkoumáním Diasparu zevnitř – sál po sálu, chodbu po chodbě. Aniž se hne z tohoto výhodného pozorovacího bodu může obkroužit město podél jeho stěn zvenčí a pozorovat bez problému všechny otvory, které vedou na poušť a na svět ležící za ní.

Pocit velkého triumfu způsobil, že jeho duše volně vzlétla a on pocítil touhu podělit se s někým o svou radost. Otočil se ke Khedronovi, chtěl Bláznovi poděkovat za pomoc, ale Khedron tam nebyl. Rychle si domyslel proč.

Alvin byl možná jediný člověk ve městě, který mohl bez obavy hledět na obrazy, které se teď pohybovaly na monitoru. Khedron mu pomohl v hledání, ale dokonce i Šašek sdílel s ostatními ten podivný strach z Vesmíru, který na tak dlouho uvěznil lidi uvnitř jejich malého světa. Nechal teď Alvina, aby sám pokračoval ve svých hledáních.

Pocit osamělosti, který se na krátkou chvíli probudil v Alvinově duši, rychle minul. Teď není čas na melancholické rozjímání. Tolik ještě musí udělat. Alvin se znovu sklonil k obrazovce monitoru, nastavil obraz stěny města na pomalý pohyb a přistoupil k pozorování.

Během několika následujících týdnů Alvin moc v Diasparu nepobyl, ale pouze několik lidí upozorovalo jeho nepřítomnost. Když se Jeserac dozvěděl, že jeho žák, místo aby slídl po perifériích města, tráví celé dny v Paláci rady, pocítil úlevu, a došel k přesvědčení, že tam Alvina nepotkají žádné těžkosti. Eriston a Etanie se spojili jednou nebo dvakrát s jeho bytem, zjistili, že tam není, ale příliš se tím nevzrušovali. Trochu víc byla zneklidněná Alystra.

Kvůli klidu vlastní duše litovala, že se nechala pobláznit Alvinem, když si mohla vybrat tolik vhodnějších mužů. Alystra nikdy neměla problém najít si partnera, ale ve srovnání s Alvinem byli všichni ostatní muži, které znala, nuly, odlišné ze stejné fádní formy. Nechtěla ho ztratit bez boje a jeho odměřenost a lhostejnost – to byla výzva, které nemohla odolat.

Ale její motiv snad nebyl úplně sobecký a byl spíš mateřský než sexuální. Ačkoli funkce matky byla zapomenuta, ženské instinkty ochrany a soucitu zůstával. Alvin se zdál tvrdohlavý a soběstačný, rozhodnutý jít vlastní cestou, Alystra však cítila jeho vnitřní osamělost.

Když zjistila, že Alvin zmizel, zeptala se Jeseraca, co se děje. Jeserac váhal jenom chvíli a řekl jí všechno. Jestliže si Alvin nepřeje společnost, tak ať to sám jasně děvčeti řekne. Starý učitel sice příliš nechválil, ani také nehaněl jejich přátelství. Vlastně měl Alystru i rád

a doufal, že pod jejím vlivem se Alvin lehčeji přizpůsobí životu v Diasparu.

Fakt, že Alvin tráví celý čas v Paláci Rady mohl znamenat pouze to, že se tam zabývá nějakými výzkumy, což rozptýlilo přinejmenším obavy Alystry co se týče eventuálních soupeřek. Ale zatímco byla její žárlivost uspaná, probudila se v ní zvědavost. Občas si vyčítala, že nechala Alvina ve věži Loranne. Věděla pouze, že kdyby se podobná situace znovu opakovala, udělala by přesně totéž. Věděla, že Alvina nepochopí, dokud se nedozví, k čemu míří.

Alystra rozhodně vkročila do Paláce rady. Ticho, které ji obklopovalo, jakmile minula vchod, udělalo na dívčí duši dojem, ale nepolekalo ji. U protilehlé stěny stály vedle sebe, jeden vedle druhého, informační stroje. Alystra si vybrala nazdařbůh jeden z nich.

Jakmile se rozsvítil signál, řekla: „Hledám Alvina, je někde v téhle budově. Kde ho můžu nalézt?“

„Je u monitorů,“ padla okamžitá odpověď. Moc to nepomohlo, protože název „monitory“ Alystre nic neříkal. Žádný stroj neposkytl z vlastní vůle větší množství informací, než je od něj požadováno a znalost správné formulace otázek bylo umění, jehož ovládnutí často zabíralo hodně času.

„Jak se k němu mohu dostat?“ zeptala se Alystra. Přesvědčí se, co jsou to monitory, až tam bude.

„Nemohu ti to říct, pokud nevlastníš povolení Rady.“

To byla nejméně očekávaná, dokonce znepokojivá odpověď. V Diasparu neexistovalo mnoho míst, kam byl vstup zakázán. Alystra si byla zcela jistá, že Alvin nezískal souhlas Rady, a to mohlo znamenat jediné to, že mu pomáhají vyšší místa.

Diaspar řídila Rada, ale ta byla kontrolována vyšší silou – téměř neohraničeným intelektem centrálního počítače. Bylo těžké si nemyslet, že hlavní počítač je živá bytost, lokalizovaná na jediném místě. Ve skutečnosti ho tvořil soubor všech strojů nacházejících se v Diasparu. Dokonce i když nebyl živý ve smyslu biologickém, zcela jistě se jeho vědomí neodlišovalo od vědomí rozumné bytosti. Musel vědět, co Alvin dělá – a proto to musel schválit, v jiném případě by ho zadržel nebo by ho nasměroval na Radu, jak to udělal s Alystrou informační stroj.

Nemělo smysl zůstat tady déle. Alystra si uvědomovala, že jakákoliv snaha Alvina najít – dokonce i kdyby přesně věděla, kde se

v této chvíli nachází – by byla odsouzena k neúspěchu. Dveře by se nechťely otevírat, pohyblivé chodníky by měnily směr pohybu, odnášely by ji nazpět místo kupředu, vznášecí pole by nefungovala, nechťela by ji přenést z jednoho podlaží do druhého. Kdyby i přesto trvala na svém, byla by delikátně vynesena zdvořilým, ale silným robotem na ulici, anebo by ji jiný robot vodil dokola po celém Paláci rady, dokud by nevyhladověla a neopustila by budovu z vlastní vůle.

Vyšla na ulici ve velmi zlé náladě. Byla také víceméně zmatečná a cítila za tím vším nějaké tajemství, vedle kterého se všechny její malé obavy zdály nepodstatné. Neměla potuchy, co dělat dál, ale jedním si byla jistá: Alvin nebyl jedinou osobou ve městě, která dokáže být tvrdohlavá a vytrvalá.

8

Alvin vypnul monitor a sundal ruce z ovládacího pultu. Obraz vybledl a zmizel. Chlapec seděl nehybně, díval se do černého obdélníku, který tolik týdnů připoutával jeho pozornost. Takže obkroužil svůj svět, přes tu obrazovku prošla každá čtvereční stopa vnějších zdí, obklopujících Diaspar. Teď znal město lépe než kterýkoliv ze žijících lidí, možná s výjimkou Khedrona a už věděl, že ty zdi neskrývají žádný východ.

Pocit, který ho ovládl, nebyl znechucením. Vlastně se nikdy nedomníval, že to bude tak jednoduché, že najde to, co hledá, na první pokus. Nejdůležitější bylo, že vyloučil jednu z možností. Teď musí prozkoumat jiné.

Vstal a přistoupil k trojrozměrnému obrazu města, vyplňujícímu skoro celý sál. Bylo těžké nebrat ho jako skutečnou maketu, i když věděl, že je to pouze optická projekce matrice uchovávané v Paměťových bankách. Když změnil polohu ovladačů monitoru a přesouval zaměřovač po povrchu Diasparu, po kopii se přesouvala skvrnka světla a ukazovala mu místo, kde se nachází. Ulehčovalo mu to obsluhu monitoru v prvních dnech, ale rychle se vpravil do nastavování souřadnic, a teď už tuto pomoc nepotřeboval.

Pod ním se rozkládalo město, hleděl na ně shora, skoro jako bůh. Ale sotva je viděl, v myšlenkách vážil kroky, které teď musí, jeden po druhém, udělat.

Když zklame vše ostatní, zůstane mu pouze jedno. Diaspar mohlo být udržované ve svém neměnném stavu, zakódovaném v Paměťových bankách, celou věčnost. Ale samotné matrice bylo možné měnit a spolu s nimi by se změnilo město. Existovala možnost přeprojektování úseku vnější zdi tak, aby tam vznikla brána, zanesení této modifikované matrice do Paměťových bank a čekat, až město samo změni svoji strukturu ve smyslu nové koncepce.

Alvin měl podezření, že velké rozlohy řídicího pultu, jejichž význam mu Khedron nevysvětlil, slouží právě k provádění takovýchto změn. Experimentováním s jinými bloky by se nic nestalo, řídicí prvky, s jejichž pomocí bylo možné modifikovat strukturu města, byly zablokované a bylo dovoleno dotýkat se jich pouze na základě zplnomocnění Rady a se souhlasem Centrálního počítače. Existovala malá šance, že mu to Rada dovolí, zvláště když se nastaví na desetiletí nebo staletí trpělivého prošení, ale taková představa se mu nezdála příliš radostná.

Obrátil své myšlenky k nebi. Občas si ve snech představoval, že získal vládu nad prostory vesmíru, kdysi dávno pro člověka ztracenou. Věděl, že nebe nad zemí bylo kdysi zaplněné divnými tvary z kosmu, mířícími do legendárního Port Diasparu. Přilétaly velké lodě s neobvyklými poklady. Ale Port se nacházel za okruhem Diasparu, již před eony ho pohřbily driftující písky. Mohl snít, že létající stroje stále spočívají ukryté kdesi v labyrintech města, ale skutečně tomu nevěřil. Bylo málo pravděpodobné, aby dokonce i v časech, kdy malá, soukromá letadla byla všeobecně používána, byl jejich pohyb v okruhu města povolen.

Ztratil se na chvíli ve starém známém snu. Představoval si, že je pánem vesmíru, že svět před ním stojí dokořán a zve ho na cesty. Nebyl to svět jeho času, ale ztracený svět úsvitu – bohaté panoráma pahorků, jezer a lesů, plné života. Záviděl svým neznámým předkům, že se mohli pohybovat po celé Zemi a současně cítil smutek nad tím, že dovolili zahynout jejím krásám.

To snové opájení bylo neúčelné; setřásl je a vrátil se do skutečnosti, k problému, který teď před ním vyvstal. Jestliže je okolní prostor nedosažitelný a cesta po zemi uzavřena, co zůstalo?

A znovu byl v bodu, ve kterém potřeboval pomoc, ze kterého se nemohl dostat vlastními silami. Ten fakt ho mrzel, ale byl natolik poctivý, aby si to přiznal. A znovu přemýšlel o Khedronovi.

Alvin nebyl nikdy schopen se rozhodnout, jestli má toho šaška rád. Byl velmi rád, že se setkali a byl Khedronovi vděčný za všestrannou pomoc a podporu, kterou mu poskytl při jeho hledání. V Diasparu nebyl nikdo jiný, s kým by měl tolik společného. Byl tu však určitý rys jeho osobnosti, který mu vadil. Možná to byla Khedronova ironická lhostejnost, kterou dával najevo, a která v Alvinovi budila dojem, že se tajně vysmívá všem jeho snahám, ač se zdálo, že se mu snaží ze všech sil pomáhat. Z tohoto důvodu, a také pro svou vrozenou tvrdohlavost a nezávislost považoval Alvin sblížení s ním za poslední možnost.

Jeich setkání se uskutečnilo na malém kulatém dvoře nedaleko Paláce rad. Ve městě bylo hodně takových skrytých míst, snad jen pár metrů od některé rušné tepny, avšak zcela izolovaných. Obvykle se k nim člověk dostal pěšky a poněkud oklikou, nacházely se totiž uprostřed důmyslně vytvořených bludišť, která zvyšovala pocit izolovanosti. Pro Khedrona bylo opravdu dost typické, že vybral pro schůzku právě takové místo.

Dvorek měl něco přes padesát kroků na šířku a ve skutečnosti byl umístěný uvnitř některého velkého domu. Zdálo se však, že nemá žádné přesné fyzické ohraničení, protože byl obklopen průsvitným modrozeleným materiálem, který zářil slabým vnitřním světlem. Avšak přestože tu nebyly žádné viditelné hranice, byl koncipován tak, že nebylo nebezpečí, že by se tu člověk cítil ztracený v nekonečném prostoru. Nízké zdi, sahající ani ne do pasu, tu a tam přerušené otvory, takže se jimi dalo projít, s úspěchem navozovaly bezpečné separé, bez kterého se nikdo v Diasparu nemohl cítit spokojený.

Když se Alvin objevil na místě schůzky, našel tam Khedrona, jak si prohlíží jednu část stěny. Její povrch byl pokryt mozaikou barevných destiček tak fantasticky zamotanou, že na ní Alvin nedokázal postřehnout žádný vzor.

„Podívej se na tu mozaiku, Alvine,“ ozval se Blázen. „Všiml sis na ní něčeho divného?“

„Ne,“ přiznal se Alvin po krátkém průzkumu. „Nevidím na ní nic zvláštního.“

Khedron přejel prsty po barevných destičkách. „Nejsi dobrý pozorovatel,“ řekl. „Podívej se na ty hrany... Všimni si, jak se zaoblily a otupily. Neuvidíš to v Diasparu často, Alvine. To je opotřebování – stírání hmoty pod nápořem času. Pamatuji si ten vzor ještě

když byl nový. Bylo to před osmi tisíci lety, v mém předchozím životě. Až se vrátím na toto místo po prožití dvanácti vtělení, ty desky už budou úplně setřené.“

„Nevidím v tom nic divného,“ řekl Alvin. „Ve městě je hodně uměleckých děl, která nejsou povedená natolik, aby byla uložena do paměťových systémů, ale ne tak špatná, aby se musela hned zničit. Připouštím, že jednoho dne se objeví jiný umělec, který to udělá lépe. A jeho dílo bude uchráněno před zničením.“

„Znal jsem člověka, který projektoval tu stěnu,“ řekl Khedron neustále přejížděje prsty po trhlínách mozaiky. „Je divné, že si pamatuji ten fakt, ale nemohu si vzpomenout na jeho tvář. Asi jsem ho neměl rád a vymazal jsem jeho obraz ze své paměti,“ rozesmál se. „Možná jsem ji sám vyprojektoval během jedné z mých uměleckých fází a tak jsem se rozhněval, když město nechťelo zvěčnit moje dílo, že jsem si umínil zapomenout na celou věc. Podívej – věděl jsem, že ten kousek je uvolněn!“

Podářilo se mu vytáhnout kousek zlaté dlaždičky a zdálo se, že ho tahle malá sabotáž velmi těší. Hodil úlomek na podlahu a dodal:

„Teď s tím roboti, kteří mají na starosti údržbu, budou muset něco udělat!“

Alvin si domyslel, že to měla být lekce pro něho. Řekl mu to ten divný instinkt zvaný intuice, který, jak se zdá, je velmi logický. Hleděl na zlatou destičku ležící u jeho nohou a snažil se to nějak spojit s problémem, který okupoval jeho mysl.

Když věděl, že odpověď existuje, nebylo těžké ji nalézt.

„Rozumím, co tím chceš říct,“ obrátil se na Khedrona. „V Diasparu existují objekty nezabezpečené před zničením tím, že jsou v Paměťových bankách a proto je nikdo nenajde prostřednictvím monitorů z Paláce rady. Kdybych tam teď zašel a snažil bych se najít tenhle plácek, nenašel bych ani stopu po stěně, na které teď sedíme.“

„Myslím, že zídku bys našel, ale nebyla by na ní mozaika.“

„Ano, rozumím,“ řekl Alvin, příliš netrpělivý, aby se teď pouštěl do podrobností. „Na tom samém principu mohou existovat fragmenty města, které nikdy nebyly okopírované v systému věčnosti, ale ještě nepodlehly zničení. Ale přesto nechápu, jakou to má souvislost se mnou. Vím, že vnější zeď existuje – a že v ní nejsou žádné otvory.“

„Možná, že neexistuje cesta ven,“ řekl Khedron. „Nemohu ti nic slíbit. Ale předpokládám, že monitory nám mohou ještě hodně říct – jestli jim to dovolí Hlavní komputer. A zdá se mi, že tě má rád.“

Cestou do Paláce rady Alvin přemýšlel nad tímto posledním Khedronovým tvrzením. Do té doby soudil, že se dostal k monitorům pouze díky Khedronovu vlivu. Nenapadlo ho, že by to mohlo být způsobeno jeho vlastními opravdovými kvalitami. Jeho život a jedinečnost měly mnoho nevýhod. Mohlo se snad jednat o zvláštní právo, které mělo tyto nevýhody kompenzovat...

Sálu, v kterém strávil Alvin v poslední době tolik hodin, dominoval nadále nezměněný obraz města. Hleděl teď na něj s novým pochopením. Vše, co viděl, existovalo – ale celý Diaspar tu vytvořený nebyl. Ty nepřesnosti musely být nepatrné – a jak se domýšlel – nezjistitelné.

„Zkoušel jsem to už před mnoha lety,“ řekl Khedron a usedl za řídicí pult monitoru, „ale ovládací prvky tehdy nereagovaly na mé příkazy. Možná, že teď mě poslechnou.“

Pomaloučku s rostoucí vírou v sebe, jako kdyby získával dávno zapomenutou zručnost, se Khedronovy prsty pohybovaly nad řídicím pultem a co chvíli se zastavovaly na uzlových bodech sítě zabudované v desce před ním.

„Myslím, že to tak bylo,“ ozval se nakonec Khedron. „Ostatně hned se přesvědčíte.“

Obrazovka se rozzářila, jak se navracela k životu. Ale místo obrazu, který Alvin očekával, se na ní objevil nápis:

POHYB ZPĚT ZAČNE V OKAMŽIKU NASTAVENÍ
RYCHLOSTI OVLÁDÁNÍ ŘÍZENÍ

„Jsem hloupý,“ bručel Khedron. „Všechno ostatní jsem udělal dobře a zapomenou na nejdůležitější věc.“

Jeho prsty se znovu jistě rozběhly nad pultem. Nápis zmizel z obrazovky a Khedron se obrátil i s křeslem, aby mohl pozorovat obraz města.

„Dívej se pozorně, Alvine,“ řekl. „Zdá se mi, že se oba dozvíme něco nového o Diasparu.“

Alvin trpělivě čekal, ale nic se nedělo. Obraz města se vznášel před nimi v celé své známé nádheře a kráse. Chtěl se už zeptat Khedrona, na co má dávat pozor, když se najednou v obrazu něco zatřásl.

Otočil hlavu, aby zjistil, co bylo důvodem, ale zpozdl se, protože pohyb trval pouze mihnutí oka. Nic se nezměnilo. Diaspar bylo také, jaké ho vždy znal. Postřehl, že Khedron ho pozoruje se sardonickým úsměškem. Podíval se tedy znovu na město. Tentokrát si změny všiml.

Jedna z budov na okraji parku náhle zmizela a na jejím místě se okamžitě objevila jiná, s úplně jinou konstrukcí. Přeměna byla tak rychlá, že by ji Alvin přehlédl, kdyby v tu chvíli mrkl. Omámeně se díval na nepatrně změněné město, ale po chvilce překvapení už jeho mysl hledala vysvětlení. Připomněl si slova, která se objevila na obrazovce monitoru: „NÁVRAT ZAČNE ...“ a najednou věděl, co se stalo.

„To je obraz města před tisícem let,“ řekl Khedronovi. „Couvli jsme v čase.“

„Vysvětlil jsi to obrazně, ale ne příliš přesně,“ řekl Blázen. „Ve skutečnosti monitor připomíná dřívější verzi města. Při zavádění jakýchkoli modifikací nejsou paměťové matrice jen tak jednoduše vymazány.

Informace v nich obsažená byla přenesena do pomocných paměťových jednotek, aby ji bylo možné vytvořit, když to bude potřeba. Nastavil jsem monitor na couvání těmi jednotkami s rychlostí tisíce let za sekundu. Teď hledíme na Diaspar před půl miliónem let. Abychom postřehli nějakou hodně radikální změnu, budeme muset couvnout mnohem dál. Zvětším rychlost.“

Otočil se k řídicímu pultu a po chvíli přestala existovat ne jedná budova, ale celá skupina a na jejím místě se objevil veliký oválný amfiteátr.

„Ó, aréna!“ řekl Khedron. „Vzpomínám si na vřavu, která nastala, když jsme se rozhodli, že se jí zbavíme. Byla velmi řídce využívána, ale hodně lidí dávalo najevo sentimentálnost.“

Monitor teď couval ve své paměti s mnohem větší rychlostí. Obraz Diasparu se hnál proti proudu řeky času rychlostí miliónů let za sekundu a změny probíhaly tak rychle, že je oko nestačilo sledovat. Alvin zpozoroval, že změny se dějí po cyklech; nejprve převládala doba stagnace, pak následovala celá lavina změn a po ní znovu přicházelo další přerušení. Působilo to dojmem, že Diaspar je živým organismem, který musí nabrat síly po každé explozi přeměn.

Kromě všech těch modifikací základní plán města zůstával nezměněný. Budovy se objevovaly a mizely, ale rozvržení ulic se zdálo věčné. A park byl vždy zeleným srdcem Diasparu. Alvin přemýšlel, jak daleko v čase mohou monitory couvnout. Cožpak se mohou vrátit do chvíle položení základů města a překročit oponu, která oddělovala známou historii od mýtů a legend Úsvitu?

Už couvli pět set miliónů let do minulosti. Za zdmi Diasparu byla jiná země, ale to si monitory nepamatovaly. Možná tam ještě existovaly oceány a lesy a možná dokonce i jiná města, která člověk ještě nestačil opustit v dlouhotrvajícím návratu do svého posledního domu.

Míjely minuty a každá z nich byla eony v malém světě monitorů. Za chvíli, pomyslel si Alvin, dosáhneme nejranějších vzpomínek a návrat se skončí, ale i když to bylo fascinující, nezískal v tomto případě výsledky, které by mu pomohly dostat se z města takového, jaké bylo teď.

V náhlé bezhlesné implozi se Diaspar skrčilo do zlomku své předchozí velikosti. Najednou zmizel park a vypařila se obvodová zeď mezi titánskými věžemi. To město bylo otevřené světu a rozcházející se zářící cesty běžely bez překážky do dálek někam za rámec sledovaný monitorem. To bylo Diaspar před velkou změnou, které podlehl lidstvo.

„Nemůžeme couvnout dále,“ ozval se Khedron a ukázal prstem na obrazovku monitoru. Objevila se tam slova: NÁVRAT UKONČEN. „To musí být nejranější verze města, jaká je uchována v paměťových buňkách. Pochybuji, že by předtím bylo přizpůsobeno systému věčnosti. Budovy se tehdy mohly opotřebovávat přirozeně.“

Alvin si delší dobu prohlížel maketu starobylého města. Myslel na provoz, který byl na těch cestách v čase, kdy se lidé pohybovali svobodně po celé Zemi a kdy se vypravovali na jiné světy. Ti lidé byli jeho předky, cítil k nim bližší vztah než k lidem, se kterými musel žít teď. Chtěl by je uvidět, jak prochází ulice o miliardu let vzdáleného Diasparu a dělit se o jejich myšlenky. Avšak ty myšlenky nemohly být radostné, když oni museli už tehdy žít ve stínu Nájezdníků. Za několik století se obrátí zády ke slávě, kterou získali a vybudují zeď, která je oddělí od zbytku vesmíru.

Khedron několikrát přesunul obraz města do budoucnosti a minulosti v rámci krátkého časového úseku, v kterém proběhla ta rychlá

transformace. Proces přeměny malého otevřeného města v mnohem větší a uzavřené trval o něco více než tisíc let. V té době museli zkonstruovat a vybudovat stroje, které tak věrně sloužily Diasparu a zavést do jejich soustavy pamětí znalosti, které jim umožňovaly splnění úkolů, ke kterým byly určeny. Tehdy také museli vložit do systému paměti základní matrice všech tehdy žijících lidí tak, aby po jejich vyvolání odpovídajícím impulsem vyšli znovu ze Sálu tvoření, přeměnění v hmotu. Alvin si uvědomil, že v jistém smyslu musel žít v historickém světě. Existovala samozřejmě možnost, že je bytost úplně syntetická a že jeho osobnost byla vyprojektovaná techniky-umělci, kteří pracovali s nepředstavitelně složitými nástroji a s určitým jasně vytčeným cílem. Zdálo se mu ale pravděpodobnější, že je potomkem lidí, kteří kdysi žili a chodili po zemi.

V novém městě zůstalo velmi málo ze starého Diasparu. Skoro úplně jej pokryl park. Základem parku byla malá travou porostlá mýtina, která existovala ještě v původním, malém Diasparu a na níž se sbíhaly paprscitě všechny ulice. Ta mýtina se později rozrostla desetkrát, a pohltila přilehlé cesty a budovy. V té době vzniklo mauzoleum Yarlana Zeye, zaujímající místo velké okrouhlé budovy, tyčící se kdysi na souběhu všech ulic. Alvin nikdy nevěřil legendám vykládajícím o starobylém původu mauzolea, teď však byla tato domněnka potvrzena.

„Možná,“ ozval se Alvin osvětlený náhlou myšlenkou, „že prozkoumáme ten obraz přesně tak, jako jsme prozkoumali zobrazení dnešního Diasparu.“

Khedronovy prsty se zamíhaly nad řídicím pultem a na Alvinův dotaz odpověděla obrazovka monitoru. Sunul se podivuhodně úzkými ulicemi a zvětšení viditelně rostlo. Ta vzpomínka na Diaspar před věky byla stále ostrá a jasná jako obraz města, ve kterém žili. Paměťové zařízení je přechovávalo přes tisíc miliónů let ve snové pseudoexistenci a čekalo na chvíli, kdy je kdosi znovu vyvolá. Ale to, na co teď hleděl Alvin, nebylo pouze vzpomínkou. To bylo něco mnohem složitějšího – byla to vzpomínka vzpomínky...

Nevěděl, co se může dozvědět, ani jestli mu to pomůže v dalším hledání. Ten pohled do minulosti a pozorování světa, který existoval ve dnech, kdy se lidé stále ještě točili mezi hvězdami, byl fascinující. Alvin ukázal na nízkou okrouhlou budovu stojící v srdci města.

„Začneme odtud,“ řekl Khedronovi. „Vypadá to na nejsprávnější místo na začátek.“

Možná měli prostě štěstí, možná to byla jakási historická vzpomínka, možná základní logika. Nebyl v tom žádný rozdíl, protože dříve nebo později by se k tomu místu, ve kterém se paprskovitě sbíhaly všechny ulice města, dostali.

Během deseti minut se přesvědčil, že se tam ulice nesbíhají jenom kvůli symetrii – po deseti minutách už věděl, že jeho dlouhé hledání je zakončeno dokonalým úspěchem.

Alystra neměla se sledováním Alvina a Khedrona žádné potíže. Bylo vidět, že hodně pospíchají, což byla věc v Diasparu neobvyklá. Byla to docela zábavná hra sledovat je podél pohyblivých chodníků, skrývat se v davu a mít je stále na očích. Celou cestu se ani neohlédli. Cíl, ke kterému směřovali, byl jasný, když sešli z pohyblivé cesty a vešli do parku. Mohli směřovat pouze k mauzoleu Yarlana Zeya. V parku nebyly jiné budovy a lidem pádícím v takovém spěchu jako Alvin a Khedron určitě nešlo o vychutnávání pěkné krajiny.

Protože na posledních pěti stech yardech před mauzoleem se Alystra neměla kam schovat, zastavila se a čekala, až Alvin s Khedronem zmizí v mramorové tmě. Když je úplně ztratila z očí, vyběhla travou porostlým úbočím. Nepochybovala, že se jí podaří ukrýt se za jedním z velkých sloupů na tak dlouho, aby spatřila, co Alvin a Khedron dělají. Bylo jí lhostejné, že pak už ji mohou uvidět.

Mauzoleum tvořily dva soustředné prstence sloupů obklopující okrouhlé nádvoří. Kromě jednoho úzkého sektoru sloupy úplně zacláněly vnitřek a Alystra nechtěla přistupovat ze strany tohoto vchodu, ale chtěla se dostat do mauzolea z boku. Opatrně prošla prvním kruhem sloupů, rozhlédla se, zda v dohledu nikdo není a po špičkách přeběhla prázdné prostranství oddělující první prstenec od druhého. Skrz mezery mezi sloupy viděla Yarlana Zeya hledícího na park, který založil a dále na město, nad kterým bděl tolik staletí.

V té kamenné budově nikdo jiný nebyl. Mauzoleum bylo prázdné.

Právě v té chvíli se Alvin s Khedronem nacházeli sto stop pod zemí v malé místnosti podobné kleci, jejíž stěny jakoby uplývaly jednotvárnou rychlostí nahoru. Bylo to jediné svědectví pohybu; nepociťovali stopy vibrací, které by dokazovaly, že padají rychle do hloubi země a míří k cíli, který si žádný z nich neuměl ještě ani představit.

Všechno to bylo absurdně jednoduché; ta cesta byla pro ně připravená. (Kým – přemýšlel Alvin – centrálním computerem? Anebo možná samotným Yarlánem Zeyem, když přebudoval město?) Monitor jim ukázal dlouhou kolmou šachtu vedoucí do hloubky, ale

dříve než prozkoumali nevelkou její část, obraz zmizel. Znamenalo to, že žádali informaci, kterou monitor neměl a možná, která ani nikdy nebyla v jeho paměti.

Zatímco o tom Alvin přemýšlel, obrazovka znovu ožila. Objevil se na ní krátký nápis napsaný zjednodušeným písmem, kterého stroje používaly ke komunikaci s člověkem. Aspoň tehdy, když chtěly, aby jim rozuměl.

POSTAV SE TAM, KAM HLEDÍ SOCHA A NEZAPOMEŇ: DIASPAR NEBYLO VŽDYCKY TAKOVÉ.

Posledních pět slov bylo složeno z větších písmen a význam celé zprávy najednou byl Alvinovi jasný. Zakódování příkazů se používalo odedávna k otevírání dveří nebo řízení strojů. Doporučení „Postav se tam, kam hledí socha“ bylo až příliš jednoduché.

„Jsem zvědavý, kolik lidí četlo tu zprávu?“ řekl zamyšleně Alvin.

„Pokud vím, tak čtrnáct,“ řekl Khedron, „i když jich mohlo být více.“

Nerozvíjel tu spíše tajemnou úvahu, ale Alvin příliš spěšil do parku, než aby žádal vysvětlení.

Nebyli si jisti, jestli bude mechanismus stále reagovat na řídicí impuls. Když pronikli do mauzolea, chvíli jim trvalo, než mezi deskami pokrývajícími jeho podlahu našli tu jedinou, na kterou mířil pohled Yarlan Zeye. Na první pohled se zdálo, že socha hledí na město. Když ale stanuli bezprostředně před ní, všimli si, že Yarlan Zeye s nepostřehnutelným úsměvem na rtech hledí zpoza přimhouřených víček na místo nacházející se ve vchodu do mauzolea. Jakmile toto tajemství odkryli, už o tom nemohlo být žádných pochyb. Alvin si stoupl na vedlejší desku a potvrdil, že Yarlan Zeye nehledí jeho směrem.

Stanul znovu vedle Khedrona a opakoval v myšlenkách slova, která Blázen vyslovil nahlas. DIASPAR NEBYLO VŽDYCKY TAKOVÉ. Očekáváje ten rozkaz stroj zareagoval okamžitě, jako by neexistovaly ty milióny let, které uplynuly od časů, kdy ho uslyšel naposled. Velká kamenná deska, na které stáli, se s nimi začala plynule spouštět do hlubin.

Obdélník blankytu nad jejich hlavami zamihotal a zmizel. Alvin zprvu soudil, že na místo té, která teď nesla jeho a Khedrona se nějakým způsobem zmaterializovala jiná deska, ale po chvíli tu myšlenku zavrhl. V podlaze mauzolea byla pravděpodobně stále originální deska, a ta, na které teď stáli, existovala nekonečně krátký zlomek sekundy a byla bez přerušení tvořena ve stále větší hloubce šachty, aby vytvářela dojem plynulého pohybu dolů.

Během jízdy dolů Alvin a Khedron nemluvili. Khedron znovu zápasil se svým svědomím a uvažoval, zda tentokrát nezašel příliš daleko. Nedovedl si představit, kam je tato jejich výprava dovede, pokud je vůbec někam zavede. Poprvé v životě začínal chápat skutečný význam strachu. Alvin se nebál, byl příliš nadšený. Ten pocit poznal poprvé ve věži Loranne, když vyhlížel ven na lidskou nohou nedotknutou pustinu a viděl hvězdy rozsvěčující se na nočním nebi. Tehdy pouze hleděl na neznámé, teď k němu mířil.

Stěny se přestaly vznášet nahoru. Na boku jejich tajemně se pohybující klece se objevila spára světla, jasněla a náhle se ukázalo, že jsou to dveře. Prošli jimi ven, udělali několik kroků krátkou chodbou a najednou se ocitli ve velké okrouhlé jeskyni. Její mírně zakřivené stěny se spolu stýkaly nějakých tři sta stop nad jejich hlavami.

Sloup, jehož vnitřkem sjeli dolů, se zdál být příliš štíhlý, aby udržel tíži miliónů tun skály: popravdě řečeno, nevyhlížel jako neodlučitelná součást sálu a působil dojmem, že sem byl zabudován později. Khedron sledoval Alvinův pohled a došel ke stejnému závěru.

„Ten sloup,“ řekl zadrhávajícím hlasem jako kdyby obtížně vybíral slova, „byl asi vybudován proto, aby ukryl výtah, kterým jsme se sem dostali. Nemohl přece sloužit davům, které tady musely procházet, když ještě bylo Diaspar otevřené světu. Provoz pravděpodobně probíhal těmito tunely, předpokládám, že se domýšlíš, čím jsou?“

Alvin přejel zrakem stěny sálu vzdálené asi sto yardů. Byly proděravěné v pravidelných odstupech velkými tunely – bylo jich dvanáct. Rozcházely se paprskovitě ve všech směrech, přesně stejné, jako pohyblivé cesty ve městě. Zpozoroval, že stoupají mírně vzhůru a najednou rozpoznal známý šedivý povrch. Byly to kořeny velkých cest, divný materiál, který je oživoval, tu byl ztuhlý. Během zakládání parku bylo zasypáno centrum pohyblivých cest, ale nikdy nebylo zničeno.

Alvin se vydal k nejbližším tunelům. Ušel sotva pár kroků, když si uvědomil, že podlaha pod jeho nohama mění svoji podobu. Stávala se průzračnou, ještě několik kroků a zdálo se mu, že stojí ve vzduchu bez viditelné opory. Zastavil se a zahleděl se do propasti, která se pod ním otvírala.

„Khedrone!“ zavolal. „Pojď sem a podívej se na tohle!“

Khedron se připojil k Alvinovi a společně se zahleděli na div rozvíjející se pod jejich nohama. Sotva viditelná, v neurčité hloubce, se tam rozprostírala ohromná mapa – velká pavučina čar sbíhajících se v jednom bodě – pod centrální budovou. Chvilí stáli mlčky, pak se Khedron tiše zeptal:

„Víš, co to je?“

„Myslím, že vím,“ řekl Alvin. „To je mapa celého komunikačního systému a ta malá kolečka musí označovat jiná města na Zemi. Pozoruji vedle nich názvy, ale jsou příliš vybledlé, nemohu je přečíst.“

„Musely být kdysi nějakým způsobem prosvětlené,“ řekl zamýšleně Khedron. Prohlížel si linky viditelné pod jeho nohama a sledoval pohledem jejich běh ke stěnám sálu.

„Snad takhle!“ vykřikl najednou. „Všiml jsem si, že všechny ty linky se paprskovitě rozbíhají a vedou do malých tunelů.“

Alvin si teprve teď uvědomil, že kromě velkých oblouků tunelů, v kterých mizely pohyblivé cesty, jsou rovněž vidět ve stěnách ústí menších tunelů vedoucích ven ze sálu – tunelů, které mířily dolů, místo aby směřovaly nahoru.

Khedron pokračoval dál nečekaje na odpověď:

„Bylo by těžké vymyslet jednodušší systém. Lidé sjedou dolů pohyblivými cestami, vyberou místo, kam se chtějí dostat a pak jdou podle odpovídající linie na mapě.“

„A co se pak s nimi děje?“ zeptal se Alvin. Khedron mlčel. Jeho oči se snažily vyřešit tajemství klesajících tunelů. Bylo jich asi třicet nebo čtyřicet a všechny vypadaly přesně stejně. Pouze názvy na mapě umožňovaly jejich rozlišení a ty názvy teď nebyly čitelné.

Alvin opustil zamýšleného Khedrona a obešel dokola centrální sloup. Vtom ke Khedronovi dolehl jeho hlas trochu přitlumený a deformovaný ozvěnou od stěn sálu.

„O co jde?“ zavolal Khedron aniž zvedl hlavu, protože už byl blízko rozluštění jedné z nevýrazných skupin písmen, ale v Alvinově hlase zněl tak naléhavý tón, že svoji činnost přerušil a šel k němu.

Daleko dole bylo vidět druhou část velké mapy. Její bledá pavučina se paprskovitě rozcházela na všechny strany. Ale tentokrát nebylo všechno takové zamlžené jako na druhé straně centrálního sloupu. Jedna, pouze jedna linie byla jasně prosvětlená. Zdálo se, že nemá žádné spojení se zbytkem systému a jako jiskřící střela ukazovala na jeden tunel vedoucí dolů. Poblíž konce tato linie protínala zlaté kolečko, u kterého plálo jasným světlem slovo LYS. To bylo všechno.

Dlouhou chvíli stáli Alvin a Khedron bez hnutí a hleděli na tento mlčící symbol. Pro Khedrona to byla výzva, o které věděl předem, že ji nikdy nepřijme a raději by se teď ocitl zpátky ve městě. Ale pro Alvina to znamenalo splnění všech jeho tužeb. I když mu název LYS nic neříkal, vyslovil jej nahlas, a vychutnával v ústech jeho exotické znění. Krev mu tepala v žilách a na tvářích vystoupil horečnatý ruměnc. Rozhlížel se po velkém sálu a zkoušel si představit, jak vypadal v historických dobách, když už nebyly vzdušné komunikace, ale města na Zemi se nadále spolu stýkala. Přemýšlel o nesčíslných miliónech let, během kterých provoz tady pomalu skomíral a světélka na velké mapě jedno po druhém hasla, až nakonec zůstalo pouze jedno. Uvažoval, jak dlouho plálo mezi ztemnělými chodbami, aby vidělo kroky, které nikdy nepřijdou. Proto Yarlan Zey nezaplomboval pohyblivé cesty a neodsekl Diaspar od zbytku světa.

Ale to bylo před miliardami let. Již tehdy Lys muselo ztratit kontakt s Diasparem. Bylo asi nemožné, aby přetrvalo, možná, že ta mapa teď už nic neznamenala.

Ze zamyšlení ho vytrhl Khedron. Vypadal nervózně a roztřeseně. Nepřipomínal tu smělou a zcela sebevědomou osobu, jakou byl vždycky nahoře ve městě.

„Zdá se mi, že bychom neměli jít dál,“ řekl. „Může to být nebezpečné dokud... dokud nebudeme lépe připraveni.“

Návrh byl rozumný, ale Alvin vycítil v Khedronově hlase ukrytou stopu strachu. Kdyby toho nebylo, možná by dal na Bláznovu radu, ale vědomí vlastní statečnosti spojené s pohrdáním Khedronovou bojácností postrkovaly Alvina kupředu. Jak by bylo možné couvnout teď, když už byl těsně u cíle!

„Půjdu tím tunelem,“ prohlásil tvrdohlavě, jako kdyby čekal, že se ho Khedron pokusí zastavit. „Chci zjistit, kam vede.“ Vykročil směle kupředu a Šašek se po chvílce váhání odebral za ním. Jako ukazatel cesty jim sloužila planoucí šipka světla pod nohama.

Když vešli do tunelu, pocítili známý tah peristaltického pole a za chvíli sjížděli pozvolna dolů. Cesta trvala sotva minutu, pole je uvolnilo ze svého objetí na konci dlouhého úzkého sálu ve tvaru půlválce. Na jeho vzdálenějším konci byly ve stěně vidět dva do nekonečna vedoucí mdle osvětlené tunely.

Prostředí, ve kterém se ocitli, by bez problému rozpoznali příslušníci každé civilizace, která existovala na Zemi od časů Úsvitu, ale pro Alvina a Khedrona to byl úplně cizí svět. Určení dlouhého stroje s aerodynamickým tvarem namířeného jako střela do vzdáleného tunelu bylo jasné, ale nijak nezmenšovalo dojem cizoty, která je obklopovala. Horní část stroje byla vyrobená z průsvitného materiálu a když nahlédli dovnitř, viděli řady luxusních křesel. Nepostřehli stopy jakéhokoli vchodu. Celý stroj se vznášel stopu nad jedinou kovovou kolejnicí běžící do dálky a mizející v jednom z tunelů. Několik yardů dále vedla druhá taková kolejnice vedoucí do druhého tunelu, ale nad ní se nevznášel žádný stroj. Alvin byl přesvědčen, jako kdyby mu o tom někdo vyprávěl, že ten druhý stroj spočívá v podobném sálu tam v neznámém, dalekém Lys.

Khedron začal mluvit, rychle ze sebe chrlil slova:

„Co je to za zvláštní dopravní systém? Může obsloužit najednou jenom sto lidí, ale snad neočekávali příliš velké zvýšení dopravy. A proč si dali tolik práce, aby se zahrabali do země, když obloha byla ještě otevřená? Možná jim Nájezdníci nedovolili ani létat, i když tomu těžko věřím. Ale možná, že ty tunely byly vyraženy během přechodného období, kdy lidé ještě cestovali, ale vystříhali se všeho, co jim připomínalo vesmír? Mohli se tak pohybovat z města do města a neviděli nebe a hvězdy.“ Nervózně se usmál. „Jedním jsem si jistý, Alvine. Lys, když existovalo, bylo hodně podobné Diasparu. Všechna města si musela být v zásadě podobná. Nic divného, že je nakonec opustili a vznikl Diaspar. Jaký smysl mělo udržování více než jednoho městského střediska?“

Alvin ho sotva poslouchal. Prohlížel si dlouhou střelu a zatím marně hledal vchod. Jestliže stroj reagoval na nějaký zakódovaný myšlenkový vzkaz nebo na hlasitě vyřčený rozkaz, tak byla malá

šance, že jej přinutí k poslušnosti, a naproti tomu mohl strávit zbytek života při hledání té šifry a nakonec se zbláznit.

Bezhlučně se otevírající dveře ho úplně zaskočily. Nebylo slyšet žádný zvuk, žádné varování – část stěny vozu prostě zmizela a před jeho očima se objevil hezky vyprojektovaný vnitřek.

Nadešel moment rozhodnutí. Až do této chvíle se v každém okamžiku mohl vrátit. Věděl však, co se stane, jestliže vejde do tohoto lákavého vchodu, i když neměl ponětí, čím se jeho cesta skončí. Nebude už mít svůj osud pod kontrolou, ale poddá se vlivu neznámých sil.

Váhal pouze chvíli. Obával se, že když bude příliš dlouho otálet, tak se taková příležitost už nemusí zopakovat – a i kdyby se opakovala, tak jeho odvahy nemusí stačit touze poznání. Khedron otevřel ústa v němém protestu, ale nedokázal ze sebe dostat ani hlásek. Alvin překročil práh a vstoupil do vozidla. Otočil se na Khedrona stojícího v rámu sotva viditelného obdélníku dveří a na okamžik se rozhostilo napjaté ticho. Oba čekali, až promluví ten druhý.

Rozhodnutí padlo bez jejich vůle. Vchod lehce na zlomek sekundy zmatověl a bok lodi se zacelil. Když Alvin zvedl ruku v gestu rozloučení, pohyboval se už dlouhý vůz kupředu a nabýval na rychlosti. Než se ponořil do tunelu, byl už rychlejší než běžící člověk.

Byly doby, kdy v podobných strojích takové cesty denně prožívaly milióny lidí, cestujících z domovů do práce a zpátky. Od těch vzdálených dní Člověk prozkoumal Vesmír a vrátil se na Zem – vybudoval Impérium a pustil je z rukou. Teď ve stroji, ve kterém by se legie zapomenutých a obyčejných lidí cítily jako doma, cestoval Alvin do neznáma.

A měla to být nejdůležitější cesta, jakou člověk po miliónu roků podnikl.

Alystra prohledala mauzoleum několikrát, i když stačilo udělat to jednou, když i tak se tam nebylo kde ukrýt. Když se zbavila prvního šoku, začala uvažovat, jestli místo živého Alvina a Khedrona neshledovala jejich projekce. Ale to nemělo smysl; projekci bylo možné zmaterializovat najednou na žádaném místě, nebylo třeba se tam vypravovat. Žádná normální osoba by neporučila svému projektovanému obrazu „procházet se“ více než dvě míle, a neztrácela by na dosa-

žení cíle půl hodiny, když se tam mohla ocitnout okamžitě. Ne, do mauzolea vešel skutečný Alvin a skutečný Khedron.

Kdesi tam musel existovat tajný vchod. Mohla ho hledat a čekat na jejich návrat.

Prohlížela sloup za sochou, a jak to v takových případech bývá, vůbec nepostřehla Khedrona, když se vynořil ze země na opačné straně. Uslyšela kroky, otočila se a ihned postřehla, že Khedron je sám.

„Kde je Alvin?“ vykřikla.

Blázen neodpověděl hned. Vypadal roztřeseně, zrak měl nepřítomný a Alystra musela opakovat svoji otázku, než si jí všiml. Nebyl udivený její přítomností.

„Nevím, kde je,“ ozval se konečně. „Mohu ti říci pouze to, že se nachází na cestě do Lys. Teď víš tolik co já.“

Khedronova slova nebylo nikdy možné brát vážně, ale Alystra nepotřebovala více důkazů, aby si uvědomila, že Šašek dnes nehraje svoji roli. Řekl jí pravdu – ať znamenala cokoli.

Po zavření dveří dopadl Alvin na nejbližší křeslo. Měl pocit, že se mu podlamují nohy: poznal konečně ten strach před neznámem, který deptal jeho spoluobjevitele a který do té doby necítil. Chvěl se mu každý sval a zamlžil se mu zrak a delší dobu nedokázal zaostřit na jeden předmět. Kdyby teď mohl utéct z toho pádícího vozu, udělal by to okamžitě, dokonce za cenu rezignace na uskutečnění svých snů.

Nezmocňoval se ho jenom strach, ale i pocit nesnesitelné samoty. Všechno, co znal a co měl rád, byl Diaspar. Dokonce i když se nesetká se žádným nebezpečím, možná už nikdy neuvidí svůj svět. Ted už věděl, co po věky žádný člověk nepoznal, totiž co to je navždy opustit rodný dům. Nezajímalo ho v tuto chvíli deprese, zda ho čeká na konci této cesty nebezpečí či bezpečí, důležité bylo pouze to, že se vzdaloval od domova.

Smutná nálada pomalu mýjela, temné myšlenky ho opouštěly. Začal se rozhlížet okolo po nepravděpodobně starém vozidle, které ho unášelo. Alvina příliš neudivovalo, že ten podzemní dopravní systém funguje bez závad i po tolika eonech. Nebyl chráněný systémem města, ale někde musela existovat podobná zařízení zabezpečující ho před havárií nebo zničením.

Teprve teď si všiml tabule ukazatele, která zaujímala část přední stěny. Na obrazovce svítila krátká, ale obsažná zpráva:

LYS
35 MINUT

Jak na ni hleděl, změnilo se „35“ na „34“. To už byla užitečná informace. Neznal rychlost, jakou se vozidlo pohybovalo, nemohl si udělat představu o vzdálenosti, která ho ještě dělí od cíle cesty. Stěny tunelu tvořily nepřerušovaný pas šedi a jedinou známkou pohybu byla lehká vibrace, které by si ani nevšiml, kdyby ji nehledal.

Diaspar už muselo zůstat míle za ním a teď pospíchali určitě pod povrchem pustiny s pohyblivými písčnými dunami. Možná, že se už nachází pod popraskanými pahorky, které tak často pozoroval z věže Loranee.

Alvinova fantazie spěchala napřed do Lys. Co je to za město? Dokázal si představit pouze druhou, menší verzi Diasparu. Byl zvědav, zda ještě existuje, ale přece kdyby tam nebylo, ten stroj by ho tím směrem nenesl takovou rychlostí.

Náhle pocítil pod nohama výraznou změnu vibrací. Vozidlo zpomaluje – o tom nebylo žádných pochyb. Čas musel plynout rychleji, než si myslel. Trochu udivený mrkl na obrazovku:

LYS 23 MINUT

Rozpačitý a trochu podešžený přitiskl tvář k oknu. Rychlost způsobovala, že stěny tunelu se mu jevily jako šedivá šmouha, ale teď čas od času postřehl na zlomek sekundy znaky, které mizely tak rychle, jak se objevovaly, ale zároveň se mu zdálo, že každý následující znak zůstává v zorném poli o něco déle.

Náhle, bez jakékoli výstrahy, stěny tunelu zmizely do stran. Stroj velkou rychlostí projížděl rozsáhlou prázdnou halou, mnohem větší než sál pohyblivých cest.

Alvin hleděl s nadšením skrze průzračné stěny svého dopravního prostředku. Postřehl pavučinu vodících kolejí, které se protínaly a křížovaly na mnoha místech, aby potom mizely v labyrintu tunelů po obou stranách haly. Ze stropu kopule klenuté do oblouku splývala povodeň jiskřivě modrého světla. V té záři rozlišoval siluety velkých strojů. Světlo bylo tak jasné, že oslňovalo a Alvin se domýšlel, že nebylo určené pro lidi. O chvíli později mýjelo jeho vozidlo velkou rychlostí řadu válců nehybně spočívajících nad svými vodícími koleji. Byly mnohem větší než ten, ve kterém cestoval a Alvin došel k názoru, že musely sloužit k transportu věcí. Kolem nich se tlačila zařízení neurčitelného významu, všechna tichá a nehybná.

Stejně tak rychle, jak se objevila, zmizela ohromná hala za pádícím vozidlem. Průjezd skrze ni otiskl do Alvinova myšlení pečeť hrůzy; poprvé pochopil význam velké temnělé mapy z podzemí Diasparu. Svět v sobě skrýval více divů než se kdykoliv odvážil snít.

Mrkl znovu na obrazovku. Údaj se nezměnil. Průjezd ohromnou halou netrval ani minutu. Vozidlo znovu zrychlilo, a i když pocit pohybu byl neurčitý, stěny tunelu po obou bocích ubíhaly vzad s nepředstavitelnou rychlostí.

Zdálo se mu, že uplynulo století, než znovu ucítil lehkou změnu vibrací. Obrazovka teď sdělovala:

LYS
1 MINUTA

a ta minuta byla nejdelší v Alvinově životě. Vozidlo zpomalovalo stále víc a víc, až se konečně zastavilo.

Dlouhý válec se nehlukně vysunul z tunelu a dostal se do sálu, který mohl být dvojčetem toho pod Diasparem. Alvin byl v první chvíli příliš zmatený, aby na něco soustředil zrak; dveře už byly delší dobu otevřené, když si uvědomil, že může vystoupit z vozidla. Rychle ho opustil a naposled mrkl na obrazovku. Informace, která na ní byla, ho uklidnila:

DIASPAR
35 MINUT

Když Alvin hledal cestu ven ze sálu, poprvé narazil na znaky svědčící o tom, že našel jinou civilizaci, než byla ta jeho. Cesta na povrch zde vedla nízkým širokým tunelem, vedoucím nahoru k průchodu s pásem schodů. Se schody se v Diasparu setkával velmi zřídka, tam, kde bylo nutno se pohybovat v různých úrovních, architekti raději používali rampy nebo šikmé chodby. Tento zvyk přetrvával z dob, kdy se většina robotů pohybovala na kolech a schody byly pro ně nepřekonatelnou překážkou. Pásmo schodů bylo velmi krátké a končilo přede dveřmi, které se automaticky otevřely, když se k nim Alvin přiblížil. Mladík vešel do malé klece, podobné té, která ho zavezla do podzemí pod mauzoleem Yarlana Zeye a příliš se nedivil, když se za několik minut dveře znovu otevřely a za nimi byla klenu-tá, sešíkmená chodba, vedoucí k bráně na jejím konci. Necítil žádný pohyb, i když věděl, že musel překonat několik set stop, než se sem dostal. Proběhl chodbou k otvoru zalitému sluncem a úplně zapomněl na strach.

Stál na vrcholu nevysokého pahorku a chvíli se mu zdálo, že je ještě pořád v centrálním parku v Diasparu. Ale jestliže to byl park, tak jeho mysl nemohla obsáhnout jeho ohromnost. Město, které oče-

kával, že uvidí, tam nebylo. Kam okem dohlédl, táhly se lesy a travou porostlé roviny.

Alvin se zadíval na horizont; tam se nad stromy zdvihalo kamenné pásmo, obklopující velkým obloukem celý tento svět, pásmo, vedle kterého i ti nejmohutnější obři Diasparu vypadali jako trpaslíci. Vzdálenost byla tak veliká, že nemohl rozlišit podrobnosti, ale v těch obrysech bylo něco, co Alvina zaujalo. Jeho oči konečně přivykly rozměrům této kolosální krajiny a už viděl, že ty vzdálené stěny nebyly postavené člověkem.

Čas nezničil všechno, Země ještě nesla na sobě hory, na které mohla být pyšná.

Ještě dlouhou dobu stál Alvin u východu z tunelu a postupně přivykal světu, ve kterém se ocitl. Byl napůl omámený otřesem, jaký mu způsobil pohled na ty nesmírné prostory. Vzdálený prstenec hor mohl obepnout tucet měst velkých jako Diaspar. Ale nezahlédl žádnou stopu lidí. I když cesta, která vedla úbočím kopce dolů, vypadala dobře udržovaná. Stejně neměl jinou možnost, než po ní sejít.

U paty pahorku cesta zmizela mezi velkými stromy, které téměř zacláněly slunce. Když Alvin vstoupil do jejich stínu, přivítala ho úžasná směsice vůní a zvuků. Šelest větru mezi listím už znal dříve, ale kromě toho tu zaznívalo tisíce jiných hlasů, které mu nic nepřipomínaly. Na jeho oči zaútočily neznámé barvy, do nosu udeřily pachy zapomenuté na počátku historie jeho rasy. Teplo, bohatství pachů a barev, neviditelná přítomnost miliónů živých stvoření ho ohromily skoro fyzickou prudkostí.

Bez jakéhokoli varování narazil na jezero. Stromy napravo na jednou zmizely a on před sebou spatřil velké rozlité vody zdobené kaňkami ostrůvků. Nikdy v životě Alvin neviděl tolik vody najednou; v porovnání s touto plochou nebyly největší bazény v Diasparu větší než kaluže. Pozvolna došel na břeh jezera, nabral teplou vodu do dlaní a nechal ji protékat mezi prsty.

Vtom mezi stvoly podvodních rákosů vyplula velká stříbřitá ryba. Byla první nelidskou bytostí, kterou ve svém životě Alvin potkal. Bylo to divné, ale její tvary mu něco připomínaly. Jak se tak vznášela v bledězelené vodě, vypadala jako ztělesnění rychlosti a síly. V tom živém těle byly obsaženy štíhlé linie velkých lodí, které kdysi ovládaly prostory. Evoluce i věda došly ke stejnému tvaru, i když dílo Přírody přetrvalo déle.

Nakonec ze sebe Alvin setřásl kouzlo jezera a šel dál. Znovu ho obklopil les, ale jenom na chvíli, protože cesta končila na kraji velké mýtiny široké půl míle a dvakrát tak dlouhé – a Alvin pochopil, proč dříve nepostřehl stopy existence lidí.

Mýtina byla zaplněná nízkými jednopatrovými obydlími, pomalovanými světlými odstíny, které dokonce ani v plném světle dne neoslnovaly. Většina měla jednoduché tvary, ale několik se odlišovalo důvtipným architektonickým stylem, podtrženým vyřezávanými sloupky a podezdívkami z kamenů uspořádaných do vzorů.

Alvin šel pomalu k lidským sídlům a snažil se pochopit nové prostředí. Všechno tu bylo cizí, dokonce i vzduch byl jiný, pulsující rytmem neznámého života. Mezi chatami s nenucenou elegancí pobíhali vysocí zlatovlasí lidé. Byli výrazně jiní než obyvatelé Diasparu.

Alvina si ani v nejmenším nevšimli a to bylo divné, protože oblečením se od nich úplně lišil. Vzhledem k neměnnosti teploty v Diasparu bylo oblečení prvkem spíše dekorativním a často mělo velmi vyumělkované formy. Tady to vypadalo, že oblečení splňuje funkční úlohu a spíše sloužilo k nošení než na odív. Skládalo se převážně z jednoho kusu materiálu ovinutého kolem těla.

Lidé z Lys zareagovali na Alvinovu přítomnost teprve tehdy, když se dostal doprostřed vesnice a pak měla jejich reakce nevšední formu. Z jedné chaty vyšla skupina pěti mužů a šla mu v ústřety – tak, jako kdyby jeho příchod očekávali. Alvina se zmocnilo silné vzrušení a krev mu začala rychleji proudit v žilách. Pomyslel na všechna ta setkání s jinými rasami na vzdálených světech, která lidé prožili. Ti, které teď potkal, patřili k jeho rase – ale jak moc je změnily eony dělící Lys od Diasparu?

Delegace se zastavila několik kroků před Alvinem. Muž stojící v jejím čele se usmíval a napřáhl ruku v starobylém gestu uvítání.

„Mysleli jsme, že bude nejlépe, když tě přivítáme tady,“ řekl. „Naše krajina se velmi liší od Diasparu a cesta z terminálu dává příchozím možnost k aklimatizaci.“

Alvin stiskl podávanou dlaň, ale byl tak zaskočený, že chvíli ze sebe nemohl dostat ani hlásek. Teď pochopil, proč ho ostatní vesničané tak úplně ignorovali.

„Očekávali jste mě?“ vykoktal konečně.

„Samozřejmě. Vždycky to víme, když se vagón rozjede. Řekni mi – jak jsi odkryl cestu? Od poslední návštěvy uplynulo už tolik času, že jsme se domnívali, že tajemství je zapomenuto.“

Mluvčího přerušil jeden z jeho průvodců:

„Snad bude lepší, když zkrotíme svoji zvědavost, Gerane. Seranis čeká.“

Jméno „Serais“ bylo předtím pro Alvina neznámým slovem a tak si domyslel, že to je nějaký druh titulu. Nebylo mu zatěžko porozumět těm lidem a dokonce ho ani nenapadlo, že je to divné. Diaspar a Lys sdílely stejné jazykové dědictví a dávný vynález zaznamenávání zvuku už dlouho předtím zmrazil řeč do neměnné podoby.

Gerane rezignovaně vzdychl.

„No dobře,“ usmál se. „Serais nemá moc privilegií a tak se nepatří obírat ji i o to málo. Pojd’me.“

Jak Alvin postupoval dále do vesnice, prohlížel si muže, kteří ho doprovázeli. Působili dojmem milých a inteligentních lidí, ale to byly ctnosti, které celý život považoval za přirozené, hledal proto u nich vlastnosti odlišující obyvatele Lys od podobných skupin v Diasparu. Jisté rozdíly existovaly, ale bylo těžké je přesně vymezit. Všichni museli být o něco vyšší než Alvin a dva z nich určitě byli starší. Jejich kůže měla bronzový odstín a ze všech jejich pohybů vyzařovala síla a elán. Právě tato vitalita způsobovala, že se Alvin cítil trochu nejistý. Usmál se při vzpomínce na Khedronova slova, kdy tvrdil, že jestliže kdykoli dorazí do Lys, tak zjistí, že je hodně podobné Diasparu.

Vesničané teď pozorovali Alvina krácejícího uprostřed eskorty svých průvodců s neskryvanou zvědavostí; už nedělali, že berou jeho přítomnost jako něco normálního. Najednou se v hromadě keřů na pravé straně cesty rozlehly pronikavé písčavé výkřiky. Vypadla od tamtud hromada malých pohyblivých bytostí a shlukla se kolem Alvina. Zastavil se úžasem. Měl před sebou něco, co jeho svět ztratil už dávno, takže to přetrvalo jen v mýtech. Tak se vlastně začínal kdysi život; ta halasící fascinující stvořeníčka byla lidskými dětmi.

Alvin je pozoroval v němé nedůvěře a ještě s jiným pocitem, který ho bral za srdce, ale který ještě neuměl pojmenovat. Žádný jiný pohled ho nepoučil tak výrazně o jeho rozdílnosti od světa, ve kterém se ocitl. Diaspar zaplatilo a pořád ještě platilo cenu nesmrtelnosti.

Průvod se zastavil před největší budovou, jakou tady dosud Alvin viděl. Stála v samém středu vesnice a na stožáru trčícím z vrcholu nízké, okrouhlé věžičky vála ve větru zelená korouhev.

Když vstoupil do budovy, všichni kromě Gerana zůstali pozadu. Uvnitř bylo ticho a chladno, slunce, filtrované přes průhledné zdi, ozařovalo všechno měkkým, pokojným svitem. Podlaha byla hladká a pružná, vykládaná jemnou mozaikou. Na stěny namaloval umělec velkého talentu a tvořivé síly soubor lesních scén. Mezi nimi byly roztroušené nástěnné malby, které Alvinovi nic neříkaly, přesto však byly velmi působivé a příjemné na pohled. Do jedné zdi byla zapuštěná pravoúhlá obrazovka, na níž se míhala pohyblivá změť barev – nejspíš videofonní přijímač, i když poněkud malý.

Kráčeli společně nahoru po kruhovém schodišti, které je zavedlo ven na rovnou střechu budovy. Odtud byla vidět celá vesnice a Alvin zjistil, že ji tvoří asi sto domů. V dálce se stromy rozdělovaly a ohraničovaly velké louky, kde se pásla různá zvířata. Alvin nevěděl, co je to za zvířata, většina byla čtyřnohá, ale zdálo se, že některá mají šest nebo dokonce osm nohou.

Ve stínu věžičky na něho čekala Seranis. Alvin nedokázal odhadnout její věk; dlouhé, zlatisté vlasy měla prokvetlé stříbrnými nitkami, které, jak se Alvin domýšlel, musely být znakem blížícího se stáří. Přítomnost dětí, se všemi důsledky, ho uvedla do rozpaků, které ještě nepominuly. Tam, kde existovalo zrození, musela také existovat smrt. A tak se délka života tady v Lys musela hodně lišit od délky života v Diasparu. Nedokázal si uvědomit, jestli Seranis žila padesát, pět set nebo pět tisíc let, ale když se jí zahleděl do očí, cítil moudrost a hloubku zkušeností, kterou pociťoval, když byl s Jeseracem.

Seranis ukázala na malé křesílko, ale i když se její oči usmívaly, neřekla ani slovo, dokud se Alvin neposadil pohodlně nebo alespoň tak pohodlně, jak to mohl udělat pod tím přátelským, ale pronikavým pohledem. Teprve tehdy Seranis vzdechla a obrátila se na Alvina hlubokým příjemným hlasem:

„Taková příležitost se často nevyskytuje, a proto promiň, jestliže se nezachovám vhodně. Existují však jistá práva, dokonce i pro neočekávaného hosta. Dříve než začneme naši rozmluvu, musím tě na něco upozornit. Umím číst tvoje myšlenky.“

Usmála se, když viděla Alvinův úžas a rychle dodala: „Nemusíš se obávat. Nemáme respektovanější právo než je soukromí myšlenek. Vejdu do tvých myšlenek jen tehdy, když mi to dovolíš. Ale ukrývat tento fakt před tebou by nebylo správné. Vysvětluje to také to, proč je naše řeč pozvolná a občas nám dělá těžkosti. Nepoužíváme ji často.“

Ten objev, i když trochu alarmující, Alvina neudivil. Kdysi tu schopnost ovládati stejně tak lidé jako stroje. Ty stroje, které se nepodrobily změně, mohly i nadále číst rozkazy z mysli operátorů. Ale v Diasparu člověk ztratil tento dar, který měl kdysi společný se svými nevolníky – roboty.

„Nevím, co tě přivedlo k nám z vašeho světa.“ pokračovala Seranis, „ale jestliže hledáš život, tvoje hledání je u konce. Nepočítaje Diaspar, je za našimi horami pouze pustina.“

Bylo divné, že Alvin, který tak často pochyboval o obecně přijatých pravdách, vůbec nepochyboval o pravdivosti slov Seranis. Jeho jedinou reakcí na ně byl pouze žal, že všechno, co se učil, bylo tak blízké pravdě.

„Řekni mi o Lys,“ poprosil. „Proč jste byli tak dlouho odříznuti od Diasparu, když se ukazuje, že o nás tolik víte?“

Seranis se usmála.

„Za chvíli,“ odpověděla. „Ale nejprve bych se chtěla dozvědět něco o tobě. Řekni mi, jak si k nám našel cestu a proč jsi přijel?“

Alvin začal hovořit a se stále rostoucí sebejistotou vyložil Seranis celou historii. Nikdy předtím nemluvil tak uvolněně; tady konečně našel někoho, kdo se nebude smát jeho snění, protože ti lidé věděli, že ty sny jsou pravdivé.

Jednou nebo dvakrát ho Seranis krátce přerušila, když se zmiňoval o některých aspektech života v Diasparu, které neznala. Pro Alvina bylo těžké si představit, že věci, které byly součástí jeho každodenní skutečnosti, byly pro toho, kdo ve městě nikdy nežil a neznal jeho složitou kulturní a společenskou organizaci, nesrozumitelné. Seranis poslouchala s takovým zaujetím, že považoval za samozřejmé, že rozumí, dokud si mnohem později neuvědomil, že kromě ní poslouchají i mnozí jiní.

Když skončil, bylo chvíli ticho. Pak se Seranis na něj podívala a řekla tiše:

„Proč jsi přijel do Lys?“

Alvin se na ni udiveně podíval.

„Vždyť jsem ti to řekl,“ odpověděl. „Chtěl jsem prozkoumat svět. Všichni mi říkali, že tam, za hradbami města je pouze pustina, ale musel jsem se o tom sám přesvědčit.“

„To byl jediný důvod?“

Alvin zaváhal. Když se znovu ozval, nemluvil už jako neobomný badatel, ale jako ztracené děcko, které se narodilo v cizím světě.

„Ne,“ řekl pomalu, „to nebyl jediný důvod – i když doposud jsem si toho nebyl vědom. Byl jsem sám.“

„Sám? V Diasparu?“ Na Seranisiných rtech se objevil nedůvěřivý úsměv, ale její oči na něj hleděly laskavě a Alvin cítil, že už neočekává další část odpovědi.

Ted, když dovyprávěl svůj příběh, mu nezůstávalo nic než čekat, až ona vyplní svoji část úmluvy. Seranis vstala a začala se procházet sem a tam po střeše.

„Vím, na co se mě chceš zeptat,“ začala. „Na něco dokážu odpovédět, ale budu mít těžkosti se slovním vyjádřením. Jestliže mi otevřeš svoji mysl, ukážu ti všechno, co chceš vědět. Můžeš mi věřit, nevezmu ti odtamtud nic bez tvého dovolení.“

„Co chceš, abych udělal?“ zeptal se opatrně Alvin.

„Nastav se na přijetí mých myšlenek... hleď mi do očí... a zapomeň na všechno,“ přikázala Seranis.

Alvin si nikdy nebyl jistý, co se tehdy stalo. Všechny jeho smysly náhle podlehly úplnému zatmění a nepamatoval si, kdy přišel k sobě. Když se ale pak zahleděl do své mysli, byla v ní už celá věda.

Nevýrazně, jako kdyby hleděl z vrcholu hory na rovinu nejasně se dole rozkládající, viděl minulost. Pochopil, že člověk nebyl vždycky obyvatel měst a že od doby, kdy ho stroje uvolnily od těžké práce, vždycky existovala rivalita mezi dvěma odlišnými typy civilizace. Ve Věcích Úsvitu existovalo tisíce měst, ale velká část lidstva volala po životě v poměrně malých společenstvích. Všestranná doprava a možnost navázání okamžitého spojení dávaly všem kontakt se zbytkem světa a lidé necítili potřebu tlačit se s milióny jim podobných na jednom místě.

V těch dávných dobách bylo Lys trochu jiné než ostatní společenství, ale s plynutím věků se rozrostlo postupně v nezávislou kulturu, jednu z nejvýše postavených v historii člověka. Byla to kultura

opřená ve velké míře o bezprostřední využívání síly mysli a právě to ji oddělilo od zbytku lidského společenství, které se stále více spolehalo na stroje.

Tento eony trvající vývoj dvěma různými cestami rozšířil propast mezi Lys a městy. Ta byla překlenuta pouze v dobách velkých krizí. Když na Zem padal Měsíc, zničili ho vědci z Lys. Stejně tak to bylo s obranou Země před Nájezdníky, kterým se postavilo v poslední bitvě o Shalmirane.

Byla to těžká zkouška vyčerpané lidské rasy, města se jedno po druhém vyliďňovala a pohlcovala je pustina. Když se populace drasticky snížila, lidé začali migraci, jejímž posledním cílem bylo vytvořit z Diasparu poslední a největší ze všech měst.

Většina tehdy probíhajících změn se nedotkla Lys. To vedlo svoji vlastní válku – válku s pustinou. Nestačila přírodní bariéra, tvořená horským řetězem a uplynulo hodně staletí, než byla tato velká oáza zabezpečena. Tady, možná úmyslně, se stával obraz hodně rozmazaným. Alvin se nemohl zorientovat, co lidé udělali, aby byla Lys dána potenciální věčnost, taková, jakou dosáhlo Diaspar.

Zdálo se, že Seranisin hlas k němu doléhá z velké dálky – a nebyl to jenom její hlas, který se míchal do symfonie slov, jako by v ní unisono prozpěvovalo hodně jiných hlasů.

„To je hodně zkráceně naše historie. Přesvědčil ses, že i v dobách Úsvitu jsme neměli mnoho společného s městy, i když z nich lidé často přicházeli k nám. Nikdy jsme jim v tom nebránili, protože hodně našich velkých lidí pocházelo zvenčí, ale když města umírala, nechtěli jsme se míchat do jejich úpadku. Když byl konec se vzdušnou dopravou, zůstala pouze jediná cesta, kterou bylo možné se dostat do Lys. Podzemní transportní systém z Diasparu. Z vaší strany byl uzavřen, když vznikl park – a zapomněli jste na nás, i když my na vás stále pamatujeme.

Diaspar nás udivilo, domnívali jsme se, že sdílí osud jiných měst, ale místo toho vytvořilo stabilní kulturu, která může existovat tak dlouho, jak dlouho bude existovat Země. Není to kultura, kterou bychom chválili, ale přesto nás těší, že těm, kteří odtamtud chtěli utéct, se to nakonec podařilo. Tu cestu vykonalo víc lidí než si myslíš a byli to skoro vždy lidé znamenití, kteří svým příchodem do Lys něco přinesli.

Hlas umlkl, paralýza smyslů ustoupila a Alvin byl znovu sám sebou. Udiveně si všiml, že slunce už zašlo za stromy a od východu nebe zvolna nabíralo odstín noci. Uvědomil si, že se lehce chvěje, ne od prvního dotyku večerního chladu, ale z obvyčejného očarování a údivu ze všeho, co se dozvěděl. Bylo hodně pozdě a byl daleko od domu. Zmocnila se ho najednou touha znovu spatřit své známé a nacházet se mezi důvěrně známými zdmi svého Diasparu.

„Musím se vrátit,“ řekl. „Khedron... moji rodiče budou znepokojeni.“

Neříkal to přesvědčivě. Khedron určitě bude uvažovat, co se s ním děje, ale Alvin věděl, že nikdo kromě Khedrona nevěděl, že není ve městě.

Nemohl nikomu vysvětlit důvod pro tento jemný žert, a cítil se trochu zahanbený, že jen tak vypustil slova z úst.

Seranis se na něho divně podívala.

„Je mi líto, ale to není tak jednoduché,“ řekla.

„Co to znamená?“ zeptal se Alvin. „Cožpak mě vagón, který mě sem přivezl, zase neodveze zpátky?“ Stále si nepřipouštěl myšlenku, že může být zadržený v Lys proti své vůli, i když už mu takové podezření přišlo na mysl.

Seranis se zdála být poprvé v rozpacích.

„Mluvili jsme o tobě,“ řekla aniž vysvětlila, kdo mohou být ti „my“, ani způsob, jak s nimi konzultovala. „Jestliže se vrátíš do Diasparu, dozví se o nás celé město. I kdybys slíbil, že nic nepovíš, i tak může uchování tajemství překračovat tvoje možnosti.“

„A proč je chcete zachovat?“ zeptal se Alvin. „Vždyť kdyby došlo k setkání našich dvou kultur, bylo by to k užitku jak pro nás, tak i pro vás.“

Seranis se na něho nespokojeně podívala.

„My tak neuvažujeme,“ řekla. „Kdyby brány vašeho města byly otevřeny, zalila by naši krajinu vlna zvědavců a lovců senzací. Teď k nám mohou dospět jenom nejcennější z vašich lidí.“

Z této úvahy vyzařoval takový pocit převahy a kromě toho se opírala o tak lživý předpoklad, že Alvinova nervozita převládla nad znepokojením.

„To není pravda,“ zaprotestoval. „Nevěřím, že bys našla v Diasparu další osobu, která by byla ochotná opustit město... i kdyby

věděla, že je kam jít. Jestliže mi dovolíš, abych se vrátil, v Lys se nic nezmění.“

„To není moje rozhodnutí,“ vysvětlila Seranis, „a ty nedoceňuješ sílu rozumu, když si myslíš, že bariéry zadržující tvoje lidi ve městě nemohou být nikdy zlomeny. Nechceme tě držet proti tvé vůli, ale když budeš trvat na úmyslu vrátit se do Diasparu, budeme nuceni vymazat z tvé paměti všechny vzpomínky na Lys.“

Chvilí zaváhala.

„Nikdy dřív k tomu nedošlo, všichni tví předchůdci sem přišli, aby tady zůstali.“

Byl postaven před volbu, kterou nemohl akceptovat. Chtěl prozkoumat Lys, aby poznal všechna jeho tajemství, aby odhalil všechno, co jej odlišovalo od jeho světa. Ale stejně tak byl rozhodnut vrátit se do Diasparu a dokázat svým přátelům, že nebyl jen tak obyčejný snilek.

Nemohl pochopit důvody, které vedly obyvatele Lys k zachovávaní tajemství. A i kdyby je pochopil, nemělo by to ani v nejmenším vliv na jeho postup.

Uvědomoval si, že musí získat čas nebo přesvědčit Seranis, že od něho chce nemožné.

„Khedron ví, kde jsem,“ řekl. „Nemůžeš vymazat jeho vzpomínky.“

Seranis se usmála. Byl to úsměv laskavý, za jiných okolností by jej bylo možné nazvat přátelským. Ale pod jeho maskou Alvin poprvé postřehl přítomnost drtivé a neoblomné síly.

„Nedoceňuješ nás, Alvine,“ řekla. „To by bylo velmi lehké. Mohu se dostat do Diasparu rychleji, než by mě trvalo projít celé Lys. Přicházeli sem před tebou jiní lidé a někteří z nich se svěřovali svým přátelům, kam jdou. Přesto ti přátelé na ně zapomněli a zmizeli z historie Diasparu.“

Alvin by byl bláhový, kdyby neuvažoval o této možnosti, i když teď, když o ní Seranis mluvila, vyčítal sám sobě, že na to nepomyslel dříve. Zajímalo ho, kolikrát v průběhu miliónů let, které uplynuly od chvíle rozdělení obou kultur, se lidé z Lys vypravili do Diasparu jako mise na ochranu svého žárlivě strážného tajemství. Rovněž byl zvědavý, jakými silami mysli disponovali ti divní lidé, a jak silné muselo být jejich přesvědčení, že neváhali je použít.

Bylo spřádání jakýchkoli plánů bezpečné? Seranis slíbila, že mu bez jeho souhlasu nebude číst myšlenky, ale nenastaly okolnosti, v kterých tento slib nemusel být splněn...?

„Nesoudím,“ řekl, „že byste se domnívali, že se rozhodnu okamžitě. Nemohl bych si blíže prohlédnout vaši krajinu, než se rozhodnu?“

„Samozřejmě,“ řekla Seranis. „Můžeš tu zůstat tak dlouho, jak chceš a pak, kdybys změnil úmysl, se vrátit do Diasparu. Ale kdybys se mohl rozhodnout během několika dní, bylo by to o hodně jednodušší. Přece nechceš, aby se tví přátelé o tebe strachovali a čím déle tam nebudeš, tím hůře se nám budou provádět nezbytné korekce.“

S tím mohl Alvin souhlasit, chtěl by jenom vědět, v čem spočívají ty „korekce“. Pravděpodobně by někdo z Lys vyhledal Khedrona, aby změnil jeho vzpomínky. Fakt zmizení Alvina by nevymazal, ale informace, které získali spolu s Khedronem, by byly pryč. S postupem věků by se Alvinovo jméno ocitlo mezi jmény jiných Odlišných, kteří tajemně zmizeli z města a jejich stopy se ztratily.

Stál před mnoha záhadami, nezdálo se mu, že je blízko vyřešení kterékoli z nich. Neskrýval se za podivínským jednostranným kontaktem mezi Lys a Diasparem nějaký cíl nebo to byla pouze historická náhoda? Kým a čím jsou odlišní a když lidé z Lys umějí pronikat do Diasparu, tak proč nezrušili paměťové systémy, které obsahovaly stopy jejich existence? Byla to snad jediná otázka, na kterou mohl Alvin dát obstojně přijatelnou odpověď. Centrální počítač byl pravděpodobně tvor neústupný a odolný manipulacím tohoto typu a těžko se poddával i nejpokrokovějším technikům opírajícím se o telepatii.

Odložil problémy na později, jednoho dne, až se dozví více, si na ně možná dokáže odpovědět. Bylo škoda času na spekulace a budování pyramidy domněnek na základě neznalosti.

„Tak dobrá,“ řekl, i když ne tak elegantně. „Budu se snažit odpovědět vám co nejdříve, když mi ukážete svůj kraj.“

„Souhlas,“ odpověděla Seranis a tentokrát se za jejím úsměvem neskrývala žádná hrozba. „Jsme hrdí na Lys a s radostí ukážeme, jak mohou žít lidé bez pomoci města. A nemusíš se ničím znepokojoovat – tvoji přátelé nebudou neklidní. Postaráme se o to i ve vlastním zájmu.“

Poprvé Seranis dala slib, který nemohla splnit. .

11

Alystře se nepodařilo dostat z Khedrona žádné bližší informace. Blázen se rychle otrásl z prvního šoku a z paniky, pod jejímž vlivem prchal zpátky na povrch, když se ocitl sám v podzemí mauzolea. Styděl se za svoji zbabělost a uvažoval, zda někdy získá odvalu, aby se vrátil do sálu Pohyblivých cest a k síti tunelů, rozcházejících se odtamtud na všechny strany světa. Nevěřil tomu, že by se Alvinovi mohlo stát něco zlého. Určitě se vrátí, až bude čas – tím si byl Khedron jistý. No, skoro jistý. Měl ovšem tolik pochybností, aby byl velmi opatrný ve svých předpovědích. Rozhodl se, že nejlepší bude co nejméně mluvit o celé příhodě a obrátit všechno v další žert.

Naneštěstí pro tento plán nedokázal zamaskovat svoje emoce, když se po návratu na povrch setkal s Alystrou. Děvče hned postřehlo strach, který mu vyzařoval z očí a vyvodilo z toho, že Alvin je v nebezpečí. Veškeré Khedronovo uklidňování bylo marné. Najednou chtěla zůstat v mauzoleu a očekávat tam Alvinův návrat. Khedronovi se povedlo přesvědčit ji, že by to byla ztráta času a úlevně si oddechl, když se s ním vrátila zpátky do města. Existovala možnost, že se Alvin vrátí velmi rychle a Blázen nechtěl, aby kdokoli kromě něho poznal tajemství Yarlana Zeye.

Než se dostali do města bylo Khedronovi jasné, že jeho vyhubavá taktika naprosto selhala a že se mu situace povážlivě vysmekla z ruky. Bylo to poprvé v jeho životě, kdy byl bezradný a cítil se neschopný řešit jakýkoli problém. Jeho náhlý a bezdůvodný strach se pomalu měnil na hlubší a opodstatněné znepokojení. Až dosud se Khedron pramálo staral o následky svých činů. Jeho vlastní zájmy a slabý, ale upřímný soucit s Alvinem byly dostatečným důvodem jeho činnosti. Ačkoli Alvina povzbuzoval a pomáhal mu, nikdy nevěřil, že by se něco takového mohlo opravdu stát.

Navzdory obrovskému rozdílu let a zkušeností, který byl mezi nimi, Alvinova vůle byla vždy silnější než jeho vlastní. Teď už bylo pozdě, aby s tím něco udělal; Khedron cítil, že se události řítí kupředu aniž by je mohl jakkoli ovlivnit.

V tomto světle bylo trochu nefér, že ho Alystra zjevně považovala za Alvinova zlého ducha a měla tendenci svalovat na něj vinu za všechno, co se stalo. Alystra nebyla ve skutečnosti mstivá, ale byla

rozzlobená. A svoji zlost zaměřila částečně na Khedrona. Kdyby mu cokoli, co provede, způsobilo potíže, ona by toho rozhodně nelitovala.

Rozešli se za ledového ticha když došli k velké okružní cestě, která vedla okolo parku. Khedron sledoval pohledem Alystru, jak mizí v dálce a unaveně přemýšlel, co na něj chystá.

Ted' už si mohl být jistý jen jedním. Nudy se opravdu ještě dlouho nebude muset bát.

Alystra jednala rychle a inteligentně. Nenamáhala se kontaktovat Eristona a Etanii. Alvinovi rodiče byli příjemné nuly, ke kterým cítila částečné sympatie, ale žádný respekt. Jenom by mařili čas bezvýsledným dohadováním a pak by udělali přesně to, co dělala Alystra teď.

Jeserac vyslechl její vyprávění, aniž dal na sobě cokoli znát. Jestli byl znepokojený nebo překvapený – pak to dobře skrýval – tak dobře, že Alystra byla trochu zklamaná. Zdálo se jí, že se ještě nikdy nic tak neobvyklého a důležitého nestalo a Jeseracovo věčné chování ji přivádělo z míry. Když skončila, položil jí pár otázek a naznačil, aniž by to vyslovil, že možná udělala chybu. Jaký důvod má předpokládat, že Alvin skutečně odešel z města? Možná, že si z ní jen vystřelil; tím spíš, že do toho byl zapleten Khedron. Alvin se jí možná právě směje ukrytý někde v Diasparu.

Jediná pozitivní reakce byl slib, že se poptá a ještě se během dne ozve. Ať si zatím nedělá starosti, a také by bylo nejlepší, kdyby se nikomu jinému o celé věci nezmiňovala. Není nutné dělat poplach kvůli záležitosti, která se možná za pár hodin vysvětlí.

Alystra odešla od Jeseraca se smíšenými pocity. Byla by spokojenější, kdyby mohla vidět Jeseracovo chování bezprostředně po jejím odchodu.

Jeserac měl přátele v Radě. Sám byl jejím členem velmi dlouho a mohl by být znovu, kdyby chtěl. Zkontaktoval se se třemi známými a vzbudil opatrně jejich zájem. Jako Alvinův učitel si byl vědom svého zvláštního postavení a povinnosti Alvina chránit. Zároveň si uvědomoval, že čím méně osob bude vědět, co se stalo, tím lépe pro něho.

Okamžitě souhlasili, že první věcí, kterou je třeba udělat, je zkontaktovat se s Khedronem a žádat od něho vysvětlení. Ten skvělý

plán měl pouze jednu chybu. Khedron tento vývoj situace předpokládal a nebyl nikde k nalezení.

Jestliže existovala nějaká dvojznačnost v Alvinově situaci, jeho hostitelé se vyhýbali připomínat mu to. Mohl jít kamkoli v Airlee, malé vesnici, kde vládla Seranis – ačkoli tenhle výraz byl příliš silný, aby vystihl její postavení.

Někdy se Alvinovi zdálo, že je shovívavou vládkyní, ale jindy to vypadalo, že nemá vůbec žádnou moc. Zatím se mu nepodařilo zcela pochopit společenský systém Lys, buď proto, že byl příliš jednoduchý nebo tak složitý, že mu jeho rafinovaná složitost unikala. Všechno, co zjistil bylo, že se Lys skládalo z nespočetných vesnic, jejichž typickým příkladem byla Airlee.

Avšak v jistém smyslu nebyly žádné typické příklady, protože Alvin byl ujistěn, že každá vesnice se snaží co nejvíc odlišovat od svých sousedů. Bylo to všechno nesmírně zmatené.

I když hodně malé se svým necelým tisícem obyvatel, bylo Airlee plné překvapení. Bylo těžké vše pochopit. Na první pohled se život příliš nelišil od svého protějšku v Diasparu. Ale některé rozdíly Alvin poznal ihned. Například řeč. Hlasu k dorozumívání používaly pouze děti. Dospělí se velmi málo ozývali nahlas a po nějaké době Alvin pochopil, že pokud to dělali, tak pouze z laskavosti k němu. Byl to neobvykle nepříjemný zážitek být zapleten do velké sítě nezvukných a zašifrovaných slov, ale po chvíli si na to zvykl. Alvin byl překvapen, že vokální řeč vůbec přežila, protože už se vůbec neužívala, ale později zjistil, že lidé v Lysu mají rádi zpěv a vůbec všechny druhy hudby. Bez tohoto stimulu by byli nepochybně už dávno němí.

Neustále byli něčím zaměstnáni, oddávali se činností a problémům pro Alvina převážně nepochopitelným. Když chápal, co právě dělají, hodně z toho se mu zdálo zbytečné. Například podstatná část potravy byla skutečně vypěstovaná a ne syntetizovaná podle vzorků vypracovaných v dávné minulosti. Když na to Alvin poukázal, trpělivě mu vysvětlovali, že lidé v Lysu vidí rádi, když něco roste, rádi provádějí složité genetické pokusy a vyvíjejí stále jemnější a rafinovanější příchutě. Airlee proslulo svým ovocem, ale když Alvin ochutnal některé z nich, nezdála se mu jeho chuť o nic lepší než chuť ovoce, které mohl v Diasparu obdržet kývnutím prstu.

Zpočátku si myslel, že lidé z Lys zapomněli nebo nikdy neovládali energii a stroje, o které se opíral veškerý život v Diasparu, anebo že je vůbec nikdy nevlastnili. Rychle se přesvědčil, že se mýlil. Existovaly tu stroje a věděli o nich, ale využívali je pouze tehdy, kdy to bylo nutné. Nejzářivějším příkladem toho byl systém dopravy, jestli ho vůbec bylo možné takto nazvat. Krátké vzdálenosti překonávali lidé pěšky a zdálo se, že je to pro ně příjemné. Když pospíchali anebo měli k přenesení malé zavazadlo, cestovali na speciálních, k tomuto cíli pěstovaných zvířatech. K dopravě nákladů jim sloužila malá šestinohá zvířata, poslušná a silná, ale málo inteligentní. Rychlá zvířata byla většinou čtyřnohá, ale když nabrala rychlost, používala pouze zadních, mohutně svalnatých končetin. Mohla během několika hodin projít na šířku celé Lys a cestující mohl sedět v sedle přidělaném ke hřbetu zvířete.

Nic na světě by nepřimělo Alvina, aby riskoval takovou jízdu, ačkoli mezi mladšími muži to byl populární sport. Jejich ušlechtilí oři byli aristokraté zvířecího světa a byli si toho vědomi. Měli dost obsáhlý slovník a Alvin často zaslechl, jak se mezi sebou chlubí svými minulými i budoucími vítězstvími. Když se snažil být přátelský a pokusil se zapojit do hovoru, předstírali, že mu nerozumí a když toho nenechal, odběhli pryč v uražené důstojnosti.

Ty dva druhy zvířat sloužily k uspokojení všech normálních potřeb a přinášely svým majitelům velké potěšení, jaké jim žádné stroje nikdy dát nemohly. Když ale byla nutná doopravdy velká rychlost nebo se musely přemístit velké náklady, bez váhání použili stroje.

I když byl život zvířat pro Alvina překvapením, více ho zajímaly dva extrémy lidské populace. Hodně mladí a hodně staří – jedni i druhí pro něj byli stejně cizí a nepochopitelní. Nejstaršímu obyvateli Airlee bylo necelých dvě stě let a už mu mnoho života nezbývalo. Alvin věděl, že jeho tělo by v podobném věku stěží bylo jiné než je teď – naproti tomu ten stařec se zdál být úplně zbavený fyzických sil. Vlasy měl šedivé a tvář neuvěřitelně svráštělou. Většinu času trávil vyhříváním se na sluníčku nebo pomalou procházkou po vesnici, kdy se zdravil s každým, koho potkal. Alvin nabyl dojmu, že ten člověk je úplně spokojený se svým osudem, nedrží se křečovitě života a že ho nezarmucuje blížící se konec.

Pro Alvina, vychovaného v Diasparu, to bylo nepochopitelné. Jak bylo možné akceptovat smrt? Když byla tak nepotřebná, když bylo možné žít tisíc let a potom přeskočit tisíciletí a začít žít znovu ve světě, který jsi pomáhal tvořit? To byla úvaha, která Alvina napadla téměř okamžitě. Těžko mohl uvěřit, že Lys zvolilo takovouto možnost z vlastní svobodné vůle, když přece vědělo o jiné variantě.

Odpověď našel částečně mezi dětmi, těmi malými stvořeními, která mu byla tak cizí jako kterákoli zvířata v Lysu. Strávil mezi nimi mnoho času, pozoroval je při hrách a nakonec se stal jejich přítelem. Někdy se mu zdálo, že v sobě nemají vůbec nic lidského, jejich motivy, logika i jejich jazyk byly tak nepochopitelné. Díval se nevěřícně na dospělé a ptal se sám sebe jak je možné, že se vyvinuli z těch podivných bytostí, které, jak se zdálo, trávily většinu času ve svém vlastním soukromém světě.

Ale přesto, že ho vyváděly z míry, vzbudily v jeho srdci cit, který nikdy předtím nepoznal. Když se občas, ne příliš často, daly do pláče, nešťastné a zoufalé, pak se mu jejich malá zklamání zdála tragičtější než dlouhý ústup člověka po ztrátě galaktického impéria. Bylo to něco příliš silného a vzdáleného, aby to pochopil, ale pláč dítěte dokázal proniknout člověku do srdce.

Alvin se setkal v Diasparu s láskou, ale nyní se učil něčemu stejně cennému, bez čeho láska sama nemohla dosáhnout nejvyššího uspokojení a zůstala navždy nenaplněna. Učil se něžnosti a soucitu.

Stejně tak jako Alvin pozoroval Lys, tak i Lys pozorovalo jeho, a nebylo nespokojené s tím, co zjistilo. Po třech dnech pobytu v Airlee mu Seranis nabídla delší vyjížďku po krajině. Přijal nabídku bez rozmýšlení, ale s podmínkou, že nebude muset cestovat na jednom z těch rychlých zvířat.

„To ti mohu slíbit,“ řekla Seranis s u ní vzácným odstínem veselosti, že tu nikdo nebude riskovat jedno z těch skvělých zvířat. „Protože je to výjimečný případ, postarám se ti o dopravní prostředek, ve kterém se budeš cítit co nejlépe. Tvým průvodcem bude Hilvar, ale samozřejmě můžeš jít, kam chceš.“

Alvin by byl rád věděl, jestli je to skutečně pravda. Předpokládal, že by měli námitky, kdyby se chtěl vrátit k malému kopci, z jehož vrcholu se poprvé vynořil v Lys. Avšak to ho v té chvíli netrápilo, protože s návratem do Diasparu nijak nespěchal a po prvním setkání se Seranis už na něj skoro ani nemyslel. Život tu byl tak zají-

mavý a tak nezvykle nový, že se mu pořád líbilo žít pouze v přítomnosti a nemyslet na budoucnost.

Alvin ocenil Seranisino gesto, kterým mu nabídla za průvodce vlastního syna, i když bezpochyby Hilvar obdržel přesné instrukce pro případ, že by Alvin měl v úmyslu provádět nějaké figle. Alvinovi trvalo nějaký čas, než si na Hilvara zvykl, a to z důvodů, které mu nemohl vysvětlit, aniž by se ho dotkl. V Diasparu byla fyzická dokonalost tak univerzální, že krása individua tím byla úplně znehodnocena. Pro lidi neznamenal nic víc než vzduch, který dýchali. To ale neplatilo v Lys a nejlichotivější přívlastek, který bylo možno pro Hilvara užít, byl „domácký“. Podle Alvinových měřítek byl vyloženě ošklivý a nějakou dobu se mu úmyslně vyhýbal. Jestli si toho byl Hilvar vědom, nedával to najevo a netrvalo dlouho, jeho bodré přátelství prolomilo ledy. A přišel čas, kdy Alvin byl tak zvyklý na Hilvarův široký, pokřivený úsměv, jeho sílu a laskavost, že už ani nevěřil, že ho kdy pokládal za ošklivého a nevyměnil by ho za nic na světě.

Vyjeli z Airlee krátce po východu slunce v malém vozidle, které Hilvar nazýval džípem a které pravděpodobně fungovalo na tom samém principu jako vůz, kterým přijel Alvin z Diasparu. Vozidlo plynulo ve vzduchu ve výšce několika stop nad zemí a i když nebylo vidět vodící koleje, Hilvar tvrdil, že tato vozidla se mohou pohybovat pouze po dříve vytyčených trasách. Sítí takových tras byla spojena všechna sídla v Lys. Ale během svého pobytu v Airlee Alvin ještě neviděl podobné vozidlo.

Hilvar vynaložil velké úsilí na zorganizování této expedice a zjevně se na ni těšil stejně jako Alvin. Trasu naplánoval s ohledem na vlastní zájmy, neboť jeho velkou vášní byly přírodní vědy a doufal, že najde nové druhy hmyzu v téměř neobydlených oblastech Lys, kam měli namířeno. Plánoval, že pojedou na jih tak daleko, kam až je vozidlo zaveze a zbytek cesty budou muset jít pěšky. Alvin, který si neuvědomoval všechny důsledky tohoto plánu, nic nenamítal.

Na cestu měli společníka – Krifa, nejefektivnější z Hilvarových oblíbených domácích zvířat. Když Krif odpočíval, jeho šest průhledných křídel leželo složených na těle, které se pod nimi třpytilo jako žezlo zdobené drahokamy. Když ho něco vyrušilo, vzlétl s kmitáním a slabým vrčením duhově měňavých téměř neviditelných křídel. I když tenhle velký hmyz přišel na zavolání a občas splnil jednoduché

příkazy, postrádal jakoukoli inteligenci. Přesto však byl jistou osobností a z jakéhosi důvodu nedůvěřoval Alvinovi, jehož občasné pokusy získat si jeho náklonnost vždy skončily nezdarem.

Cesta přes Lys byla pro Alvina jakoby snil s otevřenýma očima. Stroj se pohyboval tiše jako duch přes roviny a neuhýbal ani o coul z neviditelné trati i přes husté lesy.

Jeho rychlost byla jen asi desetkrát větší než pohodlná chůze člověka, ovšem zřídka kdy se stávalo, že některý obyvatel Lysu potřeboval cestovat rychleji.

Projeli mnoho vesnic, některé byly větší než Airlee, ale většina byla vystavěna v podobné velikosti. Alvina zajímaly drobné a významné rozdíly mezi jednotlivými komunitami, ať už v oblékání nebo fyzickém vzhledu. Civilizace Lysu byla tvořena stovkami rozdílných kultur, z nichž každá svým dílem přispívala ke společnému celku.

Vozidlo bylo dobře zásobené nejznámějším produktem Airlee, malými žlutými broskvemi, které byly vděčně přijímány kdykoli jich Hilvar pár rozdál na ukázkou. Často zastavil, aby si popovídal s přáteli a představil Alvina, na kterého vždy znovu udělala dojem prostá zdvořilost, s níž každý užíval vokální řeč, jakmile zjistil, o koho se jedná. Často to pro ně muselo být únavné, ale jak mohl soudit, vždycky odolali pokušení přejít na telepatii a on se nikdy necítil vyřazený z jejich rozhovoru.

Nejdelší přestávku udělali v malé vesničce, téměř skryté v moři vysoké, zlaté trávy, která se jim tyčila vysoko nad hlavami a vlnila se v mírném větříku jako živá. Jak projížděli, byli předstihováni pohybujícími se vlnami, jak se nespočetná stébla nad nimi v perfektní shodě harmonicky ukláněla. Zpočátku to Alvina trochu znepokojovalo, protože mu připadalo, že se tráva sklání dolů a dívá se na něj, ale po nějaké době se mu ten neustálý pohyb zdál uklidňující.

Alvin brzy zjistil, proč udělali tuhle zastávku. V malém hloučku, který se shromáždil ještě než auto vjelo do vesnice, byla ostýchavá tmavovlasá dívka, kterou Hilvar představil jako Nyaru. Oba byli zjevně rádi, že se zase vidí a Alvin jim záviděl, jak jsou z tohoto krátkého setkání viditelně šťastní.

Hilvar byl zcela rozpolcen mezi povinností průvodce a touhou být s Nyarou sám a Alvin ho brzy vysvobodil z rozpaků a vydal se

sám na obchůzku. V malé vesnici toho moc k vidění nebylo, ale nespěchal.

Když se zase vydali na cestu, potřeboval se nutně zeptat na spoustu věcí. Neuměl si představit lásku v telepatické společnosti a po diskrétní pauze o tom začal hovor. Hilvar mu to ochotně vysvětloval, i když měl Alvin dojem, že svého přítele vyrušil z dlouhého a něžného rozjímání.

Zdálo se, že v Lysu každá láska začínala duševním kontaktem a mohlo trvat celé měsíce nebo léta, než se pár skutečně sešel. Hilvar vysvětlil, že takto nemůže vzniknout žádný klam ani na jedné straně. Dva lidé, jejich mysl je vzájemně otevřená, neskrývají žádné tajemství. Kdyby se jeden z nich o to pokusil, druhý by hned věděl, že mu něco zatajil.

Pouze dva zralí a duševně vyrovnaní lidé si mohou dovolit takovou poctivost, jen láska, založená na absolutní nesobeckosti to může přežít. Alvin dobře chápal, že taková láska je hlubší a bohatší než všechno to, co znali lidé u nich; vlastně je tak skvělá, že ani nemohl uvěřit v její existenci. Avšak Hilvar ho ujistil, že existuje a když Alvin naléhal, aby to formuloval jasněji, pohroužil se znovu do snění. Jsou věci, které nejdou sdělit, člověk je buď ví nebo neví. Alvin smutně usoudil, že nikdy nedosáhne takového stupně vzájemného porozumění, na kterém tito šťastní lidé přímo založili svůj život.

Když se auto vynořilo ze savany, která náhle končila jakoby tu někdo stanovil hranici, za níž tráva nesměla růst, bylo před nimi pár nízkých hustě zalesněných kopců. Jak Hilvar vysvětlil, tohle byla výspa hlavní hradby, která střežila Lys. Opravdové hory ležely za ní, ale pro Alvina i pohled na tyhle malé kopce byl působivý a vzbuzoval respekt.

Cesta končila v úzkém chráněném údolí, zaplaveném teplem a světlem zapadajícího slunce. Hilvar upřel na Alvina tak nevinný a bezelstný pohled, že by člověk přísahal, že není schopen žádného klamu.

„Odtud musíme jít pěšky,“ řekl a vyndával ze stroje náklad. „Dál už nemůžeme jet.“

Alvin se rozhlédl po okolních pahorcích, pak se podíval na pohodlné křeslo, ve kterém seděl.

„Neexistuje okružní cesta?“ zeptal se bez velké naděje na kladnou odpověď.

„Samozřejmě že ano,“ řekl Hilvar, „ale nepojedeme dokola. Vyjdeme na vrchol. To bude mnohem zajímavější. Přepnu džíp na automatické řízení tak, aby na nás čekal na druhé straně pahorku, tam, kam sejdeme.“

Alvin, rozhodnutý nevzdat se bez boje, zkusil poslední možnost: „Za chvíli bude tma,“ zaprotestoval. „Nedokážeme projít tu trasu před západem slunce.“

„Vím o tom,“ odpověděl Hilvar a s neobvyklou rychlostí třídil balíčky a nářadí. „Noc strávíme na vrcholku a výlet dokončíme ráno.“ Pro jednu Alvin věděl, že byl poražen.

Výstroj, kterou nesli, vypadala hrozně, ale ač byla objemná, nevážila prakticky nic. Všechno bylo zabalené do gravitačně-polarizačních obalů, které neutralizovaly váhu nákladu a ponechaly ho pouhé setrvačnosti. Dokud šel Alvin přímo, ani mu nepřipadalo, že nese nějaký náklad. Manipulace s obaly však vyžadovala trochu praxe, protože když se pokusil náhle změnit směr, náklad projevil určitý rys tvrdohlavosti a snažil se ze všech sil udržet ho v původním směru, dokud nepřekonal jeho setrvačnost.

Když Hilvar pozapínal všechny pásy batohů a obhlédl, zda je všechno v pořádku, vydali se pomalu údolím. Alvin se ohlédl a ještě zahlédl pohybující se a mizející džíp; byl zvědavý, kolik času uplyne, než bude moci znovu usednout do jeho pohodlného křesla.

Nicméně bylo příjemné šplhat nahoru s mírným sluncem v zádech a vidět stále nové pohledy, které se před nimi otevíraly. Byla tu částečně vyšlapaná pěšina, která se občas ztrácela a kterou přesto Hilvar dokázal sledovat, i když Alvin by ji byl nenašel. Zeptal se Hilvara, kdo tu stezku vyšlapal a ten mu řekl, že v kopcích žije mnoho malých zvířat; některá žijí samotářsky, jiná v primitivních společenstvích, která nesou mnohé znaky lidské civilizace. Někteří již přišli na to, nebo je to někdo naučil, jak používat nástroje a oheň. Alvina ani nenapadlo, že takové bytosti mohou být jiné než přátelské, oba to považovali za samozřejmé, protože už po celé věky nic na Zemi neohrožovalo nadvládu člověka.

Po půl hodiny pochodu Alvin poprvé zachytil uchem tiché, v povětří se vznášející šumění. Nedokázal identifikovat zdroj toho zvuku, protože přicházel odevšad. Nepřestával ani na chvíli a stále sílil, jak se krajina rozšiřovala. Zeptal by se Hilvara co to je, ale snažil se šetřit dech pro důležitější cíle.

Alvin byl v perfektním zdravotním stavu; samozřejmě nikdy v životě nebyl ani hodinu nemocný. Ale fyzické zdraví, jakkoli důležité a nutné, nestačilo na úkol, který byl nyní před ním. Měl tělo, ale chyběla mu obratnost. To, jak Hilvar bez námahy dlouhými kroky zdolal každý svah, vzbuzovalo v Alvinovi závist a pevné předsevzetí nevzdat se, pokud bude schopen klást nohy před sebe. Bylo mu naprosto jasné, že ho Hilvar zkouší a nevadilo mu to. Byla to dobromyslná hra, do které se zapojil, i když se mu z nohou do celého těla šířila únava.

Hilvarovi se ho zželelo, když měli za sebou dvě třetiny výstupu a chvíli odpočívali, opření o západní násep a nechali těla zaplavit mírným sluncem. Dunění bylo nyní velmi silné, ale když se Alvin ptal, Hilvar mu to odmítl vysvětlit. Řekl, že by to nebylo žádné překvapení, kdyby Alvin věděl, co ho čeká na konci výstupu.

Ted' závodili proti slunci, ale naštěstí konečný výstup byl hladký a mírný. Stromy, které pokrývaly dolní část kopce, nyní řídly, jako by i ony byly unavené bojem se zemskou gravitací a posledních pár set metrů byla země pokrytá kobercem krátké, silné trávy, po které bylo příjemné šlapat. Když byl v dohledu vrchol, Hilvar náhle vyvinul nebývalé úsilí a pustil se nahoru po svahu závodním tempem. Alvin se rozhodl, že bude tuto výzvu ignorovat, ovšem neměl na vybranou. Stačilo mu, že se pomalu ploužil a když dohonil Hilvara, zhroutil se ve spokojeném vyčerpání vedle něj.

Až když nabral znovu dech, byl schopen ocenit pohled, který se prostíral pod ním a uviděl původ nekonečného hřmění, které nyní znělo naplno. Země před nimi se prudce snižovala z hřebenu hory tak příkře, že brzy tvořila téměř svislý útes. A daleko od stěny útesu odskakovala mohutná vodní stuha, která se vlnila prostorem, aby dopadla na skály v hloubce tisíc stop. Tam se ztrácela v mihotavé vodní tříšti, zatímco nahoru stoupalo z hlubin to neustálé hřmění bubnů, které se odráželo v duté ozvěně od kopců na druhé straně.

Větší část vodopádu byla nyní ve stínu, ale slunce ještě ozařovalo zem pod ním a dodávalo scéně kouzelný efekt. Neboť nad úpatím vodopádu se chvěla v mizející kráse poslední duha, která na Zemi zbyla. Hilvar opsal rukou oblouk obsahující celý horizont. „Odtud,“ řekl zvyšuje hlas, aby byl slyšitelný přes rachot vodopádu, „je vidět celé Lys.“

Alvin mu uvěřil. V severním směru míli za mílí se táhl les, přerušovaný tu a tam mýtinami, zoranými poli a meandry řek, vlnícími se jako stužky. Kdesi v tomto panoramatu bylo ukryté Airlee, ale pokusy o jeho nalezení byly předem odsouzeny k nezdaru. Alvin se domníval, že by mohl zahlédnout jezero, kolem něhož vedla cesta do Lysu, ale poznal, že ho oči oklamaly. Ještě dál na sever byly stromy a paseky ztracené v barevně skvrnitém koberci zeleně, zvrásněném tu a tam liniemi kopců. A za tím, až kam mohl dohlédnout, ležely hory, které dělily Lys od pouště jako vzdálená oblaka, seřazená v řadě.

Pohled na východ a na západ se moc nelišil od severního, ale když se zahleděl na jih, měl dojem, že hory jsou vzdálené sotva několik mil. Alvin je viděl výrazně a teď si teprve uvědomil, že byly mnohem vyšší než pahorek, na kterém stáli. Mezi horami a místem, kde se nacházeli, ležela krajina mnohem divočejší než ta, kterou cestovali do té doby. Zdála se vylištěná a pustá, jako kdyby tady člověk nebydlel už hodně, hodně let.

Hilvar odpověděl na Alvinovu němou otázku.

„Ta část Lysu byla kdysi obydlená,“ řekl. „Nevím, proč byla opuštěna, ale snad se tam jednou vrátíme. Teď tam potkáš jenom zvířata.“

A skutečně. Krajina ležící pod nimi nenesla žádné stopy lidské činnosti – nebyly vidět vykácené mýtiny v lese nebo regulace řek, která by svědčila o přítomnosti člověka. Zůstal pouze jediný důkaz jeho pobytu. Ve vzdálenosti mnoha mil jak vykotlaný dub vystávala nad korunami stromů osamocená bílá ruina. Všechno ostatní pohltila zpátky džungle.

Slunce se skrývalo za západní stěnu Lys. Po krátkou chvíli plálo vzdálené horské pásmo slabým ohněm a jim se tajil dech nad půvabem toho pohledu. Potom krajina pomalu utonula ve stínu a nadešla noc.

„Měli jsme to udělat dříve,“ řekl jako vždy praktický Hilvar, když rozdělával svůj batoh. „Za pět minut bude zima a tma kam oko dohlédne.“

Zdvihl nad hlavu trojnožku zakončenou hruškovitou bulvou a vydal v myšlenkách nějaký rozkaz, který Alvin nepochopil. Jejich malé tábořiště zalila světelná záplava a temnota couvla. Alvin cítil, že hruška kromě světla emituje také teplo, vyzařovalo jemným, laskavým sáláním až do morku kostí. V jedné ruce trojnožku a ve druhé

batoh, Hilvar se vydal dolů úbočím a Alvin pádil spěšně za ním, snaže se udržet v dosahu světla. Vybrali místo na táboření v malé kotlině, několik set yardů pod vrcholem a začali vybalovat zbytek nákladu.

Nejprve nad sebou rozvinuli velkou polokouli z téměř neviditelného, ale tuhého materiálu, který je ochránil před zvedajícím se chladným větrem. Kopuli jakýmsi záhadným způsobem vytvářela malá skříňka, kterou Hilvar položil na zem a pak ji úplně ignoroval, dokonce se o ni nestaral ani v momentě, kdy už byla úplně pohřbená pod ostatním příslušenstvím. Možná, že měla na svědomí i ty pohodlné poloprůsvitné matrace, na něž se Alvin natáhl s takovou radostí.

Bylo to poprvé v Lysu, kdy viděl zhmotněný nábytek a kde se mu zdálo, že domy jsou strašně přeplněné artefakty, které se měly raději bezpečně uložit v Paměťových bankách.

Jídlo, které Hilvar vytáhl z další ze svých nádob, bylo také první čistě syntetické jídlo, které Alvin jedl od té doby, kdy přišel do Lys. Štěrbina v kupoli nad nimi nasála vzduch, když se látkový konvertor zmocnil suroviny a předvedl každodenní zázrak. Alvin měl většinou mnohem raději umělou stravu. Způsob, jakým byla připravována přirozená strava mu připadal ořesně nehygienický a u konvertorů jste alespoň vždy přesně věděli, co jíte.

Zasedli k jídlu uprostřed nastávající noci a vycházejících hvězd. Když skončili, byla už úplně tma a za kruhem světla, které vyzařovala hruška, Alvin občas postřehl živé stíny lesních stvoření, která vyšla ze svých úkrytů na lov.

Občas zahlédl záblesk odraženého světla, jak na něj zíraly bledejší oči, ale ať už to byla jakákoli zvířata, která je pozorovala, žádné nepřišlo blíž, takže nic jiného nespatriil.

Bylo to velmi mírumilovné a Alvin se cítil naprosto spokojený. Chvilí leželi na lůžkách a povídali o věcech, které viděli, o tajemstvích, které oba zahalovalo a o tom, v kolika směrech se obě rozdílné kultury liší. Hilvar byl okouzlen zázrakem věčných okruhů, které umožnily Diasparu stát mimo dosah času a pro Alvina bylo těžké odpovédět na některé jeho otázky.

„Nerozumím tomu,“ řekl Hilvar, „jak ti, co projektovali Diaspar, zajistili, aby se nemohlo nic stát s paměťovými okruhy. Říkáš, že informace, které určují město a všechny jeho obyvatele, jsou uloženy jako vzorky elektrického náboje uvnitř krystalů. Dobře, krystaly

budou trvat věčně, ale co všechny ty okruhy, které jsou s nimi spojeny? Nemůže se někdy stát, že by došlo k jakémukoli selhání?“

„Ptal jsem se Khedrona na totéž a on mi řekl, že Paměťové banky jsou vlastně ztrojené. Kterákoli ze tří bank může řídit město, a když se s jednou z nich něco stane, druhé dvě to automaticky opraví. Pouze kdyby ke stejnému selhání došlo současně u dvou bank, mohlo by dojít k trvalému poškození – ale takhle pravděpodobnost je velmi malá.“

„A jak se udržuje vztah mezi vzorem uloženým v jednotkách paměti a současnou strukturou města? Mezi plánem tak jak je a věcí, kterou popisuje?“ Ted’ byl Alvin v koncích. Věděl, že odpověď je v technologii, která je založená na manipulaci samotného prostoru – ale jak zavřít atom na přesné místo určené údaji, které jsou uloženy někde jinde – to bylo něco, co nedokázal vysvětlit.

V náhlé inspiraci ukázal na neviditelnou kopuli, která je chránila před nocí. „Řekni mi, jak se udělá tahle střecha nad našimi hlavami krabicí, na které sedíš,“ odpověděl, „a pak ti vysvětlím, jak fungují věčné obvody.“ Hilvar se zasmál.

„Myslím, že je to správné srovnání. Musel by ses na to zeptat některého z našich expertů na teorii pole, kdybys to chtěl vědět. Já ti to určitě nepovím.“ Po téhle odpovědi se Alvin zamyslel. Tak v Lysu byli pořád ještě lidé, kteří rozuměli funkci strojů. To bylo víc než se dalo říct o Diasparu. Tak si povídali a polemizovali, až náhle Hilvar řekl:

„Jsem unavený. A co ty – také půjdeš spát?“

Alvin si masíroval bolavá chodidla.

„Chtěl bych,“ řekl, „ale nevím, zda dokážu usnout. Nejsem na to zvyklý.“

„To je něco víc než zvyk,“ usmál se Hilvar. „Slyšel jsem, že kdysi to byla pro každého nutnost. My se i dnes rádi prospíme, alespoň občas, zvlášť když by to byly pouze čtyři hodiny. Během spánku odpočívá tělo i mysl. Cožpak v Diasparu nikdo nikdy nespí?“

„Pouze v řídkých případech,“ odpověděl Alvin. „Jeserac, můj učitel, to dělal jednou nebo dvakrát po nějaké výjimečné duševní námaze. Dobře vyprojektované tělo nemá potřebu takových úseků odpočinku, skončili jsme s tím už před milióny let.“

Jeho chování se ale vzpíralo těmto slovům. Pocítil únavu, jakou nikdy dosud neznal, zdálo se, že proudí od chodidel a rozplývá

se po celém těle. Nebylo v tom pocitu nic nepříjemného – právě naopak. Hilvar na něho hleděl s úsměvem a Alvin si stačil ještě pomyslet, zda přítel na něm občas nezkouší sílu svých myšlenek. A i kdyby to tak bylo, tak proti tomu nic neměl.

Světlo, které se linulo z kovové hrušky nad jejich hlavami zesláblo, ale teplo se z ní šířilo dál. V posledním záblesku světla zaregistrovala Alvinova unavená mysl zvláštní věc, na kterou se bude muset ráno zeptat.

Hilvar shodil ze sebe šaty a Alvin poprvé viděl, jak se obě větve lidské rasy liší. Některé změny byly pouze ve zvýraznění nebo v proporcích. Ale jiné, jako vnější genitálie a přítomnost zubů a nehtů a přesně ohraničené tělesné ochlupení, byly podstatnější. Co ho ale nejvíce mátl, byla zvláštní malá prohlubeň na Hilvarově břiše.

Když si na to za pár dní náhle vzpomněl, bylo to dlouhé vysvětlování. Než Hilvar plně osvětlil funkci pupku, pronesl tisíce slov a nakreslil půl tuctu grafů.

A oba udělali velký krok kupředu pro pochopení obou odlišných kultur.

12

Vzbudil se uprostřed noci. Così ho zneklidnilo, jakýsi šepot, který se vtíral do mozku vedle neustálého hřmotu vodopádu. Usedl, snažil se očima proniknout temnotu, zadržel dech a zaposlouchal se do dunivého ryku vody a do tichých přerušovaných šelestů nočních stvoření.

Napínal zrak, ale nic neviděl. Světlo hvězd bylo příliš slabé, aby osvětlilo krajinu ležící stovky stop níže. Pouze temnější stín prozrazoval přítomnost hor na západním horizontu. Cítil v panujících temnotách, že Hilvar se také probudil a sedá si.

„Co se stalo?“ dolehl k němu šepot přítele.

„Zdálo se mi, že jsem něco slyšel. Nějaký hlas.“

„Jaký hlas?“

„Nevím, možná se mi to jenom zdálo.“

Bylo ticho, během kterého se dva páry očí vpíjely do noci a snažily se proniknout jejím tajemstvím. Najednou Hilvar chytil Alvinu na rameno. „Podívej!“ zašeptal.

Daleko na jihu, příliš nízko nad linií horizontu, než aby ho bylo možné považovat za hvězdu, zářil jednotlivý jasný bod. Byl zářivě bílý, přecházel do fialové a rozsvěcel se stále víc, za chvíli už oči nesnesly jeho lesk. Po chvíli explodoval a zdálo se, že do okraje světla uhořel blesk. Hory a krajina, kterou obklopovaly, se na chvíli osvětlily ohněm na pozadí noční temnoty. O hodně později zaznělo echo vzdáleného výbuchu a lesem, který porůstal úbočí pahorku, se přehnal vítr. Rychle utichl a na nebe se začaly jedna po druhé vracet hvězdy.

Podruhé ve svém životě prožil Alvin chvíle hrůzy. Nebyl to strach tak osobní a konkrétní jako v sálu Pohyblivých cest, kde učinil rozhodnutí, které ho přivedlo do Lys. Možná to byl spíše údiv než strach. Stál tváří v tvář neznámému a zdálo se mu jak cítí, že tam, za horami, je něco, s čím se musí setkat.

„Co to bylo?“ zašeptal po chvíli.

Chvíli bylo ticho, tak dlouho, že otázku zopakoval.

„Snažím se to zjistit,“ odpověděl Hilvar a znovu zmlkl. Alvin si domyslel, co dělá a nepřekážel příteli v jeho němém hledání odpovědi. Alvin se podívoval tomu, co Hilvarovi vůbec nepřišlo zvláštní a

co nepokládal za důležité. Trochu sarkasticky si pomyslel, že přerušení svého spánku asi velmi dobře zhodnotí. Než mohl cokoliv říci, Hilvar nespokojeně prskal.

„Všichni spí,“ řekl. „Nikdo nic neví. Musíme počkat do rána. Nerad budím přátele, pokud to doopravdy není nutné.“

Po chvíli mlčení se Hilvar ozval znovu.

„Na něco jsem si vzpomněl,“ řekl omluvně. „Už dlouho jsem tady nebyl a nejsem si úplně jistý, ale muselo to být v Shalmirane.“

„Shalmirane? Ono ještě existuje?“

„Ano. Skoro jsem na to zapomněl. Seranis mi kdysi říkala, že pevnost se nachází v této části hor. Samozřejmě je už po staletí v rozvalinách, ale možná ji stále někdo obývá.“

Shalmirane! Byl to magický název pro tyto děti dvou ras tak velmi se od sebe lišících historií i kulturou. V celých dějinách Země nebyla větší událost než obrana Shalmirane před Nájezdníky, kteří si podrobili celý Vesmír. I když skutečná fakta se ztrácela v mlze omtaná silným závojem Času. Legenda přetrvávala od věků Úsvitu a potrvá dál, dokud bude existovat Člověk.

V temnotě se znovu rozlehl Hilvarův hlas.

„Víc by nám řekli lidé z jihu. Mám tu několik přátel, promluví si s nimi ráno.“

Alvin ho sotva slyšel, byl ponořen v myšlenkách. Snažil si vybavit v myšlenkách všechno, co kdy slyšel o Shalmirane. Nebylo toho mnoho. Po tak dlouhém čase nikdo nedokázal odlišit pravdu od legendy. Jisté bylo to, že bitva o Shalmirane znamenala konec výbojů Člověka a začátek jeho pozvolného úpadku.

Uprostřed těch hor, přemýšlel Alvin, může ležet odpověď na všechny problémy, které mě dráždí už léta,

„Kolik času,“ obrátil se na Hilvara, „by nám zabrala cesta k té pevnosti?“

„Nikdy jsem tam nebyl, ale je to mnohem dál, než jsem se hodlal pustit. Pochybuji, že bychom se tam za den dostali.“

„A nemůžeme jet džípem?“

„Ne. Cesta vede horami a tam se nemohou pohybovat žádné dopravní prostředky.“

Alvin se znovu zamyslel. Byl unavený, od nadměrné námahy ho bolela chodidla a svaly na nohou. Může odložit výpravu na později? Ano. Může, ale později už to nemusí vyjít...

Alvin usilovně přemýšlel ve skromném světle hvězd, z nichž už hodně zaniklo od dob vybudování Shalmirane a nakonec dospěl k rozhodnutí. Nic se nezměnilo, hory se znovu ujaly stráže nad spící krajinou. Ale klíčový bod historie nadešel a minul a lidská rasa mířila k nové, ještě divnější budoucnosti.

Alvin a Hilvar tu noc už neusnuli a za úsvitu sbalili tábor.

Hora byla zmáčená rosou a Alvin obdivoval jiskřící klenoty, pod jejichž tíží se skláněla všechna stébla a listy. Líbilo se mu „šlehaní“ mokré trávy, kterou se prodíral a když se ohlédl, uviděl na kopci stezku, která se za ním táhla jako tmavá páska přes zářící pole.

Když došli k okraji lesa, bylo slunce už vysoko nad východní stěnou Lys. Tady byla doma Příroda. Mezi gigantickými stromy, které zadržovaly sluneční světlo a vrhaly mohutné stíny na podestýlku džungle, se i Hilvar cítil nesvůj. Naštěstí řeka, která měla počátek ve vodopádu, plynula na jih příliš rovným korytem, než aby jej bylo možné uznat za úplně přírodní. Když se budou držet jejího břehu, mohou si ušetřit prodírání skrz hustý porost. Dost času zabralo Hilvarovi zvládání Krifa, který příležitostně mizel v džungli a občas se divoce klouzal po vodě. Dokonce i Alvin, pro kterého bylo všechno úplně nové, cítil, že ten les má v sobě cosi fascinujícího, něco, co chybělo menším pěstěnějším lesům severního Lys. Stromy nebyly stejné, většina z nich byla v různých stádiích zpětného vývoje a některé se v průběhu věků vrátily téměř do své původní podoby. Hodně stromů nepocházelo ze Země a pravděpodobně ani ze Sluneční soustavy. Gigantické sekvoje, vysoké tři sta nebo čtyři sta stop, vypadaly jako strážci ochraňující menší stromy. Kdysi byly nazývány nejstaršími bytostmi na Zemi a stále byly o něco starší než člověk.

Řeka byla stále širší, co chvíli se rozlévala do malých jezírek, v nichž kotvily malinké ostrůvky. Nad povrchem vody se vznášel jiskřivě zbarvený hmyz.

Přes Hilvarův zákaz jednou Krif odletěl za svými vzdálenými bratrance. Náhle zmizel v mraku třpytivých křídel a bylo slyšet zlostné bzučení. Na okamžik došlo v mraku ke srocení a Krif se vrátil rychlostí blesku zpátky přes vodu. Potom se držel Hilvara a nikdy už se netoulal.

Vpodvečer spatřili před sebou hory. Řeka, doposud plnicí svědomitě roli průvodce, teď lenivě točila vodu do proudů, jako kdyby také očekávala rychlý konec cesty. Přesto si uvědomili, že k horám

nedorazí do soumraku. Dlouho před západem slunce se v lese udělalo tak temno, že další pochod nebyl možný.

Velké stromy ležely ve stinných tůních a studený vítr se proháněl mezi jejich listy. Alvin a Hilvar se utábořili na noc vedle obří sekvoje, jejíž nejvyšší větve se ještě koupaly v paprscích slunce.

Když konečně viditelné slunce zašlo, na rozhoupaných vodách jiskřilo ještě světlo. Dva výzkumníci, za jaké se teď považovali – a koneckonců jimi také byli – leželi v houstnoucím soumraku, hleděli na řeku a přemýšleli o všem, co viděli. Alvin zjistil, že se ho zmocňuje ten samý pocit příjemnosti a vyčerpání, který poznal poprvé předchozí noc a odevzdal se mu bez odporu. V Diasparu možná nemusel žít, ale tady se cítil vítaný. Když usínal, stačil si ještě pomyslet, kdo poslední asi šel tou cestou a jak dávno to bylo.

Když nechali za sebou les a konečně stanuli před horskou stěnou Lys, bylo slunce už vysoko. Terén před nimi se ve strmých vlnách vypínal nahou skálou k nebi. Tady končila řeka svoji pouť stejnou podívanou jakou ji začínala, když se na její cestě otevřela země a masy vody mizely s hukotem v propasti. Alvin byl zvědavý, co se s ní dál děje a jakými podzemními jeskyněmi teče než zase uvidí denní světlo. Možná, že tam v hloubce nadále existují ztracené pozemské oceány a ta starobylá řeka putuje k moři, které ji stále volá.

Hilvar chvíli stál a hleděl na ohromný vír a zničenou zemi za ním. Pak ukázal na horský průsmyk.

„Shalmirane leží tímto směrem,“ řekl s jistotou. Alvin se ho neptal, odkud to ví; vsadil by se, že Hilvarova mysl navázala kontakt s myslí nějakého přítele vzdáleného spousty mil a informace, o kterou poprosil, mu byla dodána telepaticky.

Dosažení průsmyku jim netrvalo tak dlouho, a když ho minuli, objevila se před jejich očima neobvyklá planina s lehce zvlněnými okraji. Alvin teď nepociťoval ani únavu, ani strach – pouze napjatou naději a předtuchu čehosi neobyčejného. Neměl ponětí, co objeví, ale nepochyboval, že to bude stát za to.

Jak se přibližovali vrcholu, měnila se rychle povaha terénu. Nižší partie úbočí pokrýval pórovitý vulkanický kámen spečený tu a tam do velkých hromad škváry. Teď měli pod nohama tvrdou skalnatou desku, hladkou a zrádně kluzkou, jako by tady skála kdysi tekla shora v roztavených proudech.

Hilvar první dosáhl okraje plošiny. Alvin ho o několik sekund později dohonil a beze slova stanul po boku přítele. Stáli, ne jak se domnívali, na kraji plošiny, ale na kraji obrovské pánve, hluboké půl míle a široké tři míle. Terén před nimi strmě klesal, aby se u dna doliny vrátil pozvolna do přímého směru a znovu se stále strměji vznesl na protilehlé straně. Nejnížší část pánve zaujímal kruhové jezero, jehož povrch se neustále otrásal, jako kdyby přivolával další vlny.

Přestože byl slunečný den, celá velká proláklina budila dojem ebonitové černě. Alvin a Hilvar nedokázali rozeznat materiál, z kterého byl kráter stvořen, ale jeho černá barva vyvolávala myšlenku na skálu takového světa, který nikdy nespátril sluneční světlo. Ale to nebylo všechno, protože u jejich nohou ležela nějakých sto stop široká, jednolitá stuha kovu obtáčející prstencem celý kráter, zmatněla účinkem nezměrných věků, ale pořád bez jediné stopy po korozi.

Když jejich oči přivykly té nezemské podívané, uvědomili si Alvin a Hilvar, že černá pánve nebyla tak ideální, jak si v první chvíli mysleli. Tu a tam, v tak krátkých záblescích, že zpozorovat je bylo možné pouze tak, že se pozorně zadívali dolů, vybuchovaly na ebonitových stěnách exploze světla. Unikaly neuspořádaně a hasly tak rychle jak vznikaly, jako odraz hvězd v rozbouřeném moři.

„To je pěkné!“ zašeptal Alvin. „Co to může být?“

„Připomíná mi to něco na způsob reflektoru.“

„Ale je to takové černé!“

„Uvědom si, že to je jenom pro naše oči. Nevíme jaké záření využívali.“

„Ale určitě tu musí být něco víc! Kde je pevnost?“

Hilvar ukázal na jezero.

„Podívej se pořádně,“ řekl.

Alvin upřel oči do vlnícího se jezera a snažil se odhalit tajemství, které ukrývalo ve svých hlubinách. Zpočátku neviděl nic, pak na mělčinách blízko břehu postřehl malou síťku světla a stínu. Po chvíli odlišoval už vzor táhnoucí se ke středu jezera, dokud jeho podrobnosti neukryla hlubší voda.

To temné jezero pohltilo pevnost. V jeho hlubinách ležely ruiny kdysi mohutných budov, rozvalených časem. I když ne všechno zalila voda. Na protilehlé straně kráteru teď Alvin zpozoroval rumišť kamenů z velkých bloků, které kdysi musely tvořit část masivních

zdí. Omývaly je vlny jezera, ale hladina ještě nestoupala tolik, aby zpečetila svoje vítězství.

„Obejdeme jezero dokola,“ tiše se ozval Hilvar, jako kdyby ta majestátní ruina vzbudila v jeho duši nábožnou úctu. „Možná, že něco najdeme v těch slitinách.“

Prvních několik set yardů byly stěny kráteru tak strmé a hladké, že bylo těžké narovnat se, ale za chvíli byli na pozvolnějším svahu a dál šli bez těžkostí. U jezera byl pás hladkého ebonitového povrchu pokrytý tenkou vrstvou hlíny, kterou sem musel nanést za věky vítr vanoucí z Lys.

O čtvrt míle dále, jakoby dítětem obra v nepořádku rozházené hračky, byly nakupené jeden na druhém titánské kamenné bloky. Bylo možné ještě rozeznat fragment zdi, dva vytesané obelisky označovaly něco, co kdysi mohlo být branou. Všechno bylo porostlé mechem a malinkými zakrslými stromy. Klid nerušil ani vítr.

A tak Alvin s Hilvarem došli k ruinám Shalmirane. Na ty zdi útočila síla, která mohla rozdrtit na prášek celý svět a přesto neuspěla. To klidné modré nebe chrloilo kdysi ohně vyrvané ze srdcí sluncí a vztekem těch, kteří je ovládali, se musely hory Lys chvět jako živé.

Nikdo nikdy nedobyl Shalmirane, ale ta nedobytná pevnost nakonec padla – padla zničená trpělivými výhonky břečťanu, generacemi slepě se plazících červů a pomalu se zvedajících vod jezera.

Obklopeni nábožným tichem jejího majestátu šli Alvin s Hilvarem mlčky ke kolosálním ruinám. Ponořili se do stínu puklé zdi a ocitli se v kaňonu, jehož stěny tvořily valy kamení. Před nimi se rozprostíralo jezero. Šli tak blízko ke břehu, až jim voda dosahovala právě k chodidlům. Na úzkém proužku břehu se lámaly bez konce malinké vlny, ne vyšší než několik stop.

První se ozval Hilvar a mluvil tak nejistým hlasem, že se na něho Alvin udiveně podíval.

„Je tu něco, čemu nerozumím,“ řekl pomalu Hilvar. „Není vítr, tak odkud se berou ty kruhy na vodě? Povrch jezera by měl být ideálně hladký.“

Než si Alvin stačil rozmyslet odpověď, lehl si Hilvar na zem a ponořil pravé ucho do vody. Alvin se ze začátku divil, co chce přítel objevit v takovéto poloze, ale po chvíli si uvědomil, že Hilvar poslouchá. S jistým otálením, protože světlo neodrážející vody jezera nevypadaly zvláště povzbudivě, následoval Hilvarova příkladu.

První šok ze setkání s ledovou jezerní vodou trval pouze chvíli; když pominul, Alvin uslyšel slabounké, ale výrazné, jednotvárné rytmické pulzování. Zdálo se mu, že kdesi v dáli z hloubky jezera přichází k jeho uším tlukot gigantického srdce.

Setráslí vodu z vlasů a mlčky se na sebe podívali. Žádný nechtěl první vyjádřit slovy své myšlenky: to jezero bylo živé.

„Nejlepší bude,“ ozval se po chvíli Hilvar, „když prohledáme ty ruiny a budeme se držet dál od jezera.“

„Myslíš, že tam na dně něco je?“ řekl Alvin ukazující na záhadné vlny, které se třštily u jejich nohou. „Může to být nebezpečné?“

„Nic, co je obdařeno rozumem, není nebezpečné,“ řekl Hilvar. (Jen aby, pomyslel si Alvin. A Nájezdníci?)

„Neodhalil jsem tady žádný druh inteligence, ale cítím, jako bychom nebyli sami. To je moc divné.“

Vydali se zpátky k pevnosti, neustále měli na paměti ohlas toho jednotvárného přitlumeného pulsování. Alvin měl pocit, že tajemství se klade na tajemství a že přes všechna odhalení se stále více vzdaluje od pochopení pravd, které hledá.

Nebyla velká naděje, že jim ruiny něco řeknou, ale prohledávali důkladně hromady sutin a velké hromady kamení. Tady se možná nacházely hroby strojů – strojů, které tak dávno splnily zadaný úkol. Teď nebyly k užitku, pomyslel si Alvin, kdyby se Nájezdníci vrátili. Proč se nikdy nevrátili? Ale to byla ještě jedna záhada, měl už jich dost k rozluštění – teď není čas hledat další.

Několik yardů od jezera narazili na nevelké, rumem nezavalené prostranství. Bylo porostlé plevely, ale ten už zčernal a uschl od žáru padajícího z nebe a když se přiblížili, rozsypával se na špinavý prach. Uprostřed plácku stála kovová trojnožka pevně zakotvená v zemi a držela kulatou obruč. Osa obruče, skloněná pod úhlem, směřovala do oblohy. Na první pohled se zdálo, že obruč nic neohraničuje; pak, když si ji Alvin prohlédl důkladněji, zjistil, že je vyplněna lehkou mlhou, která se pohybovala na hranici viditelnosti a mátlá oko pozorovatele. Byl to žár energie a nepochyboval, že z tohoto zařízení pocházela světelná exploze, která je přilákala do Shalmirane.

Neriskovali přiblížení a pozorovali zařízení z bezpečné vzdálenosti. Byli na správné stopě; teď zbývalo jenom zjistit, kdo nebo také co tu postavilo ten přístroj a jaký mohl být jeho význam. Ta nakloněná obruč byla zřetelně namířena do Kosmu. Že by blesk, který pozor-

rovali v noci, byl něco na způsob signálu? Ta domněnka v sobě skrývala možnosti, nad nimiž se tajil dech v prsou.

„Alvine,“ řekl najednou Hilvar tichým, ale rozhodným hlasem. „Máme hosta.“

Alvin se okamžitě otočil a rázem ho našel, s těma jeho očima bez víček. Přinejmenším takový byl první dojem, za vytřeštěnýma očima postřehl obrys malého, ale složitého stroje. Vznášel se ve vzduchu několik stop nad zemí a nebyl podobný žádnému robotu, které znal.

Když minulo první překvapení, cítil se pánem situace. Celý život vydával rozkazy strojům, a že tento neznal, nebylo pro něho podstatné. Vždyť na vlastní oči nikdy neviděl více než pár procent z těch, které uspokojovaly denní potřeby v Diasparu.

„Umíš mluvit?“ zeptal se.

Bylo ticho.

„Nebo tě někdo řídí?“

Stále ticho.

„Odejdi. Přijď. Vznes se. Klesni.“

Žádný z konvenčních rozkazů nevyvolal ani nejmenší reakci. Stroj zůstával pohrdavě pasivní. Naznačovalo to dvě možnosti. Buď byl příliš málo inteligentní, aby mu rozuměl anebo příliš inteligentní s možností volby a s vlastní vůlí. V tom druhém případě jej musí brát jako sobě rovného. Dokonce i to může být málo – ale přece jej neurazí. Ješitnost není u robotů častou vadou.

Hilvar, který viděl zřejmou Alvinovu porážku, se nemohl ubránit smíchu. Chtěl mu právě doporučit jiný způsob domluvy se strojem, ale slova mu uvázla v hrdle. Ticho Shalmirane bylo zkaleno zlověstným a úplně jasným zvukem – hukotem vody ustupující velkému tělesu, které se vynořovalo z hlubin jezera.

Podruhé po opuštění Diasparu Alvin zatoužil, aby byl zpátky doma. Pak si připomněl, že to není správná nálada pro největší životní dobrodružství a vydal se pomalu směrem k jezeru.

Tvor vynořující se zpod temné vody připomínal příšernou karikaturu robota – monstra – ale v živém provedení. Ten si je, mimochodem, stále mlčenlivě prohlížel a nedalo se určit, zda je to stroj nebo bytost vytvořená z živé hmoty. Stejný systém očí umístěných ve vrcholech rovnoramenného trojúhelníka určitě nebyl žádnou shodou náhod; stejné zůstalo i rozmístění tykadel a krátkých klouby

opatřených končetin. Tady ale podobnost končila. Robot neměl kolem těla volán jemných, pérovitých větví – zřejmě je nepotřeboval. U jeho oživlé kopie čeřily vodu v jednotvárném rytmu. Bestie měla také cosi na způsob výdechových otvorů a jak se tak škrábala vzhůru po levém břehu, těžce jimi vydechovala řídký vzduch.

Větší část netvorova těla zůstala pod vodou, vynořilo se pouze asi deset stop nad hladinu. Celé stvoření bylo dlouhé kolem padesáti stop a dokonce i někdo, kdo nemá žádné znalosti z oblasti biologie, by zjistil, že s ním něco není v pořádku. Stavba jeho těla působila dojmem nedbalé, neobyčejné improvizace, jakoby elementy, z kterých bylo složeno, byly vytvořené spěšně, bez jakékoli řídicí myšlenky, slepené z okamžité potřeby.

Alvin ani Hilvar nepociťovali nejmenší obavy. Stačilo se na obyvatele jezera dobře podívat. Jediné, co by snad mohlo vzbuzovat obavy byly jeho rozměry, ale to stvoření mělo v sobě tolik dojemné neohrabanosti, že prostě nebylo možné očekávat, že by je mohlo vážně ohrozit. Kromě toho neexistoval důvod k domněnce, že může být nebezpečný. Lidská rasa už dávno zvítězila nad svým dětským strachem z čehokoli, co mělo cizí vzhled. Tato hrůza nemohla přetrvat po prvním kontaktu s přátelskými mimozemskými rasami.

„Dovol, ať se tomu věnuji,“ řekl klidně Hilvar. „Umím to se zvířaty.“

„Ale to není zvíře,“ zašeptal Alvin. „Jsem si jist, že je to inteligentní bytost a že jí patří ten robot.“

„Ona může patřit k robotovi. V každém případě její myšlení musí být velmi divné. Stále jsem neodhalil myšlenky žádného druhu. Hej – co se děje?“

Tvor nezměnil polohu, v níž spočíval na okraji vody a na jejíž udržení vynakládal nejméně síl, ale uprostřed trojúhelníků očí se začala tvořit poloprůzračná membrána, která se třepala a trásla a na jednu z ní vyšel slyšitelný zvuk. Bylo to nízké, slyšitelné bublání, která se zatím neskládalo v žádná srozumitelná slova, i když bylo zřejmé, že stvoření k nim chce promluvit.

Bylo těžké hledět na tu zoufalou snahu o dorozumění. Několik minut pokusy bytosti končily neúspěchem; pak si úplně znenadání uvědomilo, že dělalo nějakou chybu. Pleskající membrána se pokrčila a frekvence vysílaných zvuků skočila o několik oktáv výše a ocitla se ve spektru normální lidské řeči. Začala se již ozývat srozumitelná

slova, ale stále ještě přehlušovaná bubláním, jako kdyby stvoření vzpomínalo na slova, která kdysi dávno znalo, ale už dlouho nepoužívalo.

Hilvar se mu snažil pomoci, jak uměl.

„Teď ti rozumíme,“ řekl pomalu a zřetelně. „Můžeme ti nějak pomoci? Viděli jsme světlo, které jsi vyslal. Přivedlo nás sem z Lys.“

Na zvuk slova „Lys“ se zdálo, že stvoření zesláblo, jako by ho potkalo velké rozčarování.

„Lys,“ zopakovalo po Hilvarovi. Neumělo si poradit se „s“ a slovo v jeho podání znělo jako „Lych“. „Stále Lys. Nikdo víc nepřichází. Voláme Velké, ale oni nás neslyší.“

„Kdo jsou Velcí?“ zeptal se Alvin, nakláníje se se zájmem kupředu. Jemné, neustále se pohybující větve se zavlnily rychleji a ukázaly na nebe.

„Velcí,“ zopakovalo stvoření. „Z planet věčného dne. Oni přijdou. Mistr nám to slíbil.“

Nic to nevysvětlilo. Než Alvin položil další otázku, připojil se Hilvar. Jeho dotazy byly tak trpělivé, klidné a důkladné, že se Alvin i přes vzrůstající netrpělivost snažil ho nerušit. Bránil se přiznat si, že Hilvar ho převyšuje inteligencí, ale bylo nepochybné, že jeho umění zacházet se zvířaty se vztahuje dokonce i na tuto fantastickou bytost. A co víc, ona mu odpovídala. Její projev se stával s postupující konverzací stále zřetelnějším a i když ze začátku byly její odpovědi hrubé, přímo neslušné, tak teď byly ledy rozlámány a bytost stále ochotněji odpovídala na dotazy.

Alvin úplně ztratil pojem o čase, když poslouchal, jak Hilvar skládá po kouscích neuvěřitelnou historii. Nemohli se dozvědět celou pravdu; stále zůstávalo dost místa na předpoklady a domněnky. V té době stvoření začalo měnit svůj tvar. Posunulo se do jezera a jeho krátké nohy, o které se opíralo, jakoby splynuly se zbytkem těla. Současně probíhala neobvyklá změna. Tři ohromné oči se pomalu zmenšily na velikost míčků na tenis a pak zmizely úplně. Budilo to dojem, že stvoření vidělo všechno, co chtělo vidět a oči už nepotřebuje.

Průběžně probíhaly ještě jiné, příliš subtilní proměny, až nakonec nad povrchem vody zůstala pouze vibrující blána, jejímž prostřednictvím mluvilo. Až nebude potřebná, i ona se bez váhání rozpustí v bezrozměrné mase protoplazmy.

Alvin těžko uvěřil, že inteligence může existovat v tak nestabilní formě, ale největší překvapení mělo teprve přijít. I když bylo jisté, že stvoření není pozemského původu, uplynulo hodně času, než Hilvar, i přes svou znalost biologie rozeznal typ organismu, s kterým komunikovali. Nebyla to samostatná osoba; během rozhovoru, který s ním vedli, vždy o sobě mluvil jako o „nás“. Ve skutečnosti nebyl nic jiného než kolonie nezávislých stvoření organizovaná a kontrolovaná neznámými silami.

Velmi podobná zvířata – například medúzy – kdysi zdobila pozemské oceány. Některé z nich dosahovaly velkých rozměrů, za svými průzračnými těly táhly chapadla dlouhá padesát nebo dokonce sto stop. Ale žádná z nich, kromě schopnosti reagovat na objevení bodu, neprojevovala nejmenší záblesk inteligence.

Tady měli určitě co dělat s inteligencí, i když to byla inteligence úpadková a zdegenerovaná. Alvin neměl nikdy zapomenout na toto mimozemské setkání, během kterého proteinový polyp tápavě hledal slova, před Alvinovým duševním zrakem se ze střepů skládala historie Mistra, temné vody jezera se šploucháním omývaly ruiny Shalmirane a trojoký robot je pozoroval svým nepohyblivým zrakem.

Mistr přiletěl na Zemi uprostřed chaosu Staletí přechodných, když se už Galaktické Impérium rozpadalo, ale ještě úplně nebyly přervané komunikační linie mezi hvězdami. Pocházel z lidské rasy, ale jeho domovem byla planeta kroužící kolem Sedmi sluncí. Když byl ještě mladý, byl přinucen opustit svůj rodný svět a touha po něm ho pronásledovala celý život. Ze svého vyhnanství obviňoval mstivé nepřátele, ale fakt byl, že trpěl nevyléčitelnou chorobou, která, jak se zdálo, ze všech inteligentních ras obývajících vesmír napadala pouze druh homo sapiens. Tou chorobou byl náboženský fanatismus.

V raných stadiích svého vývoje zrodila lidská rasa nespočetné zástupy věstců, proroků, mesiášů a evangelistů, kteří ujišťovali sebe a své vyznavače, že jenom jim je dáno poznat tajemství vesmíru. Některým z nich se dokonce povedlo vytvořit náboženství, která přetrvala mnoho pokolení a měla vliv na osudy miliard lidí, na jiná se zapomnělo ještě před jejich smrtí.

Rozvoj vědy, která s monotónní pravidelností odporovala kosmologii proroků tvořících teorie, které nikdy nepasovaly, vedl nakonec k zániku těchto věrouk. Nesnížil uctívání ani pokoru, kterou pociťovaly všechny rozumné bytosti rozjímající o velikosti vesmíru, avšak oslabil a nakonec smazal nespočet náboženství, z nichž každé s neuvěřitelnou arogancí tvrdilo, že ono je jediným hlasatelem pravdy a milióny soupeřících a předchozích náboženství se všechny mylily.

Přestože lidé dosáhli konečně jisté velmi elementární úrovně civilizace, stále se objevovaly různé po staletí izolované kultury. I když teorie jimi hlásané se předstihovaly ve fantastičnosti, přece vždy dokázaly přitáhnout jistou skupinu přívrženců. Rozvíjely se se zvláštní silou v dobách nepokojů a chaosu a nebylo nic divného na tom, že Přechodná století se stala arénou iracionality. Když se skutečnost stávala nesnesitelnou, snažili se lidé najít před ní útočiště v mýtech.

Mistr, přestože vyhnaný z rodného světa, neopustil domov bez patřičného vybavení. Sedm Sluncí bylo centrem Galaxie vlády a vědy a on měl vlivné přátele. K cestě použil malou, ale rychlou loď, považovanou za nejrychlejší, jaká byla dosud postavena. Také si vzal s sebou na toulky jiné báječné výtvořiny galaktické vědy a techniky – mezi jinými robota, který teď pozoroval Alvina a Hilvara.

Nikdo neznal všechny funkce a možnosti toho stroje. V jistém smyslu se stal alter egem Mistra, bez něj by náboženství Velkých pravděpodobně za nějaký čas po jeho smrti upadlo. Mistr a robot se spolu toulali po hvězdných trasách, aby nakonec a určitě ne náhodou zavítali zpátky do světa, z kterého pocházeli Mistrovi předci.

Při své pouti se Mistr zastavoval na mnoha planetách a nacházel vyznavače svého učení mezi mnoha rasami. Jeho osobnost musela být neobyčejně silná, když inspirovala stejně tak lidi, jako bytosti jim nepodobné fyzicky ani psychicky. Nebylo pochyb, že náboženství o tak velké síle působnosti muselo mít v sobě velký náboj dokonalosti a šlechetnosti. Mistr musel být největším a současně posledním ze všech mesiášů lidstva. Žádný z jeho předchůdců nedokázal shromáždit kolem sebe tolik věrných, ani jejich učení nebyla přenesena přes takové propasti času a prostoru.

Co hlásalo toto učení, to nemohli Alvin a Hilvar v žádném případě pochopit. Velký polyp se snažil jak mohl, aby jim to vysvětlil, ale nerozuměli mnoha slovům, která používal a kromě toho měl zvyk opakovat celé, z kázání načerpané sentence tak mechanicky a s takovou rychlostí, že bylo téměř nemožné pochopit, co říká. Po chvíli se Hilvarovi podařilo odvést rozmluvu z těchto nic nepřinášejících sces-tí teologie a zaměřit ji na fakta.

Mistr se objevil na zemi se skupinou svých nejoddanějších vyznavačů v době předcházející úpadku měst, kdy Port Diaspar byl ještě otevřený hvězdám. Museli přiletět na různých lodích: polypové například v lodi vyplněné mořskou vodou, která byla jejich přirozeným prostředím. Jestli bylo hnutí na Zemi dobře přijato, nebylo jisté, ale alespoň nenarazilo na žádnou prudkou opozici ani se nesetkalo s velkým odporem a po dlouhé cestě nakonec Mistr našel svůj přístav v lesích a horách Lys.

Před koncem svého dlouhého života se Mistr vracel myšlenkami domů, odkud byl kdysi vyhnán. Poprosil přátele, aby ho ještě jednou vynesli do kosmu, odkud se mohl ještě jednou zahledět na hvězdy. Slábnoucí čekal na kulminaci Sedmi Sluncí a až do samého konce brebtl plno věcí, které pak byly různě interpretovány. Neustále vzpomínal na „Velké“, kteří opustili nyní vesmír této hmoty a prostoru, ale kteří se jednoho dne vrátí a přikázal svým vyznavačům, aby zůstali a přivítali je, až přijdou. To byla jeho poslední slova, mající smysl. Už nenabyl vědomí, ale ještě před smrtí řekl frázi, která

přetrvala věky, aby nedávala klid myslím všech, kteří ji slyšeli: „*Je nádherné hledět na barevné stíny na planetách věčného světla.*“

Hned potom vypustil duši.

Po Mistrově smrti se mnoho jeho vyznavačů vrátilo domů, ale ostatní zůstali věrni jeho učení a zastávali ho po staletí. Zpočátku věřili, že Velcí, ať už byli kdokoli, se vrátí rychle, ale tato naděje s přibývajícými staletími hasla. Tady se historie zamotává čím díl více a působí dojmem, že pravda se stále více proplétá s legendou. Alvin si vytvořil jediný mlhavý obraz pokolení fanatiků, čekajících na jakousi velkou událost, kterou nechápal, a která se měla stát v nějaké blíže neurčené budoucnosti.

Velcí se nikdy nevrátili. Ve stejné míře, jak smrt a zklamání zmenšovaly počet věrných, zmenšovala se i síla hnutí. První odešli krátce žijící vyznavači-lidé a bylo něco dokonale ironického v tom, že posledním přívržencem proroka-člověka zůstala bytost Člověku naprosto nepodobná.

Velkému polypovi připadla role posledního vyznavače Mistra z prostého důvodu. Byl nesmrtelný. Miliardy individuálních elementů, z kterých bylo vytvořené jeho tělo, umíraly, ale předtím se reprodukovaly. Na nějakou dobu se bytost rozpadala na miliardy buněk, které se reprodukovaly dělením, když se dostaly do odpovídajícího prostředí. Během této fáze polyp neexistoval jako vědomá inteligentní bytost, a to se Alvinovi spojovalo s údobími, která obyvatelé Diasparu trávili v Paměťových bankách města.

Ve vhodném čase tajemná biologická síla nahromadila na jednom místě roztroušené části a polyp zažíval nový cyklus své existence. Vracelo se mu vědomí a vzpomínal si na dřívější vtělení, i když často nepřesně, když občas některá z buněk uchovávajících delikátní matici paměti byla náhodou zničena.

Snad žádná jiná forma života si nemohla tak dlouho uchovat víru v krédo jinde zapomenuté již miliardu let. V jistém smyslu byl nevelký polyp bezmocnou obětí své biologické podstaty. Kvůli své nesmrtelnosti se nemohl měnit a byl nucen věčně opakovat tentýž neměnný model.

Kult Velkých se v pozdějších stadiích ztotožnil s kultem Sedmi Sluncí. Když se Velcí tvrdošíjně neobjevovali, přistoupili zbylí věřící k pokusům signalizovat jim svoji přítomnost. Už dávno se tato signa-

lizace stala nic neznačícím rituálem, vykonávaným teď bytostí, která zapoměla jak se učit a robotem, který neuměl zapomenout.

Když ten neuvěřitelně starý hlas zamrzl v nehybném povětří, uvědomil si Alvin, že ho drtí pocit nevýslovného soucitu. To nepřiměřené obětování i ta loajalita, která přetrvala míjející slunce a rostliny – nikdy by tomuto příběhu neuvěřil, kdyby před sebou neměl zřetelný důkaz. Více než kdykoli předtím ho zarmucovaly rozměry jeho nevědomosti. Na chvíli se rozjasnil malinký fragment minulosti, ale teď ho znovu zahalila temnota.

Historii Vesmíru musela tvořit masa takových nesvázaných, volných nitek a nikdo nedokáže zjistit, které z nich jsou důležité a které nepodstatné. Fantastická pověst o Mistrovi a Velkých se zdála být ještě jednou z nespočetných legend, které přetrvaly z doby civilizace Úsvitu. Avšak sama existence velkého polypa a mlčky pozorujícího robota mluvily o pravdivosti celé historie.

Co spojovalo ty dvě bytosti, které ze všech hledisek naprosto odlišné, přesto vytrvaly ve svém neobvyklém partnerství přes takové eóny času? Měl tušení, že robot je z nich dvou mnohem důležitější. Byl důvěrným přítelem Mistra a musel tedy znát jeho tajemství.

Alvin hleděl na tajemný stroj, který ho stále sledoval. Proč nepromluví? Jaké myšlenky se odvíjejí v jeho komplikovaném a možná i cizím mozku? Jestliže však byl postaven, aby sloužil Mistrovi, nemohl být jeho mozek úplně cizí a byl povinen reagovat na rozkazy člověka.

Pomyšlení na tajemství, která musí ten úporně mlčící stroj znát, vzbuzovalo Alvinovu zvědavost, hraničící s touhou po vědění. Zdálo se mu, že ukrývání takového vědění před světem je neprominutelná marnotratnost, musely to být divy, o kterých nevěděl ani Centrální počítač v Diasparu.

„Proč se tvůj robot neozývá?“ zeptal se polypa, když se Hilvarovi na chvíli nedostávalo dotazů. Padla otázka, kterou vlastně očekával.

„Mistr si nepřál, aby robot promluvil jiným hlasem než jeho a jeho hlas teď mlčí.“

„Ale tebe poslouchá.“

„Ano. Mistr mu nařídil poslouchat naše rozkazy: Vidíme jeho očima kamkoli se hne. On se stará o stroje, které chrání toto jezero a

dbají na čistotu vody. Avšak velmi blízko pravdy by bylo tvrzení, že on je naším partnerem, ne sluhou.“

Alvin se zamyslel. V jeho mozku začala klíčit nějaká myšlenka. Možná ho inspirovala obvyklá touha po vědomí a moci, když později vzpomínal na tuto chvíli, nebyl si nikdy jist, jakými motivy se tehdy řídil. Mohly plynout z pobídek egoistických, ale obsahovaly také jisté prvky soucitu. Kdyby to uměl, přetřhl by tu křehkou existenci a uvolnil ta stvoření z jejich fantastického závazku. Nevěděl, jak by mohl pomoci polypovi, ale možná existovala šance vyléčit z šílenství robota. Mohlo by se to podařit, když se na denní světlo vytáhnou jeho bezcenné, žárlivě strážené vzpomínky.

„Jsi si jistý,“ řekl pomalu obraceje se na polypa, ale směřuje svá slova robotovi, „že doopravdy plníš vůli Mistra tím, že zůstáváš zde? Toužil, aby svět poznal jeho učení, ale bylo zapomenuto, když jsi se usadil v Shalmirane. Nalezli jsme tě náhodou a možná jsou i jiní, kteří by chtěli slyšet učení o Velkých.“

Hilvar se na Alvina podíval úkosem, nemohl v daném okamžiku pochopit jeho záměry. Polyp působil dojmem, že je vzrušený a jednotvárné pulsování jeho dýchacích orgánů vypadlo na několik sekund z rytmu. Po chvíli se ozval ne úplně kontrolovaným hlasem.

„Uvážili jsme ten problém před hodně lety. Ale nemůžeme opustit Shalmirane a proto svět musí přijít k nám bez ohledu na to, jak dlouho to bude trvat.“

„Mám lepší nápad,“ řekl nadšeně Alvin. „Je pravda, že ty asi budeš muset zůstat v jezeru, ale nic nebrání tomu, aby tvůj druh šel s námi. Bude se moci vrátit, kdy bude chtít nebo kdy ho budeš potřebovat. Od Mistrovy smrti došlo k hodně změnám. Jste povinni se s nimi seznámit, ale nikdy je nepoznáte, když zůstanete tady.“

Robot se ani nezachvěl, ale polyp se v mukách nerozhodnosti úplně ponořil do jezera a zůstal tam několik minut. Možná, že se bezhlavě radil sám se sebou, několikrát se začal vynořovat, změnil úmysl a znovu pokračoval v ponořování. Hilvar využil příležitosti, aby vyměnil pár slov s Alvinem.

„Chtěl bych vědět, kam míříš,“ řekl tiše, hlasem zpola žertovým, zpola vážným. „Možná, že to ani sám nevíš.“

„Určitě je ti líto té bídné bytosti,“ řekl Alvin. „Nezdá se ti, že kdybychom ji uvolnili, že bychom udělali dobrý skutek?“

„Jistě, ale znám tě už natolik, abych věděl, že altruismus není tvoje dominující vlastnost. Musíš na tom mít nějaký zájem.“

Alvin se smutně usmál. Dokonce i kdyby Hilvar nečetl jeho duši – a neměl důvod předpokládat, že ne – uměl bezpochyby číst jeho povahu.

„Tvoji lidé mají podivuhodně silné myšlenky,“ odpověděl a snažil se zavést rozhovor na bezpečnější půdu. „Soudím, že bychom mohli něco udělat, když už ne pro tuto bytost, tak alespoň pro robota.“ Mluvil velmi tiše. Toto bezpečnostní opatření mohlo být neúčinné, ale pokud robot slyšel jeho slova, tak to nedal na sobě znát.

Naštěstí než se Hilvar stačil zeptat na cokoli dalšího, polyp se ještě jednou vynořil z jezera, během posledních několika minut se jaksi skrčil a jeho pohyby byly teď míň koordinované. Před Alvinovým očima mu díl jeho komplikovaného průzračného těla odpadl od hlavní části a rozsypal se na množství částíček, které pomalu mizely. Bytost se začínala před jejich očima rozpadat.

Když promluvil, byl jeho hlas trhaný a bylo mu těžko rozumět.

„Začíná nový cyklus,“ vyrazil ze sebe přerývaným šepotem. „Neočekávali jsme to tak brzy, minulo teprve několik minut... příliš silný impuls... nemůžeme se už dále udržet spolu...“

Alvin s Hilvarem hleděli na tvora fascinovaně a s úzkostí. I když proces, jehož byli svědky, byl přírodní a vratný, nepříjemně pociťovali neurčitý pocit viny. Uvědomovali si, že tu předčasnou metamorfózu způsobila neobvyklá námaha, podnícená jejich přítomností.

Alvin si byl vědom, že musí jednat rychle, protože taková příležitost se vyskytne snad jen jednou za pár set let.

„Jak jsi se rozhodl?“ zeptal se netrpělivě. „Má jít robot s námi?“

Nastalo napjaté ticho, během něhož se polyp snažil přinutit k poslušnosti své rozkládající se tělo. Mluvicí membrána se zatřepala, ale nevydala žádný slyšitelný zvuk. Potom jakoby v gestu plném rezignace bytost zamávala nejistě svými jemnými tykadly a spustila je na vodu, kde se okamžitě odervalý od těla a odplynuly doprostřed jezera. Během několika minut byla transformace ukončena. Z polypa nezůstalo nic většího než palec. Voda se zaplnila malinkatými zelenými kousíčky, z nichž každý se zdál být obdařen životem a možnostmi pohybu a které najednou zmizely pod hladinou jezera.

Vlnky se vyhladily a Alvin věděl, že jednotvárný puls znějící v hlubinách už utichl. Jezero bylo znovu mrtvé anebo tak přinejmenším vyhlíželo. Přesto se v určitý den neznámé síly, které ještě nikdy nezanedbaly svoji povinnost, znovu aktivizují a polyp se obrodí.

Alvin se nenamáhal podobnými spekulacemi. Trápil ho pocit prohry, i když si nikdy jasně nestanovil cíl, o který by usiloval. Skvělá příležitost byla pryč a možná se nikdy nevrátí. Hleděl smutně přes jezero a teprve po chvíli zaregistroval to, co mu Hilvar jemně šeptal do ucha.

„Alvine, zdá se mi, že jsi dosáhl svého.“

Alvin se obrátil na patě. Robot, který se do té doby vznášel v jisté vzdálenosti a nepřibližoval se k nim na více než dvacet stop, se bezhlučně pohyboval a zastavil se yard nad Alvinovou hlavou. Když hleděli na jeho nehybné široce rozestavěné oči, nemohli určit, na co se jeho pohled soustředil. Pravděpodobně měl úhel vidění blízky sto osmdesáti stupňům, ale Alvin nepochyboval, že pozornost stroje je teď zaměřena na něho.

Robot čekal na následující pohyb. Do jisté míry se teď nacházel pod jeho kontrolou. Možná, že půjde za ním do Lys, možná že do Diasparu – pokud po cestě nezmění své záměry. Do té doby byl Alvin jeho přijatým pánem.

Zpáteční cesta do Airlee trvala skoro tři dny – částečně proto, že Alvin z důvodů známých jen jemu nespíchal s návratem. Prohlížení Lys bylo teď druhořadé, ustupující důležitější a mnohem povzbudivější práci. Alvin pozvolna navazoval kontakt s divnou, šlehou inteligencí, která ho teď následovala.

Měl podezření, že ho robot zkouší využívat ke svým cílům. Jaké byly, to Alvin nevěděl, protože stroj s ním tvrdošíjně odmítal mluvit. Z jistých, jenom jemu známých důvodů – možná, že z obavy, že robot může vyjevit příliš mnoho tajemství – musel Mistr položit velmi účinné blokády na robotovu schopnost mluvit a pokusy o jejich překonání se pokaždé končily neúspěchem. Dokonce neměly žádný účinek ani bezprostředně stavěné příkazy typu: „Když nebudeš nic říkat, budu to brát jako že říkáš ano.“ Robot byl příliš inteligentní, než aby se nechal takto podvést.

Ale jinak byl velmi ochotný spolupracovat. Vykonával rozkazy, které od něj nevyžadovaly mluvení nebo vyjevení informací. Po nějaké době Alvin zjistil, že ho může řídit tak, jako roboty z Diasparu, tedy pouhou myšlenkou. To byl velký krok kupředu a od té chvíle se stvoření – neboť bylo těžké považovat ho za obyčejný stroj – chovalo stále přístupněji a dokonce dovoľovalo Alvinovi hledět svýma očima. Vypadalo to, že takovéto pasivní formy komunikace nevzbuzují v robotovi žádný odpor, ale každý pokus navázat s ním bližší kontakt narážel na nepřekonatelnou bariéru.

Hilvara robot ignoroval úplně, neposlušoval žádný jeho rozkaz a mozek měl uzavřený před jakýmkoliv sondováním. Alvinovi to zpočátku dělalo starosti, neboť doufal, že Hilvarovy telepatické schopnosti mu umožní vloupat se do té pokladnice vědění, kterou byly ukryté robotovy vzpomínky. Mrzelo ho to do té chvíle, než si uvědomil, jak je báječné, že vlastní sluhu, který neposluhává nikoho kromě něho.

Člen expedice, který měl vůči robotovi podstatné námitky, byl Krif. Snad si představoval, že má teď rivala nebo možná ze zásady odsuzoval všechno, co létalo bez křídel. Když se nikdo nedíval, několikrát přímo zaútočil na robota, který ho ještě víc rozzuřil tím, že jeho útokům nevěnoval sebemenší pozornost. Nakonec se ho Hilva-

rovi podařilo uklidnit a po cestě domů vozem se zdálo, že se smířil se situací. Robot a hmyz doprovázeli vozidlo, které tiše klouzalo lesem i polem – každý se držel u svého příslušného pána a předstíral, že tam jeho sok není.

Když džíp vjel do Airlee, Seranis je už očekávala. Alvin si pomyslel, že zaskočit něčím tyto lidi je zřejmě nemožné. Jejich spojené mysli udržovaly stálý kontakt se vším, co se dělo v jejich kraji. Byl zvědavý, jak zareagovali na jeho příhody v Shalmirane, o kterých určitě už věděl každý v Lys.

Seranis působila dojmem zarmouceným a nejistějším než kdykoli předtím a Alvin si vzpomněl na výběr, který teď musí provést. V horečce posledních několika dní na to úplně zapomněl. Teď nadešel čas rozhodnout se, v kterém z těch dvou světů touží žít.

Hlas Seranis, když začala mluvit, zněl nešťastně a Alvin nabyl dojmu, že se něco změnilo v plánech, které s jeho osobou Lys mělo. Něco se stalo během jeho nepřítomnosti? Dostali se emisarové do Diasparu s cílem vymazat Khedronovu paměť – a nepovedlo se jim to udělat?

„Alvine,“ začala Seranis, „je hodně věcí, o kterých jsem ti dříve neříkala, ale o kterých se teď musíš dozvědět, pokud máš pochopit náš postup.“

Znáš jeden důvod separace našich dvou kultur. Strach před Nájezdníky, ten černý stín na dně mysli každého člověka, obrátil tvé lidi zády k našemu světu a způsobil, že se ztratili ve vlastních snech. Tady v Lys nebyl ten strach nikdy tak velký, i když jsme to byli my, kdo jsme nesli břemeno posledního útoku. Máme lepší ospravedlnění našeho postupu a to, co děláme, děláme zcela zodpovědně.

Dávno, Alvine, lidé toužili po nesmrtelnosti a konečně jí dosáhli. Zapomněli jenom, že svět, který se zříká smrti, se rovněž zříká narození. Možnost prodlužování života donekonečna mohla přinést uspokojení jednotlivci, ale způsobila stagnaci rasy. Už před staletími jsme dobrovolně rezignovali na nesmrtelnost, ale Diaspar stále sní ten falešný sen. Právě proto se naše cesty rozešly a proto se už nikdy nesetkají.“

Přestože Alvin tato slova očekával, nezmírnilo to v ničem sílu úderu. Nechtěl si však připustit myšlenku o ztrátě všech snů a i teď poslouchal pouze částí mozku, co Seranis říká. Rozuměl a registroval všechna slova, ale vědomá část jeho mysli si už plánovala zpáteční

cestu do Diasparu, a snažila se odhadnout každou překážku, na jakou může narazit.

Seranis vyjadřovala zármutek. Mluvila téměř úpěnlivým hlasem a Alvin věděl, že ta žena se neobrací pouze na něho, ale i na svého syna. Musela si uvědomovat porozumění a přátelství, které se mezi nimi vytvořilo během společně strávených dní. Hilvar s napětím pozoroval matku a Alvinovi se zdálo, že v jeho pohledu pozoruje nejenom nepokoj, ale také cosi na způsob odsouzení.

„Nechceme tě nutit do čehokoli proti tvé vůli, ale musíš si být vědom účinků opětného setkání našich lidí. Mezi naší a vaší kulturou existuje propast tak velká jako ta, která kdysi oddělila Zemi od jejích starodávných kolonií. Pomysli pouze na jeden fakt, Alvine. Ty a Hilvar jste téměř vrstevníky – *ale ani on, ani já nebudeme už žít v době, kdy ty stále ještě budeš mladíkem. A to je teprve první ze série tvých vtělení.*“

V pokoji nastalo velké ticho, tak hluboké ticho, že Alvin slyšel podivné, žalostné řvání zvířat pasoucích se na loukách za vsí. Nakonec se ozval div ne šeptem:

„Co chceš, abych udělal?“

„Domnívali jsme se, že ti můžeme dát možnost výběru, zda chceš zůstat tady nebo se vrátit do Diasparu, ale teď se situace změnila. Poškodilo se příliš mnoho, než abychom mohli výběr nechat na tobě. Dokonce i tak krátká doba tvého pobytu vnesla do našeho života velký zmatek. Ne, neodsuzuji tě, jsem si jistá, že jsi nám nechtěl uškodit. Ale bylo by lépe, kdybys nechal bytosti v Shalmirane jejich vlastnímu osudu.

A co se týče Diasparu,“ tady Seranis zavrtěla smutně hlavou, „tak příliš mnoho lidí ví, kam jsi se vydal; nemůžeme hned zakročit. A co je nejdůležitější, člověk, který ti pomohl najít cestu do Lys, zmizel. Nemůže ho nalézt ani Rada Diasparu, ani naši vyslanci. A tak je on potencionálním ohrožením naší bezpečnosti. Možná se divíš, že ti tohle vše říkám, ale dělám to proto, že mi to ničím nehrozí. Je mi líto, ale zbylo nám jediné východisko, musíme tě poslat zpět do Diasparu se zfalšovanými vzpomínkami. Tyto vzpomínky už byly s velkou pečlivostí připravené, a až se vrátíš domů, nebudeš o nás nic vědět. Budeš přesvědčený, že jsi zažil spíše nudné a nebezpečné příhody v ponurých podzemních jeskyních, kde na tebe ustavičně padaly stropy a přežil jsi to jen díky tomu, že ses živil ošklivým plevem

a pil jsi vodu z náhodně potkaných pramenů. Po zbytek života budeš přesvědčený, že to je pravda a každý v Diasparu bude tvoje povídání akceptovat. Tak zmizí každé tajemství, které by rozněcovalo představitelství eventuelních budoucích průzkumníků, budou si myslet, že ví o Lys všechno.“

Seranis zmlkla a podívala se na Alvina očima plnými napětí.

„Je nám líto, ale je to nutné a pokud nás ještě znáš, prosíme tě o prominutí. Můžeš ještě naše rozhodnutí nepřijmout, ale mělo na ně vliv ještě mnoho jiných činitelů, o kterých jsem se nezmínila, a my se domníváme, že jednáme správně. Určitě ti tvých vzpomínek nebude líto, protože si budeš myslet, že jsi odhalil všechno, co bylo k odhalení.“

Alvin uvažoval, jestli je to pravda. Nebyl si jistý, že si zase dokáže kdykoli zvyknout na rutinní život v Diasparu, dokonce být i přesvědčený, že za jeho hradbami neexistuje nic, co by stálo za pozornost. Co víc, nebude mít znovu v úmyslu to zjistit?

„Kdy mě chcete podrobit tomu – zákroku?“ zeptal se.

„Okamžitě. Už jsme připraveni. Otevři přede mnou svoji mysl tak jako jsi to udělal předtím a neucítíš nic do chvíle, než budeš zpátky v Diasparu.“

Alvin chvíli přemýšlel a pak tichým hlasem řekl:

„Chtěl bych se rozloučit s Hilvarem.“

Seranis kývla hlavou.

„Rozumím. Nechám vás tady chvíli a vrátím se, až budeš hotov.“ Odešla ke schodům a zašla dovnitř domu.

Zůstali na střeše sami.

Uplynula dlouhá chvíle než Alvin přítele oslovil. Cítil velký smutek, ale i nezlomnou vůli nedovolit, aby přišel o své naděje. Pohlédl ještě jednou na vísku, v které našel míru štěstí a kterou už nemusel spatřit, jestliže ti, kteří stojí za Seranis, dosáhnou svého. Pod rozložitými stromy stále stál džíp a nad ním se trpělivě vznášel robot. Kolem byla hromádka dětí obdivujících zvláštního příchozího, ale nikdo z dospělých o něj nejevil nejmenší zájem.

„Hilvare,“ ozval se najednou, „je mi to líto.“

„Mně také,“ ozval se chvějícím se hlasem Hilvar. „Doufal jsem, že tu budeš moci zůstat.“

„Myslíš si, že to, co chce udělat Seranis, je správné?“

„Nevíš moji matku. Dělá jenom to, co jí nařizují,“ řekl Hilvar. I když neodpověděl na danou otázku, Alvin neměl to srdce ji opakovat. Bylo by nefér takto přepínat přítelovu nestrannost.

„Řekni mi tedy,“ poprosil, „jak by mě mohli zadržet tvoji lidé, kdybych zkoušel utéct s neporušenými vzpomínkami?“

„To by bylo jednoduché. Kdybys zkoušel utéct, převzali bychom kontrolu nad tvým myšlením a přinutili tě k návratu.“

To nebylo pro Alvina žádné překvapení. Chtěl být upřímný k Hilvarovi, jasně dojatému blížícím se rozloučením, ale bál se riskovat tím, že by mu objasnil svůj plán. Velmi pečlivě rozvažoval každou podrobnost a vymyslel způsob, jakým by se mohl dostat zpátky do Diasparu za přijatelných podmínek.

Přesto ale musel počítat s jedním nebezpečím, kterému se nemohl v žádném případě vyhnout. Jestli Seranis poruší své sliby a vejde do jeho myšlenek, všechny precizně promyšlené tahy budou odsouzeny k neúspěchu.

Napráhl k Hilvarovi ruku a ten ji silně stiskl, ale nedokázal ze sebe dostat ani hlásek.

„Pojďme dolů, za Seranis,“ řekl Alvin. „Než odejdu, chtěl bych se ještě něco dozvědět o lidech z vísky.“

Hilvar šel za ním mlčky, po schodech do hloubky chladného vnitřku budovy a pak chodbou ven na šťavnatě zelený trávník obklopující Seranisinu usedlost. Čekala tam na ně s výrazem ovládnutí a rozhodnosti. Věděla, že Alvin se snaží před ní něco ukrýt a ještě jednou pomyslela na bezpečnostní opatření, která podnikla. Podvědomě, jako člověk napíná svaly před velkou námahou, proběhla jí hlavou situace, v níž by musela použít násilí.

„Už jsi hotov, Alvine?“ zeptala se.

„Ano, úplně hotov,“ odpověděl Alvin a v jeho hlase zazněl divný tón, který ji přinutil podívat se na něho pozorněji.

„Nejlepší tedy bude, když přestaneš myslet na okolí tak jako předtím. Za chvíli ztratíš povědomí o všem, co se kolem děje a získáš je teprve v Diasparu.“

Alvin se otočil k Hilvarovi a řekl šeptem, aby to neslyšela Seranis: „Nashledanou, Hilvare. Netrap se – já se vrátím.“ Pak se znovu obrátil k Seranis:

„Nelituji toho, co chceš udělat,“ řekl hlasitě. „Nepochybuji, že to považuješ za nejlepší řešení této situace, ale soudím, že se mýlíš,

Diaspar a Lys nemají být odděleny od sebe navždy; jednoho dne se mohou zoufale navzájem potřebovat. Vracím se proto domů se vším, co jsem se tady dozvěděl – *a nezdá se mi, že byste mě dokázali zadržet.*“

Dále již neotálel a dobře udělal. Seranis se ani nepohnula. Ale najednou cítil, že se mu tělo vymyká zpod kontroly. Síla, která vytlačovala jeho vlastní vůli, byla ještě mnohem větší než předpokládal a uvědomil si, že Seranis musí pomáhat hodně skrytých myslí. Začal bezradně ustupovat zpět do budovy a jednu strašnou chvíli si myslel, že se jeho plán nepovedl.

Najednou blýskl kov a křišťál a ovinula ho kovová ramena. Jeho tělo se jim vzpíralo, což očekával, ale ta snaha byla bez úspěchu. Země mu utekla zpod nohou a koutkem oka postřehl údivem zkamenělého Hilvara s hloupým úsměvem na rtech.

Robot ho nesl několik desítek stop nad zemí mnohem rychleji než může člověk běžet. Seranis rychle pochopila uskok a když zmírnila svoji kontrolu nad Alvinovým tělem, tak se přestal zmítat. Ale Seranis se ještě nevzdávala a teď přišlo to, čeho se Alvin nejvíce obával a čemu se snažil ze všech sil postavit.

V jeho mozku zápasily dvě bytosti a jedna z nich úpěnlivě prosila robota, aby ho postavil na zem. Skutečný Alvin se se zatajeným dechem ani nevzpíral silám, které stejně neuměl přemoci. Riskoval, bylo těžké předem odhadnout, zda jeho nejistý přítel bude plnit tak komplikované příkazy, které mu vydal. „Pod žádnou záminkou,“ řekl robotovi, „nesmíš poslouchat další mé rozkazy, dokud nebudeme zpátky v Diasparu.“ Ovšem teď vydával právě takové rozkazy a jestliže je robot poslechne, tak bude Alvinův osud zpečetěn.

Stroj bez zaváhání pádil cestou, kterou mu tak pečlivě popsal. Část jeho já stále prosila o puštění, ale už věděl, že je v bezpečí. Seranis to také snad pochopila, protože síly v jeho mysli přestaly bojovat. A znovu získal klid jako před věky jiný poutník, který přivázaný ke stěžni své lodi slyšel zpěv Sirén, mizející v dáli vínově temného moře.

Alvin se nezklidnil, dokud nebyl znovu v Sálu pohyblivých cest. Celou dobu existovalo nebezpečí, že lidé z Lys dokáží zadržet nebo dokonce vrátit vůz, kterým cestoval. Ale návrat do Diasparu neoplýval událostmi, jako cesta ven. Za čtyřicet minut po opuštění Lys byl už v mauzoleu Yarlana Zeye.

Očekávali ho tam služebníci Rady v oficiálních černých šatech, které nenosili už věky. Alvina neudivovala přítomnost přivítacího výboru. Překonal už tolik překážek, že jedna navíc neznamenal velký rozdíl. Hodně se naučil od chvíle, kdy opustil Diaspar a s tím poznáním přišla sebejistota div nehraničící s arogancí. Co víc, teď měl silného, i když vrtošivého spojence. Nedokázali mu zkrřížit plány nejlepší mozky Lys, byl si jistý, že Diaspar nebude o nic lepší.

Existovaly racionální základy k tomu, aby byl o tom přesvědčen, ale současně se ta jistota opírala částečně o intuici – o víru v osud, která se pomalu v Alvinově myšlení probouzela. Tajemství jeho původu, šťastné zakončení výpravy, kterou nevykonala nikdy žádný člověk, nové perspektivy před ním se otevírající – to všechno mu dávalo sebejistotu. Víra ve svůj vlastní osud patřila mezi nejcennější dary, kterými mohli bohové člověka obdařit, ale Alvin netušil, k jak naprosté katastrofě to může vést.

„Alvine,“ řekl vůdce městské stráže, „máme rozkaz doprovázet tě kamkoli se vydáš, dokud tě Rada nevyslechne a nevydá příslušný výrok.“

„To znamená, že jsem obviněný?“ zeptal se Alvin. Byl stále ještě rozveselený, vzrušený a pyšný na svůj únik z Lys a nedokázal uvažovat příliš vážně. Pravděpodobně Khedron mluvil. Zalil ho nepříjemný pocit z toho, že Šasek tajemství prozradil.

„Nebylo ještě vznesené žádné obvinění proti tobě,“ zněla odpověď. „Jestliže to bude nutné, zformuluje se po výslechu.“

„A kdy ten bude?“

„Domnívám se, že zanedlouho.“ Strážce byl v hrozných rozpacích a příliš nevěděl, jak vybědnout z nepříjemné situace. V jednu chvíli s Alvinem zacházel jako se svým spoluobčanem, pak si vzpomněl na strážní povinnost a snažil se zaujmout stanovisko nezúčast-

něného pozorovatele. „Ten robot,“ řekl a ukázal na Alvinova druha, „odkud se tu vzal? Je to jeden z našich?“

„Ne,“ řekl Alvin. „Nalezl jsem jej v Lys, v kraji, kde jsem byl. Zavedl jsem ho sem, abych ho konfrontoval s Centrálním počítačem.“

Toto klidné prohlášení vyvolalo značný rozruch mezi strážci. Sám fakt, že za hranicemi Diasparu něco existuje, byl těžký k pochopení, ale že Alvin přivedl jednoho z cizích obyvatel a hodlal ho představit mozku města, bylo úplně nemyslitelné. Strážci na sebe hleděli s tak bezmocnou úzkostí, že se Alvin stěží zdržel smíchu.

Když šli parkem, Alvin využil chování své eskorty, která rozmlouvala mezi sebou ztišenými hlasy a držela se diskrétně několik kroků za ním. Uvažoval nad svým následujícím tahem. Nejdřív se musí dozvědět, co se stalo během jeho nepřítomnosti. Khedron, jak mu říkala Seranis, zmizel. V Diasparu existovala nespočetná zákoutí, v kterých bylo možné se ukrýt a protože Blázen znal město jako nikdo jiný, bylo málo pravděpodobné, že bude nalezen dřív, dokud se sám nerozhodne zjevit se. Mohl by, uvažoval Alvin, nechat Khedronovi zprávu na místě, kde ji musí upozorovat a domluvit si s ním setkání. Avšak stálá přítomnost eskorty to prozatím znemožňovala.

Musel přiznat, že dohled byl velmi diskrétní. Když došel do svého obydlí, skoro už zapomněl na existenci strážců. Domýšlel se, že se nebudou plést do jeho počínání, pokud nebude chtít znovu opustit Diaspar, ale zatím takový záměr neměl. Kromě toho si byl téměř jistý, že v této době Seranis a její lidé už vyřadili z provozu podzemní komunikační systém a tato úniková cesta je momentálně nepoužitelná.

Strážci za ním do budovy nevešli, zůstali venku, protože věděli, že z ní existuje pouze jeden východ.

Protože neměli žádné instrukce ohledně robota, nechali ho jít s Alvinem. Nebyl to stroj, do kterého by toužili zasahovat, neboť jeho cizí konstrukce byla zjevná. Z jeho chování nemohli poznat, je-li Alvinovým pasivním služebníkem nebo funguje-li na základě vlastní vůle. Byli v tomto ohledu velmi nejistí a docela ochotně ho důsledně nechávali na pokoji.

Jakmile se stěna za ním zavřela, Alvin zhmotnil svoji oblíbenou pohovku a natáhl se na ni. Uvelebil se v důvěrně známém pro-

středí, vyvolal z paměťových buněk své poslední pokusy v malířství a sochařství a podrobil je kritické prohlídce.

Jestliže mu předtím nepřinášely uspokojení, nyní byly dvojnásob neuspokojivé a vůbec už z nich nemohl mít žádné potěšení. Ten, kdo je vytvořil, už neexistoval. Alvinovi se zdálo, že za těch pár dní, co byl z Diasparu pryč, nashromáždil zkušeností víc než za celý život.

Zlikvidoval všechny tyto produkty svého dospívání, navždy je vymazal, místo aby je vrátil do Paměťových bank. Pokoj byl opět prázdný, kromě gauče, na kterém odpočíval a robota, který stále hleděl širokýma, nevyzpytatelnýma očima. Co si asi robot myslí o Diasparu? Alvin by to byl rád věděl. Pak si vzpomněl, že tu není cizí, protože znal město v posledních chvílích jeho kontaktu s hvězdami.

Až když se Alvin zase úplně cítil jako doma, začal volat svým přátelům. Začal Eristonem a Etaní, i když spíš z povinnosti než ze skutečné touhy zase je vidět a mluvit s nimi. Nemrzelo ho, když ho jejich komunikátory informovaly, že nejsou k dispozici, ale nechal jim oběma krátký vzkaz o svém návratu. Bylo to úplně zbytečné, protože teď už určitě celé město vědělo, že se vrátil. Avšak doufal, že ocení jeho pozornost; začínal se učit ohleduplnosti, i když si ještě neuvědomoval, že má jako většina ctností malou hodnotu, pokud není spontánní a neuvědomělá.

Potom, pod vlivem náhlého popudu, vytočil číslo Khedrona, které od něj dostal před dlouhým časem ve věži Loranne. Samozřejmě neočekával odpověď, ale vždycky existovala možnost, že mu Khedron nechá nějaký vzkaz.

Jeho předtucha se potvrdila, ale sama zpráva na něj zapůsobila jako blesk z čistého nebe.

Stěna se rozplynula a Khedron stanul před ním. Blázen vypadal unaveně a roztřeseně. Už nebyl tou sebejistou osobou, která navedla Alvina na stopy cesty do Lys. V jeho pohledu se zračil úlek a mluvil rychle, jako by měl velmi málo času.

„Alvine,“ začal, „je to záznam. Jenom ty ho můžeš přijmout, ale dovoluji ti s ním disponovat podle vlastního mínění. Pro mě to už nemá žádný význam.“

Když jsem se po tvém odjezdu vrátil do mauzolea Yarlane Ze-ye, zjistil jsem, že nás sledovala Alystra. Musela uvědomit Radu o tom, že jsi opustil město a já že jsem ti v tom pomáhal. Nedlouho

potom mě hledali strážci a tak jsem se ukryl. Jsem na to zvyklý – dělal jsem to už mnohokrát, když se některý z mých žertů nesetkal s příznivým přijetím. Nenalezli by mě ani za tisíc let, ale chybělo málo, aby to udělal někdo jiný. V Diasparu jsou cizinci, Alvine, mohli sem přijít pouze z Lys a hledají mne. Nevím, co to může znamenat a nechci to vědět. Fakt, že mě málem dostali, i když se pohybují po jim neznámém městě signalizuje, že využívají telepatii. Dokážu přelstít Radu, ale tohle je nebezpečí pro mě neznámé, a já se mu nemohu postavit.

Rozhoduji se tedy pro krok, který i tak, jak předpokládám, by na mně vynutila Rada, protože mě tím už hrozili předtím. Odvezu se tam, kam za mnou nikdo nepůjde a kde uteču před všemi změnami, které teď v Diasparu nastanou. Možná postupuji hloupě, to může rozhodnout pouze čas. V jistý den poznám, zda jsem udělal správně.

Asi sis už domyslel, že se vracím do Sálu tvoření, do bezpečných paměťových buněk. Ať se stane cokoli, vkládám důvěru do Centrálního počítače a do sil, kterými v Diasparu disponuje. Jestliže se cokoli stane s Centrálním počítačem, jsme všichni zahubeni. Jestli ne, nemáme se čeho bát.

Pro mě, ať už za padesát nebo sto tisíc let vyjdu znovu do ulic Diasparu, uplyne pouze chvíle. Jsem zvědavý, jaké je zastihnu? Zůstaneš-li tady, bude to nebezpečné. Jednou, doufám, se znovu potkáme. Nedokážu říct, jestli se na to setkání těším nebo z něho mám strach.

Nikdy jsem ti nerozuměl, Alvine. I když byly chvíle, kdy jsem si to ve své ješitnosti myslel. Jenom Centrální počítač zná celou pravdu o tobě i o jiných Odlišných, kteří se čas od času objevovali v uplynulých dobách. Stopy po nich pro nás zmizely. Dozvěděl jsi se, co se s nimi stalo?

Zdá se mi, že jedna z příčin, kvůli kterým utíkám do budoucnosti, je moje netrpělivost. Chci spatřit výsledky toho, co jsi začal, ale současně toužím přeskočit etapy, které teď budou následovat, a které, jak se domnívám, nebudou příjemné. Jsem zvědavý, zda v tom světě, který uvidím za několik minut subjektivního času, budeš připomínán jako tvůrce či jako ničitel – bude-li se na tebe vůbec vzpomínat.

Nashledanou, Alvine, přemýšlel jsem, že ti udělím nějakou radu, ale nedovolím, abys ji využil. Půjdeš vlastní cestou, jak jsi to

stále dělal a tví přátelé ti budou sloužit jako nástroje, které podle situace bud zahodíš nebo využiješ.

To je všechno. Nic víc mi nenapadá.“

Chvilé – Khedron – ten Khedron, který už existoval jenom jako matrice elektrických nábojů v paměťových buňkách města – hleděl rezignovaně a možná i smutně na Alvina. Pak obrazovka zhasla.

Alvin zůstal bez pohnutí ještě dlouho po tom, co se Khedronův obraz ztratil. Zpytoval svou duši jako málokdy v celém předchozím životě, protože nemohl popřít, že většina toho, co Khedron řekl, je pravda. Kdy se na chvíli zastavil při všech svých důmyslných plánech a dobrodružstvích, aby uvážil následky toho, co dělá, pro koholi ze svých přátel? Byl příčinou jejich znepokojení a může jim způsobit něco horšího – to všechno kvůli své neukojitelné zvědavosti a nutkavé touze objevit, co má zůstat nepoznáno.

Nikdy neměl Khedrona rád; Bláznova strohá osobnost vylučovala jakýkoli blízký vztah, i kdyby si ho byl Alvin přál. Avšak nyní, když pomyslel na Khedronova slova na rozloučenou, otřásly jím výčitky svědomí. Kvůli jeho činům uprchl blázen ze současné doby do neznámé budoucnosti.

Ale určitě za to nemusí přičítat vinu sobě, pomyslel si Alvin. To jen dokazuje, co vždycky věděl – že Khedron je zbabělec. Možná nebyl větší zbabělec než kdokoli jiný v Diasparu, měl navíc smůlu, že měl obrovskou fantazii. Alvin na sebe může vzít částečnou odpovědnost za jeho osud, ale v žádném případě ne všechnu.

Komu ještě v Diasparu ublížil nebo způsobil bolest? Pomyslel na Jeseraka, svého učitele, který měl trpělivost s tím, kdo byl určitě jeho nejoblíbenějším žákem. Vzpomněl si na všechny drobné laskavosti, které mu po léta prokazovali jeho rodiče, teď když se na ně podíval zpátky, bylo jich víc, než si kdy uvědomil.

A pomyslel na Alystru. Milovala ho a on si tu lásku bral a nebo ji ignoroval, podle toho, jak se mu zachtělo. Jenže co jiného měl dělat? Byla by snad šťastnější, kdyby ji byl odkopl úplně?

Teď už věděl, proč neměl rád ani Alystru, ani žádnou jinou ženu v Diasparu. To byla další lekce, kterou mu udělilo Lys. Diaspar zapomnělo na hodně věcí a mezi nimi i na skutečný význam lásky. Viděl v Airlee matky, které houpaly na kolenou své děti a sám cítil ochraňující něžnost ke všem malým a bezbranným stvořením. Ale v

Diasparu teď nebyla žena, která by si ho byla vědoma anebo která by se zajímala o ten nejdůležitější cíl lásky.

Nebyly tu žádné skutečné city, žádné hluboké vášně. V nesmrtelném městě by snad ani nekvetly, vždyť byly velmi pomíjivé, nemohly trvat navždy a stále by ležely ve stínu, který Diaspar vrhalo.

V té chvíli si Alvin uvědomil své určení. Do této doby byl neuvědomělým vykonavatelem vlastních impulsů. Kdyby mohl znát tak zastaralou analogii, možná by se byl přirovnal k jezdcí na splašeném koni: odnesl ho na mnoho podivných míst. A možná by to udělal zase, ale v divokém trysku mu ukázal svou sílu a ukázal mu, kam si opravdu přeje jít.

Ze zamyšlení ho vytrhlo zvonění stěny – obrazovky. Podle druhu zvuku poznal, že to není dálkové spojení, ale že někdo přišel, aby se s ním střetl. Vyslal souhlasný signál a o chvíli později už stál tvářív tvář Jeseracovi.

Učitel měl vážný obličej, ale nechoval se nepřátelsky.

„Poprosili mě, abych tě doprovodil před Radu, Alvine,“ řekl. „Čeká, aby tě vyslechla.“ Náhle Jeserac postřehl robota a se zájmem se na něj zahleděl. „Tak to je ten společník, kterého sis přivezl ze své cesty. Myslím, že bude lépe, když půjde s námi.“

Tento návrh Alvinovi vyhovoval. Robot ho už vytáhl z jedné kritické situace a možná, že se bude muset znovu na něj spoléhat. Uvažoval, co stroj soudí o příhodách, do kterých ho zapletl a po tisíci toužil pochopit, co se děje v zákoutích jeho neprodyšně izolovaného mozku. Alvin měl dojem, že robot se rozhodl nějaký čas pozorovat, analyzovat a činit vlastní závěry, a neudělá ze své strany nic pro to, aby se s ním dorozuměl, dokud neusoudí, že už je na to čas. Možná se pak úplně neočekávaně rozhodne pro čin. Co bude pak chtít provádět se možná nebude hodit do Alvinových plánů. Jediný spojenec, kterého měl, s ním byl spojen vlastními zájmy a mohl ho v každém okamžiku opustit.

U rampy vedoucí na ulici je očekávala Alystra. Dokonce i kdyby ji Alvin chtěl obviňovat za prozrazení jeho tajemství, neměl srdce to udělat. Její smutek byl zjevný. Z očí jí tekly slzy, když přiběhla, aby ho přivítala.

„Och, Alvine,“ zavzlykala. „Co chtějí s tebou dělat?“ Alvin ji vzal za ruku s takovou něžností, že to překvapilo oba.

„Nestrachuj se, Alystro,“ řekl. „Všechno bude v pořádku. Vždyť v nejhorším případě mě Rada může poslat zpátky do Pamětových bank. – Ale nedomnívám se, že k tomu dojde.“ Její krása a zoufalství byly tak přitažlivé, že i nyní Alvin cítil, jak jeho tělo reaguje starým způsobem. Ale bylo to pouhé vábení těla, nepohrdal jím, ale už mu nestačilo. Jemně vyprostil ruce a otočil se, aby následoval Jeseraca na zasedání Rady.

Alystra cítila v srdci osamělost, když viděla, jak odchází, ale už ne trpkost. Teď už věděla, že ho neztratila, protože jí nikdy nepatřil. Tím, že se s tímto faktem smířila, se začala dostávat ze zajetí marné lítosti.

Sotva si všímal zájmu a zděšených pohledů, kterými obyvatelé Diasparu sledovali jeho i doprovodnou suitu. Promýšlel argumenty, které bude muset použít a skládal v hlavě nejvhodnější historii, kterou vyloží Radě. Čas od času si uvědomoval, že nemá ani v nejmenším strach a cítí se být pánem situace.

V hale čekali pouze několik minut, ale to stačilo, aby Alvin upozoroval, že i když necítí úlek, tak má nohy jako z vaty. Tenhle pocit poprvé zažil, když se přinutil zdolat svahy té vzdálené hory v Lys, kde mu Hilvar ukázal vodopád, z jehož vrcholu uviděl explozi světla, které je dovedlo do Shalmirane. Byl by rád věděl, co Hilvar zrovna dělá a jestli se ještě někdy setkají. Náhle to pro něj bylo velice důležité.

Rozevřely se velké dveře a on vešel za Jeseracem do Sálu Rady. Kolem stolu ve tvaru půlměsíce už sedělo dvacet jejích členů a Alvin pocítil milé překvapení, když neviděl prázdná místa. Snad poprvé po mnoha stoletích se Rada sešla kompletně. Její řídká setkání byla obvykle formalitou, když všechny obvyklé záležitosti byly vyřízeny prostřednictvím videofonů a když to bylo nutné, tak setkáním předsedy s Centrálním počítačem.

Alvin znal od vidění většinu členů Rady a byl uklidněn přítomností tolika známých tváří. Zdálo se, že se netváří nepřátelsky, stejně jako Jeserac, jen zneklidněně a zmateně. Byli to konec konců rozumní lidé. Možná se zlobí, že někdo dokázal, že nemají pravdu, ale Alvin nevěřil, že by k němu chovali nějakou zášť. Kdysi by to byla velmi troufalá domněnka, ale lidská povaha se v jistém ohledu zlepšila.

Vyslechnou ho, ale co si myslí, není vůbec důležité. Jeho soudcem nebude Rada. Bude to Centrální počítač.

Nebyly žádné formality. Předseda ohlásil otevření zasedání a otočil se k Alvinovi.

„Alvine,“ řekl laskavě, „chtěli bychom slyšet, co se stalo od okamžiku tvého zmizení před deseti dny.“

To, že předseda použil slovo „zmizení“, znamenalo velmi mnoho. Dokonce ani teď Rada nebrala na vědomí, že se Alvin sám doopravdy dostal za hradby Diasparu. Alvin byl zvědavý, zda vědí, že ve městě jsou cizinci, ale spíš o tom pochyboval. Byli by více znepokojeni.

Podrobně a bez dramatizování vykládal svoji historii, i tak byla natolik divná a nevěrohodná pro jejich uši, že nepotřebovala vylepšování. Mlčením přešel pouze jednu epizodu, nevysvětlil způsob, jakým utekl z Lys. Bylo více než pravděpodobné, že bude muset znovu použít tutéž metodu.

Bylo fascinující sledovat změnu, která během jeho vyprávění nastávala v postoji Rady. Zpočátku byli skeptičtí, ochotni odmítnout vše, co odporuje tomu, v co dosud věřili. Když Alvin mluvil o své vášni poznat svět ležící vně města i o své iracionální jistotě, že takový svět existuje, hleděli na něho jako na nějakou cizí a nepochopitelnou bytost. Ostatně podle jejich soudu jí byl. Ale nakonec byli nuceni přiznat mu pravdu a uznat svůj omyl. Tak jak Alvin pokračoval ve svém příběhu, všechny pochybnosti, které dosud měli, pomalu mizely. To, co říkal, se jim nemuselo líbit, ale nemohli popřít očividnou pravdu. Kdyby k tomu měli sklony, stačilo se podívat na mlčícího Alvinova druha.

Pouze jeden aspekt jeho vyprávění vyvolal mezi nimi rozhořčení – ale nebylo namířené proti němu. Kruh nespokojenosti se rozšířil po sálu, když se Alvin zmínil o nechuti Lys navazovat kontakt s Diasparem a o krocích, které podnikla Seranis, aby zabránila katastrofě. Město bylo hrdé na svoji kulturu a na zdravý rozum. To, že si někdo dovolil považovat je za něco horšího, vybočovalo z hranic tolerance Rady.

Alvin si dával velký pozor, aby v tom, co říkal, nebyla žádná urážka. Chtěl, pokud to bude možné, získat Radu na svou stranu. Po celou dobu se snažil působit dojem, že neviděl nic špatného v tom,

co udělal a že čeká spíš chválu než pokárání za své objevy. Byla to nejlepší taktika, jakou mohl zvolit, protože předem odzbrojila většinu kritiků. Také měla ten účinek – ačkoli to neměl v úmyslu – že veškerou vinu přenesla na zmizelého Khedrona. Alvin sám, jak bylo jasné jeho posluchačům, byl příliš mladý, aby v tom, co dělá, viděl nějaké nebezpečí. Ale Blázen to určitě měl vědět líp a jednal naprosto neodpovědně. Nevěděli dosud, jak Khedron sám s nimi plně souhlasil.

Jeserac, Alvinův učitel, také zasloužil výtku a někteří radní na něj občas zamyšleně pohlédli. Zdálo se, že mu to nevadí, ačkoli si byl naprosto vědom, o čem přemýšlejí. Byla jistá čest v tom, že vyučoval nejoriginálnějšího člověka, který přišel do Diasparu od dob Úsvitu a tohle nemohl Jeseracovi nikdo vzít.

K promluvě přistoupil Alvin teprve tehdy, když skončil vyprávění své příhody. Musel nějak přesvědčit tyto lidi o pravdách, které poznal v Lys, ale jak jim mohl tlumočit něco, co nikdy neviděli a ani si nedokázali představit?

„Asi je to velká tragédie,“ řekl, „že dvě zachráněné odnože lidské rasy zůstávaly separované takovou dlouhou dobu. Možná se jednoho dne dovíme, jak k tomu došlo, ale teď je nejdůležitější napravit chybu a nedopustit, aby k ní došlo znovu. Když jsem se dostal do Lys, protestoval jsem proti jejich názorům. Chovají se, jako by byli lepší než my; mohou nás hodně naučit, ale my je také můžeme hodně naučit. Jestliže budeme žít ve vzájemném přesvědčení, že z takového kontaktu nic nebudeme mít, tak cožpak není samozřejmé, že se mýlíme?“

Hleděl vyčkávavě na tváře členů Rady a soustředění, které se na nich odráželo, ho podnítilo k pokračování.

„Naši předkové,“ pokračoval, „vytvořili impérium, které dosahovalo hvězd. Lidé cestovali mezi všemi těmi světy bez ohraničení, ale teď se jejich potomci bojí vystrčit nos za bránu svého města. Mám vám říci proč?“ přerušil svou řeč, ve velkém sále se nikdo ani nehnul.

„Protože se bojíme – bojíme se čehosi, co se stalo v počátcích dějin. V Lys mi řekli pravdu, i když jsem si ji domyslel už dříve. Cožpak se pořád musíme ukrývat v Diasparu jako tchoři a namlouvat si, že za obzorem nic neexistuje, protože před miliardami let nás Nájezdníci odstrčili zpátky na Zemi?“

Vyčetl jim pečlivě skrývaný strach – strach, který nikdy nesdílel, jehož sílu nikdy plně nepochopil. Teď ať si s ním dělají, co chtějí; předložil jim pravdu tak, jak ji viděl.

Předseda na něho ponuře hleděl.

„Máš ještě něco k připomenutí, než se poradíme, co dělat?“ zeptal se.

„Pouze jednu věc. Chtěl bych vzít tohoto robota k Centrálnímu počítači.“

„Ale proč? Víš přece, že Komputer se orientuje už podle toho, co se děje v tomto sálu.“

„Ale přesto chci za ním jít,“ namítl zdvořile, ale rozhodně Alvin. „Prosím o dovolení jak Radu, tak i Komputer.“

Než stačil předseda odpovědět, sál naplnil čistý, klidný hlas. Alvin ho nikdy předtím neslyšel, ale věděl, komu náleží. Informační zařízení, která nejsou ničím jiným než vnějšími doplňky té ohromné inteligence, rovněž dokázala mluvit k člověku, neměla však ten bezchybný přízvuk moudrosti a autority.

„Ať ke mně přijde,“ řekl Centrální počítač.

Alvin pohlédl na předsedu s důvěrou, kterou zkusil využít pro své vítězství. Zeptal se: „Mohu odejít?“

Předseda se rozhlédl po sálu a když nepostřehl žádné známky nesouhlasu od nikoho ze shromážděných, odpověděl trochu bezradně:

„Dobře. Budou tě doprovázet strážci, kteří tě sem přivedou zpátky až skončíme radu.“

Alvin se lehce uklonil. Otočil se a volným krokem vyšel ze sálu. Jeserac ho doprovázel a když se dveře za nimi zavřely, Alvin se obrátil ke svému učiteli:

„Co si myslíš, co teď udělá Rada?“ zeptal se neklidně.

Jeserac se usmál: „Jako vždy netrpělivý, že?“ řekl. „Nevím, jakou mají cenu mé domněnky, ale zdá se mi, že se rozhodnou zapečetit hrobku Yarlana Zeye tak, aby už nikdo nemohl zopakovat tvoji cestu. Pak se život v Diasparu bude odehrávat postaru a město bude existovat tak jako předtím, nerušené vnějším světem.“

„Právě toho jsem se obával,“ řekl hořce Alvin. „A máš ještě naději tomu zabránit?“

Alvin hned neodpověděl, věděl, že Jeserac odhadl jeho úmysly, ale nemohl přece předvídat jeho plán, když ještě žádný nemá. Došel

do etapy, ve které mohl pouze improvizovat a orientovat se vždy podle nové situace.

„Viniš mě za to?“ ozval se konečně a Jeseraca zastavil nový tón v jeho hlasu. Byl to stín rezignace, sotva postřehnutelné znamení toho, že Alvin poprvé hledá podporu u svých známých. Jeserac to postřehl, ale byl příliš zkušený, aby ho bral vážně. Alvin byl teď pod vlivem značného stresu a bylo by nerozumné mít naději na nějaké trvalé změny jeho charakteru.

„Je velmi těžké odpovědět na tu otázku,“ řekl pomalu Jeserac. „Svádí mě, abych řekl, že každé vědění je cenné a nedá se popřít, že jsi přinesl hodně do našich znalostí o světě. Ale také jsi se přičinil o značné zmenšení naší bezpečnosti. A co je nakonec dlouhodobě důležitější? Jak často jsi o tom přemýšlel?“

Chvíli na sebe mlčky hleděli, učitel i žák, vědomi si navzájem svého klidu a oba viděli problém ze svého úhlu pohledu jasněji, než kdykoli dříve. Pak, hnáni náhlým impulsem, šli dlouhou chodbou, vzdalovali se od sálu Rady a za nimi následovala eskorta.

Ten svět, to Alvin věděl, nebyl určen pro člověka. V záři jiskřivě modrého světla bolavě dráždícího oči, se dlouhé, široké chodby zdály nekonečné. Těmito chodbami se museli pohybovat nesmrtelní roboti Diasparu, avšak nikdy, po celá staletí se tu ozvěnou nerozléhaly kroky člověka.

Bylo to podzemní město – město strojů, bez kterých by Diaspar nemohlo existovat. Po několika stech yardech chodba končila a přecházela v okrouhlý sál o průměru kolem jedné míle. Spočíval tu stroj podepřený mohutnými sloupy, které také musely držet nepředstavitelnou tíhu energetického centra. Tady, v souhlasu s tím, co tvrdily mapy, věčně hleděl na osudy Diasparu Centrální Komputer.

Sál přesahoval svou obrovitostí všechno Alvinovo očekávání – ale kde je komputer? Domníval se, že uvidí jediný velký stroj, i když věděl, že to je naivní. Kolosální, ale nepochopitelné panorama, které se před ním rozložilo, způsobilo, že se zastavil v nadšení a nejistotě.

Chodba, kterou sem přišli, končila vysoko ve stěně sálu – pravděpodobně největší jeskyni vybudované člověkem – a do vzdálené podlahy vedly dlouhé rampy spadající na obě strany. Celý ten zářivě osvětlený prostor vyplňovaly stovky bílých staveb tak málo připomínajících stroje, že Alvin měl v první chvíli pocit, že hledí na

podzemní město. Nikde nepostřehl to, co očekával – známý kovový lesk, který se od úsvitu dějin člověk naučil spojovat se svými sluhý.

Bylo to poslední stadium evoluce skoro tak dlouhé, jako byla evoluce Člověka. Její počátky se ztrácely v temnotě století Úsvitu, kdy se lidé poprvé naučili využívat energie a vyslali do světa své rámusící motory. Pára, voda, vítr – všechno využíváno krátkou dobu a pak zavrženo. Staletí poháněla svět energie hmoty, až nakonec i ona byla zavržena a s každou změnou byly zapomínány staré stroje a jejich místo zaujímal nové. Velmi pomalu, za tisíce let, došel vývoj ke stroji dokonalému – ideálu, který byl kdysi snem, potom vzdáleným projektem a nakonec se stal skutečností.

Ideální stroj nemohl obsahovat pohyblivé části.

Měli před sebou extrémní případ tohoto ideálu. Jeho vybudování trvalo člověku více než sto miliónů let a když ho nakonec vybudoval, otočil se němu navždy zády. Stroj dosáhl extrémní dokonalosti a od té chvíle mu mohl sloužit věčně.

Alvin se už nepokoušel zjistit, který z těch kopulovitých bílých tvarů je Centrální počítač. Věděl, že ho tvoří všechny, věděl i to, že se rozkládá i daleko mimo tento sál, že k němu patří nespočetné stroje v Diasparu, pohyblivé i nepohyblivé. Přestože jeho mozek tvořilo mnoho miliard buněk napěchovaných do prostoru o průměru nepřekračujícím několik palců, tak fyzické elementy Centrálního počítače byly rozesety po celém Diasparu. V tomto sálu byl hlavní propojovací systém, jehož prostřednictvím mohly všechny rozptýlené jednotky udržovat mezi sebou i s ním stálý kontakt.

Alvin nevěděl, na kterou stranu se má obrátit, a tak sešel mírně klesající rampou a o něco později prošel tichou arénou. Centrální počítač musel vědět o jeho přítomnosti, tak jako věděl o všem, co se dělo v Diasparu. Alvinovi zbývalo jen počkat na jeho instrukce.

Hlas známý, ale stále ještě vzbuzující uctivost byl tak tichý a rozlehl se tak blízko jeho uchu, že si ani nepřipouštěl, že by ho slyšela i eskorta.

„Sejdi dolů rampou po tvé levé ruce,“ řekl. „Odtamtud budu řídit tvé kroky.“

Alvin se vydal po rampě a robot vznášející se nad zemí se vydal za ním. Ani Jeserac ani strážci ho nenásledovali. Alvin uvažoval,

zda dostali rozkaz zůstat tady nebo se sami rozhodli, že ho mohou sledovat z místa, kde stáli a neobtěžovat se scházením dolů. Nebo že by už došli tak blízko ústřední svatyni Diasparu, že se neodvážili jít dál...?

U základny rampy tichý hlas přikázal Alvinovi změnit směr a nasměroval ho do aleje spících titánů. Než dosáhl cíle, hlas k němu promluvil ještě třikrát.

Stroj, před kterým se zastavil, byl menší než většina ostatních, ale i tak se před ním cítil jako trpaslík. Pět horizontálně se rozkládajících vrstev navozovalo představu jakéhosi gigantického sedícího zvířete. Alvin se střídavě díval na něj a na svého robota a přitom zjistil, že oba jsou výtvořené téže evoluční linie a oba bylo možné popsat shodnými slovy.

Ve výšce tří stop nad podlahou se přes celou délku stroje táhla deska z průzračného materiálu. Alvin přitiskl čelo k té podivně teplé tabuli a zahleděl se dovnitř. Ze začátku neviděl nic, potom si zaclonil dlaní oči a začal rozeznávat tisíce bledě svítících bodů zavěšených v nicotě. Byly uspořádány do trojrozměrné sítě pro něj stejně cizí a nesrozumitelné jako musely být cizí a nesrozumitelné hvězdy pro starověkého člověka. Přestože, zapomínaje na plynutí času, hleděl na ně hodně dlouho, barevná světélka se ani nehnula ze svých míst, ani nezměnila svoji jasnost.

Alvin si uvědomil, že kdyby se mohl podívat do svého mozku, to, co by tam spatřil, by pro něho bylo naprosto stejně nesrozumitelné. Stroj se mu zdál bezvládný a nehybný, protože nedokázal postřehnout jeho myšlenky.

Poprvé si začal mlhavě uvědomovat moc sil udržujících město. Dosud bez jakýchkoli otázek akceptoval div zařízení, která po staletí poskytovala Diasparu všechno, co potřebovalo. Tisíckrát pozoroval akt stvoření, zřídka se zamýšlel nad tím, že někde musí existovat prototyp toho, co před jeho očima přicházelo na svět.

Tak jako se lidská mysl může na malou chvíli soustředit na jedinou myšlenku, tak se nekonečně větší mozek, který byl pouze částí Centrálního počítače, mohl zmocnit nejsložitějších myšlenek a navždy si je uchovat. V těchto věčných myslích byly zmrazené všechny věci, které byly vytvořené a potřebovaly jen dotek lidské vůle, aby se staly skutečností.

Svět prošel dlouhou cestu od doby, kdy první jeskynní lidé hodinu po hodině vytesávali trpělivě hroty ke svým střelám ze vzdorovitého kamene.

Alvin se nemohl odtrhnout, čekal na nějaký pokyn. Uvažoval, jakým způsobem si Centrální počítač uvědomuje jeho přítomnost a jak ho může vidět a slyšet. Nikde nepostřehl stopy čidel, detekčních prvků, obrazovek nebo krystalických očí, jejichž prostřednictvím obyčejně roboti získávali informace o okolním světě.

„Formuluj svůj problém,“ řekl mu tichý hlas do ucha. Zdálo se zvláštní, že tahle obrovská spousta strojů dokáže sdělit myšlenky tak tiše. Pak si Alvin uvědomil, že si lichotí, zabývala se jím stěží jedna milióntina mozku Centrálního počítače. Byl pouze jedním z nesčetných incidentů, které vyžadovaly jeho pozornosti, když bděl nad Diasparem.

Bylo to těžké rozmlouvat s něčím, co vyplňovalo celý prostor kolem něj. Zdálo se, že Alvinova slova mizejí vzápětí po vyslovení. „Kdo jsem?“ zeptal se.

Věděl, jakou by dostal odpověď, kdyby tuto otázku položil jednomu z informačních strojů ve městě. Často to přece dělal a vždy mu odpovídaly: „Jsi člověk.“ Ale teď stál před inteligencí úplně jiné třídy a přesnost formulace otázek tady neměla význam. Centrální počítač bude i tak vědět o co mu jde, ale neznamena to, že mu odpoví. Odpověď byla právě taková, jaké se obával.

„Nemohu odpovědět na tuto otázku. A kdybych to učinil, objasnil bych cíl, o který usilovali mí konstruktéři a tím bych ho zrušil.“

„A proto byla moje role naplánována už při budování města?“

„To můžeme říci o všech lidech.“

Alvin zaváhal, když uslyšel tuto odpověď. Bylo v ní hodně pravdy. Obyvatele Diasparu naprojektovali stejně důkladně jako stroje. Fakt, že byl Odlišným, dělal z Alvina osobu ve městě nevšední, ale nemusela to nutně být dobrá vlastnost.

Už si byl vědom, že se nedozví nic víc, co se týče tajemství jeho původu. Bylo by nesmyslné snažit se přechytračit tu obrovskou inteligenci nebo živit naděje, že uvolní informace, které má příkazné skrývat. Ostatně to nebyl hlavní důvod Alvinovy návštěvy.

Když přemýšlel nad následující otázkou, pohlédl na robota, kterého přivezl z Lys. Kdyby se dozvěděl to, k čemu Alvin směřoval,

mohl by reagovat bouřlivě, a tak nebylo možné připustit, aby slyšel prosbu, s níž se chtěl Alvin na Centrální počítač obrátit.

„Můžeš rozvinout sféru ticha?“ zeptal se Alvin. V příštím okamžiku postřehl ztlumení všech zvuků, které následuje po vytvoření této sféry. Hlas počítače, když teď promluvil, byl divně hluchý a přitlumený.

„Teď nás nikdo neslyší. Můžeš říkat co chceš.“

Alvin mrkl na robota. Nepohnul se z místa. Možná neměl žádné podezření a možná byla chyba myslet si, že spřádá jakési vlastní plány? Možná s ním přišel z Lys jako věrný, důvěřivý sluha a v tom případě to, co se právě chystal udělat, připadalo Alvinovi jako zvlášť podlý uskok.

„Musel jsi už slyšet, jak jsem našel tohoto robota,“ začal Alvin. „Všechno ukazuje na to, že disponuje drahocennými informacemi o minulosti, včetně dnů předcházejících založení města. Možná, že bychom se od něj dokázali dozvědět i o jiných světech než je Země, protože doprovázel Mistra při jeho cestách. Problém je v tom, že jeho centrum řeči bylo zablokováno. Nevím, jak účinná je ta blokáda, ale prosím tě, abys ji odstranil.“

Jeho hlas zněl hluše a prázdně, protože sféra ticha pohlcovala každé slovo dříve než doznělo. Cekal v té neviditelné prázdnotě na zamítnutí nebo splnění své prosby.

„Tvůj rozkaz má v sobě dva problémy,“ odpověděl komputer. „Morální a technický. Robot byl zkonstruován k vykonávání příkazu určitého člověka. Jaké mám právo odstraňovat jím danou blokádu, i kdybych to uměl udělat?“

Alvin očekával tuto otázku a měl na ni připraveno několik odpovědí. „Nevíme přesně, jakou formu měl Mistrův zákaz,“ odpověděl. „Jestliže dokážeš navázat kontakt s robotem, možná ho přesvědčíš, že okolnosti, za kterých byla blokáda naprogramována, jsou už změněné.“ To by byl ovšem normální přístup. Alvin se o totéž bezúspěšně pokoušel, ale přesto doufal, že Centrální počítač se svou nezměrnou inteligencí možná dokončí to, co on nezvládl.

„To plně závisí na typu blokády,“ zněla odpověď. „Je možné vytvořit blokádu, která způsobí, že v případě pokusu o její odstranění se obsah paměťových buněk automaticky vymaže. Ale nezdá se mi pravděpodobné, že by Mistr disponoval odpovídajícími znalostmi na její vytvoření. Tato operace vyžaduje použití speciálních metod. Ze-

ptám se tvého stroje, zda v jeho paměťových jednotkách byly uloženy systémy na vymazání.“

„Ale připusťme,“ vložil se znepokojeně Alvin, „že samotná tato otázka způsobí vymazání paměti?“

„Existuje standartní procedura používaná v takových případech a podle ní budu postupovat. Vydám stroji pomocné instrukce, které mu přikáží ignorovat moji otázku, jestliže odpověď otázku nepotvrdí. Slouží k tomu, aby se stroj dostal do stavu logického paradoxu, spočívajícího v tom, že nezáleží na tom, zda na moji otázku odpoví nebo ji přejde mlčením. Bude přinucen neuposlechnout své vnitřní instrukce. Tímto způsobem na ochranu sebe sama pracují všichni roboti. Jednoduše vymažou svoje vstupní systémy a chovají se tak, jako kdyby nebyla zadána žádná otázka.“

Alvin se zastyděl za svoji otázku a po chvíli vnitřního boje se rozhodl, že přijme tutéž taktiku a bude předstírat, že tuto otázku nikdy nepoložil. Ale teď měl přinejmenším jistotu, že Centrální počítač je připravený poradit si se všemi pastmi, které se mohou ukrývat v paměťových jednotkách robota. Alvin nechtěl svůj stroj vidět zredukováný na úroveň hromady šrotu, to by jej raději vrátil zpátky do Shalmirane s jeho tajemstvími netknutými.

Trpělivě čekal na výsledek mlčenlivého dialogu dvou intelektů, dvou myslí, z nichž každá byla vytvořena lidským géniem v dávno uplynulém zlatém věku jeho největších objevů. A oba dva se teď nacházeli za hranicemi chápání jakéhokoli žijícího člověka.

O mnoho minut později se rozlehl hluboký bezbarvý hlas Centrálního počítače:

„Navázal jsem částečný kontakt,“ řekl. „Rozlišil jsem druh blokády a zdá se mi, že vím, proč byla vytvořena. Je pouze jediný způsob jak ji zrušit. Robot nepromluví, dokud na Zemi nepřiletí Velcí.“

„To je přece nesmysl,“ zaprotestoval Alvin. „Ten druhý uctíváč Mistra v ně také věřil a snažil se nám vysvětlit kdo vlastně jsou. Byly to převážně nesmysly. Velcí nikdy neexistovali a nikdy nebudou existovat.“

To byla úplně slepá ulička a Alvin pocítil bezmocné znechucení. Cestu k pravdě mu zahradilo přání člověka, který byl šílený a který zemřel před více než sto milióny let.

„Možná máš pravdu, když tvrdíš, že Velcí nikdy neexistovali,“ řekl Centrální počítač, „ale to neznamená, že nikdy existovat nebudou.“

Dlouhou dobu bylo ticho. Alvin přemýšlel nad smyslem poslední věty a myslí dvou strojů se mezitím znovu spojily v delikátním kontaktu. A najednou, bez jakékoli výstrahy, se znovu ocitl v Shal-mirane.

Bylo takové, jaké je viděl naposled: velká ebenová pánev pohlcující sluneční světlo a neodrážející žádné paprsky. Stál uprostřed ruin pevnosti a hleděl na jezero, které nehybnou hladinou dokazovalo, že gigantický polyp už není organizovanou rozumnou bytostí, ale pouze rozptýlenou spoustou drobných kousků.

Vedle něj se stále vznášel robot, ale po Hilvarovi nebylo ani stopy. Neměl čas uvažovat, co to znamená, ani se trápit nepřítomností přítele, protože najednou se stalo něco tak fantastického, že to vytlačilo z jeho mozku všechny ostatní myšlenky.

Nebe začalo pukat vedví. Úzký temný klín, sahající od horizontu k zenitu, se pozvolna šířil oblohou, jako kdyby se do vesmíru vloupávala noc a chaos. Tento klín se neúprosně rozšiřoval, dokud nepokryl čtvrtinu nebe. Přes svoje znalosti astronomie se Alvin nemohl ubránit drtivému dojmu, že on i jeho svět se nacházejí pod průzračnou kupolí, ta že teď praská a něco se skrz ni probíjí dovnitř.

Temný klín přestal růst. Síly, které ho vytvořily, nahlížely teď do otevřeného světa-hračky a radily se mezi sebou, zda je hodná jejich pozornosti. Alvin nepociťoval ani nepokoj, ani úlek z této kosmické podívané. Věděl, že stojí tváří v tvář síle a moudrosti, před kterou člověk může pociťovat úctu, ale nikdy strach.

A najednou se rozhodli – věnují trochu ze své věčnosti na Zemi a její lidi. Přicházeli oknem, které si udělali do nebe.

Podobni jiskrák z jakési nebeské kovárny se sypali dolů. Bylo jich víc a víc, až se nakonec valil z nebe vodopád ohně a když se dostal na povrch Země, rozstříkoval se v loužích tekutého světla. Alvin nepotřeboval slova, která hřměla v jeho uších jako blahoslavené poselství, aby věděl.

„Velcí přišli.“

Oheň ho zasáhl, ale nespálil. Byl všude, vyplnil zlatým bleskem velkou mísu Shalmirane. Hledě s nadšením na scénu, rozehrávající se mu před očima, Alvin uvažoval, že to nebyla beztvará potopa světla. Ten proud měl řád i strukturu. Začal se rozkládat na různorodé tvary, které se spojovaly, aby utvořily oddělené ohnivé víry. Tyto víry se otáčely stále rychleji kolem svých os a jejich středy se vznášely nahoru a vytvářely mraky, ve kterých Alvin pozoroval tajemné

efemérní tvary. Z těch jiskřících totemových sloupů přicházely ti-
chounké tóny hudby, nekonečně vzdálené a hypnoticky sladké.

„Velcí přišli.“

Byl čas na odpověď. V tu chvíli Alvin uslyšel slova:

„Sluhové Mistra vás vítají. Čekali jsme na váš příchod.“

Když Alvin uslyšel tato slova, pochopil, že blokáda byla od-
straněna. A v tom samém okamžiku zmizelo Shalmirane a jeho divní
hosté a znovu stál před Centrálním počítačem v podzemí Diasparu.

To všechno byla iluze, iluze o nic víc reálná než fantastický
svět Ság, ve kterém v mládí strávil tolik hodin. Ale jak byla vytvoře-
na? Odkud se vzaly ty divné obrazy, které viděl?

„To nebyl obyčejný problém,“ rozlehl se tichý hlas Centrálního
počítače. „Věděl jsem, že robot musí mít v mozku zakódovanou ně-
jakou koncepci Velkých. Kdybych mohl způsobit, že smyslový do-
jem, který získá, se shodne s tímto obrazem, byl by už zbytek jedno-
duchý.“

„A jak jsi to udělal?“

„V podstatě tak, že jsem se robota zeptal, jací jsou Velcí a
zmocnil jsem se modelu, který uchovával se svých myšlenkách. Mo-
del byl velmi nekompletní a musel jsem hodně improvizovat. Jednou
nebo dvakrát se obraz, který jsem vytvořil, začal silně odchylovat od
robotova pojetí, ale když se to stalo, vycítil jsem robotův narůstající
zmatek a upravil jsem obraz dřív, než začal něco tušit. Naštěstí jsem
mohl zapojit stovky okruhů tam, kde on pouze jeden a přepínat z
jednoho obrazu na druhý tak rychle, že změnu neuměl postřehnout.
Byl to určitý druh kouzelnického triku; byl jsem schopen nasytit ro-
botovy senzory a přemoci jeho kritické schopnosti. To, co jsi viděl,
byl pouze konečný, zkorigovaný obraz, ten, který nejlépe odpovídal
Mistrovu zjevení. Byl primitivní, ale postačoval. Robot byl přesvěd-
čen o jeho pravosti dost dlouho, aby byla blokáda zrušena a v tom
okamžiku jsem mohl plně kontaktovat jeho mysl. Už není šílený;
odpoví ti na jakékoli otázky.“

Alvin byl ještě jako ve snách. Odlesk té podvržené apokalypsy
mu stále plál v mysli a nepředstíral, že plně chápe vysvětlení Cent-
rálního počítače. Na tom však nesejde, zázraku terapie bylo dosaženo
a dveře vědění byly pro něj otevřeny dokořán.

Najednou si vzpomněl na výstrahu Centrálního počítače a ne-
klidně se zeptal:

„Ale co s námitkami morální povahy, které jsi měl spojené s odvoláním Mistrových rozkazů?“

„Zjistil jsem, proč byly vydány. Až se podrobně seznámíš s historií života toho člověka, což můžeš ihned udělat, přesvědčíš se, že tvrdil, že vykonal hodně zázraků. Jeho vyznavači v to věřili a jejich víra mu dodávala síly. Ale samozřejmě se všechny ty zázraky daly nějak jednoduše vysvětlit. Udivuje mě, že jinak inteligentní bytosti se nechávaly takovým způsobem podvádět.“

„Takže Mistr byl podvodník?“

„Ne, to není tak jednoduché. Kdyby byl obyčejným šarlatánem, nedosáhl by nikdy takového úspěchu a jeho hnutí by nevydrželo tak dlouho. Byl čestný člověk a hodně toho, v co věřil, bylo pravdivé a moudré. Nakonec sám uvěřil v zázraky které vykonal, ale věděl, že existuje jeden svědek, který může dokázat mylnost jeho tvrzení. Robot znal všechna jeho tajemství, byl jeho řečníkem a přítelem. Kdyby ho však příliš přitiskli ke zdi, mohl zničit základ, o který se opírala Mistrova síla. Proto mu přikázal nevydávat pod žádnou záminkou vzpomínky až do posledního dne vesmíru, kdy přijdou Velcí. Je těžké věřit, že v jednom člověku mohla existovat taková směs lži a upřímnosti, ale tak to skutečně bylo.“

Alvin byl zvědav, co cítí robot po uvolnění ze svého od nepaměti trvajícího otroctví. Byl to dostatečně komplikovaný stroj, aby chápal takové jednání jako urážku. Možná byl teď rozhořčený na Mistra, že ho udělal svým nevolníkem a stejně dobře se mohl hněvat na Alvina a Centrální počítač za lest, kterou mu vrátili volnost.

Sféra ticha zmizela. Nadešla konečně chvíle, na kterou Alvin tak dlouho čekal. Obrátil se k robotovi a položil mu otázku, která ho pronásledovala od chvíle, kdy vyslechl povídání o Mistrových příhodách.

A robot odpovídal.

Jeserac a strážci stále ještě trpělivě čekali, když se k nim opět připojil. Na vrcholu rampy, ještě než vstoupili do chodby, pohlédl Alvin zpět na prostor počítače a iluze byla mocnější než kdy jindy. Pod ním leželo mrtvé město podivných bílých budov, město vybělené nelítostným světlem, které nebylo určeno lidským očím. Město, které je snad mrtvé, protože nikdy nežilo, ale pulsuje energií mnohem silnější než která kdy oživovala organickou hmotu. Dokud bude

svět trvat, tyto tiché stroje tu budou stále, a nikdy se neodvrátí od myšlenek, které do nich muži génia kdysi dávno vložili.

Přestože se při zpáteční cestě do sálu Rady snažil Jeserac Alvinu vyptávat, nedozvěděl se nic o jeho rozmluvě s Centrálním počítačem. Z Alvinovy strany to nebyla pouze diskrétnost; byl ještě příliš očarovaný tím, co viděl, příliš omámený úspěchem, než aby navazoval rozmluvu na jakékoliv téma. Jeserac shromáždil všechnu svoji trpělivost a doufal, že se Alvin zanedlouho z toho transu probere. Ulice Diasparu se koupaly v bledém světle a bledá byla i záře městských strojů. Alvin to všechno sotva viděl. Nevnímal věže, které míjel, ani zvláštní pohledy spoluobčanů. Jak je to divné, pomyslel si, že ho všechno to, co se stalo, přivedlo až k této chvíli.

Od chvíle, kdy potkal Khedrona, se zdálo, že příhody automaticky směřují k výše určenému cíli. Monitory, Lys, Shalmirane... V každé z těch etap se mohl vrátit nebo něco přehlédnout, přesto ho cosi neustále postrkovalo kupředu. Byl pánem svého osudu – nebo si osud vybral právě jeho? Možná tu šlo prostě o hru pravděpodobnosti, o právo náhody. Stezku, po které kráčel, mohl nalézt každý člověk a jeho předchůdci po ní museli v minulosti dojít stejně daleko. Například předchozí Odlišní, co se s nimi stalo? Možná, že on první měl štěstí.

Celou zpáteční cestu ulicemi navazoval Alvin stále bližší kontakt se strojem, který uvolnil své staleté přehradu. Vždy četl jeho myšlenky, ale předtím si nikdy nebyl jistý, zda poslouchá rozkazy, které mu dával. Ted už ho nejistota nemučila, mohl s ním rozmlouvat jako s člověkem, ale protože nebyli sami, instruoval robota, aby se neozýval nahlas, ale prostě mu vysílal myšlenkové obrazy, kterým dokáže rozumět.

Někdy ho rozčiloval fakt, že roboti mohou spolu volně telepaticky mluvit, zatímco člověk – s výjimkou Lys – nikoli. To je další moc, kterou Diaspar ztratilo nebo záměrně odložilo.

Když stáli v předsáli Sněmovny rady, pokračoval v tiché, leč poněkud jednostranné konverzaci. Musel srovnávat svoji současnou situaci se situací v Lys, kdy se ho Seranis a její kolegové snažili podrobit své vůli. Doufal, že tady už nebude třeba vyvolat další konflikt, ale kdyby snad k nějakému došlo, byl už na něj mnohem lépe připravený.

Letmý pohled na tváře členů Rady řekl Alvinovi, na čem se usnesli. Když poslouchal verdikt vyhlášený předsedou, nebyl ani udivený, ani rozčarováný a nedal najevo žádné emoce.

„Alvine,“ začal předseda, „rozházeli jsme s velkou pozorností situaci, která vznikla v důsledku tvého objevu a přijali jsme jednomyslně následující rozhodnutí. Protože si nikdo nepřeje zavádět žádné změny v našem stylu života a protože pouze jednou za mnoho miliónů let přichází na svět někdo, kdo je schopný opustit Diaspar, vchod do Sálu pohyblivých cest zůstane zatím uzavřený a zapečetěný. Systém tunelů do Lys je nepotřebný a může být nebezpečný. Vzhledem k možnosti existence jiných cest, jak opustit město, bude pokračovat prohledávání paměťových jednotek Monitorů. To prohledávání už začalo.

Uvažovali jsme také, jak se máme zachovat vůči tvojí osobě. Protože jsi velmi mladý a máš tak zvláštní původ, panuje všeobecný pocit, že tě nemůžeme odsoudit za to, čeho jsi se dopustil. Kromě toho odhalením potencionálního nebezpečí ohrožujícího náš veřejný pořádek jsi prokázal městu službu a my nad tím vyslovujeme uspokojení.“

V sálu se rozezněl aplaus a na tvářích Rady se vykreslil výraz uspokojení dobře splněných povinností. Rychle zažehnali složitou situaci, vyhnuli se nutnosti potrestat Alvina a teď se mohli spokojeně rozejít do domovů. Při troše štěstí se to mohlo před pár stoletími vyřešit také tak elegantně.

Předseda pohlédl na Alvina; možná se domníval, že Alvin projeví vděčnost a vyjádří Radě uznání za tak mírný rozsudek. Byl rozčarován.

„Mohu položit jednu otázku?“ zeptal se laskavě Alvin.

„Samozřejmě.“

„Předpokládám, že Centrální Počítač podpořil vaše rozhodnutí?“

Normálně by tohle byla impertinentní otázka. Nikdo nepředpokládal, že Rada bude ospravedlňovat nebo vysvětlovat jak došla k rozhodnutí. Ale Alvin se z nějakého zvláštního důvodu těšil důvěře Centrálního počítače. Byl v privilegovaném postavení.

Otázka Radu bezpochyby zaskočila a odpověď nepřišla hned.

„Přirozeně, že jsme konzultovali s Centrálním počítačem. Řekl nám, abychom se řídili vlastním úsudkem.“

Alvin to očekával. Centrální počítač konferoval s Radou v tu samou chvíli, kdy rozmlouval s ním – a právě v té jisté chvíli se v Diasparu děly milióny dalších věcí. Věděl přece, stejně tak jako Alvin, že ať bude rozhodnutí Rady jakékoli, nebude mít fakticky žádný význam.

Budoucnost se Radě vymkla z kontroly přesně v tom momentu, kdy se ve své bezstarostné ignoraci rozhodli, že krize byla šťastně zažehnána.

Alvin necítil povýšenost, když hleděl na ty starce, považující se za vládce Diasparu. Viděl skutečného vládce města a rozmlouval s ním v hrobovém tichu jeho jasného podzemního světa. Bylo to setkání, které spálilo většinu arogance v jeho duši, ale ještě stále jí zbylo dost na to, aby podstoupil konečné riziko, přesahující všechno, co dosud prožil.

Při odchodu ze sálu Rady přemýšlel, zda je udivilo jeho tiché smíření s osudem, to, že se nezlobil, že uzavřeli cestu do Lys. Strážci ho už nedoprovázeli, nebyl už pod dozorem, alespoň zjevným. Ven s ním vycházel pouze Jeserac.

„No tak, Alvine,“ řekl, když byli na chodbě. „Zachoval jsi se dobře, ale mě neoklameš. Co máš teď v úmyslu?“

Alvin se usmál.

„Vím, že něco tušíš. Jestli půjdeš se mnou, ukážu ti, proč podzemní cesta do Lys už nemá význam. Chci udělat prostý experiment, nijak tě to neohrozí, ale možná se ti to nebude líbit.“

„Dobrá. Stále se ještě považuji za tvého učitele, ale vypadá to, že se role teď obrátily. Kam mě vedeš?“

„Jdeme do věže Loranne, odkud ti hodlám ukázat svět za zdmi Diasparu.“

Jeserac zbledl, ale neřekl nic. Jakoby nevěřil svým slovům pokýval strnule hlavou a vstoupil za Alvinem na hladký lesknoucí se povrch pohyblivého chodníku.

Když jeli tunelem, kterým věčně vál do Diasparu studený vítr, neměl Jeserac strach. Tunel se teď změnil, kamenná mříž, která zahrazovala cestu do vnějšího světa, už neexistovala. Nesloužila žádným konstrukčním cílům a na Alvinovo přání ji Centrální počítač odstranil bez jakýchkoli komentářů. Později může dát monitorům instrukce, aby stvořily mříže zpátky, ale v této chvíli tunel končil na kolmé vnější stěně města nezahrazeným a nestřeženým otvorem.

Dokud Jeserac nedošel na konec ventilační šachty, neuvědomoval si, že se před ním rozkládá vnější svět. Upřeně hleděl na rostoucí kruh nebe a jeho kroky byly stále nejistější a pomalejší, až se nakonec zastavil. Alvin si vzpomněl, že na tomtéž místě se zastavila a pak utekla Alystra a byl zvědavý, zda se mu podaří přinutit Jeseraca, aby šel dál.

„Prosím tě pouze, aby ses podíval,“ prosil úpěnlivě, „nemusíš opustit město. Určitě to dokážeš udělat!“

Během svého krátkého pobytu v Airlee viděl Alvin matku, která učila své dítě chodit. Neodolatelně se mu to připomnělo, když přemlouval Jeseraca při chůzi koridorem a pronášel povzbudivé poznámky, a když pak jeho učitel, krok za krokem, zdráhavě postupoval kupředu. Jeserac, na rozdíl od Khedrona, nebyl žádný zbabělec. Byl připravený vzdorovat svému nutkání vrátit se, ale byl to zoufalý zápas. Alvin byl vyčerpaný téměř stejně jako on, než se mu podařilo dostat Jeseraca na místo, odkud mohl přehlédnout celou, nepřerušovanou linii pouště.

Když se tam ocitli, vypadalo to, že zájem a podivná krása výhledu tak cizího v porovnání se vším, co Jeserac znal z té nebo kterékoli ze svých předchozích existencí, zlomí jeho obavy. Byl přímo fascinovaný ohromnou perspektivou volných písečných dun a vzdálených starobylých pahorků. Padalo pozdní odpoledne a za chvíli se měla celá krajina pokrýt pláštěm noci, která v Diasparu nikdy nepřicházela.

„Prosil jsem tě, abys sem přišel,“ řekl rychle Alvin těžce ovládající netrpělivost, „protože se domnívám, že si zasloužíš víc než kdokoli jiný uvidět, k čemu mě přivedly moje cesty. Chtěl jsem, abys uviděl pustinu a chci, abys byl očitým svědkem, od kterého se Rada dozví, co jsem udělal.“

Jak už jsem říkal Radě, přinesl jsem si robota z Lys s nadějí, že Centrální počítač dokáže odstranit blokádu uloženou do jeho paměti člověkem zvaným Mistr. Díky postupu, kterému stále ještě plně nerozumím, to Komputer udělal. Mám teď přístup ke všemu, co ve své paměti ten stroj má, stejně jako mohu využívat jeho speciální funkce, k jejichž vykonávání je naprogramován. Teď mám v úmyslu využít jednu z těch funkcí. Pohled.“

Na bezzvukný rozkaz, jehož obsah si Jeserac mohl pouze domýšlet, vyletěl robot z tunelu, nabral rychlost a po několika sekun-

dách byl pouze vzdálenou jiskřičkou lesknoucí se v paprscích zapadajícího slunce. Letěl nízko nad pustinou, nad pískovými dunami, běžícími jak zmrzlé vlny. Jeserac měl dojem, že robot něco hledá – i když co, to neměl ani ponětí.

Najednou se lesknoucí bod vrhl vzhůru a zůstal viset tisíc stop nad zemí. V tom okamžiku Alvin vydechl úlevou. Mrkl na Jeseraca, jako kdyby chtěl říci: „To je ono!“

Zpočátku, když nevěděl, co má očekávat, nepostřehl Jeserac žádnou změnu. Potom nevěřil vlastním očím, neboť spatřil, že se z povrchu pustiny zvolna vznáší oblak prachu.

Není nic děsivějšího než pohyb tam, kde nemá být žádný, ale když se pískové duny začaly rozhrnovat, Jeserac nepocítil ani strach ani údiv. Nad povrchem pustiny se cosi zmítalo jako obr vzbuzený ze snu a najednou k Jeseracovým uším dolehl hluk rozestupující se země a skřípot neuvěřitelnou silou rozervávaných skal. Pak náhle k nebi prudce vystříkl gejzír písku dosahující sta stop a země jim zmizela z očí.

Prach pomalu usedal na ránu zející v povrchu pustiny, ale Jeserac s Alvinem ani na chvíli nespouštěli oči z nebe, na němž se ještě před chvílí vznášel nehybný robot. Jeserac pochopil, proč rozhodnutí Rady neudělalo na Alvina žádný dojem, proč nedal na sobě znát žádné vzrušení, když se dozvěděl o uzavření podzemní cesty do Lys.

Hromady země a skály zakrývaly svahy, ale i přesto nemohly úplně zakrýt pyšné linie lodi vznášející se právě z hloubky trhliny. Před Jeseracovými očima se začala loď otáčet přídíl k nim, až se její špička stala kruhem a pak velmi pomalu začal ten kruh růst.

Alvin začal mluvit velmi rychle, jako by měl málo času.

„Ten robot byl zkonstruovaný jako průvodce a sluha Mistra, ale především jako pilot této lodi. Než se Mistr dostal do Lys, přistál v Port Diasparu, který teď leží pohřben pod těmi písky. Už tehdy musel být málo využívaný, předpokládám, že Mistrova loď byla jedna z posledních, která přistála na Zemi. Před cestou do Shalmirane pobýval Mistr nějakou dobu v Diasparu, v té době muselo být město ještě otevřené. Ale už nikdy nepotřeboval svoji loď a ta celé věky čekala tam pod písky. Podobně jako samostatné Diaspar, jako ten robot – jako všechno, co dávní konstruktéři pokládali za skutečně důležité – byl chráněný vlastními systémy věčnosti. Dokud měl zdroj pohonu, nemohl se opotřebit ani být zničen; obraz uchovávaný v

paměťových elementech nikdy nevybledne a kontroluje jeho fyzickou strukturu.“

Lod', pilotovaná robotem, byla už velmi blízko věže. Jeserac si všiml, že měřila kolem sta stop délky a předeek a zád' byly ostře ukončeny. Vypadalo to, že nemá žádné iluminátory ani vstupní otvory, i když je mohla zakrývat silná vrstva země stále ještě nalepená na trupu.

Část boku lodi se najednou odchýlila a oba byli zasypáni prachem. Jeserac postřehl mihnutím oka malou prázdnou místnost a v její protilehlé stěně druhé dveře. Lod' se teď vznášela na stopu od vyústění ventilace, ke které se přibližovala opatrně jako ostražitá živá bytost.

„Nashledanou,“ řekl Alvin. „Nemohu se vrátit do Diasparu, abych se rozloučil s přáteli, udělej to, prosím, mým jménem. Řekni Eristonovi a Etanii, že se snad zakrátko vrátím; a když ne, tak jsem jim vděčný za všechno, co pro mě udělali. A také jsem vděčný tobě, i když možná neschvaluješ způsob, jakým využívám informace od tebe získané.“

A co se týče Rady – řekni jí, že cestu jednou otevřenou není možné tak jednoduše zavřít pouhým zákazem.“

Lod' teď byla pouze temnou skvrnou na nebi a najednou ji Jeserac úplně ztratil z očí. Dokonce ani neviděl jak odlétá, ale vtom z nebe dolehl zvuk nejpodivuhodnějšího zvuku způsobeného Člověkem – dlouhotrvající hřmot ovzduší řítícího se míli za míli do tunelu prázdnoty náhle vyražené v obloze.

Když v pustině dozněla poslední ozvěna, Jeserac se nehýbal. Přemýšlel o chlapci, který odešel – neboť pro Jeseraca Alvin navždy zůstane děckem, tím jediným dítětem, které se objevilo v Diasparu od doby přerušení cyklu narození a smrti. Alvin nikdy nedoroste, pro něho byl celý vesmír hračkou, záhadou, která se luští pro vlastní potěšení. Tak teď našel hrozně nebezpečnou hračku, která může zničit všechno, co zůstalo po lidské civilizaci. Ale nehledě na následky, pro něj to bude nadále hra.

Slunce už bylo nízko nad horizontem a od pustiny vál chladný vítr. Jeserac stále čekal, přemáhaje svůj strach; a najednou, poprvé v životě, spatřil hvězdy.

Dokonce i v Diasparu Alvin zřídka viděl takový luxus jako ten, který se před ním objevil po otevření vnitřních dveří přechodové komory. Ať byl Mistr kdokoli, určitě nebyl asketa. Teprve po nějaké době si Alvin uvědomil, že celý ten komfort nemusel být pouze mar-nivou extravagancí a že tento malý svět musel Mistrovi zastupovat dům na jeho různých a dlouhých mezihvězdných cestách.

Neviděl žádná řídicí zařízení, ale velká oválná obrazovka, která zaujímala celou stěnu naproti vchodu, svědčila o tom, že to není obyčejná kabina. Před obrazovkou byla do půlkruhu sestavena tři nízká lehátka; zbytek nábytku v kabině tvořily dva malé stolky a spousta židliček, z nichž některé, soudě podle jejich tvaru, nebyly určeny pro lidi.

Alvin se pohodlně usadil před obrazovku a očima hledal robota. K jeho překvapení robot zmizel; postřehl ho až po chvíli vtisknutého do výklenku pod polokruhovým stropem. To on dopravil Mistra z kosmu na Zemi a pak jako jeho věrný sluha šel za ním do Lys. Ted byl připraven ujmout se svých dávných povinností, jakoby ani neexistovaly eóny času, kdy je vykonával naposled.

Alvin mu dal experimentální rozkaz a velká obrazovka zamyho-tala, jak se probouzela do života. Uviděl před sebou věž Loranne, divně zkroucenou a ležící na boku. Další pokusy mu ukázaly oblohu nad městem a velké rozlohy pustiny. Obraz byl skvělý, téměř přirozený, jen se mu zdálo zbytečné, že je tolik zvětšený. Alvin ještě trochu experimentoval, dokud nezískal požadovaný obraz, teď byl připraven ke startu.

„Zavez mě do Lys,“ rozkaz byl jednoduchý, ale jak ho mohla loď splnit, když ani on sám neměl ponětí o směru? Neuvažoval o tom, ale než si uvědomil nepřesnost vydaného příkazu, tak už loď letěla ohromnou rychlostí nad pustinou. Pokrčil rameny a vzal na vědomí fakt, že teď má sloužícího, který je moudřejší než on.

Bylo těžké odhadnout měřítko obrazu plynoucího po obrazovce, ale

museli překonávat mnoho mil za minutu. Nedaleko od města najednou terén získal matově šedou barvu a Alvin si domyslel, že letí nad vyschlým dnem jednoho z dávných oceánů. Kdysi muselo Dia-

spar ležet blízko moře, i když ani v nejstarších dokumentech o tom nezůstala ani zmínka. Zřejmě oceány ustoupily dlouho před jeho založením.

Stovky mil dále se terén prudce zvedl a znovu se ocitli nad pustinami. Jednou Alvin zastavil loď nad podivnou mozaikou prolínajících se linií, které nesměle prosvítaly pod nánosy písku. Chvíli se nemohl zorientovat, co to je, pak rozeznal nástin ruin jakéhosi zapomenutého města. Nezůstal nad ním dlouho; myšlenka, že miliardy lidí nezanechaly po sobě žádnou jinou stopu existence kromě těch brázd v písku, mu rozdírala srdce.

Rovná čára horizontu se nakonec roztřepila a změnila se v obrysy hor, které ještě byly za ním vidět. Za chvíli se nad nimi ocitl. Teď stroj zpomalil a velkým obloukem o poloměru stovky mil klesal k zemi. A najednou dole rozeznal Lys – jeho lesy a řeky tvořily krajinu nesrovnatelné krásy, jakou si dosud nedovedl představit. Na východě byl kraj pohroužený ve stínu a jezera, která se tam rozkládala, vypadala jako temné skvrny noci. Ale už před východem slunce se jejich vody roztančily a rozjiskřily měnivým barevným světlem. Bylo to úžasné, Alvin nikdy nic podobného neviděl.

Alvin posadil loď na úpatí pahorku, z něhož před časem poprvé spatřil Lys. Řízení lodi bylo velmi jednoduché, musel pouze signalizovat svoje všeobecné příkazy a podrobnostmi se zabýval robot, který, jak si domýšlel, by ignoroval rozkazy nebezpečné nebo neproveditelné. Alvin si byl jistý, že si jeho příchodu nikdo nevšiml. Kladl na to velký důraz, protože neměl v úmyslu pouštět se znovu do války myslí se Seranis. Neměl ještě konkrétní plán, ale asi nebude riskovat, dokud nenaváže přátelský poměr s obyvateli Lys. V roli jeho velvy-slance mohl přece vystoupit robot, zatímco on sám zůstane pod bezpečnou ochranou lodi.

Na cestě do Airlee nebyl nikdo. Bylo divné sedět uvnitř kosmické lodi v době, kdy se na obrazovce odvíjela známá trasa a v uších mu zazníval šum lesa. Nedokázal se také ještě úplně ztotožnit s robotem a tak ho řízení stálo spoustu námahy.

Už byla skoro tma, když se dostal do Airlee a malé domky pluly v tůních světla. Alvin držel robota ve stínu a už se dostal téměř až k domu Seranis, když byl objeven. Náhle se ozvalo rozzlobené, pronikavé bzučení a výhled zastřela velká křídla. Bezděčně před tím

náporem couvl, pak si ale uvědomil, co se stalo. Krif zase jednou dával najevo zášť ke všemu, co létá bez křídel.

Protože Alvin nechtěl poranit to krásné, ale hloupé stvoření, zastavil robota a snášel, jak nejlépe uměl, rány, které na něj pršely. Ačkoli seděl v pohodlí míli odtud, nemohl se vyhnout neklidu a byl rád, když Hilvar vyšel ven, zjistit co se děje.

Když přišel jeho pán, Krif se vzdálil, ale stále zlověstně bzučel. V nastalém tichu Hilvar chvilku stál a hleděl na robota. Pak se usmál.

„Vítej, Alvine,“ řekl. „Jsem rád, že jsi se vrátil. Ale možná, že jsi pořád ještě v Diasparu?“

Ne poprvé se Alvin podívil Hilvarově schopnosti rychle a důkladně myslet.

„Ne,“ odpověděl a současně se divil, jak věrně napodobuje robot jeho hlas. „Jsem nedaleko odtud, poblíž Airlee, ale zatím tu zůstanu a nepůjdu do vesnice.“

Hilvar se rozesmál.

„Taky bych ti to radil. Pravda, Seranis ti odpustila, ale Shromáždění – nu, to je jiná věc. Teď je tu konference – první, která se koná v Airlee.“

„Chceš tím říct, že vaši senátoři se sem dostavili osobně?“ zeptal se Alvin. „Myslel jsem, že při vašich telepatických schopnostech jsou taková setkání nepotřebná.“

„Svolávají se zřídkakdy, ale občas to situace vyžaduje. Neznám důkladně povahu krize, ale tři senátoři už tu jsou a zbytek očekáváme zakrátko.“

Alvin nemohl zadržet smích při myšlence, jak nedávné události z Diasparu tu nacházejí svůj odraz. Kamkoli se hnul, zdálo se, že za sebou nechává lidi konsternované a znepokojené.

„Soudím, že by bylo dobré,“ řekl, „kdybych si mohl promluvit s vaším Shromážděním, pokud mě to nijak neohrozí.“

„Kdyby ses tu objevil osobně, byl bys bezpečný pouze tehdy, kdyby Shromáždění slíbilo, že se nebude znovu snažit vymazat tvé vzpomínky na Lys,“ řekl Hilvar. „V opačném případě raději zůstaň tam, kde jsi. Doprovodím k senátorům tvého robota – pohled na něj je udiví.“

Alvin vcházel za Hilvarem do domu se smíšenými pocity veselosti a povzbuzení. Setkával se teď s vládci Lys na docela jiné úrovni

a i když z nich nikdy neměl obavy, bylo příjemné vědět, že teď je pánem situace a disponuje silami, které sám ještě plně nezná.

Dveře konferenčního sálu byly zavřené a chvíli trvalo, než si někdo všiml Hilvarova klepání. Mysli senátorů byly, jak je vidět, tak zaujaté, že nereagovali na to, co se kolem nich dělo. Nakonec se stěna odsunula a Alvin rychle dovedl svého robota do místnosti.

Tři senátoři na svých křeslech doslova zkameněli, když k nim stroj připlul, ale na Seranisině tváři se mihl pouze na okamžik výraz překvapení. Možná, že ji Hilvar už upozornil anebo dříve či později sama Alvinův návrat očekávala.

„Dobrý večer,“ řekl Alvin klidně, jako by jeho objevení před senátory byla nejpřirozenější věc na světě. „Rozhodl jsem se k vám vrátit.“

Jejich překvapení určitě překonalo jeho očekávání. První se vzpamatoval mladý senátor s šedivějícími vlasy na skráních.

„Jak jsi se sem dostal?“ vykoktal.

Důvod toho údivu byl zjevný. Lys, stejně jako Diaspar, uzavřelo podzemní cestu.

„Nu, což, dostal jsem se sem tím samým způsobem jako minule,“ řekl Alvin, rozveselený jejich překvapením.

Dva senátoři pohlédli udiveně na třetího a ten bezradně rozhodil ruce. Pak mladší senátor, který se na něho obracel předtím, znovu promluvil:

„Nesetkal jsi se se žádnými... těžkostmi?“

„Se žádnými,“ řekl Alvin, který se rozhodl, že je úplně vyvede z rovnováhy. Postřehl, že se mu to podařilo.

„Vrátil jsem se,“ pokračoval, „z vlastní vůle, nikdo mě nenutil, a mám pro vás důležité informace. Vzhledem k našemu nedávnému nedorozumění zůstanu ovšem v úkrytu. Nebo mi slíbíte, že nezkusíte znovu omezovat moji svobodu, když k vám přijdu osobně?“

Chvíli bylo ticho a Alvin by dal hodně za to, aby věděl, jaké myšlenky si v tu chvíli vyměňovali. Pak si hlas jménem všech vzala Seranis.

„Už nebudeme zkoušet získat nad tebou kontrolu – i když mám pocit, že by se nám to nepovedlo o nic lépe než předtím.“

„Tak dobře,“ řekl Alvin. „Objevím se v Airlee tak rychle, jak budu moci.“

Počkal, až se robot vrátí, vydal mu přesné instrukce a nařídil, aby je zopakoval. Byl si sice úplně jistý, že Seranis neporuší dané slovo, ale raději si zpáteční cestu zabezpečil.

Vyšel z lodi a za ním se tiše zavřela přechodová komora. O chvíli později se ozvalo syčení rozráženého vzduchu před startující lodí. Okamžik ještě její černý stín zacláněl hvězdy a pak loď zmizela.

Teprve po jejím odletu si Alvin uvědomil, že se přepočítal a to tak, že ani nejlepší plány mu nemusely vyjít. Zapomněl, že robotovy smysly jsou daleko citlivější než jeho a noc je temnější než si myslel. Několikrát ztratil cestu a pouze zázrakem se vyhýbal srážkám se stromy. V lese panovala neproniknutelná temnota. V jednu chvíli uslyšel praskot lámaných větvíček, jako by se něco velkého prodíralo skrz křoví k němu. Najednou ve výši pasu uviděl dvojici upřeně zírajících smaragdových očí. Tiše zavolal a po ruce mu přejel neuvěřitelně dlouhý jazyk. Hned potom se silné tělo oťelo o jeho nohy a nelslyšně se vzdálilo. Neměl ani ponětí, co to mohlo být.

Mezi stromy už probleskovala světla vesnice, ale nemusel se teď jimi řídit, protože stezka, po které šel, se změnila v proud světle modrého ohně. Mech, po němž kráčel, jiskřil a jeho nohy zanechávaly temné, pomalu mizející stopy. Byl to kouzelný pohled. Alvin se zastavil a vytrhl trs tohoto mechu. Jiskřil několik minut v jeho dlaních, potom záření pohaslo.

A znovu ho před domem přivítal Hilvar, aby ho podruhé zavedl k Seranis a senátorům. Přivítali ho se směsicí ostražitosti a neochotného respektu. Jestliže byli zvědaví, co se stalo s robotem, tak se na to nezeptali.

„Bylo mi líto,“ začal Alvin, „že jsem musel opustit váš kraj tak hanebným způsobem. V mém zájmu je, abyste věděli, že téměř se stejnými potížemi jsem teď utekl z Diasparu... Řekl jsem naší Radě všechno o Lys a udělal jsem, co jsem mohl, aby ta informace na ně udělala dobrý dojem. Ale Diaspar nechce mít s vámi nic společného. Přeze všechno, co jsem jim o vás pověděl, nechce navázat styky s nižší kulturou.“

Bylo nejvýš uspokojivé pozorovat reakce senátorů. I Seranis, která se obvykle výborně ovládala, po jeho slovech lehce zčervenala, Alvin si pomyslel, že kdyby chtěl krajně znepřátelit Lys s Diasparem, úkol by měl už způlky splněný. Každý se přece snaží ukázat se

v co nejlepším světle, když mu hrozí, že by se jeho kariéra mohla zhroutit.

„Proč jsi se vrátil do Lys?“ zeptala se Seranis.

„Protože chci vám i Diasparu dokázat, že se dopouštíte chyby.“ Nevzpomněl si v této chvíli na druhý důvod; v Lys žil jeho jediný skutečný přítel, na kterého se mohl spolehnout, a jehož pomoc teď potřeboval.

Senátoři stále mlčeli čekající na jeho další slova a Alvin věděl, že jejich očima a ušima na něho hledí a poslouchá ho mnoho jiných neviditelných inteligencí. Byl představitelem Diasparu a celé Lys si podle jeho slov vytvářelo obraz jeho rodného světa. To byla velká odpovědnost. Soustředil myšlenky a začal mluvit.

Hovořil o Diasparu. Vykreslil město tak, jako ho naposledy viděl, dřímající na hrudi pouště, s věžemi, zářícími proti nebi jako zaja-té duhy. Z pokladnice paměti vyvolal písně, které dávní básníci napsali ke chvále Diasparu a mluvil o nesčetných lidech, kteří zasvětili život znásobení jeho krásy. Řekl, že nikdo nikdy nemůže shlédnout všechny poklady města, i kdyby žil sebedéle; vždycky tu bude něco nového. Chvíli popisoval některé z divů, které lidé v Diasparu vytvořili, snažil se své posluchače přimět, aby alespoň letmo zachytili krásu, kterou umělci minulých dob vytvořili proto, aby byla věčně obdivována. A trochu melancholicky přemítal, jestli je skutečně pravda, že hudba z Diasparu byla posledním zvukem, který Země vysílala ke hvězdám.

Vyslechli ho do konce bez přerušení a bez otázek. Když skončil, bylo už hodně pozdě a cítil se mnohem vyčerpanější než kdykoli předtím. Napětí a vzrušení celého dlouhého dne dalo konečně o sobě vědět a Alvin naprosto neočekávaně usnul.

Když se probudil, zjistil, že leží v neznámém pokoji a chvíli mu trvalo, než si uvědomil, že už není v Diasparu. Paměť se mu vrátila s chladnými paprsky slunce, které pronikaly průzračnými stěnami. Ležel napůl probuzený a vzpomínal na události předchozího dne a rozvažoval, jaké síly uvedl do pohybu svým jednáním.

S tichým melodickým zvukem se začaly stěny skládat směrem vzhůru tak komplikovaným způsobem, že to oči vůbec nestačily registrovat. Otvorem, který takto vznikl, vešel do pokoje Hilvar a hleděl na Alvina napůl pobaveně, napůl vážně.

„Teď, když už jsi se vzbudil, Alvine,“ řekl, „můžeš mi říct, co dál zamýšlíš a jak se ti podařilo vrátit se sem? Senátoři právě odešli, aby prohlédli podzemní kolej; nemohou pochopit, jak ses po ní mohl vrátit. Vrátil jsi se tamtudy?“

Alvin vyskočil z lůžka a protáhl se.

„Raději je vrátíme zpátky,“ řekl. „Škoda jejich času. A co se týče otázky, kterou jsi mi položil, tak zanedlouho ti ukážu odpověď.“

Senátory dohonili u jezera. Obě skupinky se škrobeně pozdravily. Vyšetřující výbor pochopil, že Alvin ví, kam jdou a poněkud jej toto neočekávané setkání vyvedlo z míry.

„Omlouvám se, že jsem vás včera večer zmýlil,“ řekl Alvin. „Nepřišel jsem do Lys dávnou cestou, i když její uzavření bylo z vaší strany úplně zbytečné. Po pravdě řečeno, Rada Diasparu ji také uzavřela a se stejně pochybným úspěchem.“

Tváře senátorů poskytovaly nádhernou ukázkou rozpaků a jejich mozky, jeden za druhým, objevovaly řešení záhady.

„Tak jak jsi se sem dostal?“ zeptal se nejstarší. V očích se mu objevila jiskřička pochopení a Alvin si byl téměř jistý, že se ten člověk domýšlí pravdy. Byl zvědavý, zda zachytil rozkaz, který jeho mysl právě vyslala nahoru. Neřekl však nic a mlčky ukázal na severní oblohu.

Jehla stříbřitého světla pohybující se neuvěřitelnou rychlostí opsala nad horami oblouk, nechávajíc za sebou stopu na míle dlouhou. Zastavila se dvacet tisíc mil nad Lys. Bez zpomalení, bez postupného zbrždění obrovské rychlosti. Zastavila se tak náhle, že oko ještě sledovalo její pohyb kupředu přes čtvrtinu oblohy, než mozek ten fakt zaregistroval. Z oblohy se donesl silný hřmot – protest vzduchu drceného rychlostí letu lodi. Za chvíli sama loď, krásně se lesknoucí v paprscích slunce, přistála na úpatí pahorku vzdáleného sto yardů.

Bylo těžké odhadnout, kdo byl víc překvapený, ale první se probral Alvin. Když šli – téměř běželi – ke kosmické lodi, Alvin uvažoval, zda vždycky létá takhle jako meteor. Ta myšlenka ho znepokojila, ačkoli po cestě žádný pohyb necítil. Daleko důležitější však byl fakt, že den předtím byl tenhle zářivý výtvar ukrytý pod tlustou vrstvou ocelově tvrdé skály – byl jí pokrytý ještě i v okamžiku, kdy se vznesl z pouště. Alvin pochopil, co se stalo, až když došel k lodi a spálil si prsty, kterými se neopatrně opřel o trup. U zádě byly ještě

stopy země, ale ty se slily v lávu. Celý zbytek byl pryč, a odhalený zůstal jen ten nepoddajný krunýř, kterého se ani čas, ani žádná přírodní síla nemůže nikdy dotknout.

S Hilvarem po boku stanul Alvin v otevřených dveřích a ohlédl se přes rameno na mlčící senátory. Byl zvědavý, co si myslí – co si myslí celé Lys. Z výrazů jejich tváří vyplývalo, že nejsou schopni jakékoli myšlenky.

„Vypravím se do Shalmirane,“ řekl Alvin, „a asi za hodinu se vrátím do Airlee. Ale to je teprve začátek. To není obvyklý létající stroj, pro cestu nad Zemí. To je kosmická loď, jedna z nejrychlejších, jaká kdy byla postavena. Jestli chcete vědět, kde jsem ji našel, tak odpověď najdete v Diasparu. Ale budete tam muset jít, protože Diaspar k vám nikdy samo nepřijde.“

Obrátil se k Hilvarovi a ukázal na dveře. Hilvar váhal jenom chvilku. Ohlédl se ještě jednou, aby si prohlédl známou krajinu, a vešel dovnitř.

Senátoři vyprovodili zrakem loď, která, pohybujíc se teď úplně zvolna, zmizela na jihu. Tehdy světlovlasý mladý člověk, který vedl skupinu, pokrčil filosoficky rameny a obrátil se k jednomu přítomnému:

„Ty jsi se vždycky vzpíral změnám, které jsme chtěli provést,“ řekl, „a dosud bylo po tvém. Ale nemyslím, že by budoucnost patřila kterémukoli z našich společenství. Lys i Diaspar došla do konce jisté éry a musíme udělat vše, co je v našich silách, aby mohla začít nová.“

„Bohužel, máš pravdu. Je to krize a Alvin věděl, co říká, když nám radil vydat se do Diasparu. Teď tam o nás vědí a tak nemáme už důvod se déle skrývat. Domnívám se, že bude lepší, když se zkontaktujeme s našimi bratry jako první – možná, že teď budou ochotnější ke spolupráci.“

„Ale podzemní cesta je uzavřena z obou stran!“

„Můžeme ji z naší strany otevřít a nepotrvá dlouho než Diaspar udělá to samé.“

Mozky senátorů – těch v Airlee i těch ostatních rozesetých po celém Lys – návrh uvažily a moc se jim nelíbil. Ale jinou možnost neviděli. Zrno, které Alvin zasel, vzklíčilo rychleji, než se domníval.

Když doletěli do Shalmirane, hory se koupaly ještě ve stínu. Z jejich výšky velká kotlina pevnosti vypadala maličká a zdálo se nemožné, že na tom malém ebonitovém kolečku kdysi závisel osud celé Země.

Alvin postál uprostřed ruin u břehu jezera a přepadl ho nevy-slovitelný žal a hluboká bolest. Otevřel přechodovou komoru a do lodi vniklo ticho tohoto místa. Hilvar, který se během celého přeletu skoro ani neozval, se tiše zeptal:

„Proč jsme se sem vrátili?“

Alvin neodpověděl, dokud se neocitli na břehu jezera. Tam se ozval:

„Chtěl jsem ti ukázat, jaká to je loď. A také jsem doufal, že už se polyp obrodil. Cítím, že jsem mu něco dlužen a chtěl jsem mu ukázat, co jsem objevil.“

„V takovém případě budeš muset počkat. Vrátil jsi se příliš brzo.“ Alvin to očekával, šance byla malá, neúspěch ho neznechutil. Jezerní vody byly ideálně hladké a už jimi neotřásal jednotvárný rytmus, který je tak upoutal během první návštěvy. Poklekl na břehu jezera a zadíval se do temna studené tůně.

Tu a tam pod povrchem plavaly malé průzračné zvonky, táhnoucí za sebou vrkoče téměř neviditelných tykadel. Alvin ponořil dlaň a vylovil jeden z nich. Najednou ho s tichým výkřikem zahodil. Stvořeníčko ho žahlo.

Jednoho dne – možná za roky, možná za staletí – se ty nerozumné medúzy shromáždí zpátky do jedné bytosti a velký polyp se obrodí, když se mu vrátí vzpomínky a vědomí. Alvin byl zvědavý, jak by ta bytost zareagovala na objevy, které učinil; pravda o Mistrovi by pro něj nemusela být příjemná. Kromě toho by možná nechtěl uznat všechny ty roky trpělivého čekání za zbytečně ztracené.

Byly ztracené zbytečně? I když ty bytosti byly podvedeny, jejich dlouhé bdění bylo nakonec odměněno. Zázkakem uchránili před zapomenutím poznatky, které by jinak byly ztracené. Teď si mohou konečně odpočinout a jejich víra může odejít ve stopách miliónů jiných vyznání, která se kdysi považovala za věčná.

Alvin s Hilvarem se zamyšleně vrátili do lodi a pevnost se znovu stala temnou skvrnou mezi horami. Rychle se zmenšovala až nakonec vypadala jako černé, víčka zbavené oko, zahleděné navždy do vesmíru a zakrátko zmizela v rozlehlém panoramatu Lys.

Alvin se nesnažil loď řídit. Stoupali, až nakonec celé Lys pod nimi vypadalo jako zelený ostrov uprostřed hnědožlutého moře. Nikdy předtím nebyl Alvin tak vysoko. Když stoupání ustalo, spatřili dole celou polokouli Země. Lys teď bylo malou smaragdovou skvrnkou na podkladě rezavé pustiny – ale daleko na linii horizontu se cosi blyštělo jako mnohobarevný klenot. A tak, poprvé, uviděl Hilvar Diaspar.

Dlouho se dívali na Zemi, která se pod nimi otáčela. Ze všech možností Člověka to byla určitě ta, jejíž ztrátu si mohli dovolit nejméně. Alvin toužil ukázat svět, jak ho teď viděl, vládcům Lys a Diasparu.

„Hilvare,“ ozval se nakonec, „myslíš si, že to, co dělám, je správné?“

Ta otázka Hilvara, který byl zmítán přílivem pochybností, zaskočila. Vždyť nic nevěděl o Alvinově setkání s Centrálním počítačem a o vlivu, kterým na něj zapůsobil.

Bylo těžké na tu otázku odpovědět. Obdobně jako Khedron – i když jeho nepokoj byl menší – měl pocit, že se potápí. Vsával ho neúprosný vír, který Alvin, přímočaře krácející životem, za sebou zanechával.

„Domnívám se, že máš pravdu,“ odpověděl zvolna. „Naši lidé byli dostatečně dlouho rozděleni.“ To byla pravda, ale pocit smutku stále Alvina neopouštěl.

„Trápí mě jeden problém,“ pokračoval Alvin zneklidněným hlasem, „rozdílná délka našich životů.“

Oba věděli, co má na mysli.

„Mě to také trápí,“ přiznal Hilvar, „ale myslím si, že se tento problém časem vyřeší, až se naši lidé navzájem více poznají. Nemůžeme mít oba pravdu – náš život může být krátký, ale váš určitě dlouhý. Nakonec se najde kompromis.“

Alvin se zamyslel. Byla to jediná naděje, ale příští staletí budou těžká. Znovu si připomněl Seranisina slova: „... a já i on už staletí

nebudeme žít, zatím co ty stále budeš mladíkem.“ Dobrá, přijímá ty podmínky. Vždyť i v Diasparu na všechna přátelství padal tentýž stín, to, zda byl vzdálený stovky nebo milióny let, znamenalo nakonec malý rozdíl.

Alvin věděl s jistotou, která postrádala jakoukoli logiku, že budoucnost rasy závisí na spojení těchto dvou kultur. V takovém případě štěstí jednotlivce není důležité. Chvíli viděl lidstvo jako něco víc než pouze živý základ své existence a bez odporu přijal oběť, jakou požadovala jeho volba.

Pod nimi se bez ustání otáčel svět. Hilvar cítil myšlenky přítele, a neozýval se. dokud Alvin sám nepřerušil mlčení.

„Když jsem poprvé opouštěl Diaspar,“ řekl, „nevěděl jsem, co najdu za jeho hradbami. Lys mě uspokojilo víc než cokoli předtím, ale přesto se mi na Zemi zdá teď všechno tak malé a nedůležité. Každý objev, který jsem udělal, vytvořil nové otázky a rozšířil horizonty. Uvažuji, kde je toho konec...“

Hilvar nikdy neviděl Alvina tak ponořeného do myšlenek a nechtěl přerušit jeho monolog. Za několik posledních minut se o příteli hodně dozvěděl.

„Robot mi řekl,“ pokračoval Alvin, „že tato loď může dosáhnout Sedmi Sluncí za necelý den. Myslíš, že tam mám letět?“

„A myslíš si, že bych tě mohl zadržet?“ odpověděl klidně Hilvar.

Alvin se usmál.

„To není žádná odpověď,“ řekl. „Kdo ví, co se nachází ve vesmíru? Dokonce i kdyby Nájezdníci opustili Vesmír, tak tam mohou existovat jiné inteligentní rasy člověku nepřátelské.“

„A proč by tam měly být?“ zeptal se Hilvar. „To je jedna z otázek, nad kterou naši filosofové sklánějí hlavu už věky. Je nepravděpodobné, že by skutečně inteligentní rasa byla nepřátelská.“

„Ale Nájezdníci...?“

„Jsou záhadou, přinejmenším. Jestliže byli skuteční, tak se do této doby museli sami zničit. A pokud to skutečně neudělali...“ Hilvar ukázal na nekonečnou pouštinu, která se rozprostírala dole. „Kdysi jsme měli Impérium. Cožpak teď máme něco, co bychom mohli ztratit?“

Alvin byl překvapen, že někdo může sdílet jeho úhel pohledu.

„Uvažují tak všichni lidé?“ zeptal se.

„Pouze menšina. Průměrná osoba si s tím hlavu neláme, ale když je tážána, pravděpodobně odpoví, že kdyby Nájezdníci doopravdy chtěli Zemi zničit, udělali by to už před staletími. Nepředpokládám, že by se jich někdo doopravdy obával.“

„V Diasparu je situace jiná,“ řekl Alvin. „Moji lidé jsou velcí zbabělci. Bojí se vystřícit nos za hranice svého města a nevím, co se stane, až se dozví, že jsem objevil tuto kosmickou loď. Jeserac už to řekl Radě a jsem zvědavý, jak ta na to zareagovala.“

„Mohu ti to říct. Připravuje se k přijetí první delegace z Lys. Právě mě o tom informovala Seranis.“

Alvin se znovu podíval na obrazovku. Jedním pohledem mohl obhlédnout vzdálenost dělící Lys od Diasparu. I když dosáhl jednoho ze svých cílů, tak se mu to v této chvíli nezdálo příliš důležité. Byl však spokojený. Teď se určitě skončí dlouhá staletí sterilní izolace.

Myšlenka, že se uskutečnilo něco, co donedávna bylo jeho hlavním úkolem, odháněla ostatní pochybnosti, které trápily Alvina. Splnil svůj úkol tady na Zemi, a to rychleji a lépe, než mohl doufat. Před ním je otevřená cesta k dobrodružství, které mohlo být jeho posledním a určitě bude největší.

„Poletíš se mnou, Hilvare?“ zeptal se, příliš si vědom toho, o co prosí.

Hilvar se na něho zpříma podíval.

„Není o čem mluvit,“ řekl. „Už dobře před hodinou jsem informoval Seranis a všechny mé přátele, že s tebou odlétám.“

Byli už hodně vysoko, když Alvin dal robotovi poslední příkazy. Loď se zastavila. Země ležela tisíce mil pod nimi a vyplňovala celou oblohu. Vypadala velmi nehostinně a Alvin přemýšlel, kolik lodí se v minulosti takhle na chvíli zastavovalo, než nastoupily další část cesty.

Nastala delší přestávka, jako by robot kontroloval řídicí zařízení a věky nepoužívané přístroje. Pak se ozval tichounký zvuk, první, který loď vydala od doby, kdy se ocitla v Alvinově vlastnictví. Byl to sotva slyšitelný bzukot, který zvyšoval oktávu po oktávě frekvenci, až nakonec za hranicí slyšitelnosti utichl. Neměli žádný pocit změny polohy nebo zrychlení, ale Alvin si najednou všiml, že se na obrazovce přesouvají hvězdy. Znovu se nad nimi objevila a proplula Země – a za chvíli opět, ale už na jiném místě. Loď se naváděla na směr

vedoucí do kosmu, jako jehla kompasu hledá sever. Několik minut se nebe otáčelo kolem nich, až nakonec loď znehybněla – velký náboj namířený ke hvězdám.

Uprostřed obrazovky spatřil duhově zbarvený prstenec Sedmi Sluncí. Malinká Země byla stále viditelná jako temná skvrnka na hranici zlata a purpuru zapadajícího slunce. Dělo se teď něco, co překračovalo všechny Alvinovy znalosti a zkušenosti. Čekal, prsty zaťaté do opěradel svého křesla a zahleděl se na Sedm Sluncí, která se stále třpytila na obrazovce. Míjely sekundy.

Loď sebou škubla. Toto trhnutí nedoprovázelo žádný zvuk a zdálo se, že pod jeho vlivem zrak ztratil ostrost – Země zmizela jakoby ji setřela gigantická dlaň. Ocitli se mezi čtyřma očima s vesmírem, mezi čtyřma očima s hvězdami a podobně zmenšeným sluncem. Země byla pryč, tak jako kdyby nikdy neexistovala.

Nastal druhý otřes a tentokrát ho doprovázelo tiché bručení, jako kdyby teprve teď loď využívala značnou část síly generátorů. Chvilí se zdálo, že se nic neděje; pak Alvin postřehl, že zmizelo i slunce a hvězdy se pomalu plazí k zádi lodi. Mrkl za sebe a neuviděl nic. Zastřena temnotou úplně zmizela celá obloha za nimi. Když tam chvilí hleděl, spatřil hvězdy, které se do té temnoty potápěly a ihned hasly jako jiskry padající do vody. Loď se hnala rychlostí větší než je rychlost světla a Alvin si uvědomil, že se už nenacházejí ve známých oblastech Země a Slunce.

Když ten prudký, závrat' působící otřes přišel potřetí, Alvinovo srdce skoro přestalo bít. Podivné zamžení zraku teď bylo nepochybné; chvilí se zdálo, že okolí je deformované k nepoznání. Význam té deformace mu objasnil záblesk intuice.

To nebyl zrakový klam, to byla skutečnost.

Když procházel tenkou vrstvičkou Současnosti, uviděl po mžiknutí oka změny probíhající v okolním prostoru.

V té chvíli bručení generátorů narostlo do ryku, který otrásal celou lodí – zvuk o to otřesnější, že byl prvním výkřikem protestu, jaký Alvin od své lodi slyšel. Pak všechno skončilo a bylo ticho, které až zvonilo v uších. Mohutné generátory vykonaly svůj úkol, nebudou už až do konce cesty potřebné. Hvězdy zářily před špicí lodě modrobílým světlem, aby za chvíli zmizely v ultrafialovém. Ale díky kouzlům vědy nebo přírody bylo Sedm Sluncí viditelnější, i když se teď jejich poloha a barvy trošku změnily. Loď k nim letěla tunelem

temnoty mimo hranice času a prostoru rychlostí příliš obrovskou, než aby byla myslí člověka pochopitelná.

Bylo těžké uvěřit, že opustili Sluneční soustavu rychlostí, která, pokud se nezmění, je přenesena zakrátko skrz jádro galaxie do ještě větší pustiny za jejími hranicemi. Ani Alvin, ani Hilvar nemohli pochopit skutečnou nesmírnost cesty; velké ságy o osídlování vesmíru úplně změnily pohled Člověka na vesmír a i teď, o milióny let později, starodávné tradice úplně nezemřely. Kdysi existovala loď, šeptala legenda, která obletěla vesmír mezi východem a západem slunce. Při takových rychlostech nic neznamenalily miliardy mil mezi hvězdami. Pro Alvina byla skutečná cesta jen o trochu delší a možná i méně nebezpečná než jeho první jízda z Diasparu do Lys.

Hilvar první vyslovil jejich myšlenky, zatímco se Sedm sluncí před nimi zjasňovalo.

„Alvine,“ poznamenal, „není možné, aby tato formace vznikla přirozeným způsobem.“

Alvin pokýval hlavou.

„Možná, že ten systém nevytvořil Člověk,“ řekl Hilvar, „ale musela ho vytvořit inteligence. Příroda by nikdy nevytvořila tak ideální kolo z hvězd, které navíc mají stejnou jasnost. Kromě toho nevidím nic, co by připomínalo centrální slunce.“

„Jaký cíl vedl budovatele těch hvězd?“

„Och, napadá mě hodně důvodů. Možná je to signál pro cizí loď, která se blíží do našeho vesmíru, ukazatel, kde má hledat život. Možná, že označuje administrativní centrum Galaxie. Anebo možná – a zdá se mi, že je to skutečné vysvětlení – je to jednoduše největší umělecké dílo. Ale nemá smysl na toto téma spekulovat. Za několik hodin se dozvíme pravdu.“

Dozvíme se pravdu. Možná, pomyslel si Alvin, ale kolik z té pravdy pochopíme? Divné, že teď, když opustil Diaspar a dokonce i nepředstavitelnou rychlostí Zemí, znovu se vrací v myšlenkách k tajemství svého původu. Možná, že to nebylo tak divné. Od chvíle, kdy se poprvé dostal do Lys, se naučil hodně věcí, ale do této chvíle neměl čas si je utřídit.

Teď mohl pouze sedět – a čekat; jeho bezprostřední budoucnost byla v rukách zázračného stroje – určitě jednoho z předních technických výsledků všech dob – a ten ho teď nesl do srdce vesmíru. Ať chtěl nebo ne, byla teď doba na přemýšlení a reflexe. Ale nej-

prve poví Hilvarovi o všem, co se s ním dělo od chvíle jejich kvapného rozloučení před dvěma dny.

Hilvar si to vyslechl bez komentářů; nežádal vysvětlení a snažil se okamžitě pochopit vše, o čem Alvin mluvil a neprojevil žádné známky údivu ani tehdy, když uslyšel o setkání s Centrálním počítačem a o operaci, kterou provedl v robotově mozku. Dobře věděl, že historie je plná báječných skutečností, které by se mohly hodit do Alvinova příběhu.

„Je jisté,“ řekl, když Alvin skončil své vyprávění, „že Centrální počítač musel během programování obdržet speciální instrukce týkající se tebe. Musel sis už domyslet proč.“

„Asi ano. Část odpovědi mi poskytl Khedron, když mi vysvětlil, jaké kroky, které mají za cíl zabránit blížícímu se úpadku, podnikali projektanti Diasparu.“

„Myslíš si, že ty – a ostatní Odlišní před tebou – jste částí sociálního mechanismu, který zabraňuje celkové stagnaci? Že tam, kde jsou Blázni krátkodobými korekčními činiteli, jste ty a tobě podobní činitelé dlouhodobí?“

Hilvar to formuloval lépe než by to dokázal Alvin, ale ne tak přesně, jak to měl Alvin na mysli.

„Myslím, že skutečnost je komplikovanější. Zdá se mi, že když se budovalo město, stála proti sobě odlišná mínění těch, kteří se chtěli úplně zřít z vnějšího světa a těch, kteří chtěli udržet spolehlivé kontakty. První frakce zvítězila, ale druhá nikdy neuznala svoji porážku. Zdá se mi, že Yarlan Zey musel být jedním z jejích vůdců, ale nebyl dostatečně silný, aby pracoval otevřeně. Udělal, co mohl, zachoval podzemní cestu a zajistil, že v dlouhých časových intervalech bude ze Sálu stvoření vycházet někdo, kdo není zatížen strachem trápícím všechny obyvatele Diasparu. Uvažuji, zda...“ Alvin zmlkl a tak se zamyslel, že zapomněl na celý svět.

„O čem tak přemýšlíš?“ zeptal se Hilvar.

„Právě jsem si uvědomil... možná, že já jsem Yarlan Zey? Je to dobře možné. Mohl vpravit svoji osobnost do Paměťových bank v naději, že některé jeho vtělení rozdrťí formu Diasparu dříve, než se uzavře úplně. Musím někdy zjistit, co se stalo s předchozími Odlišnými. Možná, že to objasní celou záležitost.“

„A Yarlan Zey – nebo kdokoli to byl – rovněž instruoval Centrální počítač, aby speciálně sloužil Odlišným, když se objeví.“ Hilvar se zamyslel, sleduje tok Alvinových myšlenek.

„Právě. Celá ironie je v tom, že jsem mohl všechny informace dostat přímo od Centrálního počítače bez pomoci chudáka Khedrona. Řekl by mi víc, než kdykoli řekl jemu. Ale nepochybuji, že díky Khedronovi jsem ušetřil hodně času. Naučil mě to, co bych se sám nikdy nenaučil.“

„Zdá se mi, že tvoje teorie se shoduje se všemi známými fakty,“ řekl ostražitě Hilvar. „Bohužel nejdůležitější problém dále zůstává bez odpovědi – prvotní určení Diasparu. Proč se tvoji lidé snažili nebrat na vědomí existenci vnějšího světa? Chtěl bych to vědět.“

„Právě to mám v úmyslu vysvětlit,“ řekl Alvin. „Ale nevím ani kdy, ani jak to udělám.“

Tak se přeli a snili a mezitím se hodinu po hodině Sedm Sluncí vzdalovalo od sebe, aby nakonec vyplnila ten divný tunel tmy, kterým loď letěla. Potom jedno po druhém šest sluncí zmizelo za okrajem temnoty a na obrazovce zůstalo pouze Centrální slunce. I když nemohlo existovat v prostoru, v kterém se teď pohybovali, přesto stále svítilo perleťovým leskem, odlišujícím je od ostatních hvězd. Jeho jasnost rostla s každou minutou. Už nebylo bodem, ale malým talířkem. A teď ten talířek začal růst...

Zazněla kratičká výstraha, chvíli v kabině vibroval zvuk připomínající zvony. Alvin zabořil prsty do opěradel křesla, i když to bylo dost zbytečné gesto.

V hluku exploze ožily mohutné generátory a hvězdy se objevily s téměř oslepující prudkostí. Loď se dostala zpátky do vesmíru hvězd a planet, přirozeného světa, v kterém se nemohlo nic pohybovat rychleji než světlo.

Už se nacházeli v systému Sedmi Sluncí. Velký prsten barevných globů dominoval obloze. Ale co to bylo za oblohu! Zmizely z ní všechny hvězdy, které znali, všechna známá souhvězdí. Mléčná dráha už nebyla proužkem mlhy, daleko na boku nebe. Byli teď v jejím centru a její velké kolo dělilo vesmír napůl.

Loď stále letěla ohromnou rychlostí směrem k Centrálnímu slunci a šest ostatních hvězd vypadalo jako barevné boje rozestavěné po nebi. Nedaleko nejbližší z nich bylo vidět malinké jiskřičky pla-

net, světů, které musely být obrovské, když byly viditelné z takové dálky.

Příčina perleťového svitu Centrálního slunce byla už teď zřejmá. Tu velkou hvězdu obklopovala blána plynu, která tlumila její záření a dávala světlu charakteristickou barvu. Vlastní hvězdu bylo vidět pouze z nevelké vzdálenosti a měla podivný, oku unikající tvar. Ale byla tam a čím déle na ni hleděli, tím se zdála větší.

„Tak co, Alvine?“ řekl Hilvar. „Máme tu tolik světů, že bude z čeho vybírat. Anebo doufáš, že je prozkoumáme všechny?“

„Nebude to naštěstí nutné,“ přiznal Alvin. „Když se nám kdekoli podaří navázat kontakt, tak tam získáme informace, které potřebujeme. Logické by asi bylo začít od největší planety Centrálního slunce.“

„Pokud není příliš velká. Slyšel jsem, že existují planety tak velké, že na nich člověk žít nemůže – byl by rozdrcen svou vlastní vahou.“

„Pochybuji, že je tady potkáme, neboť jsem si jistý, že ten systém je výtvorem úplně umělým. Ostatně shora uvidíme, zda jsou tam nějaká města nebo budovy.“

Hilvar ukázal na robota.

„Náš problém je rozřešený i bez naší účasti.“ řekl. „Nezapomínejme, že náš průvodce tu už kdysi byl. Vede nás domů... a jsem zvědav, co si o tom všem myslí.“

Alvina to také zajímalo. Ale bylo možné – nebo vůbec mělo smysl si představovat, že robot, který se vrací po tolika eonech do starobylého Mistrova domu, pociťuje něco ve smyslu lidských emocí?

Od té doby, co centrální počítač uvolnil bloky, které nedovolovaly robotovi mluvit, nikdy neprojevil žádné známky citů a emocí. Odpovídal na Alvinovy otázky a poslouchal rozkazy, ale jeho skutečná osobnost se zdála nepostižitelná. A že nějakou osobnost má, o tom byl Alvin přesvědčený, jinak by nemohl cítit ten zvláštní pocit viny, který ho trápil, když se vzpomněl, co mu provedl – a jeho nyní spícímu společníkovi.

Robot stále věřil všemu, co ho Mistr naučil, a i když ho pak viděl, jak falšuje zázraky a lže svým následovníkům, neměla tato fakta vliv na jeho věrnost. Byl schopný, jako mnoho lidí před ním, smířit se s dvěma protichůdnými soubory údajů.

Vracel se teď se svými nesmrtelnými vzpomínkami do místa, ze kterého pocházel. V lesku Centrálního slunce téměř neviditelná se skrývala bledá jiskra světla, kterou obíhají ještě bledší jiskřičky ještě menších světů. Jejich velká cesta končí, za chvíli se dozví, zda nebyla marná.

Planeta, ke které letěli, byla teď vzdálená sotva několik miliónů mil. Celý povrch té mnohobarevné koule se koupal v záři věčného dne, protože z jedné strany ji osvětlovalo Centrální slunce a z druhé strany jedna po druhé se měnící zbylé hvězdy formace. Alvin konečně pochopil význam slov umírajícího Mistra: „*Je nádherné pozorovat barevné stíny na planetách věčného světla.*“

Byli už tak blízko, že skrz lehounkou mlhu atmosféry rozeznávali obrysy pevnin a oceánů. V jejich tvarech bylo cosi nezvyklého a teprve po chvíli si uvědomili, odkud ten pocit pramení: linie oddělující pevninu od vody byly podivně pravidelné. Kontinenty této planety nebyly dílem přírody – ale zformování tohoto světa určitě nebylo příliš velkým problémem pro ty, kteří vybudovali jeho slunce.

„To nejsou oceány!“ vykřikl náhle Hilvar. „Podívej, jsou tam vidět nějaké stopy!“

Teprve když se ještě víc přiblížili k planetě, postřehl Alvin to, co mu ukazoval Hilvar. Uviděl sotva viditelná pásma a čáry táhnoucí se podél břehů po povrchu toho, co zpočátku považovali za moře. Tento pohled mu způsobil náhlý příliv zklamání, protože Alvin dobře věděl, co znamenají ty linie. Viděl je už na pustině pod Diasparem. A teď mu řekly, že let byl zbytečný.

„Ta planeta je stejně suchá jako Země,“ řekl zachmuřeně. „Ty skvrny, to jsou vrstvy soli v místech, odkud se vypařilo moře.“

„Nikdy by to nepřipustili,“ řekl Hilvar. „Zdá se mi, že jsme se prese všechno zpozdili.“

Rozčarování bylo tak velké, že se Alvin raději neozýval a hleděl pouze mlčky na ten smutný svět. Planeta se pod nimi točila majestátně pomalu a její povrch jim letěl vstříc. Už viděli budovy – malinké, bílé skořápky rozeseté po celém povrchu.

Kdysi to bylo centrum Vesmíru. Ted' tu panovalo ticho, vzduch byl pustý a nebyly vidět roje tančících bodů, které by dokazovaly, že tam existuje život.

Lod' se pohybovala nad nehybným mořem kamení, které tu a tam vytvářelo velké vlny, podobné oblakům. Snad chtěla země konkurovat obloze.

Náhle se loď zastavila, jako by robot konečně našel zdroj, odkud plynuly jeho vzpomínky. Pod nimi, ze středu ohromného mramorového amfiteátru, mířil do nebe sloup ze sněhobílého kamene. Alvin chvíli čekal a když loď byla stále nehybná, vydal rozkaz k přistání u paty sloupu.

Až do této chvíle měl Alvin ještě naději, že na této planetě najde život. Tato poslední naděje se rozplynula, když otevřel přechodovou komoru. Nikdy předtím, dokonce ani v ruinách Shalmirane, neslyšel tak dokonalé ticho. Na Zemi se stále rozléhá hluk hlasů, pulsuje tam život neboje alespoň slyšet šum větru. Tady nebyly a už nikdy nebudou takové zvuky.

„Proč jsi nás sem přivezl?“ zeptal se robota Alvin. Cítil trochu zájmu, ale poněkud ho skličovalo, že od chvíle, kdy se narodil, mu každá zodpovězená otázka přináší jen další a další ztráty.

„Odtud se vydal na cestu Mistr,“ zněla odpověď.

„Myslím, že to by mohlo být určité vysvětlení,“ řekl Hilvar. „Nepozoruješ v tom jakousi ironii osudu? Odletěl z tohoto světa v nemilosti a pohled na ten pomník, který vztyčili na jeho počest!“

Velký kamenný sloup byl vysoký asi jako sto lidí a byl postaven na kovovém kotouči, který vystával nad povrchem terénu. Neměl žádné ozdoby, nebyly na něm žádné nápisy. Alvin uvažoval, kolik tisíc nebo miliónů let se zde museli scházet Mistrovi vyznavači, aby mu vzdali hold? A dozvěděli se vůbec někdy, že zemřel zapomenutý na vzdálené Zemi?

Teď to bylo jedno. Mistr i jeho věrní zůstali pohřbeni v mracích zapomnění.

„Pojďme tam,“ řekl Hilvar. Snažil se dostat Alvina ze stísněné nálady. „Přiletěli jsme přes půl vesmíru, abychom spatřili toto místo. Proto se přinejmenším můžeme odhodlat k malé námaze a vyjít ven.“

Alvin se nuceně usmál a vyšel za Hilvarem z přechodové komory. Dokonce i kdyby byl ten svět mrtvý, musí se na něm nacházet mnoho zajímavých věcí, které jim možná pomohou vyjasnit některá tajemství minulosti.

Vzduch byl zatuchlý, ale dýchatelný. Přestože bylo na obloze sedm sluncí, nebyla teplota vysoká. Teplo dodával pouze bílý terč Centrálního slunce, ale zdálo se, že na své cestě mlhovinami zakrývá okolní hvězdy a přitom ztrácí svoji intenzitu. Zbývající slunce byla jen barevnými terči a nehřála.

Po několika minutách prohlížení už věděli, že obelisk jim nic neřekne. Materiál, ze kterého byl vyrobený, nesl značné stopy stárí, hrany se už zaoblily a kovovou desku, na níž byl usazený, vyhladila chodidla mnoha pokolení věrných i hostů. Napadlo je, že možná jsou poslední z miliard lidských bytostí, které navštívily toto místo.

Hilvar chtěl právě navrhnout návrat do lodě a přelet k nejbližší z okolních budov, když si Alvin všiml dlouhé úzké štěrbiny v mramorové podlaze amfiteátru. Vydali se podél ní. Štěrbina se stále rozšiřovala a zakrátko už byla tak široká, že by ji těžko přeskakovali.

O něco později našli místo, kde měla začátek. Povrch arény tu byl rozdrčený a rozpraskaný a dál se táhla míle dlouhá hluboká brázda. Nebylo třeba příliš mnoho inteligence ani představivosti, aby se domysleli, jakým způsobem vznikla. Před věky – i když jistě dlouho po opuštění tohoto světa – tady spočinul velký válcovitý tvar, po nějaké době se znovu vznesl do kosmu a zanechal planetu samu sobě a jejím vzpomínkám.

Kým byli? Odkud přišli? Minuli dřívější hosty o tisíc nebo milion let – nikdy se to nedozví.

Vrátili se mlčky na svoji loď (jak maličká se zdála vedle kolosu, který tu kdysi stál!) a pomalu přeletěli nad arénou, a zamířili k nejnádhernější ze všech budov. Když přistáli před jejím vchodem, ukázal Hilvar na to, čeho si v témže okamžiku všiml i Alvin.

„Ty budovy nevypadají bezpečně. Podívej se na to ležící kamení tady – je to zázrak, že ještě stojí. Kdyby na této planetě řádily bouře, už by se dávno rozpadly. Zdá se mi, že vejít dovnitř by nebyl rozumný tah.“

„Nechci tam jít, pošlu robota – dokáže se pohybovat rychleji než my a nepůsobí žádný otřes, od kterého by mohl spadnout strop.“

Hilvar pochválil tu opatrnost a poradil, aby Alvin před vysláním robota na průzkum přenesl systém jeho instrukcí do téměř stejně inteligentního mozku lodě tak, aby se přinejmenším dokázali vrátit na Zemi, kdyby se něco stalo jejich pilotovi.

Po nedlouhém čase se přesvědčili, že tento svět jim nemá co nabídnout. Očima robota společně sledovali míle prázdných prachem pokrytých chodeb a průchodů, které se míhaly na obrazovce, jak robot prozkoumával tyto prázdné labyrinty. Všechny budovy byly navrženy inteligentními bytostmi a respektovaly určité zákony a formy. Po chvíli dokonce většina architektonických prvků a designu vyvolá-

vala překvapení a jejich duše byla jakoby hypnotizována prostým opakováním, neschopna vstřebat jiné pocity. Zdálo se, že tyto budovy nebyly příliš obydlené a bytosti, které v nich žily, byly velké asi jako lidé. Vlastně mohli být právě lidmi, a oba pozorovatelé byli překvapeni množstvím pokojů a příslušenství, které byly zřejmě dostupné pouze létajícím bytostem, ale to neznamenal, že budovatelé města byli okřídlení. Mohli využívat osobní antigravitační přístroje, které se kdysi volně používaly a po kterých nezůstalo v Diasparu ani stopy.

„Alvine,“ řekl Hilvar, „prohlídkou těch budov můžeme strávit třeba milion let. Vypadá to, že je neopustili jen tak nahonem. Všechno, co v nich bylo cenné, odnesli. Ztrácíme zbytečně čas.“

„Co tedy navrhuješ?“

„Jsme povinni mrknout se na pár dalších oblastí této planety a zjistit jestli jsou také takové – a domnívám se, že ano. Pak abychom měli udělat podobnou rychlou prohlídku jiných planet tohoto systému a přistávat pouze tehdy, když se nám budou zdát úplně jiné nebo když zjistíme na jejich povrchu něco neobvyklého. To je všechno, co stihneme udělat, pokud tady nechceme strávit zbytek života.“

Hilvar měl pravdu. Snažili se přece navázat kontakty s inteligencí a ne provádět archeologické výzkumy. Ten první úkol je možné vykonat během několika dní, pokud je ovšem vzhledem k okolnostem splnitelný. Ten druhý by potřeboval staletí práce armády lidí a robotů.

O dvě hodiny později opustili planetu a udělali to s úlevou. Alvin měl pocit, že i kdyby kypěla životem, tak tento svět nekonečných budov by byl velmi drtivý. Nenalezli stopy parků, žádných otevřených prostranství, kde by mohla existovat vegetace. Byl to úplně sterilní svět a bylo těžké představit si psychiku bytostí, které ho kdysi obývaly. Alvin se rozhodl, že jestli bude následující planeta vypadat stejně, tak se vzdá jejího prohledávání.

Nebyla stejná, ve skutečnosti bylo těžké představit si větší kontrast.

Planeta se nacházela blíž slunci a dokonce i z kosmu vypadala žhavě. Byla částečně zastíněná nízko plujícími oblaky, což svědčilo o tom, že oplývá vodou, ale přesto nepostřehli oceány. Nenašli také ani stopy po civilizaci. Dvakrát obletěli planetu a neviděli na jejím po-

vrchu žádný umělý výtvar. Celý glóbus od pólů k rovníku pokrýval koberec jedovaté zeleně.

„Myslím, že tu musíme být opatrní,“ řekl Hilvar. „Ten svět žije – a nelíbí se mi barva rostlinstva. Nejlepší bude, když zůstaneme na palubě lodi a nebudeme ani otvírat přechodovou komoru.

„Ani kvůli vyslání robota?“

„Ani kvůli tomu. Zapomněl jsi, co je to nemoc, a i když moji lidé vědí, jak si s ní poradit, jsme od domova daleko a mohou tady číhat nebezpečí, která nedokážeme předvídat. Zdá se mi, že je to svět, který zešílel. Kdysi byl možná jednou velkou zahradou nebo parkem, ale byl zanedbáván, vlády nad ním se znovu ujala příroda. Kdyby byla planeta obydlená, muselo by to tu vypadat jinak.“

Alvin nepochyboval o správnosti Hilvarových slov. V té biologické anarchii bylo cosi ďábelského, něco nepřátelského pořádku a regulérnosti, o které se opíralo jak Lys, tak Diaspar. Milióny let tady neustále šlela bitva a bylo lepší vyhnout se tomu, co ji přežilo.

Spustili se opatrně nad rozlehlou rovinu, tak jednotlou, až to vypadalo podezřele. Rovina sousedila s výše položeným terénem úplně porostlým stromy, jejichž výšku bylo možno si pouze domýšlet, protože rostly tak blízko u sebe a byly tak opletené lesním podrostem, že téměř nebylo vidět jejich kmeny. Mezi korunami stromů létalo hodně okřídlených tvorů, kteří se pohybovali tak rychle, že bylo těžké zjistit, zda jsou to ptáci nebo hmyz – nebo ani jedno, ani druhé.

Kdesi se jakýsi lesní gigant snažil vydrápat o pár stop nad své bojující sousedy, kteří právě tak rychle uzavřeli spojení, aby ho stáhli dolů a zneškodnili převahu, kterou nad nimi získal. Kromě toho, že to byla válka tichá, vedená v příliš volném tempu, než aby ji mohlo oko pozorovat, pocit nelítostného a neúprosného konfliktu drtil svým ukrutenstvím.

V porovnání s tím, co se dělo mezi stromy, vyhlíželo prostranství klidně a mírně. Bylo téměř ideálně rovné, porostlé tenkou krátkou travou a rozkládalo se až k horizontu. Přestože už klesli do výšky padesáti stop, nepostrehli žádné stopy zvířecího života, což Hilvara značně udivilo. Možná, že zvířata, která tu bydlí, jsou postrašená jejich objevením a ukryla se pod zemí?

Vznášeli se už nad povrchem roviny a Alvin se snažil přesvědčit Hilvara, že otevření komory není nebezpečné, ale Hilvar mu trpě-

livě vysvětloval takové pojmy, jako bakterie, houby, viry a mikroby. Spor trval už dobrých pár minut, když náhle zpozorovali zvláštní fakt. Obrazovka, která ještě před chvílí ukazovala les, ztmavla.

„Vypnul jsi ji?“ zeptal se Hilvar, jako obvykle předcházejí o zlomek sekundy tu samou Alvinovu otázku.

„Ne,“ řekl Alvin a po zádech mu přeběhl mráz, když si uvědomil jediné vysvětlení.

„To ty jsi ji vypnul?“ zeptal se robota.

„Ne,“ padla odpověď.

S výdechem úlevy Alvin zahnal myšlenku, že by robot mohl začít pracovat na vlastní pěst a že by měli na krku vzpouru strojů.

„Tak proč je obrazovka tmavá?“ zeptal se.

„Byly začleněny výhledové receptory.“

„Nerozumím,“ řekl Alvin, v tu chvíli zapomínající, že robot může reagovat pouze na jasně zadané rozkazy a otázky. Rychle se opravil.

„Co cloní receptory?“

„Nevím.“

Sklony robota k nemluvnosti mohly být časem stejně iritující jako užvaněnost u lidí. Než se Alvin zmohl na další dotaz, zapojil se do akce Hilvar.

„Řekni mu, aby pomalu zvedal loď,“ řekl a v jeho hlase zazněl naléhavý tón.

Alvin zopakoval příkaz. Nepocítili žádný pohyb. Pak se na obrazovku pomalu vrátil obraz, ale byl ještě chvíli zamlžený a neostrý. Ale přesto ukazoval dost, aby okamžitě skončil spor o přistání.

Rovina už nebyla rovná. Bezprostředně pod nimi se zformovala velká vypouklina – vypouklina rozťatá na tom místě, odkud se loď vyrvala násilím ven. Nad štěrbinou se pomalu vlnila ohromná pseudotykadla, jako kdyby se snažila zachytit oběť, která se před chvílí uvolnila z jejich objetí. Když polekaně hleděli na tu příšeru, Alvin spatřil na chvíli ošklivý otvor obklopený jakýmsi chapadly, která stahovala všechno, co se ocitlo v jejich dosahu dolů do široce rozetřené pasti.

Když znovu nezachytila svoji kořist, obluda pomalu zalezla pod zem – a teprve tehdy si Alvin uvědomil, že ta rovina byla ve skutečnosti tenkou vrstvou pěny, která se vznášela na povrchu nehybného moře.

„Co byla ta – věc?“ vykřikl.

„Abych ti odpověděl, musel bych sejít dolů a důkladně to prozkoumat,“ řekl Hilvar podle pravdy. „Mohla to být jakási forma primitivního zvířete – dokonce možná příbuzného s naším přítelem ze Shalmirane. Určitě to nebyla bytost inteligentní, to by se nesnažila sežrat kosmickou loď.“

I když už jim nic nehrozilo, nemohl se Alvin pořád vzpamatovat. Uvažoval, co se ještě skrývá pod tím nevinně vyhlížejícím trávínkem, který tak lákal proběhnout se po jeho pružném povrchu.

„Mohli bychom tady strávit hodně času,“ řekl Hilvar jasně fascinovaný tím, co viděl. „V těch podmínkách musela evoluce dojít k velmi zajímavým výsledkům. Nejenom evoluce, ale i degenerace, protože vyšší formy zdegenerovaly, když ta planeta byla ponechána svému osudu. Od té doby se tu už asi ustálila rovnováha – snad už nechceš odletět?“ Obraz krajiny dole pod nimi se začal měnit a Hilvarův hlas zněl téměř žalostně.

„Odlétáme,“ řekl Alvin. „Viděl jsem už svět bez života a svět až příliš živý a nevím, který se mi víc nelíbil.“

Ve výši pěti tisíc stop nad povrchem je planeta naposledy překvapila. Potkali flotilu ohromných rostlinných balónů unášených větrem. Z každé napůl průzračné blány visely dolů svazky větví vytvářející cosi, co připomínalo les obrácený vzhůru nohama. Vypadalo to, že se některé rostliny snaží utéct od krutého konfliktu probíhajícího na povrchu a naučily se vzlétat do vzduchu. Díky adaptaci dokázaly shromáždit a uchovávat v měchýřích množství vzduchu, které jim stačilo, aby se mohly vznést do relativně klidné vrstvy atmosféry.

A přesto se nedalo říci, že právě tady našly bezpečí. V jejich splývajících lodyhách a listech se rojila papouškovitá stvoření, která trávila život vysoko nad povrchem globu a pokračovala na svých osamělých vzdušných ostrovech ve všeobecné bitvě o přežití. Rostliny se pravděpodobně musely kontaktovat čas od času s povrchem planety. Alvin si všiml, jak jeden z velkých balónů pukl a padal dolů. Svoji prasklou obálku rozvinul jako padák. Byl zvědavý, zda to byla náhoda nebo část životního cyklu těch udivujících bytostí.

Během přeletu k následující planetě si Hilvar trochu pospal. Z nějakého důvodu, který jim robot neuměl vysvětlit, se loď v porovnání s rychlostí, kterou vyvinula na cestě ze Země k Sedmi sluncím, pohybovala teď velmi zvolna. Dosažení světa, který Alvin vybral

jako třetí zastávku, jim trvalo téměř dvě hodiny a Alvin se divil, že obyčejná meziplanetární cesta může trvat tak dlouho.

Vzbudil Hilvara, když se dostali do planetární atmosféry.

„Co si o tom myslíš?“ zeptal se a ukázal na obrazovku.

Pod nimi ubíhala ponurá černá a šedá krajina, která nenesla stopy rostlinstva nebo jiného bezprostředního projevu existence života. Ale viděli nepřímé důkazy. Nízké pahorky a mělké doliny byly pokryty tečkami ideálně zformovaných polokoulí. Některé z nich tvořily komplikované symetrické vzory.

Předcházející planeta je naučila opatrnosti a po důkladném rozvážení všech možností zůstali vysoko v atmosféře a na průzkum poslali robota. Jeho očima sledovali, jak se přibližuje k jedné z polokoulí a zastavuje se ve vzdálenosti pěti stop od jejího ideálně hladkého povrchu.

Nezaregistrovali na ní nic, co by mohlo sloužit jako vchod anebo co by objasňovalo význam budovy. Polokoule, před kterou se robot vznášel, byla dost velká a měla sto stop výšky, ale v dosahu zraku byly polokoule ještě větší. Jestliže to byla obytná budova, tak neměla ani okna, ani dveře.

Po chvíli váhání dal Alvin robotovi příkaz, aby se přiblížil ke kopuli a dotkl se jí. K jeho naprostému překvapení robot příkaz nesplnil. To byla vzpoura – nebo to tak alespoň na první pohled vyhlíželo.

„Proč neděláš to, co jsem ti přikázal?“ zeptal se Alvin, když ze sebe setřásl úžas.

„Je to zakázáno,“ uslyšel odpověď.

„Kým zakázáno?“

„Nevím.“

„Odkud tedy... ne, smaž to. Je to tvůj vnitřní zákaz?“

„Ne.“

To eliminovalo jednu z možností. Budovatelé těch kopulí mohli být přece rasou, která stvořila robota a vložila toto tabu do originálního kompletu instrukcí stroje.

„Kdy jsi obdržel ten rozkaz?“ zeptal se Alvin.

„Obdržel jsem ho po přistání.“

Alvin pohlédl na Hilvara. V jeho očích zaplála jiskřička nové naděje.

„Tady je intelligence! Nepociťuješ její přítomnost?“

„Ne,“ řekl Hilvar. „Toto město se mi zdá stejně tak mrtvé jako svět, který jsme navštívili na samém počátku.“

„Vyjdu ven a jdu k robotovi. Co mluvilo k němu, může promluvit také ke mně.“

Hilvar nebyl proti, i když to nevypadalo, že je potěšen přítelovým rozhodnutím. Přistáli sto stop od kopule, nedaleko čekajícího robota a otevřeli přechodovou komoru.

Alvin věděl, že komora by se neotevřela, kdyby mozek lodi neuznal, že se atmosféra planety hodí k dýchání. Když vyšel ven, tak se mu v první chvíli zdálo, že se komputer spletl. Tak řídké bylo ovzduší a tak málo kyslíku dodávalo jeho plícím. Pak, zhluboka dýchaje, zjistil, že jeho plíce přece jen získají tolik kyslíku, aby přežil, ale přesto cítil, že tu nevydrží déle než několik minut.

Zadýchaně došli k robotovi a k oblé stěně záhadné kopule. Udělali ještě jeden krok a zůstali stát jako zkamenělí, zastaveni stejným impulsem. V jejich mozcích jako zvuk silného zvonu dunělo varování:

NEBEZPEČÍ! NEPŘIBLIŽOVAT SE!

A to bylo všechno. Bylo to varování vyjádřené ne slovy, ale čistou myšlenkou. Alvin si byl jistý, že každá bytost, bez ohledu na úroveň inteligence, by tento zákaz přijala stejně jednoznačným způsobem – hluboko v mozku.

To bylo varování, ne hrozba. Instinktivně cítili, že není namířeno proti nim, mělo sloužit jejich vlastní bezpečnosti. Nachází se tu něco nebezpečného, snažilo se to varovat; i my, stavitelé, se snažíme, aby nikdo neutrpěl úhony náhodou a nevědomě.

Alvin s Hilvarern couvli o několik kroků a podívali se na sebe. První shrnul situaci Hilvar.

„Měl jsem pravdu, Alvine,“ řekl. „Tady není žádná inteligence. To varovné vysílání je automatické – vyvolává ho naše přítomnost, když se přiblížíme.“

Alvin přikývl na znamení, že souhlasí s přítelovým míněním.

„Jsem zvědavý, co se snažili tímto způsobem chránit,“ řekl. „Pod těmi kopulemi se mohou nacházet budovy – no, cokoli.“

„Nedokážeme to žádným způsobem zjistit, jestliže nás budou všechny kopule varovat, abychom se od nich drželi dál. Je to zaráže-

jíci – ty rozdíly mezi planetami, které jsme navštívili. Sebrali všechno z první – druhou opustili aniž by si jí lámali hlavu – ale tady si dali hodně práce. Možná se domnívali, že se někdy vrátí a chtěli, aby všechno bylo na jejich návrat připraveno?“

„Ale nikdy se nevrátili a odešli už před dávnou dobou.“

„Možná změnili názor.“

To je divné, přemýšlel Alvin, jak najednou s Hilvarem začali nevědomky užívat slova „oni“. Kdo nebo co asi byli ti „oni“ o jejichž přítomnosti na první planetě není pochyb a tady je ještě zřetelnější. Tento svět byl pečlivě zabalený a odložený na dobu, kdy může být znovu upotřebený...

„Vracíme se na loď,“ řekl zadýchaným hlasem Alvin. „Těžko se mi dýchá.“

Když se za nimi uzavřela přechodová komora a opět se cítili lépe, prodiskutovali svoje následující kroky. Aby průzkumy byly důkladné, musí prozkoumat větší počet kopulí v naději, že najdou takovou, která je nebude varovat a do které by se mohli dostat. Když se to nepodaří... ale Alvin si tuto možnost nepřipouštěl, dokud k tomu nebude přinucen.

Byl k tomu donucen o necelou hodinu později, a to za daleko dramatičtějších okolností než si mohl představit. Sunuli se nad krajinou, která se příliš nehodila do tohoto uspořádaného, pěkně se opakujícího světa, ještě šestkrát vyslali robota k náhodně vybraným kopulím – vždycky s tím samým výsledkem.

Pod nimi leželo široké údolí s řadou provokujících neproniknutelných polokoulí. Uprostřed byla lehce rozeznatelná jizva po velké explozi, která vytvořila mělký kráter v podloží a rozházela na mnoho mil kolem úlomky skal.

A vedle kráteru ležel vrak kosmické lodi.

21

Přistáli poblíž té starobylé katastrofy a pomalu šli, šetříce dechem, k ohromnému rozlámanému trupu. Pouze malá část lodi se zachránila – nedalo se poznat, zda to byl předek nebo zád' – většina byla pravděpodobně zničena explozí. Když se blížili k vraku, v Alvinových myšlenkách začal klíčit jistý předpoklad; rozvíjel se a nabíral síly až se nakonec stal jistotou.

„Hilvare,“ řekl, a po kolikáté se znovu ujistil, že je pro něj těžké současně jít a dýchat – „zdá se mi, že ta loď předtím přistála na planetě, kterou jsme navštívili jako první.“

Hilvar kývl hlavou, raději neplýtl vzduchem. Přemýšlel o tom samém. Byla to pěkně tvrdá lekce pro neopatrné hosty. Doufal, že i Alvin se z ní poučí.

Došli k trupu lodi a hleděli na odhalený vnitřek. Připomínal ohromný palác, rozloupnutý hrubě na dvě nestejně půlky. Paluby, stěny a stropy pukly v místě exploze a vytvořily tak deformovaný náčrt průřezu kolosu. Alvin uvažoval, jaké cizí tajemné bytosti spočívají stále ve vraku své lodi, tam, kde je zastihla smrt?

„Nerozumím tomu,“ ozval se najednou Hilvar. „Tato část lodi byla značně zničena, ale tato je téměř netknutá. Kde je její zbytek? Nebo že by se rozlomila na dvě ve vesmíru a ten fragment se rozbil teprve tady?“

Neznali odpověď, dokud znovu neposlali na průzkum robota a oni sami neprozkoumali terén kolem lodi. Všechno se vysvětlilo, když na malém pahorku poblíž vraku našel Alvin řadu nízkých kopečků, každý o délce deseti stop.

„A přece přistáli tady,“ řekl zamyšleně Hilvar, „a nebrali varování vážně. Byli stejně všeteční jako ty. Zkusili otevřít kopuli.“

Ukázal na druhou stranu kráteru, na hladkou nepoškozenou skořápku, v jejímž nitru vládci tohoto světa před odchodem zabezpečili své poklady. Ale už to nebyla kopule. Měli před sebou téměř úplnou kouli, protože země, v níž byla odedávna usazena, byla explozí vyvržena do vzduchu.

„Rozbili svoji loď a hodně jich zahynulo. Přesto všechno dokázali dokončit opravy a odletět, když oddělili nejpoškozenější část

trupu a vzali z něj všechno, co pro ně bylo nějak důležité. Jaký to musel být úkol!“

Alvin ho sotva slyšel. Hleděl na tajemný znak, který ho přilákal k tomuto místu – štíhlý prut obtočený ve dvou třetinách výšky vodorovným kolem. Alvin jej viděl poprvé, přesto rozuměl němé zprávě, kterou ten symbol nesl přes věky.

Pod těmi kameny, kdyby se odvážil je odvalit, ležela odpověď nejméně na jednu palčivou otázku. Musela zůstat bez odpovědi, ať už byly ty bytosti jakékoli, měly právo na odpočinek. Hilvar málem uslyšel slova, která Alvin zašeptal při návratu na loď:

„Doufám, že se dostali domů.“

„A kam teď?“ zeptal se Hilvar, když byli znovu v kosmu.

Alvin se zamyšleně podíval na obrazovku, pak teprve odpověděl.

„Myslíš, že se máme vrátit?“ zeptal se.

„Bylo by to rozumné. Štěstí nás může opustit a kdo ví, jaká překvapení nám ještě připraví ostatní planety.“

Byl to hlas rozumu a opatrnosti a Alvin byl teď připravený přikládat mu větší váhu než před několika dny. Ale urazil dalekou cestu a celý život čekal na tuto chvíli. Nevrátí se, když je tady toho ještě tolik k prohlédnutí.

„Od této chvíle nebudeme opouštět loď,“ řekl, „a nikde nebudeme přistávat. To nám musí zajistit bezpečnost.“

Hilvar pokrčil rameny, jako kdyby nechtěl nést odpovědnost za to, co se může přihodit. Teď, když Alvin začal být opatrnější, zdálo se mu, že by nebylo rozumné přiznávat, že také trvá na dalších výzkumech. I on už začal ztrácet naději, že se na těchto planetách setkají s inteligentním životem.

Měli před sebou podvojný svět; velká planeta, kterou obíhá menší měsíc. Kdysi to mohlo být dvojče světa, který navštívili jako druhý; byla pokryta stejným kobercem jedovaté zeleně. Přistávat nemělo smysl.

Alvin navedl loď na oběžnou dráhu kolem měsíce; nepotřeboval varování složitých ochranných mechanismů, aby si domyslel, že nemá atmosféru. Všechny stíny měly výrazné, ostré hrany a den přecházel rychle v noc bez stmívání a bez soumraku. Byl to první svět, na kterém spatřil cosi blížící se noci, protože v místě, nad kterým

letěli, viselo nad horizontem pouze jedno ze vzdálených sluncí. Krajina se utápěla v jeho červeném světle a vyhlížela jako ponořená v krvi.

Mnoho mil letěli nad horami stejně potřhanými a ostrými jako před věky, ve dnu jejich vzniku. Byl to svět, který nikdy nepoznal změny ani rozklad, nikdy ho nenavštívily větry a deště. Nebyly tu třeba žádné složité systémy, aby se zachovalo všechno v prvotním stavu. Ale když tu není atmosféra, tak tu nemůže být ani život... nebo může?

„Samozřejmě,“ řekl Hilvar, když se na něj Alvin s touto otázkou obrátil. „V tom předpokladu není žádný biologický nesmysl. Život může vzniknout v prostředí zbaveném atmosféry, ale pak může rozvíjet jen takové formy, které v něm vydrží. To se muselo stát už miliónkrát, kdykoli nějaká obydlená planeta ztratila atmosféru.“

„Ale čekal bys, že ve vakuu budou existovat inteligentní formy života? Nemohly by se chránit proti ztrátě vzduchu?“

„Možná, kdyby se to stalo až když dosáhli takového stupně inteligence, aby tomu mohli zabránit. Ale kdyby atmosféra zmizela, když byli ještě na primitivní úrovni, museli by se přizpůsobit nebo zahynout. Po tom, co se přizpůsobili, by možná vyvinuli vysokou inteligenci. Vlastně, pravděpodobně ano – stimul by byl obrovský!“

Co se týče planety, nad kterou prolétali, pomyslel si Alvin, měly Hilvarovy spekulace charakter čistě teoretický. Nikde nebylo vidět jakékoli důkazy toho, že zplodila nějaký život – ať už inteligentní nebo ne. Ale v takovém případě – k čemu měl sloužit tento svět? Alvin si už byl naprosto jistý, že celá soustava Sedmi sluncí je umělým dílem a že tedy i tato planeta musela být částí její imponující konstrukce.

Není vyloučené, že měla sloužit pouze jako ozdoba – jako měsíc své gigantické družky. Dokonce i v takovém případě by ji snad nějakým způsobem využívali.

„Podívej,“ velel Hilvar a ukázal na obrazovku. „Tam, napravo!“

Alvin změnil kurs lodi a krajina na obrazovce se naklonila. Při rychlosti, jakou letěli, se skály rudě osvětlené rozmazávaly v purpurové šmouhy. Náhle se obraz stabilizoval a dole spatřili nepopiratelné známky života.

Nepopiratelné, ale stejně beznadějně. Tentokrát na sebe vzaly formu řady štíhlých sloupů rozestavených ve vzdálenostech po sto stopách a dvakrát tak vysokých. Běžely, čím dál víc se zmenšující v hypnotické perspektivě, až je nakonec pohltit vzdálený horizont.

Alvin zatočil doprava a vedl loď podél řady sloupů a uvažoval, jakému cíli mohly kdysi sloužit. Absolutně stejné, vycházely jeden za druhým na pahorky a scházely do údolí. Nic neukazovalo na to, že by tu někdy něco podpíraly, byly hladké, ničím se nelišily a trochu se zužovaly směrem nahoru. Úplně najednou řada sloupů změnila směr a zahrnula pod pravým úhlem. Alvin proletěl ještě několik mil, než na to stačil zareagovat a změnit odpovídajícím způsobem kurs.

Sloupy nyní běžely přes mrtvou krajinu nepřerušovanou řadou a zachovávaly ideálně stejné odstupy. Potom padesát mil od poslední změny směru se znovu stočily pod pravým úhlem. Tímhle tempem, pomyslel si Alvin, se brzy vrátíme do výchozího bodu.

Nekonečná řada sloupů je tak zhypnotizovala, že téměř přehlédli místo, kde byla přerušená. Byli už několik mil za tím místem než Hilvar křikl na Alvina, aby loď obrátil. Zmenšili mírně výšku letu a když kroužili nad tím, čeho si Hilvar všiml, začal v jejich myslích klíčit fantastický předpoklad, i když zpočátku se žádný z nich neodvážil říci to tomu druhému nahlas.

Dva sloupy byly zlomené už při podstavci a ležely na skalách, kam upadly. Ale to nebylo všechno; dva sloupy sousedící se škvírou byly vyhnuté ven jakousi mohutnou silou.

Hrůzu budícímu závěru se nedalo uniknout. Alvin už věděl, nad čím letěli, často to vídal v Lys, ale až do této chvíle jej mýlil šokující rozdíl ve velikosti.

„Hilvare,“ řekl zdráhavě – ještě pořád se mu nechtělo obléci do slov své domněnky – „víš, co to je?“

„Je těžké tomu uvěřit, ale zdá se mi, že létáme kolem uzavřené ohrady. Ta řada sloupů je plot – plot, který nebyl dostatečně pevný.“

„Lidé, kteří pěstují zvířata,“ řekl Alvin s nervózním smíchem, „by měli vědět, jak je udržet na uzdě.“

Hilvar nereagoval na jeho slova. Hleděl na vylámanou ohradu a zamyšleně krčil obočí.

„Nechápu,“ ozval se konečně, „čím se na této planetě živilo? A proč uteklo z ohrady? Dal bych hodně, abych se dozvěděl, co to bylo za stvoření.“

„Možná ho ponechali jeho vlastnímu osudu a vylomilo plot, protože bylo hladové,“ rozvíjel svou myšlenku Alvin. „Anebo je možná něco vy dráždilo.“

„Sleťme níž,“ řekl Hilvar. „Chci si prohlédnout povrch.“

Snesli se tak, že se loď málem dotýkala skály a teprve pak si všimli, že rovina byla rozrytá nespočetnými malými dírkami o průměru ne větším než palec nebo dva. Avšak vně ohrazení nebyly ty tajemné stopy, nepřekročily linii plotu.

„Měl jsi pravdu,“ řekl Hilvar. „Bylo hladové. Ale nebylo to zvíře; bylo by přesnější nazvat to rostlinou. Vyčerpala půdu uvnitř ohrazení a musela hledat výživu někde jinde. Pohybuje se pravděpodobně poměrně pomalu, převrácení těchto sloupů jí trvalo jistě celá léta.“

Alvinova fantazie rychle doplnila nejisté detaily. Nepochyboval, že Hilvarovy dedukce jsou v zásadě správné a že jakási botanická potvora, která se možná pohybuje příliš pomalu, než aby to mohlo oko postřehnout, svedla ospalou, ale neúnavnou válku s obklopující ji ohradou.

Přes věky, které od té doby určitě uplynuly, mohla ještě žít a vláčet se po celém povrchu planety. Hledat ji by však bylo beznadějným úkolem, protože by to znamenalo pročesat povrch celého glóbu. Pro klid duše prohlédli terén v okruhu několika mil od průlomu a našli velkou okrouhlou skvrnu o průměru nějakých pěti set stop, podobanou množstvím malých otvůrků. Tady se netvor určitě zastavil, aby se nasýtil – jestli je možné použít toho slova pro organismus, který čerpá výživu z pevné skály.

Když se znovu vznesli do vesmíru, pocítil Alvin, že se ho zmocňuje podivná únava. Návštěva světů soustavy Sedmi sluncí byla beznadějná, ale i kdyby kdesi jinde ve vesmíru existovala ještě nějaká inteligence, tak kde ji hledat? Pohlédl na hvězdy rozseté po obrazovce jako prach a věděl, že na prozkoumání všech jim nestačí čas.

Zmocnil se ho pocit osamění a tísně, jaký snad nikdy předtím nezažil. Nyní chápal strach Diasparu z ohromných prostor Vesmíru, hrůzu, která způsobila, že se jeho bratři stáhli do mikrokosmu svého města. Vzpíral se uvěřit, že přece jenom měli pravdu.

Obrátil se pro podporu k Hilvarovi, ale ten stál nehybně se zatáťmi pěstmi a skleněnýma očima. Hlavu sklonil k rameni, zdálo se,

že čemusi naslouchá a napíná všechny smysly, aby vnímal okolní pustinu.

„Co se stalo?“ zeptal se rychle Alvin. Musel otázku opakovat, než dal Hilvar najevo, že slyší. Odpověděl, stále zahleděný v nicotu.

„Něco přichází,“ řekl pomalu. „Něco, co nechápu.“

Alvinovi se zdálo, že to v kabině zavanulo chladem a v celé své hrůze mu vytanuly na mysli pradávné mýry Nájezdníků. Silou vůle, která ho vyčerpala, postupně ovládl záchvat paniky. Úplně ho to vyčerpalo.

„Je to přátelské?“ zeptal se. „Nebo musíme utéct na Zemi?“

Hilvar odpověděl pouze na druhou otázku, první přešel mlčením. Hlas měl tichý, ale nebyl v něm neklid nebo strach. Byl z něj slyšet spíše ohromný úžas a zvědavost, jako by se malý kluk setkal s něčím tak úžasným, že si nechtěl plést do dojmů a myšlenek odpovědi na ustrašené Alvinovy otázky.

„Opozdil jsi se,“ řekl. „Už je tady.“

Galaxie se otočila už mnohokrát kolem své osy od chvíle, kdy se u Vanamonda probudilo vědomí. Vzpomínal si na málo věcí z těch prvních eonů a nepamatoval si mnoho bytostí, které se o něj tehdy staraly – ale stále si pamatoval svůj neutišitelný žal, když odešly a zanechaly ho mezi hvězdami samotného. Od té doby putoval staletí po staletí od slunce ke slunci a pomalu se rozvíjel a zvětšoval svoji sílu. Kdysi snil o tom, že najde ty, kterým vděčil za svůj život a i když ty sny už vybledly, tak nikdy neumřely úplně.

Na nesčetných světech nacházel zbytky, které po sobě život zanechal, ale inteligenci objevil pouze jednou – a zděšeně z Černého slunce prchal. Ale Vesmír byl příliš veliký a hledání teprve začínalo.

I když byl daleko v čase a prostoru, velký výbuch energie dorazil k Vanamondovi ze srdce Galaxie přes světelné roky. Byl úplně jiný než záření hvězd a objevil se v jeho vědomí tak náhle jako stopa zanechaná meteorem na nočním bezoblačném nebi. Hnal se jeho směrem kosmem i časem a cestou ze sebe shazoval mrtvé, neměnný model minulosti.

Dlouhý kovový tvar s nekonečně složitou stavbou nechápal, byl mu tak strašně cizí, jako všechny objekty fyzického světa. Kolem toho tvaru se stále vznášela aureola energie, která ho vytáhla z konce vesmíru, ale ta ho teď nezajímala. Opatrně a s plachostí divokého

zvířete připraveného v každém okamžiku prchnout se přibližoval dvěma myslím, které objevil.

A už věděl, že jeho dlouhá hledání končí.

Alvin chytil Hilvara za ramena a divoce jím trásl, jak se snažil přivolat přítele do přítomnosti.

„Řekni mi, co se děje,“ prosil zoufale. „Co mám dělat?“

Z Hilvarových očí se vytratila extáze.

„Pořád to nechápu, ale nemáme důvod k obavám. Jsem si tím jist. Ať je to cokoli, neublíží nám. To něco se zdá jednoduše... zaujaté.“

Alvin se chtěl ještě na něco zeptat, když ho náhle ovládl pocit, který dosud neznal. Zdálo se mu, že se mu po těle rozlévá příjemné teplé chvění; trvalo to několik sekund, ale když to přestalo, nebyl už jenom Alvin. Così s ním sdílelo jeho mozek a naplňovalo ho, tak jako jedno kolo může částečně naplňovat jiné. Byl si rovněž vědom toho, že na dosah ruky je Hilvarova mysl stejně spojená s vědomím bytosti, která se tu objevila. Pocit to byl spíše divný než nepříjemný a díky němu si Alvin poprvé uvědomil, co to je telepatie – schopnost, která v Diasparu tak zdegenerovala, že teď bylo možné s její pomocí ovládat pouze stroje.

Alvin se vzbouřil, když se Seranis pokoušela ovládnout jeho mysl, ale s tímto vetřelcem nedokázal bojovat. Odpor byl beznadějný a koneckonců stejně věděl, že ta bytost nemá nepřátelské úmysly. Uvolnil se a bez odporu akceptoval fakt, že jeho mysl zkoumá neko- nečně větší inteligence.

Vanamond se ihned zorientoval, že jedna z těch myslí je přístupnější. Zjistil, že oba dva jsou jeho přítomností zaskočení, nedokázal uvěřit, že mohli zapomenout; špatná paměť, podobně jako smrtelnost, ležely mimo schopnost Vanamondova chápání.

Navázání kontaktu bylo velmi těžké, hodně obrazů, které našel v jejich myslích, bylo tak dávných, že je sotva rozpoznával. Byl zmatený a lehce vyděšený strachem z Nájezdníků, kteří jimi stále procházeli, připomínalo mu to jeho vlastní pocity, když se poprvé v jeho zorném poli objevilo Černé Slunce.

Ale tyto mysli nevěděly nic o Černém Slunci a teď se v nich začaly formulovat první otázky.

„Kdo jsi?“

Odpověděl tak, jak jedině mohl odpovědět.

„Jsem Vanamond.“

Nastala pauza (jak dlouho se formulují jejich myšlenky!) a pak otázku opakovali. Neporozuměli, divné, vždyť určitě právě jejich druh mu dal to jméno. Pamatoval si ten fakt ode dne narození. Vzpomínek měl málo a všechny se začínaly od stejného bodu v čase, ale byly kříšťálově průzračné.

Do jeho myšlenek znovu vstoupily jejich malinké myšlenky.

„Kde jsou lidé, kteří vybudovali Sedm sluncí? Co se s nimi stalo?“

Nevěděl. Nedůvěřovali mu a jejich rozčarování k němu dorazilo ostře a výrazně i přes propast dělicí jejich myšlenky od jeho. Ale byl trpělivý a chtěl jim pomoci, protože hledali totéž, co on a vedle nich se poprvé necítil osamocený.

Alvin nevěřil, že někdy prožije takovou zkušenost, jako byla ta nehlasná rozmluva. Bylo těžké uvěřit, že může být něčím víc než divákem, protože nechtěl přiznat dokonce ani sobě, že Hilvarova mysl byla nějakým způsobem více pohlcena než jeho. Mohl pouze čekat, užaslý a napůl omámený přílivem myšlenek převyšujících možnosti jeho chápání.

Najednou Hilvar pobledl, přerušil kontakt a obrátil se k příteli.

„Alvine,“ řekl unaveným hlasem, „děje se tady něco divného. Ničemu z toho nerozumím.“

To prohlášení pomohlo jen málo obnovit Alvinovo sebevědomí a Hilvar, když si to přečetl na jeho tváři, se usmál.

„Nedokážu odhalit, čím je ten... Vanamond,“ protáhl. „Je to bytost, která disponuje obrovským věděním, ale současně se zdá být obdařen velmi malou inteligencí. Samozřejmě,“ dodal, „jeho mysl se může tak lišit od naší, že ho nedokážeme pochopit – i když nevěřím, že je to skutečné vysvětlení.“

„No a co jsi se dozvěděl?“ zeptal se netrpělivě Alvin. „Ví něco o Sedmi sluncích?“

Hilvar byl stále jaksi mimo.

„Byly vybudovány mnoha rasami, včetně naší,“ řekl nepřítomným hlasem. „Může mi sdělovat fakta, jako je toto, ale nerozumím jejich významu. Myslím, že má vědomí minulosti. Ale nedokáže ho interpretovat. Všechno, co se kdysi stalo, se v jeho myšlení promíchalo.“

Přerušil na chvíli a zamyslel se, potom se mu tvář rozjasnila.

„Jedna věc je jasná; tak či onak musíme vzít Vanamonda na Zem, abychom ho zkonfrontovali s našimi filosofy.“

„Bude to bezpečné?“ zeptal se Alvin.

„Ano,“ řekl Hilvar a uvažoval, jak je ta úvaha pro jeho přítele netypická. „Vanamond je nám přátelsky nakloněn. Co víc, zdá se mi, že je něžný.“

A zcela náhle vyplynula na povrch myšlenka, která se celou tu dobu vznášela v Alvinově podvědomí. Vzpomněl si na Krifa a všechna ta malá zvířata, která před ním neustále utíkala, a co vlastně tak trápilo a znepokojovalo Hilvarovy přátele. A vzpomněl si – jak je to už dávno! – na zoologický účel jejich expedice do Shalmirane.

Hilvar si našel nového mazlíčka.

Jak úplně nemyslitelná, uvažoval Jeserac, by byla ta konference ještě před několika dny. V sále Rady u stolu, který byl postavený napříč otevřenému konci podkovy, sedělo šest hostů z Lys. Jeserac si pobaveně připomněl, že to není tak dávno, co na tom samém místě stál Alvin a poslouchal vyjádření Rady, které rozhodlo, že Diaspar musí být znovu uzavřeno před světem. Teď svět vtrhl do města, a ne v legraci a nebyl to pouze svět – ale celý vesmír.

Složení Rady se od té doby změnilo. Chybělo pět jejích dávných členů. Nebyli ve stavu stačit nynějším problémům a odpovědnosti a následovali Khedrona. To, že tak mnoho obyvatel Diasparu nebylo schopno postavit se čelem k první reálné výzvě po milionech let, přemýšlel Jeserac, byl důvod, proč Diaspar prohrálo. Tisíce jeho obyvatel byly schovány v Paměťových bankách s nadějí, že až se probudí, bude krize zažehnána a naleznou Diaspar takové, jaké je znali dříve. Byli by zklamaní.

Jeserac byl požádán, aby zaujal jedno z volných míst v Radě. Ačkoli měl jako Alvinův vychovatel škráloup, jeho přítomnost byla natolik důležitá, že všichni souhlasili s jeho účastí na jednání. A teď pohodlně seděl na konci stolu, v místě, které mělo několik předností. Mohl odtud nejenom vidět profily hostů, ale také pozorovat tváře rádců – z jejich tváří se dalo mnoho vyčíst!

Už nepochyboval, že Alvin měl pravdu a i Rada si pomalu uvědomila tu nemilou skutečnost. Delegáti Lys dokázali myslet o hodně rychleji než nejkvalitnější inteligence Diasparu. Ale to nebyla jejich jediná převaha, navíc byl v jejich chování postřehnutelný nebývalý stupeň koordinace, způsobovaný, jak se Jeserac domýšlel, hlavně telepatickými schopnostmi. Byl zvědavý, zda také četli myšlenky rádců, po chvíli ale toto podezření odvrhl. Přece by neporušili slavnostní slib, bez kterého by k setkání nedošlo.

Jeserac si uvědomoval, že dosud jednání nepřineslo žádné pokroky a nedomníval se, že by porada došla k nějakému pozitivnímu výsledku. Zdálo se, že Rada, která sotva přijala na vědomí fakt existence Lys, si neuvědomuje váhu toho, co se stalo. Kromě toho byla jasně vystrašená – a stejně tak, jak se domýšlel, byli vystrašení i hosté, i když to dokázali lépe skrýt.

Sám Jeserac se nebál tolik, jak si původně myslel; strach ho stále pronásledoval, ale teď se mu dokázal postavit. Così z lehkomyšlnosti Alvina (nebo to snad byla odvaha?) začalo měnit jeho pohled na svět. Uvěřil, že by kdykoli byl schopný udělat krok za zdi města, a už chápal pohnutky, které k tomu vedly Alvina.

Otázka předsedajícího ho zaskočila, ale rychle se ovládl.

„Domnívám se,“ řekl, „že pouze náhoda způsobila, že obecná situace nenastala dříve. Víme všichni, že Odlišných bylo čtrnáct a že za jejich vznikem musí být ukryt určitý plán. Jeho cílem, jak se domnívám, bylo nedopustit, aby byla Lys a Diaspar věčně rozdělena. Alvin to chápal, ale udělal ještě něco, co podle mě určitě prvotní projekt neobsahoval. Může to Centrální počítač potvrdit?“

Neosobní hlas mu ihned odpověděl.

„Radní vědí, že nemohu komentovat instrukce, které jsem obdržel od konstruktérů.“

Jeserac to mírné pokárání přijal s klidem.

„Z nějaké blíže neurčené příčiny nemůžeme ta fakta analyzovat. Alvin odletěl do kosmu. Až se vrátí, můžete mu znemožnit další podobné výpravy, i když osobně pochybuji, že se vám to podaří, protože se určitě hodně naučil. A když nakonec dojde k tomu, čeho se všichni tolik obáváte, tak nikdo z nás s tím nic neudělá. Země je bezbranná – taková, jaká byla před milióny let.“

Jeserac zmlkl a zahleděl se do tváří shromážděných. Jeho slova nebyla přijata s uspokojením, ale to samozřejmě nečekal.

„Ale přesto nevidím důvod ke znepokojení,“ pokračoval dál. „Země se teď nenachází ve větším nebezpečí než kdy jindy. Proč by dva lidé v jedné malé lodi měli přivolat znovu hněv Nájezdníků? Buďme upřímní a přiznejme, že kdyby jen Nájezdníci chtěli, mohli zničit náš svět už před staletími.“ Zavládlo nesouhlasné ticho. Takhle mluvit bylo kacířství a jednou by za to Jeserac mohl být odsouzen.

Předsedající ho přerušil a sraštil obočí.

„Cožpak legenda neříká, že Nájezdníci ušetřili Zemi pouze pod podmínkou, že se Člověk nikdy víc nevypraví do Kosmu? A cožpak jsme teď neporušili tuto podmínku?“

„Samozřejmě, tak to říká legenda,“ řekl Jeserac. „Akceptujeme nekriticky mnoho legend a tato je jedna z nich. Nemáme žádný důvod, aby právě tato byla pravdivá. Je těžké uvěřit, že něco tak významného není zaregistrováno v paměti Centrálního počítače – a on

o té úmluvě nic neví! Ptal jsem se ho, i když pouze prostřednictvím informačních strojů. Rada se ho může na to zeptat bezprostředně.“

Jeserac skončil a čekal na odpověď Předsedy. Řekl, co považoval za nutné a neměl chuť riskovat další napomenutí, kdyby se náhodou opět dotkl zakázaného tématu. A nedočkal se, protože právě v tom momentu hosté z Lys ztuhli všichni najednou ve svých křeslech a jejich tváře se současně stáhly v grimase nedůvěry a znepokojení. Vypadali, že poslouchají jakýsi vzdálený hlas, který jim vlévá do uší neobvyklé informace.

Rádci čekali na konec té bezeslovné konverzace s nepokojem, který minutu od minuty rostl. Hlavní delegát se náhle vytrhl z transu a omluvně se obrátil na předsedu.

„Právě jsme přijali divné a znepokojivé zprávy z Lys,“ řekl.

„Alvin se vrátil na Zemi?“ zeptal se předseda Rady.

„Ne, to není Alvin. Je to něco jiného.“

Když Alvin přistával na mýtině u Airlee, uvažoval, zda někdy v dějinách lidstva nějaká jiná loď vracející se z kosmu přivezla na Zem stejně nezvyklý náklad – pokud se ovšem Vanamond fakticky nacházel ve fyzickém prostoru stroje. Během cesty o sobě nedával vědět. Hilvar tvrdil – a jeho vědomosti byly mnohem přesnější, protože je čerpal z bezprostředních kontaktů s tou fantastickou bytostí – že jenom o sféře Vanamondova vnímání bylo možné říct, že zaujímá nějakou ohraničenou rozlohu v prostoru. Sám Vanamond se nenacházel nikde – možná nikdy ani nebyl.

Když vyšli z přechodové komory, už na ně čekala Seranis s pěti senátory. Jednoho senátora Alvin poznal během své poslední návštěvy, dva jmi, kteří se účastnili předchozího setkání, byli teď, jak se domníval, v Diasparu. Byl zvědavý, jak se delegaci daří a jak zareagovalo město na vstup prvních vetřelců po miliónech let.

„Vypadá to, Alvine,“ řekla chladně Seranis, když se přivítala se synem, „že máš skutečný dar, co se týká odkrývání neobvyklých bytostí. Přesto si myslím, že uplyne dost času než předstihneš svůj poslední výsledek v této oblasti.“

Alvin se překvapeně otočil.

„To jest – Vanamond je tady?“

„Ano, je, už pár hodin. Dokázal nějak vystopovat trasu, kterou jste letěli tam – čin sám o sobě udivující a vyvolávající mnoho pro-

blémů filosofické povahy. Existuje domněnka, že doletěl do Lys v tom samém momentě, když jste ho objevili, a že se tedy dokáže přemísťovat v prostoru s nekonečnou rychlostí. Ale to není všechno. Během posledních několika hodin jsme se od něj dozvěděli taková fakta z naší historie, která jsme ani neočekávali.“

Alvin na ni hleděl s úžasem. Pochopil – nebylo těžké si to představit – jakým šokem pro tyto lidi se spojeným intelektem a se zostřeným smyslovým vnímáním bylo objevení Vanamonda. Zareagovali s udivující rychlostí a on si najednou představil Vanamonda, možná trochu vystrašeného, obklopeného nejbystřejšími myslmi z Lys.

„Už víte, čím je?“ zeptal se.

„Ano. To bylo jednoduché, i když dále nevíme, odkud pochází. Je čistou myšlenkou a vědění, jakým disponuje, se zdá být neohraničené. Ale je dětinský v pravém smyslu toho slova.“

„Přirozeně!“ vykřikl Hilvar. „Měl jsem si to domyslet.“

Alvin vypadal nechápavě a Seranis se ho nakonec zželelo.

„Jde mi o to, že i když Vanamond disponuje kolosální, možná neomezenou myslí, tak je ještě nedozrálý a nerozvinutý. Jeho skutečná inteligence je v této chvíli menší než lidská,“ usmála se nuceně, „i když jeho myšlenkové procesy probíhají mnohem rychleji a mnohem snadněji si osvojuje znalosti. Disponuje také jinými schopnostmi, kterým zatím ještě nerozumíme. Těžko popsatelným způsobem se zdá, že před jeho myšlením je otevřena celá minulost. Té schopnosti mohl vlastně využít, když přišel po vašich stopách na Zem.“

Alvin mlčel. Teď si teprve uvědomil, jak správně si Hilvar počínal, když dovedl Vanamonda do Lys a jaké měl štěstí on sám, když napálil Seranis. Ta věc by se mu podruhé v životě nepovedla.

„Tvrdíš tedy, že Vanamond se narodil nedávno?“ zeptal se.

„Když použijeme jeho standartu, tak ano. Ve skutečnosti existuje už velmi dlouho, i když jistě kratší dobu než lidský rod. Nejpravděpodobnější je to, že tvrdošíjně trvá na tom, že jsme to byli my, kdo jsme ho povolali k existenci a není pochyb, že s jeho původem jsou spojena všechna největší tajemství minulosti.“

„Kde je teď Vanamond?“ zeptal se Hilvar.

„Vyptávají se ho historici z Grevarnu. Snaží se zjistit obecný náčrt minulosti. Ale ta práce jim zabere celá léta. Vanamond může

popisovat minulost se všemi podrobnostmi, ale nerozumí tomu, co vidí; je velmi těžké s ním spolupracovat.“

Alvin se divil, jak Seranis tohle všechno ví, pak si uvědomil, že pravděpodobně každý bdící člověk v Lys sleduje, jak tento velkolepý výzkum pokračuje. Pocítil pýchu, když si uvědomil, že teď už je slavný jak v Lys tak i v Diasparu, avšak do této pýchy se mísila frustrace. Tady bylo něco, na čem se nikdy nemohl plně podílet a čemu ani nerozuměl. Přímý kontakt i mezi lidskými mozky byl pro něj takovou záhadou, jakou musí být hudba pro hluchého nebo barva pro slepce. Avšak nyní si lidé z Lys vyměňují myšlenky s tou nepředstavitelně cizí bytostí, kterou přivedl na Zem, ale které nemůže nikdy porozumět ani za pomoci všech svých smyslů.

Tady nebylo jeho místo: až po skončení rozmluv se dozví jejich výsledky. Otevřel brány nekonečna a teď pocítil obavy – dokonce strach – z toho, co udělal. Pro pokoj duše se musí vrátit do malinkého známého světa Diasparu, které hledalo úkryt, zatímco on se hnal za svými sny a ambicemi... Jaká je v tom ironie; ten, který opustil město, aby riskoval život mezi hvězdami, se teď vrací domů jako ustrašené dítě, splašeně prchající pod ochranu matky.

Diaspar nebylo příliš spokojené s Alvinovým návratem. Ve městě to vřelo jako v mraveništi, do kterého někdo vrazil kůl.

Stále se zdráhalo čelit realitě, ale ti, kteří odmítli připustit existenci Lys a vnějšího světa, už neměli, kam by se ukryli. Paměťové banky je přestaly přijímat, ti, kteří lpěli na svých snech a hledali únik v budoucnosti, nyní marně kráčeli do Sálu stvoření. Plamen, který tavil, ale nepálil, je odmítl pozdravit, už nemohli usnout a probudit se s mozky vymytými o sto tisíc let dál po proudu času. Nepomáhaly žádné apely na Centrální počítač, ten dokonce ani nevysvětlil motivy svého postupu. Nespokojení utečenci se museli vrátit do města a postavit se čelem problémům svého století.

Alvin a Hilvar přistáli na okraji parku, nedaleko paláce Rady. Až do poslední chvíle si nebyl Alvin jistý, zda dokáže dovést loď do města skrz pole, která je oddělovala od vnějšího světa. Obloha Diasparu, stejně jako koneckonců všechno v tomto městě, byla věcí umělou nebo přinejmenším částečně umělou. Noc s hvězdami a pozůstatky všeho, co Člověk ztratil, nebyla do města vpuštěna. Pole také město chránilo před bouřemi, které občas šlely nad pustinami, a zakrývaly nebe pohyblivými stěnami písku.

Neviditelní ochránci přesto Alvina vpustili a když dole spatřil Diaspar, věděl, že je doma. Nezávisle na tom, jak ho volal vesmír a jeho tajemství, tady se narodil a do tohoto města patřil. Nikdy ho neuspokojovalo, ale vždy by se sem vrátil. Musel procestovat půl galaxie, aby objevil tuto jednoduchou pravdu.

Než loď přistála, shromáždil se v parku dav a Alvin čekal s neklidem, jak ho obyvatelé města přijmou. Dost snadno četl v jejich tvářích, které sledoval na obrazovce, ještě než otevřel průlez. Překvapující emocí byla zvědavost – sama o sobě byla v Diasparu něčím neobvyklým. Mísila se s ní obava a tu a tam i neklamné příznaky strachu. Alvin si smutně pomyslel, že asi nikdo nemá radost z jeho návratu.

Přesto ho Rada přijala pozitivně. I když právě on byl strůjcem obecné krize, tak stejně zase jen on mohl dodat fakta, o která se bude opírat budoucí linie postupu. S hlubokou pozorností vyslechli jeho zprávu o letu na Sedm sluncí a o setkání s Vanamondem. Pak odpo-

vídal na spoustu otázek a projevoval přitom trpělivost, která udivovala většinu tázajících. Jak rychle pochopil, jejich myšlenky byly ovládané strachem z Nájezdníků, přestože je ani jednou nejmenovali a nebyli příliš nadšeni, když se přímo pustil do tohoto tématu.

„Kdyby Nájezdníci ještě ve vesmíru existovali,“ říkal Alvin, „tak bych se s nimi v samém jeho středu určitě setkal. Ale mezi Sedmi slunci není inteligentní život; domysleli jsme si to sami, ještě dříve než Vanamond potvrdil naše předpoklady. Domnívám se, že Nájezdníci odešli před staletími; alespoň Vanamond, který se zdá být stejně starý jako Diaspar, o nich nic neví.“

„Chtěl bych poznamenat,“ ozval se najednou jeden z rádců, „že Vanamond může být jistým způsobem, který zatím ještě neznáme, potomkem Nájezdníků. Nepamatuje si svůj původ, ale to neznamená, že by jednoho dne nemohl být pro nás nebezpečný.“

Hilvar, který se účastnil shromáždění jako pozorovatel, nečekal až mu bude udělen hlas. Alvin poprvé viděl přítele tak pobouřeného.

„Vanamond vstoupil do mé mysli,“ řekl, „a i já jsem krátce nahlédl do jeho. Moji lidé už o něm hodně vědí, i když zatím neodhali-li, kým je. Ale jedno je jisté – Vanamond je nám nakloněn a ze setkání s námi měl velikou radost. Z jeho strany se nemusíte ničeho obávat.“

Po tomto výbuchu panovalo chvilku mlčení, Hilvar se pomalu uklidnil a na jeho tváři se objevily rozpaky. Bylo patrné, že napětí, které do této chvíle v sálu panovalo, začalo pomalu opadávat, jakoby se z duší přítomných zdvihl jakýsi mrak. Předsedající dokonce ani nenapomenul Hilvara za to, že si vzal hlas bez dovolení.

Jak Alvin poslouchal debatu, tak zřetelně rozlišil tři školy myšlení, prezentované Radou. Konzervativci, kteří byli v menšině, stále živil naději, že se ještě podaří vrátit ručičky hodin zpět a nastolit starý pořádek. Proti zdravému rozumu se křečovitě drželi teze, že Diaspar a Lys na sebe opět mohou zapomenout.

Pokrokoví byli rovněž v menšině. Fakt, že se vůbec v Radě vyskytli, Alvina mile překvapil. Po pravdě řečeno, nepřijali invazi vnějšího světa s žádnou radostí, ale byli rozhodnutí ji nejsprávněji využít. Někteří z nich se uchylovali až k sugesci, že může existovat způsob, jak překonat psychologické bariéry, které ještě účinněji než bariéry fyzické tak dlouho odřezávaly Diaspar od světa.

Většina členů Rady, která odrážela přesně nálady, jež panovaly ve městě, přijala postoj bdělé ostražitosti, zatímco čekali, až někdo nastíní plány do budoucnosti, které je z toho dostanou. Domnívali se, že dokud bouře neutichne, tak nemá smysl osnovat žádné plány, ani se snažit zavádět vymezené linie postupu.

Po skončeném jednání přišel k Alvinovi a Hilvarovi Jeserac. Zdálo se, že se od posledního setkání s Alvinem – od posledního rozloučení ve věži Loranne v bezprostřední blízkosti pustiny – změnil. Změna nebyla tak výrazná, jak Alvin doufal, ale s podobnou metamorfózou lidí se měl setkávat v následujících dnech stále častěji.

Jeserac vypadal jakoby omládl, jako kdyby ohně života nalezly v jeho žilách nové palivo a plály teď jasněji. Přes své stáří patřil k těm, kteří mohou zvednout rukavici, kterou Alvin Diasparu hodil.

„Mám pro tebe zprávy, Alvine,“ řekl. „Snad znáš senátora Gerana?“ Alvin na okamžik zrozpačitěl, potom si vzpomněl.

„Samozřejmě – byl jedním z prvních lidí, které jsem v Lys potkal. Byl v jejich delegaci?“

„Ano, poznali jsme se dost dobře. Je velmi inteligentním člověkem a rozumí lidské psychice víc než jsem se domníval, že by kdy bylo možné – i když mi říkal, že na podmínky panující v Lys je začátečník. Během svého pobytu tady v Diasparu dal podnět k něčemu, co je velmi blízké tvému srdci. Doufá, že analyzuje impuls, který nám nedovoluje opustit město a věří, že když odhalí jeho mechanismus, bude ho umět zrušit. Dvacet našich už s ním spolupracuje.“

„I ty jsi jedním z nich?“

„Ano,“ řekl Jeserac a lehce se začervenal, což Alvin do té doby neviděl. „Není to snadné a určitě to není příjemné – ale cíl je lákavý.“

„A co vlastně Gerane dělá?“

„Působí na nás skrz Ságy. Režíroval jich hodně a zkoumá naše reakce, když je prožíváme. Nikdy jsem si nemyslel, že se v mém věku znovu vrátím k zábavám dětství.“

„Co jsou to Ságy?“ zeptal se Hilvar.

„Vymyšlené světy snů,“ vysvětlil Alvin. „Alespoň většina z nich je vymyšlená, i když některé se pravděpodobně opírají o historická fakta. V paměťových buňkách města jsou jich zaregistrované milióny, můžeš si vybrat jaký druh dobrodružství nebo prožitků

chceš a když si vpravíš do mozku odpovídající impulsy, bude se ti zdát, že je prožíváš doopravdy.“ Obrátil se k Jeseracovi.

„Jaké Ságy vám připravil Gerane?“

„Většina z nich se váže, jak se určitě domýšlíš, k opuštění Diasparu. Některými nás přenáší zpátky do našich nejranějších vtělení, tak blízko časů založení města, jak jen je to možné. Gerane se domnívá, že čím více se přiblíží chvíli spuštění impulsu, tím jednodušeji ho odstraní.“

Ta zpráva dodala Alvinovi pocit sebejistoty a potěšila ho. Jeho úspěch by byl poloviční, kdyby otevřel brány města – a pak zjistil, že skrz ně nikdo neprojde...

„Opravdu se chcete zbavit strachu, který vám nedovoluje opustit Diaspar?“ zeptal se Alvin důrazně.

„Ne,“ odpověděl bez váhání Jeserac. „Jsem zděšený tou představou, ale uvědomuji si, že jsme se naprosto mýlili, když jsme soudili, že Diaspar je pupkem světa a logika mi říká, že je nutné s touto chybou něco udělat. Vnitřně stále ještě nejsem schopný opustit město a možná, že už takovým navždy zůstanu. Gerane chce vzít některé z nás do Lys a toužím mu v tom experimentu pomoci – i když na druhé straně doufám, že se nepovede.“

Alvin pohlédl na svého starého učitele s novým respektem. Už nezlehčoval moc sugesce ani nepodceňoval síly, které mohou přinutit člověka jednat proti logice. Nemohl si pomoci a musel srovnávat Jeseracovu tichou odvalu s Khedronovým panickým útekem do budoucnosti – ačkoli teď už lépe chápal lidskou povahu a nechtěl odsuzovat Šaška za to, co udělal.

Byl si jistý, že Gerane dosáhne toho, co si umínil. Jeserac je už možná příliš starý na to, aby změnil způsob života, jakkoli by si přál začít nanovo. To nevádí, podaří se to jiným, za kvalifikovaného vedení psychologů z Lys. A jakmile jich jednou unikne několik z miliardy let starých pořádků, už bude jen otázkou času, kdy je budou následovat ostatní.

Byl zvědavý, jaký vliv bude mít úplné prolomení bariéry na Lys i Diaspar. Bylo by třeba vzít nějakým způsobem nejlepší věci z obou prostředí a spojit je do nové, zdravé kultury. Byl to šílený úkol a k jeho vykonání bude potřebná veškerá moudrost a trpělivost, které lidstvo dokáže dosáhnout.

Na některé problémy, týkající se nastávajících změn, už narazili. Návštěvníci z Lys odmítli, ovšem zdvořile, bydlet v domech, které jim město poskytlo. Museli si zařídit vlastní dočasné ubytování v parku, v prostředí, které jim připomínalo Lys. Hilvar byl jedinou výjimkou, a ačkoli nerad bydlel v domě s pevně neurčenými stěnami a efemérním nábytkem, statečně přijal Alvinovo pohostinství, uklidněn slibem, že tu nezůstanou dlouho.

Hilvar se nikdy v životě necítil osamělý, ale v Diaspar poznal, co to osamělost je. Město bylo pro něj víc cizí než Lys pro Alvina a byl sklíčený a ohromený jeho nekonečnou složitostí a myriádami cizinců, kteří, jak se zdálo, zaplňovali každíčký centimetr prostoru kolem něj. V Lysu znal každého, byť jen zběžně, ať už se s ním setkal nebo ne. I kdyby žil tisíc životů, nemohl by nikdy znát každého v Diasparu, a i když si uvědomoval, že je to iracionální pocit, trochu ho to deprimovalo. Pouze jeho věrnost Alvinovi ho tu držela, ve světě, který s tím jeho nemá nic společného.

Často se pokoušel analyzovat své pocity vůči Alvinovi. Věděl, že jejich přátelství pramení z téhož zdroje, který inspiruje jeho soucit s malými zápasícími tvory. Nad tím by užasli všichni, kdo považovali Alvina za umíněného, tvrdohlavého a egocentrického člověka, který nepotřebuje ničí náklonnost a není ani schopen ji vracet.

Hilvar věděl víc, vycítil to instinktivně hned na počátku. Alvin byl průzkumník a všichni průzkumníci hledají něco, co ztratili. Zřídka kdy to najdou a ještě vzácnější je, když jim dosažení cíle přináší větší štěstí, než jeho hledání.

Hilvar nevěděl, co Alvin hledá. Byl poháněn silami, které dali před dávnými dobami do pohybu muži génia, kteří naplánovali Diaspar s tak perverzní dokonalostí – nebo muži ještě geniálnější, kteří jim oponovali. Jako každá lidská bytost byl Alvin do určité míry stroj, jeho činy byly předurčeny dědičností. To nic neměnilo na jeho potřebě porozumění a soucitu, ani ho to nečinilo imunním vůči pocitu osamělosti a frustrace. Pro své vlastní lidi byl tak nepochopitelný, že někdy zapomínali, že je ještě stále jedním z nich. Musel přijít cizinec z úplně jiného prostředí, aby v něm viděl lidskou bytost.

Za pár dní od příchodu do Diaspar potkal Hilvar víc lidí než za celý svůj život. Setkal se s nimi, ale nepoznal prakticky nikoho. Z důvodu tak velkého množství lidí si obyvatelé města ponechávali jistou rezervovanost, kterou bylo těžké proniknout. Jediné soukromí,

teré znali, bylo soukromí myšlenek, a lpěli na něm i tehdy, když se zúčastňovali všech těch nesčetných společenských událostí, které se v Diasparu konaly. Hilvar je litoval, ačkoli věděl, že oni o jeho soucit nestojí. Neuvědomovali si, o co přicházejí, nemohli porozumět hřejivému pocitu společenství lidí, pocitu sounáležitosti, která v telepatické společnosti všechny spojovala. Avšak ačkoli byli natolik zdvořilí, aby se to pokusili skrýt, bylo zřejmé, že většina lidí, se kterými mluvil, se na něj dívala soucitně, jako na někoho, kdo vede neuvěřitelně nudný a jednotvárný život.

Eristona a Etanii, Alvinovy poručníky, pustil Hilvar rychle z hlavy jako sice laskavé, ale naprosto bezradné nuly. Mátl ho, když slyšel, že se Alvin o nich zmiňuje jako o otci a matce – to byla slova, která si v Lys ještě zachovávala dávný biologický význam. Musel stále namáhat svoji obrazotvornost, aby si zapamatoval, že zákony života a smrti byly tvůrci Diasparu zrušeny, a byly chvíle, kdy se Hilvarovi zdálo, že přes všechen ruch kolem je město napůl prázdné, protože tu nejsou děti.

Byl by rád věděl, co se stane s Diasparem teď, když dlouhé období izolace skončilo. To nejlepší, co může město udělat, usoudil, je zničit Paměťové banky, které ho tak dlouhá léta přiváděly do extáze. Ať byly jakkoli zázračné – snad největší triumf vědy, která je stvořila – byly výtvorem nemocné kultury, která se bála tolika věcí. Některé z těchto obav byly reálné, ale jiné, jak se nyní zdálo, tkvěly pouze v představách. Hilvar věděl něco o modelu, který se začínal objevovat při zkoumání Vanamondových myšlenek. Za několik dní ho Diaspar bude znát také – a uvidí, co všechno z jeho minulosti byl jen mýtus.

Avšak kdyby byly Paměťové banky zničeny, za tisíc let by bylo město mrtvé, protože lidé ztratili schopnost se rozmnožovat. To je dilema, které bude nutné vyřešit a Hilvarovi už jedno možné řešení blesko hlavou.

Každý technický problém má vždycky řešení a jeho lidé mistrně ovládají biologické vědy. Co se stalo, může se odestát, bude-li si to Diaspar přát.

Ale nejprve by se město muselo naučit to, co zapomnělo. Taková výchova by trvala mnoho let – možná dokonce hodně staletí. Ale to byl teprve začátek, zakrátko šok první lekce otřese Diasparem tak hluboce, jako nynější kontakt s Lys.

Lys to otřese také. Obě kultury vyrostly – přes všechnu rozdílnost – ze stejných kořenů a sdílely tytéž iluze. Obě budou zdravější, až se ještě jednou, klidně a pevně, podívají do minulosti, kterou ztratili.

Amfiteátr, vytvořený speciálně pro tuto příležitost, obsahoval celou populaci Diasparu a byl zaplněný do posledního ze svých deseti miliónů míst. Když hleděl ze svého sedadla na hlediště prohnuté do oblouku, vzpomněl si Alvin na Shalmirane. Ty dva krátery měly podobný tvar a byly téměř stejně velké.

Ale přesto byl mezi nimi zásadní rozdíl. Velká mísa Shalmirane existovala doopravdy; tento amfiteátr byl pouze fantomem, maticí elektrických nábojů dosud přechovávaných v paměti Centrálního počítače. Alvin věděl, že ve skutečnosti je stále ve svém pokoji a že lidé, kteří ho obklopují, také zůstali ve svých domech. Dokud se nepokusil pohnout z místa, byla iluze perfektní. Mohl uvěřit, že Diaspar bylo zničeno a všichni jeho občané se shromáždili zde, v této obrovské prohlubni.

Řidčeji než jednou za tisíc let života město zařídilo, aby se jeho obyvatelé mohli setkat na velkém shromáždění. Také v Lys, jak Alvin věděl, se odbývalo cosi podobného tomuto shromáždění. Tam šlo o setkání myslí, ale pojaté tak, že by mohlo být zdánlivým setkáním těl, tak zdánlivým, až se stalo skutečností.

Poznával většinu tváří kolem sebe. Více než míli od něho, o tisíc stop doleji, bylo postavené malé pódium, na které se upírala pozornost celého města. Bylo těžké uvěřit, že něco spatří z takové vzdálenosti, ale Alvin si byl jistý, že až začne projev, uvidí a uslyší všechno tak jasně, jako každý jiný občan Diasparu.

Pódium bylo pokryté mlhou. Mlha přijala tvar těla Callitraxe, vedoucího skupiny, jejímž úkolem byla rekonstrukce minulosti z informací, které dopravil na Zemi Vanamond. Byl to úkol ohromný a téměř neuskutečnitelný a to nejenom s ohledem na čas, který také vstupoval do hry. Pouze jednou s Hilvarovou pomocí pohlédl Alvin do mysli divné bytosti, kterou společně objevili – nebo která objevila je. Vanamondovy myšlenky byly pro Alvina tak nesrozumitelné jako tisíc hlasů křičících současně v nějaké velké jeskyni, plné ozvěn, které se odrážely od stěn. Lidé z Lys je přesto dokázali rozlišit, dokázali je zaregistrovat a interpretovat. To, co odhalili – jak zněla fáma, kterou Hilvar ani nevyvracel, ani nepotvrzoval – bylo tak divné,

že skoro nepřipomínalo historii, kterou celá lidská rasa považovala už miliardy let za svou.

Callitrax začal hovořit. Alvinovi se zdálo, jako všem ostatním v Diaspar, že jeho jasný, precizní hlas přichází z místa jen pár centimetrů vzdáleného. Pak, způsobem, který lze těžko definovat, tak jako geometrie snu popírá logiku, avšak v mysli spáče nevyvolává překvapení, stál Alvin vedle Callitraxe, zatímco současně zaujímal své místo vysoko na svahu amfiteátru. Tento paradox ho nezmátl, jednoduše ho přijal bez otázek, tak jako přijímal všechny ostatní příklady brilantního ovládnutí času a prostoru, které mu umožnila věda.

Callitrax krátce shrnul dosud platné dějiny lidstva. Mluvil o neznámých lidech civilizace Úsvitu, po kterých nezůstalo nic kromě slavných názvů vybledlých legend o Impériu. Od samého počátku člověk toužil po hvězdách – a nakonec jich dosáhl. Milióny let zkoumal Galaxii, vládl jedné soustavě za druhou. Pak z temnoty na okraji vesmíru udeřili Nájezdníci a vyrvali mu všechno, co dobyt.

Návrat do Sluneční soustavy byl hořký a jistě trval mnoho staletí. Z legendárních bitev, které šlely v okolí Shalmirane, se sotva zachránila sama Země. Když skončily, člověk zůstal pouze se svými vzpomínkami a se světem, na kterém se narodil.

Od té doby šlo všechno dlouhou cestou úpadku. Jaká ironie, rasa, která chtěla vládnout Vesmíru, se rozdělila na dvě izolované kultury – Lys a Diaspar – oázy života uprostřed pustiny, která je dělila stejně jako mezihvězdný prostor.

Callitrax přestal; Alvinovi, zrovna tak jako všem ostatním na Velkém shromáždění, se zdálo, že historie hledí právě na něho, očima, které viděly věci neuvěřitelné.

„Tolik,“ řekl Callitrax, „pokud jde o pověsti, kterým jsme až dosud věřili. Teď vám musím říci, že jsou nepravdivé – nepravdivé ve všech podrobnostech – tak nepravdivé, že teď dokonce nejsme schopni se usmířit s pravdou.“

Počkal, až shromáždění plně pochopí význam jeho slov. Pak pomalu a zřetelně vysvětlil obyvatelům Lys a Diasparu znalosti, které vědci načerpali z Vanamondovy mysli.

Nebylo pravda, že člověk dosáhl hvězd. Celé jeho malé impérium bylo ohraničené orbitou Pluta a Persefony, protože mezihvězdný prostor byl pro něj nepřekročitelnou bariérou. Celá lidská civiliza-

zace se hemžila pořád jen kolem Slunce a byla ještě příliš mladá, když ji zasáhly hvězdy.

Šok musel být otřesný. I přes ustavičné neúspěchy člověk nikdy nepochyboval, že si jednoho dne podmaní prostory kosmu. Také věřil, že jestli obývají Vesmír jemu rovní, tak v něm nejsou rasy, které by ho jakkoli převyšovaly. A najednou se dozvěděl, že obě přesvědčení jsou mylná a že mezi hvězdami existují mozky mnohem rozvinutější než jeho. Mnoho staletí zkoumal člověk galaxii. Nejdříve v lodích jiných ras, pak v plavidlech, která byla vybudována díky zapůjčeným znalostem. Všude se setkával s kulturami, které dokázal pochopit, ale nedokázal se jim přizpůsobit a občas potkával rozum, který nedokázal pochopit vůbec.

Byl to strašný úder lidskému sebevědomí, ale přispěl k rozvoji rasy. Smutnější, ale nekonečně moudřejší se vrátil člověk do Sluneční soustavy, aby rozvíjel znalosti, které získal. Přijal výzvu a zvolna realizoval svůj plán, který dával naději na budoucnost.

Dříve platil největší zájem člověka fyzickým vědám. Teď se s ještě větším záplem obrátil ke genetice a zkoumání mysli. Bez ohledu na výdaje se pozvedl k hranicím evoluce.

Tento velký experiment pohlcoval milióny let veškerou energii rasy. Všechna ta námaha, všechny oběti se staly pouze hrstí slov v Callitraxově příběhu. Přinesly člověku největší vítězství. Zvítězil díky nim nad nemocemi, mohl žít věčně a ovládnout telepatii, všechny síly podřídil své vůli.

Závislý pouze sám na sobě byl připraven k nové bitvě o podmanění ohromných prostor Galaxie. Setkal se jako rovný s rovným s rasami ze světů, od kterých se kdysi odvrátil a začal hrát důležitou roli v dějinách Vesmíru.

Dokázal to. Právě z té doby, možná nejrozsáhlejší v dějinách lidstva, pochází legendy o Impériu. Bylo to Impérium mnoha ras, ale nakonec se na všechno zapomnělo v dramatu, v kterém nalezlo svůj konec.

Impérium trvalo minimálně miliardu let. Muselo prožívat krize, možná že i války, ale všechno to zaniklo v pochodu velkých ras mícíích k dospělosti.

„Můžeme být hrdi,“ pokračoval Callitrax, „na roli, jakou v té historii naši předkové odehráli. Když dosáhli výšin kultury neztratili nic ze své iniciativy. Tady se pohybujeme sice spíš v oblasti dohadů

než dokázaných fakt, ale zdá se být jisté, že experimenty, které jednak přispěly ke zkáze Impéria, jednak k vrcholu jeho slávy, byly inspirovány člověkem a byly prováděné pod jeho vedením.

Filosofie těchto experimentů byla pravděpodobně následující: Kontakt s představiteli jiných ras ukázal Člověku, jak závisí přijímání obrazu světa danou rasou na jejím fyzickém tvaru a na smyslových orgánech, kterými je vybavena. Bylo dokázáno, že jestli je vůbec možné pochopit Vesmír takový, jaký ve skutečnosti je, tak to může zvládnout pouze mysl úplně zbavená fyzických orgánů – čisté vědomí. Toto přesvědčení bylo obecně řečeno v mnoha starodávných náboženských vírách, které se rozvinuly na Zemi a je udivující, že idea, která neměla žádné racionální základy, se nakonec stala jedním z největších cílů vědy.

V přirozeném vesmíru nikdy neexistovala inteligence zbavená těla. Impérium si umínilo takovou vytvořit. Tak jako mnoho jiných věcí, jsme už zapomněli nauky, které to umožňovaly. Vědci Impéria ovládli všechny síly přírody. Zkoumali všechna tajemství času a prostoru. Tak, jako jsou naše myšlenky vedlejším produktem nezvykle komplikovaného systému mozkových buněk spojených mezi sebou sítí neuronů, tak se oni snažili vytvořit mozek, jehož buňky by nebyly materiální, ale tvořila by je matrice položená na samotný prostor. Takový mozek, jestli je ho obecně možné nazývat mozkem, by se živil energií elektromagnetického pole nebo ještě mohutnějšími silami a byly by úplně zbaveny nadvlády hmoty. Mohl by fungovat s daleko větší rychlostí než jakákoliv inteligence na organickém základě, mohl by přetrvávat tak dlouho, jak dlouho zůstane ve Vesmíru alespoň energie a jeho možnosti by byly neomezené. Jednou vytvořený by stále rozvíjel svoji moc, jejíž konečné rozměry nebyli schopni předpovědět ani jeho tvůrci.

Člověk navrhl vytvoření takových bytostí ve velké míře jako následek zkušeností získaných během vlastní regenerace. Byla to největší výzva předhozená inteligenci obývající Vesmír a po staletích diskusí byla přijata. K realizaci tohoto úkolu se spojily všechny rasy Galaxie.

Přeměna snů ve skutečnost trvala více než milión let. Civilizace se rodily a upadaly, několikrát byly zničeny staleté produkty světů, ale na cíl se nikdy nezapomnělo. Možná, že někdy poznáme úpl-

nou historii toho největšího úsilí v dějinách. Dnes víme, že to vedlo ke katastrofě, která div nezničila celou Galaxii.

Vanamondova mysl se brání zkoumání tohoto období. Existuje úzký oddíl času, který je pro něj zablokovaný, ale zdá se nám, že jenom díky jeho vlastnímu strachu. Na počátku této éry vidíme Impérium na vrcholu moci a slávy, očekávající s netrpělivostí blížící se úspěch. Na konci, sotva o několik tisíc let později, je už Impérium roztržštěné a hvězdy svítí slaběji, jakoby vyčerpaly svoji energii. Nad Galaxií se rozprostřel rubáš strachu, k němuž se váže název „Šílená mysl“.

Není těžké domyslet si, co se v té krátké době stalo. Byla vytvořena čistá inteligence, ale byla buď šílená, a nebo, což je nejpravděpodobnější a vyplývá to z jistých předpokladů, neúprosně nepřátelská vůči hmotě. Po staletí pustošila vesmír, dokud se nedostala pod kontrolu sil, jejichž podstatu nedokážeme odhadnout. Ať už použilo Impérium v té kritické situaci jakoukoliv zbraň, vyčerpala zásobu energie hvězd; ze vzpomínek na tento konflikt se vyklubaly některé, i když ne všechny, legendy o Nájezdnících. Ale k tomu se ještě vrátím.

Šílenou mysl nebylo možné zničit, protože byla nesmrtelná. Byla odstraněna na okraj Galaxie a tam uvězněna, uchýlila se ke způsobu života, který nejsme s to pochopit. Jejím řešením se stala divná umělá hvězda nazývaná Černé slunce a tam zůstává dodnes. Až Černé slunce zemře, bude znovu volná. Kolik času nás ještě dělí od onoho dne, určit neumíme.“

Callitrax ztichl, jako by se ztratil ve vlastních myšlenkách a neuvědomoval si fakt, že na něho hledí oči celého světa. V tichu, které nastalo, se Alvin rozhlédl po tvářích davu, který ho obklopoval, snažil se z nich vyčíst, jak byly přijaty nové objevy a zprávy o novém ohrožení, které teď musí nahradit mýtus o Nájezdnících. Tváře obyvatel Diasparu ztuhly většinou ve výrazu nedůvěry; stále nechtěli opustit svoji falešnou minulost a nedokázali akceptovat ještě podivnější skutečnosti, které měly zaujmout její místo.

Callitrax začal znovu mluvit a tichým kultivovaným hlasem popisoval poslední dny Impéria. Když poslouchal jeho slova, uvědomil si Alvin náhle, že to byla doba, ve které by chtěl žít. Byl to čas dobrodružství a nádherné, nezkratitelné odvahy – odvahy, která vyřvala vítězství z čelistí porážky.

„I když byla Galaxie zpustošena Šílenou myslí,“ pokračoval Callitrax, „potenciál Impéria byl dále ohromný a jeho duch nebyl zlomen. S odvahou, kterou můžeme pouze obdivovat, byl podniknut nový velký experiment a byla hledána chyba, která vedla ke katastrofě. Mnoho ras bylo proti, samozřejmě, těmto pracem prorokovaly další neúspěch, ale nedalo se na ně. Podnik postupoval kupředu a díky znalostem získaným tak tragickým způsobem se to tentokrát povedlo.

Nová rasa, která se narodila, disponovala potenciálním intelektem, který si nebylo možné ani představit. Ale přesto to byl intelekt úplně infantilní; nevíme, zda to spočívalo v předpokladech tvůrců, ale zdá se pravděpodobné, že věděli, že to bude nevyhnutelné. Bude potřebí miliónů let, než dosáhne zralosti a nebylo možné udělat nic, aby se tento proces urychlil. První z těch myslí byl právě Vanamond; kdesi v Galaxii musejí existovat ještě jiné, ale domníváme se, že jich nebylo stvořeno mnoho, protože Vanamond nikdy nepotkal žádnou sobě podobnou bytost.

Stvoření čistých myslí bylo největším výsledkem galaktické civilizace; člověk v tomto podniku hrál důležitou, možná klíčovou roli. Chybí tu jakékoli zmínky o samotné Zemi, protože její historie je jen tenkou nitkou v ohromném gobelínu. Naše planeta, vždycky trpící nedostatkem nejžádanějších dobrodružství, se stávala nevyhnutelně stále konzervativnější a nakonec se postavila proti vědcům, kteří stvořili Vanamonda. Nemělo to bezpochyby nejmenší vliv na poslední akt celé historie.

Úkol, který si před sebe Impérium postavilo, byl splněn; lidé těch dob hleděli kolem sebe na hvězdy, které ve své zoufalé válce o přežití zdevastovali a rozhodli se. Ponechají vesmír Vanamondovi.

A tu narážíme na tajemství – tajemství, které asi nikdy nevyjasníme, protože Vanamond nám nedokáže pomoci. Víme jen, že Impérium navázalo kontakt s čímsi velmi divným a velmi velkým, signalizujícím svou přítomnost odněkud zpoza zakřivení kosmu, z druhého konce prostoru. Co to bylo, se můžeme pouze domýšlet, ale volání odtamtud muselo obsahovat velké a úžasné sliby. Nedlouho potom se naši předkové a spojenecké rasy vydali na cestu, na kterou se za nimi vydat nemůžeme. Vanamondovo myšlení se zdá být ohraňované naší galaxií, ale pozorovali jsme jeho prostřednictvím počátky toho velkého a tajemného dobrodružství. Tady je obraz, který jsme

zrekonstruovali; prohlédněte si teď minulost vzdálenou miliardy let...

Spirály Galaxie se pomalu otáčely – bledý přízrak její minulé slávy – vznášely se v nicotě. Celou její délkou se táhly hluboké, prázdné brázdy, které vyorala Šílená mysl, rány, které se vlivem nadcházejících století zaplní driftujícími hvězdami. Ale ty hvězdy jí již nikdy nevrátí nádheru, která minula.

Člověk se připravoval k opuštění svého Vesmíru tak, jako kdysi opustil svoji planetu. A to nejen člověk, ale i tisíc jiných ras, které spolu s ním budovaly Impérium. Sešli se společně tady, na okraji Galaxie.

Shromáždili flotilu, před kterou fantazie musela kapitulovat. Jejími vlajkovými loďmi byly hvězdy, menšími jednotkami planety. Celá ta soustředění glóbul se všemi slunečními soustavami a rojícími se světy se chystala ke skoku přes nekonečno.

Dlouhý vrkoč ohně udeřil srdce Vesmíru a přeskakoval od hvězdy ke hvězdě. V jedné chvíli zemřelo tisíce sluncí, aby podpořilo svou energií monstrózní tvar, který se prodral napříč galaxií podél její osy a zmizel v propasti prostoru...

A tak Impérium opustilo Vesmír, spěchajíc na setkání se svým osudem. Až jeho dědici, čisté myšlenky, dosáhnou zralosti, možná se znovu vrátí. Ale ten den je jistě ještě vzdálený.

To je ve zkratce a co nejstručněji nástin historie Galaktické civilizace. Naše vlastní události, které se nám zdají tak důležité, nejsou ničím víc než opožděným, úplně všedním epilogem, tak zmateným, že bychom nebyli schopni objasnit všechny jeho podrobnosti. Vypadá to tak, že mnoho starších, méně odvážných ras nechtělo opustit své domovy, a mezi nimi byli i naši bezprostřední předkové. Většina z těch ras do současnosti zdegenerovala nebo vymřela, i když některé ještě mohly přežít. Náš svět stěží unikl stejnému osudu. Během mijejících staletí – která ve skutečnosti trvala milióny let – bylo mnoho z minulosti zapomenuto nebo to bylo úmyslně zničeno. To poslední, i když je těžké tomu uvěřit, je nejpravděpodobnější. Člověk se navěky ponořoval do rozhodného, i když stále vědeckého barbarství. Zároveň deformoval historii, aby z ní vymazal stopy své neschopnosti a zbabělosti. Legendy o Nájezdnících jsou celé falešné, i když nepo-

chybně mají základ v zápase se Šílenou myslí. Nic nedonutilo naše předky k návratu na Zemi, nic s výjimkou slabosti jejich vlastního ducha.

Když jsme toto vše objevili, narazili jsme na jeden problém spojený s Lys. Bitva o Shalmirane nikam nepatřila – ale přesto Shalmirane existovalo a existuje dodnes. Co víc, bylo místem, kde byla uložena jedna z nejmocnějších zbraní, jaká kdy byla vynalezena.

Vyřešení této záhady nám zabralo hodně času, ale odpověď, když už jsme ji našli, se ukázala velmi prostá. Kdysi dávno měla naše Země jeden obrovský satelit – Měsíc. Když v důsledku zápasu mezi silami přílivů a gravitace začal Měsíc nakonec padat na Zemi, vznikla nutnost zničit ho. Za tím účelem bylo vybudováno Shalmirane a právě kolem jeho použití jsou opředeny legendy, které všichni znáte.“ Callitrax se smutně usmál do ohromného hlediště. „O naší minulosti existuje mnoho takových legend, částečně pravdivých, částečně falešných. Také je v ní hodně paradoxů, které ještě nebyly objasněny. Ten problém je, jak se domnívám, povahy spíše psychologické než historické. Není možné neomezeně věřit dokonce ani informacím uloženým v Centrálním mozku, neboť nesou výrazné znaky manipulace ve velmi vzdálené minulosti.

Na Zemi pouze Diaspar a Lys přetrvaly dobu úpadku – Diaspar díky dokonalosti svých zařízení, Lys za to vděčí částečné izolaci a nezvyklým intelektuálním potenciálům svých obyvatel. Ale dvě kultury, i když se dokázaly vyšplhat na předchozí stupeň civilizace, byly deformovány strachem a mýty, které zdědily po předcích.

Ty obavy vás už nemusí znepokojovat. Mojí povinností jako historika není uskutečňovat budoucnost, ale zkoumat a interpretovat minulost, ale to poučení je dostatečně jasné; příliš dlouho jsme žili bez kontaktu se skutečností a teď nadešel čas, abychom přebudovali náš život.“

Jeserac kráčet mlčky ulicemi Diasparu, které dosud nikdy neviděl, a žasl. Tak rozdílné bylo od města, v kterém trávil všechna svoje vtělení, že ho vůbec nepoznával. Přesto věděl, že je to Diaspar, i když nevěděl, odkud to ví.

Uličky byly úzké, budovy nižší a nebyl tu park. Ale možná že ještě neexistoval. To bylo Diaspar před přestavěním; Diaspar otevřené světu a vesmíru. Nebe nad městem bylo světlemodré a kropenaté roztrepenými oblaky postrkovanými větrem vanoucím nad mladší Zemí.

Nad i pod těmito oblaky přelétávali cestovatelé. Míle nad městem proplouly vzdušné lodi spojující Diaspar s celým světem. Jeserac se delší čas díval na tajemno a zázračno otevřených prostor a v jistou chvíli se otřel o jeho duši strach. Cítil se nahý a bezbranný, když si uvědomil, že ta klidná nebeská kopule nad jeho hlavou není už tenounkou skořápkou – že za ní leží se všemi svými tajemstvími a hrozbami nekonečný Vesmír.

Strach nebyl natolik silný, aby paralyzoval jeho vůli. Částí svého mozku si Jeserac domyslel, že celá ta zkušenost je pouze sen a ve snu se mu nemůže stát nic zlého. Projde jím a ochutná všechno, co mu přinese, dokud se znovu nevzbudí ve městě, které zná.

Šel směrem k srdci Diasparu, směrem k místu, kde v jeho časech stála hrobka Yarlana Zeye. V tomto historickém městě místo hrobky zaujímal nízká kruhovitá budova s hodně obloukovitými klenutými vchody vedoucími do jejího vnitřku. U jednoho ze vchodů na něho čekal nějaký muž.

Jeserac by se měl cítit překvapený, ale v té chvíli ho nemohlo překvapit nic. Zdálo se přirozené a samozřejmé, že se teď musí setkat s člověkem, který postavil Diaspar.

„Domnívám se, že mě poznáváš,“ otázal se Yarlan Zey.

„Samozřejmě, tisíckrát jsem viděl tvůj pomník. Jsi Yarlan Zey a toto je Diaspar takové, jaké bylo před miliardou let. Víím, že sním a že žádný z nás tu není doopravdy.“

„Nemusíš se tedy ničeho obávat. Pojď za mnou a nezapomínej, že se ti tu nemůže stát křivda, protože když budeš chtít, probudíš se v Diasparu ve svém vlastním času.“

Jeserac s myslí vstřebávající dojmy jako houba šel poslušně za Yarlanem Zeyem dovnitř budovy. Vzpomínky nebo jejich ozvěna ho varovaly, že se teď stane něco, před čím se kdysi choulil strachem. Ale přesto nepocíťoval hrůzu. Nejenom že se cítil chráněný vědomím, že to není reálný prožitek, ale i přítomnost Yarlana Zeye se zdála být talismanem proti všem nebezpečím, jaká ho mohou ohrožovat.

Bylo tam pár lidí, které pohyblivá schodiště unášela do hlubin budovy a jinou společnost neměli. Brzy stáli tiší vedle dlouhého aerodynamického válce, který, jak Jeserac věděl, ho odnese ven z města na cestu, která by ho kdysi byla šokovala. Když jeho průvodce ukázal na otevřené dveře, Jeserac zaváhal na prahu jenom chvilku a pak odvážně vešel dovnitř.

„Vidíš, jak je to jednoduché,“ řekl s úsměvem Yarlan Zey. „Teď se uvolni a pamatuj si, že jsi v bezpečí – nic se ti nemůže stát.“

Jeserac mu věřil. Lehké mrazení mu přeběhlo přes záda pouze tehdy, když se ústí tunelu tiše rozjelo jejich směrem a stroj, v kterém seděl, stále větší rychlostí proklouzl do nitra Země. Ve své touze pohovořit si s mýtickou postavou z minulosti zapomněl na veškerý strach, který ho pronásledoval.

„Nezdá se ti divné,“ začal Yarlan Zey, „že i když je prostor pro nás otevřený, snažíme se zahrabat se do země? To je začátek nemoci, jejíž konec pozoruješ ve svém století. Lidstvo se snaží ukrýt; bojí se toho, co se nachází v kosmu a zanedlouho uzavře všechny dveře, které vedou do Vesmíru.“

„Ale vždyť jsem viděl nad Diasparem kosmické lodi,“ řekl Jeserac.

„Už je neuvidíš. Ztratili jsme kontakt s hvězdami a zanedlouho opustíme dokonce i planety. Pochod tím směrem nám trval milióny let – ale návrat domů pouze několik staletí. A zakrátko se vytratíme také téměř z celého povrchu Země.“

„Proč to děláte?“ zeptal se Jeserac. Znal odpověď, ale přesto ho něco přimělo položit tuto otázku.

„Potřebujeme ochranu, která by nás zakrývala před dvěma obavami, které nás trápí – strachem ze Smrti a strachem z Prostoru. Jsme lidé nemocní a nechceme se už pohybovat Vesmírem – a také si namlouváme, že neexistuje. Viděli jsme chaos, který šlel mezi

hvězdami a toužíme po klidu a stabilitě. Diaspar musí proto zůstat uzavřený, aby do něj nemohlo vtrhnout nic nového.

Vyprojektovali jsme město, které znáš a zfalšovali jsme minulost, abychom ukryli svoji zbabělost. Och, nebyli jsme první, kdo tak jednali – ale byli jsme prvními, kteří to udělali tak důkladně. Přeprojektovali jsme duši člověka, obrali jsme ji o ambice a prudké vášně tak, aby byl spokojený se světem, který teď vlastní.

Výstavba města a všech jeho zařízení trvala tisíc let. Každý z nás byl po splnění přiděleného úkolu podroben vymazání všech vzpomínek. Do mozku byly implantovány důkladně vypracované matrice falešných vzpomínek a jeho osobnost byla uschována v paměťové soustavě města a uchovávána, dokud nenadejde čas k jejímu vyvolání.

A tak nakonec nadešel den, kdy v Diasparu nebyl ani jeden živý člověk, byl pouze Centrální počítač, který vykonával vložené rozkazy a kontroloval Paměťové banky, ve kterých jsme spali. Nebyl nikdo, kdo by měl jakýkoli kontakt s minulostí a od toho okamžiku se začala naše historie.

Potom jsme, jeden po druhém, v předem určeném pořadí, byli vyvoláváni z paměťových okruhů a dostali jsme opět tělo. Jako stroj, který byl právě sestrojen a poprvé spuštěn, začalo Diaspar vykonávat povinnosti, pro které bylo určeno.

Přesto někteří z nás měli už od samého počátku pochybnosti. Nečinnost, to je dlouhá chvíle času; uvědomovali jsme si riziko spojené s tím, že nemáme žádné východisko a jsme úplně odděleni od Vesmíru. Nemohli jsme se postavit všeobecné vůli, proto jsme pracovali v tajnosti a vytvořili jsme modifikace, které jsme považovali za nutné.

Odlišní byli naším nápadem. Měli se objevovat v dlouhých časových odstupech a jestli to okolnosti dovolí, zkoumat, zda mimo Diaspar existuje něco, s čím by stálo za to se kontaktovat. Nikdy jsme nemysleli, že uplyne tolik času, než se to jednomu z nich zdaří – a ani se nám nesnilo, že ten úspěch bude tak velký.“

Pro sny je sice charakteristické, že v nich člověk neuvažuje příliš kriticky, přesto Jeseraca udivovalo, že Yarlan Zey může vyprávět s takovou volností o událostech, které se měly stát za miliardu let. To bylo skutečně velmi zmatené... nevěděl, v jakém bodě času a prostoru se právě nachází.

Cesta byla u konce; stěny tunelu už se nemíhaly tak krkolomnou rychlostí. Yarlan Zey začal mluvit rychleji a z jeho hlasu teď zněl tón příkazu, čehož si Jeserac předtím nevšiml.

„Minulost se skončila, hleďme si svého. Když jsi byl stvořený, Jeseracu, měl jsi zakódován strach před vnějším světem a tím způsobem jsi byl přinucen zůstat ve městě. Ten strach sdílí s tebou každý obyvatel Diasparu. Teď víš, že tvůj strach byl nevědomý, byl ti uměle vnucen. Já, Yarlan Zey, který jsem tě jím obtížil, uvolňuji tě teď z jeho okovů. Rozumíš?“

Hlas Yarlana Zeye byl čím dál hlasitější, až se nakonec zdálo, že zní v celém vesmíru. Podzemní vagón se kolem Jeseraca rozplýval a chvěl, jako kdyby se blížil konec. Když však vize vybledla a zmizela, stále slyšel ten hlas, hřmící v jeho mozku.

„Už se nebojíš, Jeseraci. Už se nebojíš.“

Vylézal s námahou do skutečnosti jako potápěč, který vyplouvá z hlubin oceánu na povrch. Yarlan Zey zmizel a okolo panovala divná prázdnota. Promlouvala k němu hlasy, které znal, ale které nemohl rozpoznat a cítil, jak ho podpírají ruce přátel. Potom se jako náhlý záblesk vrátila vlna skutečnosti.

Otevřel oči a spatřil vedle stojícího Alvina, Hilvara a Gerane. Nevěnoval jim pozornost; jeho mysl byla příliš zaneprázdněná divem, který se teď před ním rozprostíral – panoramatem lesů a řek a modrou klenbou otevřeného nebe.

Byl v Lys a nebál se.

Nikdo ho nerušil a ta chvíle se navždy otiskla v jeho mozku. Ujistil se znovu, že je to skutečnost. Obrátil se na přátele:

„Děkuji, Gerane,“ řekl. „Nevěřil jsem, že se to podaří.“

Psycholog, na jehož tváři se objevila spokojenost, prováděl drobné regulace na malém stroji vznášejícím se vedle něho.

„Nahnal jsi nám trochu strach,“ přiznal. „Jednou nebo dvakrát jsi začal klást otázky, na které nebylo možné odpovídat logicky a bál jsem se, že budu muset přerušit sekvenci.“

„No, a připusťme, že by mě Yarlan Zey nepřesvědčil – co bys pak dělal?“

„Udrželi bychom tě ve stavu bezvědomí a vrátili zpátky do Diasparu, kde by ses vzbudil a přirozeně bys vůbec nevěděl, že jsi byl v Lys.“

„A ten obraz Yarlana Zeye, který jste zavedli do mého mozku – co z toho, co říkal, byla pravda?“

„Myslím, že většina. Mnohem více pozornosti jsem věnoval tomu, aby moje malá sága byla přesvědčivá a ne historicky přesná, ale Callitrax ji viděl a nezachytil žádné chyby. Vstupuje do ní jistě všechno, co víme o Yarlanu Zeyovi a počátcích Diasparu.“

„Takže teď můžeme doopravdy otevřít město,“ řekl Alvin. „Může to ještě trvat velmi dlouho, ale nakonec budeme schopni zneutralizovat ten strach a každý, kdo bude chtít, bude moci opustit Diaspar.“

„To potrvá ještě dlouho,“ řekl suše Gerane. „A nezapomínej, že Lys není tak velké, aby mohlo přijmout milióny lidí navíc, když se všichni rozhodnou sem přijít. Nemyslím, že by to bylo pravděpodobné, ale je nutné s touto možností počítat.“

„Ten problém se vyřeší sám,“ řekl Alvin. „Možná že i Lys je malé. Ale svět je veliký. Proč ho máme nechat poušti?“

„A tak stále sníš, Alvine,“ zapojil se s úsměvem Jeserac. „Přemýšlel jsem právě, co ti zůstalo na práci.“

Alvin neodpověděl; ta otázka ho několik posledních týdnů trápila čím dál dotěrněji. Když sestupovali z pahorku k Airlee, byl ponořený do myšlenek, šel vzadu za přáteli. Cožpak staletí, která nadějdou, budou jedním dlouhým rozčarováním?

Odpověď měl ve svých rukou. Splnil úkol a teď bude moci začít žít.

Ve vědomí, že dlouho vytoužený cíl byl nakonec dosažen a že život teď změní svůj běh v úsilí o realizaci nových úmyslů, leží nepopsatelný žal. Alvin ten smutek cítil, když se procházel uprostřed lesů a polí Lys. Nedoprovázel ho ani Hilvar, protože jsou chvíle, kdy člověk musí být sám.

Nevlekl se bez cíle, i když nevěděl, která z vsí bude jeho následující zastávkou. Nehledal určité místo, ale náladu, nadšení pro novou cestu životem. Diaspar ho teď nepotřebovalo, neklid, který do města zasel pracuje rychle a už nemohl ani urychlit, ani zpomalit probíhající změny.

Ta klidná krajina se také mění. V poslední době často uvažoval, zda při své nepřekonatelné chuti uspokojit vlastní zvědavosti nejednal špatně, když otevřel starodávnou cestu mezi oběma kulturami. Snad je dobře, že se i Lys dozvědělo, že stejně jako Diaspar vzniklo na základě strachu a lži.

Občas přemýšlel, jaká bude nová společnost. Věřil, že Diaspar se nakonec dostane z vězení Paměťových bank a vrátí se znovu k cyklu života a smrti. Hilvar si byl jistý, že je možné to uskutečnit. Ale jeho vysvětlení byla příliš komplikovaná, než aby jim Alvin rozuměl. Možná, že znovu přijdou časy, kdy se do Diasparu vrátí láska.

Cožpak právě tohle, přemýšlel Alvin, ve městě vždycky chybělo? Právě to hledal? Ted' věděl, že i když ambice a zvědavost budou uspokojené, zůstane mu stále hlad po citech. Nikdy nežil doopravdy, dokud nepoznal tu syntézu lásky a touhy, o jejíž existenci nic netušil, dokud nepřišel do Lys.

Jako první člověk po miliardách let putoval po planetách Sedmi sluncí. Ale přesto to pro něho mnoho neznamenal; občas si myslel, že by dal všechny svoje činy za možnost slyšet pláč dítěte, o kterém by věděl, že je jeho.

V Lys během jednoho dne mohl nalézt všechno, co mu chybělo. Uprostřed těch lidí cítil teplo a porozumění, o které byla v Diasparu nouze. Ale než si odpočine, než najde klid, musí se ještě jednou rozhodnout.

V jeho ruce teď spočívá velká síla. Byla to odpovědnost, kterou kdysi hledal a přijal s ochotou, ale teď věděl, že nebude mít po-

koj, dokud se od ní neuvolní. Kdyby se jí však zbavil, zneužil by důvěry...

Rozhodl se ve vesničce uzoučkých kanálů, která ležela na břehu rozlehlého jezera. Zdálo se, že barevné chatky se houpou zakotvené na příjemných vlnách, tvořily scénu až neskutečně krásnou. Tady byl život a teplo a komfort – všechno, co chybělo uprostřed vyliďných nádherných Sedmi sluncí.

Jednoho dne budou lidé znovu připraveni k cestě do kosmu. Jakou novou kapitolu napíše člověk mezi hvězdami? Alvin to nevěděl, nebyla to jeho věc – jeho budoucnost ležela tady, na Zemi.

Ale než se obrátí zády ke hvězdám, vykoná ještě jeden let.

Než Alvin zkontroloval tah lodi, bylo už zaoblení planety viditelné a město bylo příliš vzdálené, než aby vypadalo jako dílo člověka. Zakrátko uvidí linii úsvitu v jejím nekončícím putování přes pustinu. Kolem i nad nimi svítily tisíce hvězd, i přes ztracenou slávu stále jasně.

Hilvar a Jeserac mlčeli a domýšleli se, proč Alvin vlastně podniká tento let a proč je poprosil, aby ho doprovázeli, ale nebyli si úplně jisti. Nikdo z nich neměl chuť mluvit tváří v tvář vyliďnému obzoru, rozkládajícímu se pod nimi. Ta poušť je oba tísnila a Jeserac pocítil náhle zlost na lidi minulosti, kteří svou nedbalostí zavinili, že krása na Zemi umřela.

Živil v sobě naději, že se Alvin nemýlil, když tvrdil, že všechno se může ještě změnit. Energie a vědění stále existovaly – bylo potřeba pouze chuti a vůle, aby obrátily staletí a dovedly Zemi k okamžiku, kdy by se na ní znovu vlnily oceány. Hluboko pod povrchem stále voda je, když bude potřeba, je možné také vytvořit zařízení k její výrobě.

Tolik práce je čeká v nadcházejících letech. Jeserac si byl vědom, že je mu souzeno žít na přelomu dvou epoch; pociťoval kolem sebe znovu zrychlený puls lidskosti. Bylo potřeba postavit se čelem velkým problémům – ale Diaspar jim stačí. Napravování chyb minulosti potrvá staletí, ale až bude u konce, člověk získá všechno, co ztratil.

Ale doopravdy všechno? Je těžké uvěřit, že si znovu podmaní Galaxii, a i když, tak proč?

Ze zamyšlení ho vytrhl Alvin a Jeserac se odtrhl od obrazovky.

„Chtěl jsem, abyste to spatřili,“ řekl tiše Alvin. „Nemusíte k tomu už nikdy mít příležitost.“

„Snad neopouštíš Zemi?“

„Ne, už nechci létat do kosmu. I kdyby v Galaxii přetrvávala nějaká civilizace, tak pochybuji, zda má cenu ji hledat. Tolik je tady práce; teď vím, že je to můj dům a nehodlám jej opustit.“

Zahleděl se dolů na velkou pustinu. Ale kromě ní viděl očima fantazie vody, které existovaly na jejím místě před milióny let. Člověk znovu objevil svůj svět a jestliže na něm zůstane, znovu ho učiní hezkým. Pak...

„Nejsme připraveni, abychom se vydali ke hvězdám a uplyne mnoho času, než znovu budeme moci přijmout výzvu vesmíru.“

Premýšlel jsem, co mám udělat s lodí, když zůstane tady na Zemi. Vždycky mě bude pokoušet, abych ji využíval a nikdy nebudu mít klid. Ale nemohu ji zničit. Byla mi svěřena v důvěře a musím ji využívat tak, aby přinesla světu užitek.

Rozhodl jsem se, co s ní dál. Chci ji vyslat za hranice Galaxie s robotem jako pilotem, aby se dozvěděl, co se stalo s našimi předky – a jestli je to možné, aby hledal to, pro co opustili náš vesmír. Muselo to být pro něco zázračného, když opustili všechno, aby za tím mohli jít.

Ať ta cesta bude trvat sebedéle, robot se nikdy neunaví. Jednoho dne vaši bratrance přijmou moje poselství a dozví se, že na ně čekáme tady, na Zemi. Vráti se a doufám, že do té doby jich budeme hodni, a nebude záležet na tom, jak budou velcí.“

Alvin umklkl a hleděl do budoucnosti, kterou utvářel, ale kterou si nikdy neprohlédne. Během doby, kdy bude Člověk přebudovávat svůj svět, tato loď poletí temnou propastí dělicí galaxie a vrátí se teprve za tisíce let. Možná tu ještě bude, aby ji uvítal, ale i kdyby ne, i tak byl rád.

„Myslím, že postupuješ moudře,“ řekl Jeserac. A najednou, naposled, ho prostoupila ozvěna dávného strachu. „Ale připusťme,“ dodal, „že loď naváže kontakt s čímisi, co nechceme poznat...“ zmlkl v půli věty, když rozeznal zdroj svých obav a usmál se nuceně, odháněje poslední přízrak Nájezdníků.

„Zapomněl jsi,“ řekl Alvin, který vzal jeho slova mnohem vážněji než Jeserac předpokládal, „že zanedlouho budeme mít na pomoc Vanamonda. Nevíme, jakými možnostmi disponuje, ale asi všichni

v Lys předpokládají, že jsou potencionálně neohraničené. Nebo ne, Hilvare?“

Hilvar hned neodpověděl. Pravdou bylo, že Vanamond je další velká záhada, otazník, který pokud zůstane na Zemi, bude vždy stát před budoucností lidstva. Bylo skoro jisté, že evoluce Vanamondova vědomí už byla urychlena díky jeho kontaktu s filosofy Lys. Kladli velké naděje do budoucí spolupráce s dětinským supermyšlením a věřili, že dokáží zkrátit ty eóny, které by potřeboval ke svému přirozenému vývoji.

„Nevím to jistě,“ přiznal Hilvar. „Myslím, že toho nemůžeme od Vanamonda moc čekat. Teď mu můžeme pomoci, ale budeme jen krátkou epizodou v celém jeho životě. Myslím, že jeho konečný osud nemá s naším nic společného.“

Alvin se na něj překvapeně podíval.

„Proč si to myslíš?“ zeptal se.

„Nemohu to vysvětlit,“ řekl Hilvar. „Je to pouhá intuice.“

Mohl dodat víc, ale mlčel. O těchto věcech se nedá diskutovat a ačkoliv by se Alvin jeho snu nesmál, nechtěl o něm mluvit ani se svým přítelem.

Byl si jist, že je to něco více než pouze intuice a že ho to bude vždycky pronásledovat. Ta myšlenka v jeho mozku vyklíčila během toho neobyčejného, slovy nepopsatelného kontaktu, který navázal s Vanamondem. Cožpak Vanamond sám věděl, jaké musí být jeho určení?

Jednoho dne se energie Černého slunce vyčerpá a uvolní vězně. A tady, na hranici Vesmíru, kde sám Čas zvolňuje svůj běh, aby se na chvíli zastavil mezi mrtvolami hvězd, musí Vanamond změřit síly s Šílenou myslí.

To střetnutí může zatáhnout oponu nad samotným Tvořením. Ale bude to střetnutí, s nímž člověk nebude mít nic společného a jehož výsledek nikdy nepozná...

„Hleďte!“ vykřikl najednou Alvin. „Právě to jsem vám chtěl ukázat. Chápete, co to znamená?“

Loď teď visela nad rovníkem a planeta pod nimi byla ideální polokoulí. Jak hleděli dolů na linii úsvitu, pozorovali Jeserac i Hilvar v určitém okamžiku současně východ i západ slunce na protilehlých stranách světa. Symbolika toho obrazu byla tak jednoznačná a tak bijící do očí, že tu chvíli si měli zapamatovat celý život.

V jednom vesmíru nastávala noc; stíny se prodlužovaly k východu, který nepozná nový úsvit. Ale jinde byly hvězdy stále mladé, světlo svítání se opět objevovalo a Člověk znovu jistého dne půjde cestou, kterou kdysi prošel.